

Lars Kabel
Svetlana Bodrunova
Asbjørn Slot Jørgensen
Anders Mård
Anja Aaheim Naper
Jonathan Nordström

Volume 2

Landeanalyser

Rysslandsrapporteringen i finländska och svenska medier

Rusland i norske og danske nyhedsmedier i 2018

Coverage of Nordic Countries in North-Western Media of Russia

Nordisk
Ministerråd

Forsidefoto: Sergei Karpukhin, Ritzau Scanpix

Lars Kabel
Svetlana Bodrunova
Asbjørn Slot Jørgensen
Anders Mård
Anja Aaheim Naper
Jonathan Nordström

Volume 2

Landeanalyser

Rysslandsrapporteringen i finländska och svenska medier

Rusland i norske og danske nyhedsmedier i 2018

Coverage of Nordic Countries in North-Western Media of Russia

© Forfatterne og NJC, Nordisk Journalistcenter

1. udgave, april 2019

Udgivet af NJC ved Danmarks Medie- og Journalisthøjskole

Grafisk arbejde: Lone Halkjær, Purelines.dk

Tryk: AKA PRINT A/S

ISBN: 978-87-7071-053-4

Undersøgelsen er støttet økonomisk af
Nordisk Ministerråd

**Nordisk
Ministerråd**

NJC

Olof Palmes Allé 11

DK-8200 Aarhus N.

www.njc.dk

Indhold

1.0	Mediebilleder i øst og vest – en indledning	Lars Kabel.....	side 6
2.0	Rysslandsrapporteringen i finländska medier i 2018	Anders Mård.....	side 10
3.0	Rysslandsrapporteringen i svenska medier 2018	Jonathan Norström	side 42
4.0	Russlandsrapporteringen i norske medier 2018	Anja Aaheim Naper	side 74
5.0	Rusland i de danske nyhedsmedier	Asbjørn Slot Jørgensen.....	side 108
6.0	Coverage of Nordic Countries in North- Western Media of Russia	Svetlana Bodrunova.....	side 148
	Code book		side 178
	CV'er		side 184

Mediebilleder i øst og vest – en indledning

LARS KABEL, DANMARK

Fra kold krig over tilnærmelser og begyndende samarbejde til en kold fred. Relationerne mellem Vesten inklusiv de nordiske lande og Rusland har gennem de seneste 25 år forandret sig radikalt på en række centrale områder. I denne forandringsproces har mediedækningen i såvel Finland, Norge, Sverige og Danmark som Rusland spillet en rolle. Mediebilleder italesætter *de andre* og de samfund, som de andre lever i. Mediebilleder har konsekvenser for sikkerhedspolitik, national politik, handel, turisme, kulturel udveksling, mellemfolkeligt samvirke m.m.

Nyhedsdækningen og de fortællinger, som dagblade, onlineaviser og tv i Norden skaber om Rusland og den russiske befolkning er på flere måder et definerende udgangspunkt for vores relationer med naboerne mod øst.

I tilfældet Rusland skærpes betydningen af de medieskabte billeder af, at få borgere i de nordiske lande med undtagelse af Finland har relationer til russere, få rejser på ferie i Rusland, få handler over grænserne, færre har professionelt samarbejde med russere og endnu færre behersker det russiske sprog. Den kulturelle og sproglige afstand er stor, og vores forståelse af Rusland og russerne opstår langt hen ad vejen gennem den løbende mediedækning og de narrativer, der opstår i den. Det samme gør sig gældende for russernes forståelse og samarbejde med os.

Denne undersøgelse vil kortlægge, hvordan dominerende dagblade, onlineaviser og tv-nyheder i de fire nordiske lande Finland, Norge, Sverige og Danmark har nyhedsdækning og beskrevet Rusland og russerne med især mediedækningen i 2018 som eksempel. Den vil diskutere konsekvenserne af de mediebilleder, der blev tegnet, og vil foreslå metoder og redaktionelle tankegange til at skabe nye og anderledes mediebilleder med. Undersøgelsen vender også blikket den anden vej og kortlægger, hvordan russiske nyhedsmedier, særligt de nordvestrussiske, i de senere år har dækket de nordiske lande med vægten lagt på 2018.

Hvilke nyheder og fortællinger var mediedækningen i Norden og Rusland faktisk præget af? Hvilke typer af redaktionelle valg og fravalg lå bag? Hvordan var vinklingerne og narrativerne?

For nyhedsmedier i Norden og Rusland er der militære spændinger, cyberangreb, gensidige sanktioner og faktuelle begivenheder nok at dække, og det kræver hele tiden kompetente redaktionelle valg og fravalg at skabe en troværdig mediedækning af de andre. Ministre og andre centrale politikere i flere af de nordiske lande fremfører hyppigt en skarp og ind imellem fjendtlig politisk retorik rettet mod Rusland, og det er et vilkår for nyhedsmedierne at referere sådanne udtalelser. Samlet fordrer dette en klar bevidsthed fra redaktører, udenrigskorrespondenter og journalister i alle landene om, hvilken rolle de som redaktioner og medieprofessionelle vil spille. Hvad ønsker de at stille deres mediescener til rådighed for? Hvilke narrativer og mediebilleder vil de skabe? Hvor går grænserne?

Rapportens undersøgelser, diskussioner og konklusioner har til målsætning at udvikle ny faktuel viden om, hvordan mediedækningen af henholdsvis Rusland og Norden så ud især i 2018. Formålet er ruste journalister, redaktioner og andre medieprofessionelle til at tage bevidste og kompetente redaktionelle valg blandt andet ved at anbefale metoder og redaktionelle tankegange til en ny og anderledes dækning.

Rapporten har også som målsætning at skabe et forbedret grundlag for politikeres, eksperters, institutioners og underviseres diskussioner og handlinger i relation til Rusland, russerne og mediedækningen af de andre.

1.1 I TO BIND FRA FEM LANDE PÅ FIRE SPROG

Analysen og konklusionerne afrapporteres samlet i to bind. Bind 1 er forskningsformidling. Bind 1 er på engelsk, så undersøgelsesresultater kan læses i Rusland, af de ikke-svensk talende finner og internationalt. Bind 1 indeholder sammendrag af de centrale observationer og konklusioner fra fem landeanalyser samt resultaterne af tre researchrejser i 2017 og 2018 med interview med 30 redaktører fra russiske nyhedsmedier og 2 russiske professorer.

Bind 2 har titlen: *Rysslandsrapporteringen i finländska och svenska medier. Rusland i norske og danske nyhedsmedier i 2018. Coverage of Nordic Countries in North-Western Media of Russia.*

Bind 2 er analyse, dokumentation og bilag. Det er på svensk, svensk, norsk, dansk og engelsk og indeholder fire nordiske landeanalyser baseret på casestudier af dækningen af præsidentvalget i Rusland i marts 2018, den samlede dækning af Rusland i maj måned 2018 og enkelte cases relevante i enten Norge, Sverige, Finland eller Danmark. Den analyserede mediedækning i de nordiske lande stammer fra otte udvalgte nyhedsmedier i hvert af landene: fire dominerende dagblade med egen udlandsredaktion, to af de største nyhedssites og de to tv-aviser med flest seere. I bind 2 er der tabeller med sammenlignelige data fra kodningen af den identificerede mediedækning og en identifikation af mønstre i den indsamlede data. Bind 2 indeholder også en kodemanual, der er brugt af alle. Alle landeanalyserne afsluttes med konklusioner og perspektiveringer.

I Bind 2 er hele analysen af 10 udvalgte nordvestrussiske mediers og nyhedsbureauers dækning af nordiske lande i maj 2018 udført af en gruppe af forskere fra Saint Petersburg State University offentliggjort. Samt konklusioner og perspektiver set og beskrevet af den russiske forskergruppe.

1.2 EMPIRIEN

Efter et stort teamarbejde med en fælles kodebog og identifikation af relevante avis- og webartikler samt tv-nyhedsindslag blev der i alt udvalgt 1.832 relevante enheder til analyse i de fem lande.

Antal kodede enheder i Norden og Rusland

Norden = 8 medier/platforme på tv, print og online

	Præsidentvalg marts 2018	Maj 2018	Case-studier
Sverige	92	254	54
Norge	93	225	40
Finland	140	277	0
Danmark	140	148	0
I alt	465	904	94

Rusland = 10 medier/platforme på print og online

369

Samlet antal kodede artikler i de fem lande: 1.832 enheder

Som de fem landeanalyser viser, så er der i hvert af de nordiske lande distinkte træk og mønstre i, hvordan Rusland og russerne dækkes. Forskelle, der bygger på de vidt forskellige historiske og økonomiske relationer, som de fire lande har og har haft til det store naboland mod øst. For eksempel om der er fælles grænse eller ej, om NATO-medlemskab eller ej, hvordan den politiske diskurs er i det enkelte land og meget mere. Analyserne viser dog også, at der er centrale temaer, hvor der kan identificeres ens møn-

stre og sammenfaldende narrativer i dækningen i Norden. Hvilke, på hvilke måder og med hvilke konsekvenser er detaljeret fremanalyseret og beskrevet i landeanalyserne.

1.3 METODERNE, FORFATTERNE OG OPBYGNINGEN

De fem analyser og deres konklusioner relateres alle til nyere nordisk forskning om nyhedsmediers dækning af Rusland og til international forskning om 'media-created images of the others'. Den udvalgte forskning vil være forskellig fra land til land, pointer fra den vil kort blive refereret i starten af de enkelte landeanalyser og brugt i konklusionerne. I 2016 udgav Lars Kabel og NJC-rapporten *Danske mediers dækning af Rusland* og i 2017 den engelske udgave *The Coverage of Russia by the Danish Media*. Denne analyse var støttet økonomisk af Nordisk Ministerråd. Metoderne og kodebogen fra den snart tre år gamle undersøgelse har dannet udgangspunkt for hele den nordiske analyse og har været en inspiration for forskergruppen på Saint Petersburg State University i deres arbejde med en kodebog til kortlægning af den nordvestrussiske dækning. Undervejs er der dog i foråret 2018 foregået en tilpasning af kodekategorierne på baggrund af nogle betatest, som vi lavede med udvalgte artikler fra alle landene.

Danske mediers dækning af Rusland blev i slutningen af 2016 anledningen til, at Lars Kabel og NJC fik til opdrag fra Nordisk Ministerråd at lave en bredere komparativ udforskning i alle fem lande.

Hver landerapport kan læses uafhængig af de andre. De to bind i den samlede rapport er skrevet af seks forskellige forfattere fra fem forskellige lande på fire sprog. Det betyder, at selvom der er gjort bestræbelser ud over den ens kodebog på at bruge den samme terminologi og de samme definitioner, så vil der alligevel være forskelle. De er dog søgt begrænset via faglig dialog, standardisering og redigering, men de kan ikke fjernes helt. Og det gør måske i virkeligheden ikke noget.

De seks forskere/forfattere er (se CV'er på side 184):

Lars Kabel, projektleder – Danmark

Svetlana Bodrunova – Rusland

Asbjørn Slot Jørgensen – Danmark

Anders Mård – Finland

Anja Aaheim Naper – Norge

Jonathan Nordström – Sverige

De fem landeanalyser er bygget op på ens dispositioner:

- Baggrund. Kort om det enkelte lands historiske relation til Rusland
- De analyserede medier
- Hvad andre har fundet ud af – tidligere forskning
- Analyser af præsidentvalget i marts 2018: kvantitativt og kvalitativt
- Analyser af mediedækningen i maj: kvantitativt og kvalitativt
- Et casestudie varierende fra land til land
- Konklusioner og perspektiveringer

Den samlede konklusion på engelsk om mediebillederne i øst og vest afslutter Bind 1.

A large crowd of people, mostly women and children, are gathered in a large hall. The ceiling is decorated with long banners featuring the Finnish flag and the text "I ♥ Nordic School". There are many blue balloons and some colorful ones. In the background, there are posters, including one for "VIKING LINE" and another with Russian text. People are holding smartphones, some are taking photos. In the foreground, a woman in a white shirt is looking down at her phone, and a woman in a striped shirt is also looking at her phone. A yellow bag with "I ♥ Nordic School" is visible in the lower left.

2.0 Rysslandsrapporteringen i finländska medier i 2018

ANDERS MÅRD, FINLAND

2.1 INTRODUKTION

Den här rapporten analyserar och diskuterar Rysslandsbevakningen i några av de största finländska dagstidningarna, webbtidningarna och tevenyheter.

Urvalet av medier har styrts av främst tre kriterier: upplaga, publik och en aktiv Rysslandsbevakning. Därför ingår också i rapporten Finlands två största dagstidningar Helsingin Sanomat (HS) och Aamulehti, samt landets största affärstidning Kauppalehti. Ilta-Sanomats webbtidning har den största publiken bland landets nyhetssajter och har varit ett självklart val. Den andra nätresursen som valdes ut är Finlands public service bolag Yleisradios (YLE) nyhetssajt. Tevenyheternas material kommer från det privata bolaget MTV3 (nyhetssändningen klockan 22) och YLE (kl. 20.30).

Material har samlats in i två omgångar: tre veckor kring presidentvalet i mars samt hela månaden maj 2018. Materialet har genomgått både en kvantitativ och kvalitativ läsning. I det första avsnittet redogörs för tidigare forskning i ämnet. Därefter följer en analys av bevakningen om presidentvalet som följs av en detaljerad redogörelse för hur bevakningen såg ut under maj månad. Till sist finns en sammanfattning och analys över materialet.

2.2 BAKGRUND OCH TIDLIGERE FINLÄNSK FORSKNING

Ryssland har alltid varit ett grundläggande tema för finländska medier. Rapporteringen om Ryssland har ständigt varit ett av de viktigaste ämnesområdena inte enbart för landsomfattande medier, utan också för många regionala redaktioner. Orsakerna är flera och uppenbara.

Länderna är grannar och har en gemensam historia. Redan den gemensamma 1 343 km långa gränsen resulterar obönhörligen i en aktiv bilateral relation. Grannländerna har en lång historia av gemensamma projekt, allt från miljöfrågor via hälsovård till kultur. Projekt som har genomförts både av statliga myndigheter och frivilligorganisationer. De ekonomiska relationerna länderna emellan har alltid varit intensiv. Särskilt för Finland har den ryska marknaden ständigt varit central. Rysslands andel av den finska exporten har halverats de senaste tio åren, men landet är fortfarande det femte viktigaste exportlandet för den finska ekonomin.

Den gemensamma gränsen har också resulterat i ett stort utbyte av både turister och immigranter. Ett utbyte som varit aktivast i en västlig riktning. I dagens Finland finns en stor ryskspråkig minoritet på omkring 70 000 personer.

Rysslands ställning som en stormakt, både militärt och på den internationella arenan, har alltid haft direkta påföljder för Finlands politiska situation.

Den journalistiska bevakningen av Ryssland har en central roll för hur finländarna uppfattar sitt östra grannland. Majoriteten av finländarna har inte för vana att besöka Ryssland, de kan inte språket, har dålig kunskap om kulturen och de har inte ryskspråkiga bekanta. Istället skapar de sin uppfattning om landet och dess invånare via medier.

Med tanke på ovanstående är det slående hur blygsam den finländska medieforskningen om Rysslandsrapporteringen har varit de senaste två decennierna.

2.3 RYSSLAND SPORRAR FINSKA JOURNALISTIKEN

År 2011 analyserade forskaren Jukka Pietiläinen Rysslands roll i den finländska journalistiken genom att studera landets största dagstidning Helsingin Sanomats och kvällstidningen Iltalehtis rapportering.

I artikeln ”Venäjä ulkomaan uutisoinnin kohteena: erikoistapaus?” som publicerades i boken ”Näin naapurista” slog Pietiläinen fast att Rysslandsrapporteringen fortfarande

har en central roll. Finländska medier rapporterade mest om Sverige och USA, medan Ryssland låg på tredje plats.

Rysslandsrapporteringen hade dessutom en stor bredd. Medierna skrev om Ryssland inte enbart på utrikessidorna, utan på tidningarnas alla sidor. Tidningarna publicerade gärna artiklar om bilaterala teman där Ryssland placerades i en särskild relation till Finland (Ojajärvi&Valtonen, 2011).

Samtidigt kunde Pietiläinen konstatera att bevakningen drastiskt hade minskat de senaste decennierna. Tidningarna publicerade hälften mindre artiklar om Ryssland år 2010 jämfört med 1990.

Artikeln fixerade även Rysslandsrapporteringen på axeln positiv-negativ. Här kom Pietiläinen fram till att Ryssland inte behandlades mer negativt än andra länder. År 1998 bedömdes 43 procent av nyhetsmaterialet om Ryssland vara negativt (Pietiläinen, 1998). En andel som var ungefär lika stor som medeltalet i den internationella undersökning som Pietiläinenens resultat också var en del av. År 2010 hade andelen negativa nyheter om Ryssland dessutom minskat. Det året klassades endast 20 procent av materialet som negativt. Andelen var ungefär lika stor som den negativa rapporteringen i finländska medier om USA, Sverige och Tyskland.

Pietiläinen konstaterade också i sin rapport att bevakningen dominerades av några stora ramberättelser om Ryssland. Ordet "ramberättelse" bottnar här i den forskningsmetod som går under namnet "frame analysis" och som eftersträvar att synliggöra mediernas ofta implicita tolkningar, förklaringar och gestaltningar av ett fenomen i syfte att skapa mening.

En central ramberättelse som Pietiläinen noterade var Ryssland som ett växande hot och en opålitlig stormakt. En annan berättelse handlade om Ryssland som en ekonomisk möjlighet. Annan forskning har visat att särskilt affärstidningar lyfter fram möjligheterna, när de skriver om Ryssland (Koikkalainen, 2010).

En tredje viktig ramberättelse, enligt Pietiläinen, var att Ryssland ofta karakteriserades som främmande och där det kulturella avståndet till Finland var stort. Han skriver: "Artiklarna bygger en bild av Ryssland som ett konstigt land där det händer saker som inte vore möjliga i ett land som hör till vår egen kultursfär."

I en pro graduavhandling som publicerades år 2016 av Tammerfors universitet studerade Tiia-Maria Taponen hur de finska kvällstidningarna hade rapporterat om Krim-krisens första veckor. Taponen upptäckte tre stora ramberättelser i rapporteringen som till en del tangerar Pietiläinenens resultat.

Den starkaste ramberättelsen i kvällstidningarnas texter handlade om säkerhetsaspekten. En aspekt där tidningarna såg händelserna på Krim som ett direkt hot också mot Finlands säkerhet. Infallsvinkeln ledde till en hektisk debatt i tidningarna om ett eventuellt NATO-medlemskap och Finlands militära försvarsförmåga.

Den andra stora ramberättelsen handlade om en retorik där Sovjetunionen ofta nämndes när det skrevs om dagens Ryssland. Kvällstidningarna förklarade att Rysslands agerande på Krim bottnade i ett sovjetiskt tänkande där Moskva anser att tidigare sovjetrepubliker numera tillhör Rysslands intressesfär. Här drog tidningarna ofta och gärna paralleller till kriget med Georgien år 2008.

Den tredje ramberättelsen betonade en konflikt och splittring mellan väst och öst. Tidningarna skrev att Ryssland ensamt var skyldig till krisen på Krim. Landet sågs också som främmande, och var inte enbart Ukrainas fiende utan alla västländers.

Pietiläinen kunde i sin egen undersökning konstatera en annan viktig trend i den finländska Rysslandsbevakningen: artiklar om rysk kultur och den ryska vardagen hörde till undantagen. Och när det skrevs om den ryska vardagen var det för det mesta ur en exotisk synvinkel.

Pietiläinen konstaterade också att enskilda skandaler och katastrofer i Ryssland ofta generaliserades och utmålades som hela samhällets problem. I motsats till andra länder där liknande händelser förklaras bero på en händelsekedja där enskilda individers handlingar står i centrum.

2.4 BILDANALYS MED UKRAINA I FOKUS

I en vetenskaplig artikel i tidskriften Media&Viestintä nr 38 (2015) analyserade forskarna Jarkko Kangas, Markus Ojala och Mervi Pantti hur finska medier använde sitt bildmaterial för att skildra krisen i Ukraina och vilka betydelser den här rapporteringen skapade. Rapporten analyserade även vilka roller som president Vladimir Putin tilldelades och vilka uppfattningar om Ryssland bilderna byggde.

Forskarna synade fotografier i Helsingin Sanomat och bildmaterialet i tevenyheterna hos både YLE och MTV3. Sammanlagt ingick 403 artiklar och 169 nyhetsprogram i materialet. Artikeln tog också upp den själv censur som existerade i de finländska mediehusen på Sovjettiden. En själv censur som var i harmoni med den så kallade finlandiseringen och där journalistiken gick hand i hand med Finlands officiella Rysslandspolitik. Rapporten betonade att själv censuren i Rysslandsrapporteringen började minska redan på 1980-talet. Efter att Sovjetunionen föll sönder befriades också journalistiken från myndigheternas krav om en tillrättalagd politiserad Rysslandsrapportering. (Salminen, 1998 och Lounasmeri, 2015)

Trots det har Finlands geopolitiska ställning och landets komplicerade Rysslandsrelationer påverkat rapporteringen även under senare år. Rapporten lyfte fram hur finländska medier skrev om den väpnade konflikten mellan Ryssland och Georgien år 2008.

Enligt forskarna påverkades rapporteringen av gamla cementerade uppfattningar om varje grannlands geopolitiska ställning och relation till Ryssland (Heikkilä och Valtonen, 2011). Slutsatsen var att den finländska journalistiken intog en seriös, men försiktig relation till händelserna i Kaukasus i augusti 2008. Forskarna skriver:

”Tidningarnas analyser av situationen påminde om de uppfattningar som landets utrikespolitiska ledning presenterade. Samma fenomen var förhärskande också i tyska kvalitets-tidningar och i en stor del av de svenska dagstidningarna. Tolkningar i de estniska och polska medierna skilde sig redan från början. En gemensam nämnare i deras rapportering var en postkommunistisk erfarenhet där Ryssland sågs som en hotfull gigant och Georgien som dess offer.”

Analysen av bildmaterialet om Ukrainakrisen i några finska medier resulterade i två slutsatser. De finländska mediernas dominerande tolkning av krisen i Ukraina betonade den politiska aspekten. Krisen beskrevs som ett politiskt problem där de politiska ledarna hade det största ansvaret. Å andra sidan betonade medierna en humanitär tolkning där man lyfte fram mänskliga lidanden, sorg och våld. Publiken tilltalades här som en empatisk medaktör, som identifierade sig med ukrainarnas utsatthet. I försöken att hitta en lösning på krisen betonade finländska medier den internationella politikens roll, medan utländska medier lyfte fram Rysslands betydelse.

Ryssland och president Putin hade också en mindre roll i det finländska bildmaterialet jämfört med de utländska (tyska Die Welt, engelska The Guardian och svenska Dagens Nyheter). Dessutom var de finländska bilderna av Putin mer försiktiga i sin stil än de utländska. Det här leder forskarna fram till frågan ifall resultatet beror på finländska mediers överlag försiktiga inställning till Ryssland och skriver:

”Finländska medier presenterade Putin under fredsförhandlingarna i Minsk mest i en kontext av internationell politik och var försiktiga att peka ut Ryssland som en aktör i

krisen. De utländska tidningarna å sin sida beskrev Putin med en mer direkt relation till händelserna i östra Ukraina och betonade på så vis Putins och Rysslands betydelse och ansvar”.

Ur ett politiskt perspektiv presenterade bildmaterialet president Putin som en antagonist både till väst och Ukraina. Rapporten kom fram till att president Putin visades som en anklagad och som Ukrainas ärkefiende. Lika ofta visades han som en stark auktoritär ledare som går segrande ur politiska kamper.

Resultaten bekräftade också en central tankegång i den finländska Rysslandsbilden om ”den andre” och det irrationella. Forskartrion avslutade med:

”Det faktum att Putin presenteras som en stark auktoritär ledare kan ur ett finländskt eller västerländskt demokratiskt perspektiv tolkas ur en synvinkel där Ryssland representerar ”den andre”, där det centrala är det främmande och annorlunda i relation till västliga demokratiers beteendemönster”.

2.5 **DANSKA RAPPORTERINGEN BETONADE KRIG OCH KONFLIKT**

En forskning som har varit betydelsefull för den här rapporten är den analys över den danska Rysslandsbevakningen som lektör Lars Kabel vid Danmarks Medie og Journalist-højskole publicerade år 2017: *The Coverage of Russia by the Danish Media*.

Kabel konstaterade i sin undersökning att den danska Rysslandsbevakningen var starkt negativ och dominerad av konflikt, krig och energifrågor. Den var dessutom vinklad utifrån västerländska värderingar. Nyhetsjournalistiken fokuserade därtill på en utrikespolitisk rivalitet om makt och territorium.

Bevakningen var också koncentrerad till president Putin. Ryssland personifierades av Putin, vars motiv enligt mediebilden främst var att inte tjäna samhällets bästa, utan enbart skaffa obegränsad makt. Kabel förvånades över det faktum att rapporteringen inte kompletterade Putins till synes enväldiga maktutövning med rapporter om andra inflytelserika ryska aktörer.

Rapporten kritiserade den danska bevakningen för att den var stereotypisk på så vis att den beskrev Ryssland och president Putins agerande mot en bakgrund av ett neo-sovjetiskt tänkesätt som inte tog i beaktande det moderna Rysslands kännetecken. Han skriver:

”Vladimir Putin är helt klart en ledare med autokratiska ambitioner, men det måste väl finnas nåt i det ryska politiska systemet som eftersträvar att göra vardagen bättre för så många ryssar som möjligt? För hur kan annars 75 procent av folket stöda en president som tydligen tänker mer på sin egen makt än på landets och folkets välfärd?”

I de danska medierna beskrevs det ryska samhället vara på väg mot autokrati med en hotfull president i spetsen. Ryssland utmålades som en aggressiv stormakt som återigen utvecklas till en antagonist, i vissa fall en fiende, till västländerna.

Kabel kritiserade bevakningen för att den inte ger publiken trovärdiga bilder av hela det komplexa Ryssland, dess invånare och landets politiska motiv. Enligt rapporten beskrevs inte landet ur dess egna politiska, kulturella och ekonomiska premisser. Teman som vardagsliv, kultur och livsstil lyste med sin frånvaro och rapporten uppmanade till en bredare bevakning av det ryska samhället.

2.6 PRESIDENTVALET MARS 2018

Under en första period samlades material in i de utvalda medierna som enbart tangerade presidentvalet. Perioden pågick två veckor före valdagen den 18 mars och en vecka därefter.

Resultatet av arbetet resulterade i sammanlagt 140 artiklar och teveinslag.

Den största andelen av materialet publicerades på webben; Ilta-Sanomat noterades för 49 artiklar om valet, medan YLE publicerade 26 stycken. Webben hade alltså 54 procent av det totala materialet. Dagstidningarnas andel var 33 procent. Helsingin Sanomat tryckte 23 artiklar, Aamulehti 18 och affärstidningen Kauppalehti sex.

Tv-nyheterna hade tämligen få nyhetsinslag om valet under dessa 21 dagar. MTV3 sände tio inslag, medan YLE nöjde sig med åtta.

Rapporteringen bestod till största delen av nyhetsartiklar, det vill säga 29 procent. Ifall man även tar med de korta nyhetsnotiserna ökar andelen till 54 procent.

Egna journalister som skriver kolumner är en populär arbetsmetod numera. Även i det här materialet var den näst största gruppen kolumner av egna journalister: 17 texter eller nio procent.

Mera analyserande nyhetstexter uppgick till 16 stycken. De finska ledarredaktionerna skriver gärna om Ryssland. Även i det här materialet hittades elva ledartexter om valet.

Det djuplodande reportaget var ingen populär genre. Endast sex reportage noterades.

Antalet längre intervjuer stannade vid fem stycken.

Mediehusens egna journalister på hemmaredaktionerna stod för majoriteten av texterna och inslagen, eller 63 procent. Korrespondenterna i Ryssland producerade 16 procent, medan tillfälligt utsända reporters fick nöja sig med sex procent.

Nyhetsbyråernas texter hade en undanskymd roll med endast nio procent av materialet. Redaktionerna hänvisade oftare till nyhetsbyråer som källor, men hade för vana att komplettera byråernas texter med eget material.

Rapporteringen om presidentvalet den 18 mars var starkt fokuserat på valets enda förhandsfavorit. President Putin var den centrala aktören i hela 57 procent av materialet.

Andra ryska aktörer som hade en central roll uppgick till 26 procent.

Redaktionernas rubriksättare använder gärna och ofta president Putin i sina rubriker. En trend som bara förstärktes i samband med presidentvalet. Ordet "Putin" förekom i 56 procent av rubrikerna på webben och i tidningarna.

Ifall man tittar enbart på webbsidorna ökar den andelen. YLEs webbsidor var den redaktion som flitigast använde Putin i sina rubriker, eller i 76 procent av texterna. Ilta-Sanomat var inte långt efter med 71 procent.

I endast 13 procent av materialet noterades att texten var skriven enbart med en finländsk vinkling. Alltså finns det ingen orsak att hävda att den ryska bevakningen skulle vara begränsad till enbart en finländsk vinkling.

Historiska referenser är i allmänhet ett av de viktigaste redskapen i den journalistiska verktygslådan. Och i synnerhet när det gäller den finländska Rysslandsrapporteringen. I den snabba nyhetsrapporteringen tenderar historiska referenser falla bort. Även i den här undersökningen användes historia sparsamt. Och när referenser förekom handlade de flesta (15 noteringar) om den kommunistiska regimen. Journalisterna drog gärna paralleller till den sovjetiska tiden när man rapporterade om presidentvalet. Konflikten i Ukraina var också på tapeten och fick 12 noteringar.

Den mest flitiga källan i materialet var makteliten (politiker, tjänstemän, militärer). Den ryska eliten hade 37 noteringar, medan den nordiska fick 17 noteringar.

Samtidigt är det intressant att konstatera en annan viktig trend. Nämligen att nyhetsrapporteringen använder sig i allt högre utsträckning av egna journalister i rollen som expert. I källmaterialet visar det sig att det finns 35 noteringar för journalisten i rollen som expert. Många av noteringarna hänger samman med det stora antalet kolumner som

journalisterna skriver. Andra Rysslandsexperter användes i mindre grad. I materialet finns åtta noteringar för ryska experter och 14 för nordiska experter.

Rysslandsrapporteringen har kritiserats för att den intervjuar vanliga ryska medborgare alldeles för sällan. Den här undersökningen kan visa att rapporteringen åtminstone anstränger sig att hitta också vanliga ryska medborgare som källor eftersom här finns 21 noteringar.

Den geografiska spridningen av materialet från Ryssland led brist på mångfald. HS har korrespondent i Moskva och medarbetare i S:t Petersburg. YLE har korrespondent i Moskva. Aamulehti och Kauppalehti har medarbetare i Petersburg. Ilta-Sanomat har en Rysslandsredaktör som ofta arbetar i Petersburg. Det privata tevelbolaget MTV3 har varken korrespondent eller medarbetare i Ryssland, men skickade sin journalist till Moskva under valveckan.

Nästan allt material från Ryssland var också gjort antingen i Moskva eller i Petersburg. YLEs tevenyheter var den enda redaktionen som hade satsat på en resa. Redaktionen hade inslag från städerna Tjeljabinsk och Jekaterinburg. HS hade en text från en by 80 km utanför Petersburg, samt en kolumn av tidningens medarbetare i Sibirien.

Naturligt nog dominerades materialet av teman som berörde rysk inrikespolitik. Här fanns sammanlagt 126 noteringar. Andra större teman var rysk utrikespolitik, internationell politik och business.

Sociala utmaningar i det ryska samhället intresserade inte rapporteringen i någon högre utsträckning; enbart 16 noteringar. Vardagslivet lyste med sin frånvaro och hade bara två noteringar.

2.7 TEMAN SOM UTVECKLADES TILL TRENDER

I en andra etapp valdes 45 texter och de 18 teveinslagen ut för en mer kvalitativ läsning. Den här läsningen hade som mål att identifiera teman som betonas och återkommer i materialet. Dessutom applicerades frågor till materialet om vilken mediebild texterna skapar av president Putin.

Ett ofta återkommande tema i rapporteringen var att presidentvalet inte var ett demokratiskt val, utan att myndigheterna styrde och kontrollerade det på olika sätt. Oppositionens prekära situation behandlades ofta.

Ett annat tema var att resultatet var givet på förhand: Putin gick mot en säker seger. Det enda spänningsmomentet, enligt många rapporter, var hur stort valdeltagandet skulle bli. Många texter problematiserade den här frågeställningen.

Valfusk diskuterades både före och efter valet. Även nervgiftsattacken på den ryska dubbelagenten i England var på tapeten.

2.8 INGA REELLA MOTKANDIDATER

Rapporteringen om presidentvalet var starkt kritisk. Texterna uttryckte en stor besvikelse över att demokratin inte fungerar i Ryssland och att Putins Kreml istället manipulerar folket. Samtidigt saknades förklaringar till varför det ryska politiska systemet är så "annorlunda" och hur det fungerar på sina egna villkor.

Det fanns alltså en konsensus i materialet om att valet inte var ett äkta val enligt västerländska demokratiska normer. Istället beskrevs det som en "demokratisk kuliss" (Kauppalehti), "teater" (MTV3) eller "ritual och imitation" (IS). Samma webbtidning slog i en ledare fast dagen före valet att "målet enbart är att legitimera en ny sexårsperiod för Putin".

I en kolumn i Aamulehti som publicerades efter valet skrev hemmaredaktionens Ryss-

landsredaktör Matti Posio att det inte räcker att bara arrangera politiska val för att kunna kalla ett system demokratiskt. Posio betonade att demokrati också kräver en rättsstat, riktiga partier, ett äkta parlament, ett fritt medborgarsamhälle och mångskiftande media. ”I Ryssland har man nog tagit i bruk alla demokratiska beståndsdelar, men de styrs från ett rum i Kreml”, skrev kolumnisten.

Ett återkommande tema i det här sammanhanget berörde de kandidater som ställde upp i valet. Många slog fast att Ryssland har demokratiska problem på grund av att valet saknade reella motkandidater.

Aamulehti skrev att Putin tillät vissa kandidater att ställa upp därför att de bidrog till att öka röstningsaktiviteten, men samtidigt påverkade de inte slutresultatet. I en ledare fortsatte samma tidning: ”valet arrangeras på så vis att landet åtminstone lite påminner om ett demokratiskt system, men situationen är inte vacker”.

HS skrev i en kolumn att valet bara är en ritual och att Putin i praktiken själv väljer sina motkandidater. Samma tidning konstaterade i en ledare den 20 mars att valet avgjordes senast när kandidaterna godkändes. Tidningen menade också att reella utmanare heller inte kan stiga fram då media och medborgarsamhället inte får verka fritt. Det faktum att oppositionsledaren Aleksej Navalnyj inte tilläts delta i valet nämndes ofta i det här sammanhanget.

Många texter tog upp Navalnyj som ett exempel på att valet saknade reella motkandidater. Navalnyj beskrevs gärna som den ”viktigaste” oppositionsledaren (Aamulehti) som har sitt stöd främst bland unga och studerande. I samband med Navalnyjs situation utvecklade många texter oppositionens roll i den ryska politiken. Man skrev att oppositionens möjligheter att verka har försvagats de senaste åren.

I Aamulehti författade Posio i en kolumn att det nog finns en opposition ”mot den nuvarande nationalistiska och hänsynslösa linjen, men dessa dissidenter har inte längre några kanaler och påverkningsmöjligheter, en stor del av dem ligger dessutom på gravgården”. I YLE sa forskaren Hanna Smith att när man talar om oppositionen i Ryssland handlar det inte om samma politiska motkrafter som i demokratiska stater. ”Här handlar det mest om att föra fram olika åsikter”, menade Smith.

Den 17 mars publicerade YLE en intervju med Finlands före detta statsminister Esko Aho. Aho är en kontroversiell person numera i den finländska debatten eftersom han också arbetar i Moskva som styrelsemedlem i den ryska statligt ägda banken Sberbank. Texten skilde sig från mängden eftersom den inte enbart kritiserar det ryska politiska systemet, utan även reflekterar över hur det fungerar utgående från dess egna premisser.

Aho kallar det ryska systemet för en ”organiserad demokrati” och håller med om att presidentvalet är ”mycket annorlunda än i västländerna”. Samtidigt betonar Aho att Ryssland är ett stort land med många olika schatteringar och att man bör akta sig för en förenklad och svartvit bild. ”Särskilt Finland som granne bör vara mycket noggrann med att följa och förstå landets alla nyanser”, menar han.

Aho hävdar att demokratins skick i dagens Ryssland bottenar i 1990-talet. Han påminner om att president Boris Jeltsin lät bli att reformera landets institutioner. Enlig Aho leder svaga institutioner till att människor ropar efter en stark ledare som lovar ordning, och Putin har svarat på den efterfrågan.

Aho betonar att ifall man vill begripa den ryska politiken måste man förstå logiken bakom. Uppgiften är inte lätt då Aho också menar att den finländska och ryska världsbilden skiljer sig på ett ”mycket radikalt sätt”. Aho exemplifierar skillnaderna med att Putins Ryssland ser på utlandet som ett hot, det internationella samarbetet som ett nollsummespel och att landet accentuerar individens roll framom institutioner.

2.9 MYNDIGHETERNA MÅNA OM VALDELTAGANDET

Många rapporter före valet behandlade själva valdeltagandet och hur myndigheterna eftersträvade att höja siffrorna med olika suspekta metoder. Även här fanns en konsensus om problematiken och texterna förstärkte bilden av ett val som styrs och kontrolleras av Kreml i Moskva.

Flera redaktioner skrev att de ryska myndigheterna hade en 70–70-plan som bör uppfyllas på valdagen. En plan som gick ut på att Putin borde vinna valet med 70 procent av rösterna och där valdeltagandet bör stanna vid 70 procent. Ofta hänvisades till "Kreml" som källa för planen.

I det här sammanhanget nämndes ofta att oppositionen, med Navalnyj i spetsen, hade uppmanat sina anhängare att bojkotta valet. Flera texter drog slutsatsen att själva valdeltagandet utvecklas till den enda riktiga dragkampen mellan oppositionen och Kreml. "Det enda som oroar myndigheterna är valdeltagandet", slog en finsk expert fast i Aamulehti.

De ryska myndigheterna behöver ett högt valdeltagande för att legitimera valet och ge Putin ett starkt mandat, förklarade medierna. IS menade att ett lågt deltagande vore "förödmjukande" för Putin. Dessutom skulle det avslöja att presidenten inte är så populär bland folket som han påstår.

Under veckan före valet misstänkte flera texter att valdeltagandet blir lägre än förväntat. IS menade att eftersom valresultatet är så klart på förhand blir också deltagandet lågt. Aamulehti skrev att deltagandet blir lägre i miljonstäderna än ute på landsbygden. Tidningen misstänkte att deltagandet stannar vid under 60 procent i storstäderna, men att det kan vara 80 procent ute på landsbygden.

MTV3 rapporterade den 16 mars om att det råder "apati" ute i regionerna. Inslaget förutspådde ett valdeltagande kring 50 procent. Men inslaget misstänkte också att systemet inte tillåter dylika siffror, och att myndigheterna ökar deltagandet med så kallade administrativa resurser.

Också HS var inne på samma linje på själva valdagen. Tidningen skrev att valdeltagandet förväntas bli rekordlångt särskilt i storstäderna. Förklaringen är Putins överlägsenhet och ointressanta utmanare. Också HS förutspådde att deltagandet ökar tack vare administrativa resurser. En resurs som tidningen förklarade så här: ledningen vid ämbetsverk, läroverk och andra statliga arbetsplatser uppmanas att skicka sina anställda till valurnorna.

Tidningen skrev också, den 13 mars, att Putins stab inte lämnat nåt till slummen inför valet och att valprocessen är noggrant planerad för att undvika alla otureliga överraskningar. Många texter tog också upp en annan åtgärd som myndigheterna förväntas använda för att öka valdeltagandet. Den här gången handlade det om olika programpunkter som arrangeras ute på vallokaler. Program som tedde sig både exotiska och främmande för de finländska journalisterna. Till exempel Aamulehti rapporterade att myndigheterna lockar väljare med "sovjetiska metoder" när det erbjuds concerttest, fototävlingar, billig mat, konserter och diverse cirkuskonster i vallokalerna.

En djupare kulturhistorisk förklaring av fenomenet att göra valdagen till en folkfest lyste med sin frånvaro i rapporteringen.

I en kolumn i HS fyra dagar efter valet skrev ledarskribenten Matti Kalliokoski att valet kunde te sig "besynnerligt" för en finländare, men att det beror på vilka länder man jämför med. Kolumnen hörde till undantagen i materialet eftersom den inte kritiserade "det annorlunda" Ryssland enbart ur ett europeiskt perspektiv utan vidgade horisonten. Skribenten konstaterade att på en global skala är Ryssland ett mycket normalt land. Den ryska nivån av korruption, yttrandefrihet och ett fungerande rättsväsende ligger nära det globala medeltalet, skrev Kalliokoski.

(Det officiella valdeltagandet den 18 mars stannade vid 67 procent.)

2.10 VALFUSK PÅVERKADE INTE RESULTATET

”Det här var Rysslands mest transparenta och legitima val nånsin”, påstod ordföranden för Rysslands centrala valkommission när hon sammanfattade presidentvalet.

Uttalandet togs emot med stor skepsis och fick ingen större spridning i finländska medier. Istället rapporterades det flitigt om valfusk. Ett fusk som beskrevs vara en naturlig och självklar beståndsdel i ryska val.

Rapporteringen var överens om att fusk förekom, men att det inte påverkade själva utgången. Syftet med fusket var istället att snygga upp siffrorna, löd förklaringen.

IS tog dagen före valet upp landets nya vallag som gör det möjligt att rösta var som helst i landet en person befinner sig. Tidigare måste personen rösta på den ort hen var registrerad. Tidningen förutspådde att det här gör det lättare att arrangera ”karuseller”, det vill säga när folk kuskas från vallokal till vallokal i bussar för att rösta flera gånger. IS påpekade också att det är omöjligt att övervaka valet i Kaukasien och på Krim.

På valdagen återkom temat med de administrativa resurserna. Aamulehti skrev att folk har tvingats rösta och att det har förekommit karuseller. Tidningen skrev, med hänvisning till nyhetsbyrån Reuters, att vissa arbetsgivare med ”nära relationer till Kreml” har krävt att de anställda röstar och att de dessutom tar en bild på valsedeln.

Rapporteringen om valfusk hänvisade oftast till två källor: Navalnyjs stab och den oberoende valövervakarorganisationen Golos.

YLEs tevenyheter betonade på valkvällen valfusk i ett inslag där både valkommissionens ordförande och Navalnyj får uttala sig. I en fråga-svar med korrespondenten Marjo Näkki i Moskva diskuterades fusket mera ingående. Näkki förklarade att valfusket behövs för att öka valdeltagandet och att det tyder på en osäkerhet hos Kreml.

MTV3 slog samma kväll fast i sitt inslag att Putins stora seger ”beror mycket på valfusk som har förekommit rikligt”. I en fråga-svar med redaktionens utsända i Moskva förklarades fusket med att det bottnar i ett ”djupare samhällsligt problem”. Hemmaredaktionen följde upp samma tema i en studiodiskussion med en finländsk expert. Diskussionen mynnade ut i en förklaring om att det troligtvis fanns en beställning från makteliten om hur resultaten skulle se ut, och när siffrorna hotade bli sämre inleddes fusket på lokal nivå.

När HS rapporterade om valfusk hänvisade tidningen till ”valövervakare”. Tidningen menade dock att fusket inte var lika stort som under det förra presidentvalet år 2012. HS påminde publiken om att när Putin fick 65 procent av rösterna 2012 menade många att fusket var utbrett och stora gatuprotester utbröt. Nu fick Putin nästan 77 procent av rösterna och ingen drog ut på gatorna för att protestera.

En vecka efter valdagen publicerade HS en kolumn av tidningens medarbetare Jussi Konttinen i Sibirien. Kolumnen illustrerade effektivt hur valfusket fungerade i praktiken. Konttinen hade under valdagen övervakat valet i en liten vallokal i Muravienko i norra Jamal. Under hela valdagen hade han suttit i lokalen och räknat antalet väljare. Dagen efter, när han tog del av lokalens officiella resultat fick han en chock. Enligt myndigheternas officiella uppgifter hade valdeltagandet varit hela 94 procent, medan Konttinens saldo stannade vid 63 procent.

Konttinen hade också gjort sin egen exit-poll bland röstarna. En Gallup som visade att 75 procent av de tillfrågade hade röstat på Putin. Officiellt fick Putin 82 procent av lokalens röster.

Konttinens slutsats var att det inte fanns någon anledning för myndigheterna att fuska eftersom Putins reella understöd var stort nog för att vinna valet. Och att: ”Ifall Muravienko är Ryssland i miniatyr har landet en ledare som åtnjuter ett stort folkligt stöd, men som inte har valts i demokratiska val.”

2.11 NERVGIFTSATTACKEN OCH PRESIDENTVALET

Finländska medier rapporterade flitigt om den nervgiftsattack som skedde i början av mars mot den tidigare ryska dubbelagenten Sergej Skripal och hans dotter i England. En direkt koppling till det ryska presidentvalet hörde dock till undantagen.

I en intervju med ett par finska Rysslandsexperter undrade Aamulehti ifall skandalen hade som syfte att vända bort uppmärksamheten från presidentvalet. Svaret var att Putin med ett stöd på 70 procent inte har nåt behov av en giftskandal. Tidningen gick inte vidare på temat.

Två dagar före valet frågade sig också MTV3 ifall nervgiftsattacken kan påverka valet i en fråga-svar med redaktionens utsände reporter Mirja Kivimäki i Moskva. Svaret blev att skandalen nog kan ha en inverkan på valet, åtminstone kom den lämpligt för Putin. Reportern förklarade att Putins stöd alltid har varit som högst när det ryska folket har upplevt att landet är utsatt för yttre påtryckning. Då är det också till sin fördel att erbjuda den stabilitet som Putin utlovar, summerade inslaget.

Av de olika medierna var det webbtidningen IS som oftast gjorde en koppling mellan giftattacken och presidentvalet. Tidningen tog upp saken i hela tre ledare.

I en första ledare den 8 mars skrev tidningen att den internationella skandalen kan hjälpa till att få det ryska folket till valurnorna. IS förklarade tankegången med att ett lågt val-deltagande vore en skymf åt Putins auktoritet.

I en andra ledare den 15 mars utvecklades resonemanget. Den här gången skrev tidningen att ifall Ryssland står bakom attacken var målet att förstärka Putins tuffa image. Giftmordet vore en logisk fortsättning på Putins tredje period där han medvetet har struntat i internationellt samarbete, menade tidningen.

I en sista ledare dagen före valet reflekterade IS över ifall Putin kan få ett bättre resultat tack vare skandalen. Webbtidningen skrev att "söndagens största spänningsmoment" är hur giftmordet påverkar stämningen vid valurnorna. Texten förklarade att den ryska propagandan har lyckats övertyga folket om att det "russofobiska" väst har iscensatt giftmordet för att kunna peka finger mot Moskva. En naturlig reaktion vore att folk rusar till vallokalerna för att visa hur enat man står bakom sin president, menade IS.

2.12 HOTFULL MEDIEBILD AV PUTIN

President Putin hade en given central roll i bevakningen av valet. I den mediebild som skapades träder han fram som en hotfull och oberäknelig president. Han för en aggressiv utrikespolitik för att öka sin popularitet på hemmaplan och för att det ryska folket ska glömma sina vardagsproblem. Dessutom blir Putins Ryssland allt mer auktoritärt och fortsätter att vara ett hot mot västländerna.

I början av bevakningen förvånade sig många texter över det faktum att Putin inte för någon valkampanj. Man noterade att han inte deltar i några valdebatter, han skriver inga artiklar (som i förra valet) och han träffar inga väljare.

Istället fanns det en konsensus om att det linjetal presidenten höll den 1 mars var ett valtal som främst var riktat till hemmapubliken.

I en analys den 13 mars skrev HS att linjetalet var ett led i Putins valpropaganda. Rubriken lydde "Med kärnvapen mot en säker seger i valet". Tidningen menade att Putins valkampanj går ut på att skryta och hota med nya vapen. HS betonade att Putin är en man som inte tvekar att använda kärnvapen och hänvisar här till en rysk dokumentärfilm som publicerades samma vecka.

Samma tidning fortsatte på samma tema den 17 mars. Den här gången i en ledare där tidningen starkt kritiserade Putins "hotfulla" retorik. HS skrev: "Rysslands ledare pratar om att utveckla artificiell intelligens och att modernisera ekonomin, men investerar

istället i missiler”. Ledartexten menade att Rysslands framtid bestäms, precis som Sovjetunionens, av dess ekonomi. ”Ur en ekonomisk synvinkel var talet en besvikelse för dem som önskar gott för Rysslands framtid”. Enligt ledaren har Putin nog pratat i moderna termer om ekonomin tidigare, men han är en produkt av det sovjetiska ekonomiska tänkesättet där ledaren ger order från ovan och på så vis skapar beställningar till systemet. Enligt texten lever Putin i en föråldrad värld där staten sällar fram ekonomiska vinnare och hindrar politiska utmanare. ”En modern ekonomi behöver frihet från en statlig centralisering och avstånd från ledare som Putin”, slog HS fast. Ledaren gjorde en intressant jämförelse med det auktoritära Kina och menade att repressionen i Ryssland ökar enbart i syfte att säkra maktelitens egna ekonomiska intressen. Slutsatsen var att Putins Ryssland förblir en resursekonomi eftersom den modellen bäst passar ledarnas egna ekonomiska intressen.

Också IS tog upp Putins linjetal i en ledare den 5 mars. Rubriken handlade om hur Rysslands maktelit ”tjusades” av Putins vapenhot. Texten främsta budskap var att den ryska makteliten verkar vara redo att blint följa Putins linje om upprustning och militära konflikter. Tidningen skrev att det mest skrämmande med tillställningen var hur den samlade makteliten i salen reagerade på talet: publiken stod upp, hurrade och applåderade när Putin presenterade de nya massförstörelsevapnen. IS skrev att evenemanget medvetet skulle påminna om sovjettiden. Tidningen jämförde linjetalet med Putins tal i München år 2007 och menar att det talet gav antydningar om Georgien-kriget och Krim-annekteringen. ”Kommer det här talet också att gå till historien”? avslutade IS.

Närmare själva valdagen försökte många texter förklara varför Putin är så populär som han är. Ett genomgående tema i de här texterna var hur presidenten har använt sig av en aggressiv utrikespolitik för att öka sin popularitet på hemmaplan.

Till exempel Aamulehti intervjuade den finska Rysslandsexperten Markku Kangaspuro om saken den 16 mars. Experten förklarade att folk röstar på Putin därför att han är en garant för en stabil levnadsstandard. Dessutom finns det en konsensus i samhället om Rysslands roll som stormakt. ”Utrikespolitiken är inte en stridsfråga under valet”, menade Kangaspuro. I samma text säger också en annan expert, Sirke Mäkinen, att Putins offensiva utrikespolitik har fungerat som ett substitut för landets inrikespolitiska problem.

Också Kauppalehti var inne på samma linje den 15 mars. Tidningen skrev att Putins tredje period var en besvikelse för landets ekonomiska utveckling, men att presidenten valde att istället öka landets internationella betydelse.

YLEs tevenyheter reste till industristaden Tjeljabinsk för att förklara Putins understöd. Svaren gav en bild av en handlingskraftig och pålitlig president. I ett inlägg från en annan stad vid Uralbergen, Jekaterinburg, berättades om en skulptör som har fått en beställning på en staty av Putin: ”en viljestark person som inte enbart försvarade landet gränser, utan också utvidgade dem”. I båda inslagen fick också oppositionen sin röst hörd. I det ena uttrycks en oro för miljöproblem, i det andra för samhällsutvecklingen.

IS satsade stort på valdagen och bjöd på en direktsänd studiodiskussion på nätet där redaktionens Rysslandsredaktör Arja Paananen och forskaren Hanna Smith diskuterade olika aspekter inför valet. Ett av studios teman handlade om de ”ansträngda relationerna” med väst och Putins vapenskrammel. Studiovärderna bad Smith förklara varför Ryssland beter sig hotfullt. Svaret gick ut på att aggressiviteten främst beror på den ryska inrikespolitiken. Smith menade att makteliten inte känner sig trygg och att den söker lösningar på inrikespolitiska problem genom att utnyttja utrikespolitiken. ”Men vapen är egentligen ett tecken på svaghet”, menade Smith.

Forskaren Smith förutspådde att Putin kommer att fortsätta på samma linje eftersom makteliten har låst fast sig i det här läget. ”För att komma ut ur den här situationen måste Ryssland medge att landet hade fel”, sa Smith.

I samma studiodiskussion försökte IS också svara på frågan: Vad kännetecknar den verkliga Putin? I webbtextern skrev tidningen att Putin är ett stenansikte och en gåta. Smith lyfte fram presidentens retorik som hon beskrev som "grov och chauvinistisk". En retorik som har blivit allt tuffare med åren och som betonar militär makt som påminner om Sovjettiden. Men Smith lyfter också fram hans religiositet och varma relation till djur. "I bilderna tillsammans med djur verkar det som om man ser den äkta Putin, och han har också en mjuk sida, sa Smith och fortsatte: "Men det är tillsammans med djuren, inte med människor".

Också YLE försökte komma åt den äkta Putin och hans politik i en lång essä den 18 mars med rubriken "Putin hämtar stabilitet och plockar ismer från historiens lunchbord". Slutsatsen var att den så kallade putinismen inte handlar om någon politisk ideologi, utan om olika åtgärder som bara eftersträvar att koncentrera makten och förstatliga resurser som olja och gas.

2.13 PUTINS RYSSLAND DE NÄRMASTE SEX ÅREN

Veckan efter valet fokuserade mycket av rapporteringen på hur Putins politik kommer att se ut de närmaste sex åren. Medierna intog en starkt kritisk inställning till Putins löften om reformer. Presidenten beskrevs istället som en cynisk politiker som enbart är intresserad av att behålla makten, med all sannolikhet även efter år 2024. Många analyser tog fasta på Rysslands politiska oberäknelighet, och förutspådde att samma linje kommer att fortsätta. Andra redaktioner trodde att Putin för med sig konflikter och krig.

Aamulehti frågade sig ifall Putin vill gå till historien som en ekonomisk reformator eller maktpolitiker. Samma tidning konstaterade också att år 2024 har Putin styrt landet i nästan 25 år – lika länge som Stalin. En parallell som även andra redaktioner gärna gjorde.

I ett inslag dagen efter valet berättade YLEs tevenyheter att Putins nya satsningar berör armén och ekonomin. YLE intervjuade den ryska journalisten Konstantin Eggert i Moskva där han säger att Putin undviker stora förändringar för att kunna behålla makten. MTV3 hade varit inne på samma tema redan på valdagen i en studiodiskussion med en finsk expert. Experten menade att det finns en beställning bland makteliten om att allt ska fortsätta som förut. Därför finns det också en risk för att samma problem och spänningar bara förstärks de närmaste åren.

I YLEs inslag var budskapet att vanligt folk nu förväntar sig att ekonomin tar fart. Journalisten Eggert var mer skeptisk. Han talade istället om "fästningen Ryssland" med "kommendanten" Putin och där folkets roll är att vara soldater som försvarar landet mot ett inflytande från väst. Ett väst som bara försöker stoppa det mäktiga Ryssland. I den här fästningen, menade Eggert, finns det inget rum för ekonomiska reformer: "En ekonomisk liberalisering skapar en medelklass som i sin tur börjar kräva politiska rättigheter, och nåt sånt har Putin inte intresse av, alltså blir det ingen liberalisering".

Tidningen HS publicerade två dagar efter valet rubriken "Putin vann – inget förändras". Också HS citerade en Putin-kritisk Rysslandsexpert i Moskva. Den här gången var det forskaren Lilija Sjevtsova som inte tror på någon reformiver från Kremls sida. Reformen innebär konkurrens och maktkamp, och den nuvarande regimen kan överleva enbart i ett stängt och isolerat rum, menade Sjevtsova. Artikeln förebådade också att utrikespolitiken fortsätter i samma spår eftersom Putins höga popularitet är beroende av den. Textens slutsats var att "Ryssland förändras långsamt under hans fjärde period, och riktningen är osäker".

Också MTV3 diskuterade resultatet dagen efter valet. Här var budskapet att de närmaste sex åren kan bli en "stormande period av maktkamp". I samma helhet kommenterade

även president Sauli Niinistö resultatet där han säger att det inte har några direkta följder för Finland. MTV3 menade dock i sin egen analys att Putins och Rysslands främsta mål gentemot Finland är att landet aldrig blir NATO-medlem.

Webbtidningen IS förde en rapportering som koncentrerade sig på krigiska framtidsutsikter.

Den 17 mars rapporterade IS från från Putincon-konferensen i New York där en rad Putin-kritiker hade samlats. Tidningen intervjuade "Rysslandsexperterna" Arkadij Babtjenko och lät honom bedöma Putins planer. Rubriken var: "Direkt det här slutar fungera inleder han ett nytt krig." Enligt Babtjenko har Putin målat in sig i ett hörn där presidenten kan lösa landets interna problem enbart med hjälp av ett nytt krig.

Redan den 6 mars hade IS intervjuat en annan från Putin-kritiker. Den här gången Maria Aljochina från aktivistgruppen Pussy Riot som var på besök i Finland. Även Aljochina var inne på samma linje och rubriken löd: "En liknande aggression som gentemot Krim kan bli verklighet under Putins nästa period". Aljochina sa att det ryska samhället har försatts i ett tillstånd av aggression på grund av den statliga propagandan.

På valdagen fortsatte IS sin dramatiska rapportering. Tidningen bad några experter fundera kring vad det mest "oroväckande" scenariot kan bli efter Putins seger. Rubriken utlovade: "En konflikt skulle segla upp". Experternas analyser kretsade dock mer om de interna problem som presidenten nu står inför än vad rubriken gav löfte om. En av experterna förutspådde åtminstone en eventuell väpnad konflikt med ett grannland och ett nytt kallt krig med väst. En annan expert varnade för "konflikt" och att den ryska staten kan tappa kontrollen år 2024 när Putins mandat tar slut.

I studiodiskussionen som IS sände på valdagen förutspådde experterna att Putin kan klänga sig fast vid makten länge ännu. Både Smith och Paananen menade att det inte är osannolikt att han skriver om grundlagen. "Men systemet hittar alltid en ersättare ifall det behövs", sa Smith.

Aamulehti varnade för att de närmaste sex åren kan föra med sig mindre stabilitet än vad Putin förväntar sig. Tidningen syftade på problemet med att hitta en ersättare åt Putin senast år 2024. "Folkets förtroende kan man köpa för en stund tack vare en Krim-manöver, men också ryssarnas tålamod har en gräns", menade Aamulehti.

Samma tema återkom i en kolumn i YLE av korrespondenten i Moskva. Näkki misstänkte att Putin ensam hittar en ersättare de närmaste åren, men att han inte lämnar ifrån sig makten, utan stannar kvar i kulisserna. "Putin drömmer om en roll som nånslags landsfader", skrev korren.

Många analyser efter valet tog fasta på Rysslands politiska oberäknelighet, och förutspår att samma linje kommer att fortsätta.

Aamulehti slog i en ledare fast att Putins Ryssland även framöver kommer att vara en oförutsägbart aktör i internationell politik. Tidningen menade att alla är medvetna om att "Putins Ryssland spelar ett högt spel" och att landet behöver "käpp" för att tämjäs.

Också Kauppalehti förutspådde att Ryssland förblir en oberäknelig aktör i världspolitiken. Tidningen menade att Putins linjetal den 1 mars avslöjade vilka satsningar som prioriteras de närmaste åren: landets militära styrka.

Tidningen konstaterade i en annan artikel att ryssarna ville ha en stark president som lovar ett starkt Ryssland. Det här var också den slogan Putin använde i kampanjen. Tidningen menade att Putin fortfarande rider på Krim-effekten då hans understöd ökade direkt från 60 till 80 procent. Även HS var inne på samma sak i en kolumn av korren Pekka Hakala där han skrev att Putin avgjorde presidentvalet redan år 2014. "Majoriteten stöder sin hjälteledare fortfarande", avslutade Hakala.

YLE intervjuade forskaren Hanna Smith på valkvällen. Även Smith menade att Putins fjärde mandat blir oberäknelig. En annan expert som YLE pratade med, Finlands före detta ambassadör i Moskva Hannu Himanen, trodde att Ryssland kommer att fortsätta

vara en bråkstake på den internationella arenan med syfte att roffa åt sig initiativet i olika frågor. Smith menade att Ryssland nog vill samarbeta med EU och att Moskva är beredd att hitta lösningar vid förhandlingsbordet. ”Men det som stör dem är det europeiska regelverket och man vill ha ett Europa som fungerar likadant som Ryssland”, avslutade Smith.

2.14 RYSSLANDSBEVAKNINGEN I MAJ MÅNAD 2018

Under den andra perioden samlades allt material som publicerades om Ryssland in i de utvalda medierna. Perioden pågick hela månaden maj. Resultatet av arbetet resulterade i sammanlagt 277 artiklar och teveinslag.

Den största andelen av materialet publicerades på webben; Ilta-Sanomat hade 97 artiklar om Ryssland, YLE publicerade 63 stycken. Webben hade således 58 procent av det totala materialet.

Tidningarnas andel var 31 procent. Helsingin Sanomat tryckte 49 artiklar, Aamulehti 24 och affärstidningen Kauppalehti tolv stycken.

Tv-nyheterna sände lika många inslag i maj: det vill säga 16 inslag på både YLE och MTV3.

Rapporteringen bestod även i maj främst av nyhetsartiklar, eller 44 procent. Ifall man tar med de korta nyhetsnotiserna ökar andelen till hela 75 procent.

Den näst största gruppen var också den här gången kolumner skrivna av egna journalister; 25 stycken eller nio procent.

Mera analyserande nyhetstexter uppgick till 16 stycken. Antalet ledare var aningen mindre den här perioden och stannade vid åtta noteringar.

Reportage lyste även den här gången med sin frånvaro då det enbart publicerades tre stycken under hela månaden. Antalet längre intervjuer var sju.

De flesta artiklar var skrivna av redaktionernas egna anställda, det vill säga 67 procent. De egna korrespondenterna i Ryssland stod för elva procent av materialet, medan tillfälligt utsända reporters noterades för fyra procent. Nyhetsbyråerna hade en större andel i utbudet den här gången och kom upp till 16 procent.

President Putin hade en betydligt mer blygsam roll i rapporteringen i maj än under valbevakningen i mars. I maj månad var Putin den centrala aktören i 20 procent av materialet, jämfört med en nästan tredubbelt större andel under valrapporteringen.

Andra ryska personer hade en större roll i maj då de i 36 procent av materialet noterades som en central aktör. Personer som förekom flera gånger var oppositionsledaren Aleksej Navalnyj, premiärminister Dmitrij Medvedev, utrikesminister Sergej Lavrov, tidigare finansministern Aleksej Kudrin, oligarker, idrottare och kulturarbetare.

Ordet ”Putin” förekom i 28 procent av rubrikerna på webben och i tidningarna, jämfört med 56 procent i mars.

Rysslandsrapporteringen i maj belyste heller inte den här gången landet enbart ur en finländsk vinkling då den andelen endast uppgick till 14 procent av materialet.

Historiska referenser förekom oftare i maj än under presidentvalet. Oftast förekom konflikten i Ukraina som en historisk referens då den noterades hela 67 gånger. Den kommunistiska perioden och sanktionerna hade båda 20 noteringar medan Syrien förekom 16 gånger.

Även i maj månad var det makteliten som fick sin röst bäst hörd i materialet. 77 noteringar gjordes för ryska politiker, tjänstemän och militärer. Den nordiska eliten noterades 23 gånger.

Användningen av ryska och nordiska experter var balanserad då båda grupper hade 20 noteringar.

Det samma kan inte sägas om hur affärsmän används som källor. I endast två artiklar förekom ryska affärsmän, medan 15 nordiska affärsmän fick sin röst hörd. Vanliga ryska medborgare hade en förvånansvärt liten roll i materialet. Endast 19 noteringar gjordes för den vanliga ryska medborgaren i rollen som källa. Privata medborgare förekommer alltså i endast sju procent av artiklarna. En andel som är hälften mindre än under rapporteringen om presidentvalet. Även frivilligorganisationer lyser med sin frånvaro i rollen som källa. Sex noteringar gjordes för ryska organisationer, medan nordiska hade fem. Journalister i rollen som expert får sin röst hörd desto oftare. Materialet kan visa upp 43 noteringar för en journalist i rollen som expert. Den geografiska spridningen av materialet från Ryssland var ointressant och strikt begränsat till Moskva eller Petersburg. Det enda undantaget var ett reportage från Sibirien som publicerades i HS. Ukraina var månadens heta stoff med 70 noteringar. Rysk inrikespolitik och internationell politik var två av månadens andra stora teman där båda hade lika många noteringar; 47 stycken. Även ekonomiska frågor var på tapeten med 33 noteringar för business och 14 för nordiska investeringar. Både den ryska utrikespolitiken och militär säkerhetspolitik hade 23 noteringar. Även rapporter om kultur (12) och sport (19) förekom. Artiklar om sociala utmaningar i Ryssland hade 14 noteringar, medan det ryska vardagslivet saknades helt.

2.15 **TEMAN OCH TRENDER I MAJ**

I den andra etappen valdes 62 texter och 15 teveinslag ut för en mer kvalitativ läsning. Generellt sett dominerades rapporteringen av rysk inrikespolitik och internationella konflikter med en koppling till Ukraina. Mer konkret handlade de ukrainska teman om det iscensatta mordet på journalisten Arkadij Babtjenko, invigningen av Krimbron och rapporten om det malaysiska passagerarplanet MH-17. Det är värt att noteras att kriget i östra Ukraina befann sig ständigt under nyhetströskeln även i maj. Andra teman som behandlades flitigt var Putins återinvigning som president, det ekonomiska forumet i S:t Petersburg och Tysklands förbundskansler Angela Merkels möte med Putin i Sotji.

Den 7 maj inledde Vladimir Putin sin fjärde presidentperiod med en högtidlig ceremoni i Kreml i Moskva. En tillställning som bevakades flitigt även av finska medier. Huvuddelen av materialet var sakliga referat om hur ceremonin gick till. Tillställningen gav också upphov till flera kommentarer och analyser om vad Putins följande sexårsperiod innebär. Alla texter hade samma budskap: perioden för ingenting nytt och ingenting positivt med sig.

IS publicerade redan den 5 maj en ledare där webbtidningen förutspår att Putins nya period kommer att domineras av "oro och rädsla" för vad som ska ske våren 2024 när han enligt konstitutionen måste lämna presidentposten. "Den allmänna övertygelsen är att Putin försöker hålla sig kvar vid makten ännu efter de här sex åren, om inte hälsoproblem sätter stopp", skriver tidningen.

Dagen efter publicerade samma tidning en ny ledare där den förutspådde att Putin kommer att fortsätta med sin hårdföra politik gentemot alla som hotar hans maktställning. Den här gången hänvisade IS till de politiska demonstrationer som arrangerades dagen före och där polisen anhöll över 1 000 personer varav många var minderåriga. "Putins fjärde presidentperiod börjar i olycksbådande tecken", slog tidningen fast.

Samma dag publicerade HS en kolumn av korrespondenten Pekka Hakala där han skrev att "Moskva skyr överraskningar". Enligt Hakala är en stark presidents bästa vän en lydig

premiärminister. Han menade också att dagens Ryssland är som ett aktiebolag där vd:n Putin sköter sin firma genom att envist hålla i alla trådar. Hakala var övertygad om att det mesta kommer att fortsätta som förut: ”Just nu ser det inte ut som om Ryssland vore drabbat av en innovativ hjärnstorm. Tvärtom”.

Aamulehtis artikel den 7 maj var ett bra exempel på den konsensus som råder. Skribenten reflekterade över vad som kan hända år 2024 och menade att det är fullt möjligt att Putin fortsätter som premiärminister. Han trodde inte att Putin genomför ekonomiska reformer eftersom de politiska riskerna är för stora. Skribenten trodde också att Putin fortsätter med sin aggressiva utrikespolitik därför att yttre hot behövs för att säkra populariteten på hemmafronten. Slutsatsen var: ”Varför reparera ett system som inte är sönder? Det slutliga målet är ju att den nuvarande lilla makteliten behåller makten.”

Också YLE publicerade en analys på webben samma dag av korrespondenten i Moskva. Marjo Näkki skrev att ceremonin illustrerade hur Rysslands framtid ser ut; den har inte rum för några andra aktörer än Putin och han vill framträda starkare än nånsin. ”Tsaren har återvänt”, var slutsatsen.

HS skrev ironiskt i en ledare den 9 maj att Putin ”återigen pratar som en reformator” när han lovar lösa landets sociala problem. Men tidningen lät sig inte övertygas utan menade istället att ”hittills har budskapet varit att saker och ting inte förändras”.

Kvällsnyheterna den 7 maj i MTV3 bjöd på en annorlunda och överraskande vinkling. Inslaget lyfte fram hur ryssarna själva ser på sin president. Journalisten berättade att man i väst gärna ser Putin som en ”krigstokig diktator”, men att man i Ryssland istället ser en vis och erfaren statsman som garanterar stabilitet. En rysk expert sa i inslaget att Putin är en europé som skyr asiatiska traditioner. Därför kan man heller inte se några gatubilder med hans porträtt ute i stadsbilden. Journalisten kompletterade dock till sist att Putin är ”en enväldig ledare som inte tolererar opposition”.

Dagen efter ceremonin publicerade Aamulehti hela tre texter.

Den första var ett referat från tillställningen. I texten fanns också en komisk kommentar om Putins gångstil: ”Hans sätt att gå har sagts vara ett minne av Putins KGB-tid då den högra handen alltid skulle vara beredd att använda ett vapen”. Kommentaren har inte mycket med verkligheten att göra utan avslöjade mest journalistens behov att bekräfta en viss mediebild av ”en krigstokig diktator”.

En andra text undrade ifall den före detta finansministern Aleksej Kudrin kan bli ny minister. ”Ifall den reformvänliga Kudrin får en betydelsefull post i den nya regeringen betyder det att Ryssland börjar söka samförstånd med väst”, skrev skribenten hoppfullt.

Den tredje texten var en kolumn av redaktionens Rysslandsexpert Matti Posio. Materialet stack ut eftersom det var skrivet på plats i Kiev och påminde läsarna om kriget i östra Ukraina. Posio citerade den ukrainska teven när han skrev att natten innan Putin återigen svor eden hade ”de styrkor som leds av Ryssland” brutit vapenvilan 80 gånger och en ukrainsk soldat hade mist livet. Posio skrev att utan Putin skulle inte det här kriget ha brutit ut. ”Han kan också få ett slut på det”.

2.16 OM KRIGET KOMMER

Ryssland som antagonist var ett återkommande tema i rapporteringen. Ryssland sågs allt mer som en aggressiv stormakt och ett militärt hot. Och särskilt säkerhetsläget i Östersjön oroadе.

Åtminstone verkar den finska regeringen ta de ryska hotbilderna på allvar. Den 24 maj kunde HS rapportera att Finlands försvars-, inrikes- och utrikesministerier har inlett ett forskningsprojekt som ska ringa in säkerhetshot från Ryssland som berör Finland. 40 experter ska studera militära, interna och externa faktorer som påverkar Rysslands

stabilitet och som kan förändra säkerheten i Finlands närområden.

Aamulehti publicerade den 20 maj en artikel på ett helt uppslag där tidningen varnade för den allt mäktigare ryska armén. Rubriken lød: "Ryssland krigar smutsigt och energiskt". Tidningen hade intervjuat en forskare från det Utrikespolitiska institutet om den ryska arméns stridsberedskap. En beredskap som för Finlands del innebär både "oroande och lugnande nyheter". Texten var mycket detaljerad där skribenten till och med konstaterade att de ryska soldaternas skyddsvästar är "mycket starka".

Enligt texten präglas Rysslands agerande av opportunism. "Ifall Ryssland har en möjlighet att splittra EU, eller NATO-länder tar man chansen", sa experten. Texten berättade metodiskt om hur Rysslands militära operationer har för vana att inledas och hur en eventuell militär konflikt med Finland skulle se ut. "Ryssland använder blixtkrigets medel kryddat med terrorism", sammanfattade tidningen. Texten betonade att Ryssland eftersträvar stormaktsstatus. "De letar efter möjligheter att betona sin status som stormakt. Det viktigaste är att visa makten, inte att använda den", sa experten. Textens indirekta budskap var att Finland bör spendera mer pengar på sitt försvar. "Den ryska ledningen har visat att den respekterar enbart tillräckligt stora avskräckningsmedel, inte foglighet", skrev tidningen.

Följande dag fortsatte samma tidning på krigstemat genom att intervjua det finska försvarsministeriet. Rubriken berättade att "Ryssland arrangerar allt fler krigsövningar" trots att texten också avslöjade att även Finland, Sverige och NATO-länderna planerar många krigsövningar kring Östersjön på hösten.

Den 10 maj publicerade HS en intervju med Estlands försvarsminister där Ryssland anklagades för aggressivitet. Ministern menade att Ryssland försöker röka ut NATO från Östersjön med flera aggressiva manövrar mot alliansens fartyg och stridsplan. Ministern varnade dessutom för den ryska arméns nya effektivitet. "Ryssland har utvecklat ett högklassigt logistiskt system med att förflytta elittrupper. Det här betyder att de trupper som finns vid Ukrainas gräns idag kan imorgon dyka upp vid Baltikums gräns". Ministern menade också att det i Ryssland pågår en massiv militär upprustning. "Den är helt omotiverad och ett klart tecken på aggressivitet i våra närområden", avslutade ministern. IS noterade den 22 maj broschyren "Om krisen eller kriget kommer" som den svenska regeringen skickat ut till alla hushåll. Enligt tidningen uppmanar svenska myndigheter medborgarna att förbereda sig för krig. Broschyren nämner inte uttryckligen varifrån hotet kommer, men IS skrev att även Sverige har varit på sin vakt efter att Ryssland annekterade Krim. Tidningen påminde om att Sverige har återinfört den allmänna värnplikten och igen placerat trupper på Gotland. "Enligt Sverige beror de här åtgärderna på Rysslands aggressiva beteende i området", slog tidningen fast.

Redan den 8 maj hade samma tidning konstaterat att de nordiska länderna ökar sitt militära samarbete på grund av Rysslands agerande i Ukraina. IS hänvisade här till en intervju med den svenska diplomaten Krister Bringéus som 2016 skrev en NATO-rapport på svenska regeringens uppdrag.

Enbart HS noterade den 3 maj att Ryssland minskade sina försvarsutgifter ifjol med 20 procent. Det här var första gången arméns utgifter reducerades sen 1998.

2.17 BEVAKNINGEN OM MH17-RAPPORTEN

Den 25 maj publicerades en ny internationell rapport om passagerarplanet MH-17. Planet som på väg från Amsterdam till Kuala Lumpur blev nedskjutet ovanför Donbass i Ukraina den 17 juli 2014 och där 298 personer miste livet.

Tragedin kring MH-17 illustrerar väl antagonistförhållandet mellan väst och Ryssland. I det här fallet är det Ryssland som sitter på den anklagades bänk medan väst lägger fram

olika bevis. En bevisning som Moskva anser vara propagandalögner och där Ryssland har egna versioner. Medierna rapporterade flitigt om den nya rapporten. Det mesta bestod av sakliga referat där även Moskva fick sin röst hörd.

Många av nyhetsartiklarna betonade att rapporten lägger fram "vattentäta bevis" om Rysslands skuld.

Aamulehti citerade den internationella forskargruppens slutsats om att missilen hade avfyrats från en ramp som tillhör Rysslands armé, och som hade transporterats över den rysk-ukrainska gränsen i hemlighet. Tidningen citerade även den statliga ryska nyhetsbyrån Tass där det skrivs att påståendet inte stämmer.

IS konstaterade att rapportens nya uppgifter har lett väst och Ryssland återigen in på en kollisionskurs. Tidningen påminde om att NATO, EU, Holland och Australien uppmanar Ryssland att bekänna sin roll i tragedin. IS citerade också Rysslands utrikesminister Sergej Lavrov om att anklagelserna är "spekulationer och att inga bevis lagts fram".

I HS den 25 maj kunde man läsa en kommentar av tidningens journalist med rubriken: "Sanningen är genant för Ryssland". Skribenten betonade att Moskva har vägrat delta i undersökningen och istället spridit desinformation. Kolumnen gjorde gällande att ansvaret för tragedin i sista hand ligger hos president Putin eftersom han är den ryska arméns överbefälhavare.

Aamulehti publicerade den 26 maj en ny artikel där Holland officiellt anser att Ryssland är ansvarigt och att man förväntar sig Moskvans fulla stöd i den fortsatta undersökningen. Tidningen citerade också president Putin som dementerar att missilrampen tillhörde Rysslands armé.

Följande dag publicerade HS ett ledarstick om temat. Ledarskribenten skrev att det finns starka bevis på Rysslands andel i tragedin. Enligt tidningen ledde inte rapporten till några nya åtgärder från väst eftersom Rysslandsrelationerna redan bara försämrats. Moskvans agerande i tragedins efterdyningar ledde HS till följande slutsats: "Ett Ryssland som försökte upprätthålla en trovärdighet med olika fuskmetoder var ur västländernas perspektiv en lättare samtalspartner än ett Ryssland som inte ens bemödar sig om sin trovärdighet."

2.18 **BABTJENKOV LOCKADE FRAM JOURNALISTISKA REFLEXER**

"Mordet" på den ryska journalisten Arkadij Babtjenko i Kiev bevakades ivrigt månadens tre sista dagar. Ett mord som senare visade sig vara iscensatt av den ukrainska säkerhetspolisen. Enligt Kiev för att förhindra en verklig mordplan som Moskva hade beställt. Fallet var också en intressant möjlighet att studera hur medierna reagerade. Flera redaktioner var direkt ense med Kiev om att Putins Ryssland stod bakom mordet. En slutsats som också låg nära till hands då Babtjenko varit en från Putin-kritiker som tvingats lämna Ryssland efter flera mordhot. Nästan ingen ifrågasatte de förklaringar som de ukrainska myndigheterna presenterade. Istället skrevs många referat där Kievs argument upprepades.

IS rapporterade flitigast om fallet och publicera 13 artiklar under de här tre dagarna. Den första rubriken på kvällen den 29 maj gjorde en direkt koppling mellan Babtjenko och Putin då den berättar att "den berömda ryska journalisten och Putin-kritikern Babtjenko har mördats".

Övriga texter refererade mest händelseförloppet, men IS publicerade också utrikesminister Lavrovs kommentar om att "det är mycket sorgligt att Ryssland anklagas för mordet".

Följande dag hade IS en större artikel som gick vidare på Putin-spåret. Rubriken lydde: "Så här har Putin-kritiker mördats – sex journalister från samma tidning dog under

oklara förhållanden”. Artikeln tog upp de journalister på den ryska tidningen Novaja Gazeta som har mördats sen år 2000.

Direkt efter att Kiev gick ut och berättade om det fejkade mordet skrev tidningens Rysslandsexpert Arja Paananen en kommentar där hon kritiserade de ukrainska myndigheterna för iscensättningen. Hon menade att fallet ger vatten på kvarn för många av Kremls anhängare som menar att världen är full av säkerhetstjänster som skapar olika intriger för att svartmåla Ryssland. Paananen skrev att det är Kreml som vinner mest på det här fallet då man i framtiden kan hävda att diverse anklagelser bara är antiryska iscensättningar.

Även HS kritiserade de ukrainska myndigheterna i en artikel den 31 maj. Korrespondenten i Moskva menade att det finns många frågetecken i den ukrainska säkerhetspolisens berättelse. Hakala skrev uppgivet att ”både Kievs och Moskvas officiella uttalanden påminner numera mest om surrealism”.

Den andra webbsursen, YLE nöjde sig med sju texter om Babtjenko under de här tre dagarna. Den första rubriken konstaterade enbart att den ryske journalisten Arkadij Babtjenko har mördats. Texten gjorde ingen direkt koppling till Putin, utan nöjer sig med att konstatera att ”Kreml har kritiserat Babtjenko kraftigt de senaste åren”.

Följande dag intervjuade YLE den ryska journalisten Grigorij Sjvedov som råkar befinna sig i Helsingfors. Sjvedov är överraskad av mordet ”eftersom Babtjenko inte har varit en framträdande figur i Ryssland de senaste åren”. Sjvedov ifrågasätter också kopplingen till Putins administration med att säga ”att det är svårt att föreställa sig att en journalist har en så pass värdefull information att Kreml skulle anse honom vara förrädare.”

Samma kväll fortsatte YLEs korrespondent i Moskva på samma linje då hon skrev att den ukrainska säkerhetspolisens ”finurlighet” kom tillbaka som en bumerang. Enligt Näkki är det en utbredd uppfattning i sociala medier att det är Putin som ligger bakom mordet. ”Men att mörda Babtjenko två veckor före fotbolls-VM låter inte som ett verk som Putin skulle eftersträva”, slog hon fast.

I YLEs tevenyheter samma kväll frågade hemmaredaktionen korrespondenten vad Rysslands reaktion till mordet har varit. Här refererade Näkki det ryska Utrikesministeriets uttalande om Ukrainas propaganda. Hon upprepade även tankegången om att det är osannolikt att Putin skulle vilja ha ett politiskt lönnmord inför fotbolls-VM.

Följande dag publicerade YLE en intervju med forskaren Arkadij Moshes på Utrikespolitiska institutet. Moshes ger en annorlunda syn på fallet. Han försvarar Kiev och menar att fallet hänger ihop med det informationskrig som också pågår mellan Kiev och Moskva.

”Ukraina utnyttjar metoder som har utvecklats på den ryska sidan eftersom de här metoderna har visat sig vara framgångsrika”, säger Moshes utan att ge några konkreta exempel. Han menar också att eftersom Ukraina befinner sig i ett informationskrig med Ryssland tar Kiev till betydligt ”smutsigare” metoder än västländerna. ”Ukraina försvarar sig och måste tänka på nationens intressen”, säger Moshes.

2.19 RYSSLAND SOM EN MÖJLIGHET

När Ryssland beskrivs som möjligheternas land i medierna handlar det nästan alltid om ekonomi och finländska investeringar. En trend som bekräftades även i maj.

Affärstidningen Kauppalehti skrev den 4 maj att riskerna för finländska företag verkssamma i Ryssland har ökat på grund av en svag rubel, politiska orsaker och sanktioner. Tidningen påminde om att finska företag har minskat sitt beroende av den ryska marknaden och att en del retirerat helt. Trots detta får nio börsnoterade företag minst 20 procent av sin omsättning från den ryska marknaden. Tidningen gick igenom några av de här företagens Rysslandsverksamhet och det visade sig att tre gör förluster, tre går på plus och ett gör nollresultat.

Den 8 maj publicerade den finsk-ryska handelskammaren sin årliga rapport över finländska företag verksamma i Ryssland. IS hade en artikel om rapporten där det konstateras att finländska företag nu har en mer skeptisk inställning till Rysslands ekonomi, men att de samtidigt ser optimistiskt på det egna företagens möjligheter att växa på den ryska marknaden.

Det årliga internationella ekonomiska forumet i S:t Petersburg i slutet av maj brukar intressera finländska politiker, företag och journalister. Även den här gången fick forumet en del uppmärksamhet.

Den 25 maj skrev IS en nyhet från forumet där webbtidningen konstaterade att Finland och Ryssland aktivt söker samarbetsprojekt som inte hindras av sanktioner. IS skrev aningen ironiskt: "Utredningar om Rysslands agerande kommer och går, men den ekonomiska karavanen fortsätter som om ingenting hemskt hade hänt". Tidningen drog paralleller mellan näringslivets samarbetsvilja på forumet och rapporten om Rysslands roll i nedskjutningen av MH-17. IS konstaterade att rapporten inte påverkade forumet det minsta, trots att tragedin med det nedskjutna passagerarplanet direkt hänger ihop med sanktionerna. Tidningen betonade att de finska aktörerna inte spelar solo, utan att många europeiska delegationer är ute i samma ärende.

Även HS hade en artikel från forumet där tidningen konstaterade samma sak. Finland och Ryssland vill fortsätta sitt ekonomiska samarbete och söker nya möjligheter utanför sanktionerna. Tidningen intervjuade Finlands näringsminister Mika Lintilä som sa att "Rysslands potential är enorm".

Ett reportage från Sibirien i samma tidning den 30 maj belyste konkret hur det finsk-ryska samarbetet ter sig. Reportern Jussi Konttinen hade besökt området kring gasproduktionsanläggningen Sabetta i norra Sibirien. Här har både privata och statliga finska företag deltagit och fått beställningar till ett värde av minst 1 miljard euro. Trots sanktionerna.

Ryssland beskrivs nästan aldrig som en möjlig samarbetspartner på den politiska arenan. Men det förekommer. Åtminstone fanns en viss optimism inför förbundskansler Angela Merkels möte med Putin. Den 14 maj förutspådde HS en mer försonlig Putin under den fjärde presidentperioden eftersom landet har ett skriande behov av en bättre ekonomi. I det här läget finns även större möjligheter att komma överens om östra Ukraina, hoppades tidningen.

I YLEs tevenyheter betonade redaktionen Merkels uttalande om att "Tyskland behöver välfungerande relationer med Ryssland". Korrespondenten i Moskva sa i en fråga-svar med hemmaredaktionen att atmosfären i samtalen var betydligt mer konstruktiv nu än för ett år sen när Merkel kritiserade Putins politik både i Syrien och Ukraina.

2.20 NÄR MOSKVA HÅLLER MONOLOG

Den här undersökningen har konstaterat att det sällan förekommer artiklar som eftersträvar att försöka förstå Rysslands agerande ur landets eget perspektiv. Men det finns också undantag.

En anmärkningsvärd artikel publicerades i HS den 13 maj: en stort uppslagen intervju med Rysslands ambassadör i Finland, Pavel Kuznetsov. Rubriken var "Nu talar Ryssland". Reportern Jussi Niemeläinen skrev tidigt i texten att Kuznetsovs svar inte ska ses som ambassadörens personliga tolkningar, utan som ett uttryck för Moskvas officiella linje. Texten var också ett ypperligt exempel på den Berättelse, eller narrativ om världens gång som Moskva vill missionera.

I intervjun fick ambassadörens svar stå för sig själva, men redaktionen kompletterade dem ofta med egna kommentarer.

Enligt HS hade ambassadören två huvudbudskap:

De ansträngda relationerna mellan väst och Ryssland beror på västlägret.

Finland och Ryssland har så goda relationer det är möjligt i den här situationen.

Kuznetsov betonade att det är det USA-ledda NATO-lägret som är skyldigt till de dåliga relationerna. I Rysslands ögon har väst gjort sig skyldigt till ett slags svek, påpekade HS. Niemeläinen förklarade att Moskva speciellt irriteras av NATO-expansionen österut som inleddes i slutet av 1990-talet.

HS skrev att man i Finland anser att det spända läget på Östersjön inleddes efter Krim-annekteringen och kriget i östra Ukraina. Men att Ryssland har en annan syn på saken.

”Förtroendet började försvinna när västländerna inte längre uppfyllde den överenskommelse som stipulerade att NATO inte rycker närmare vår gräns. Det är klart att den här överenskommelsen inte finns på papper. Men när våra ledare enades om Tysklands återförening i slutet av 1980-talet fanns det en konsensus om att NATO inte expanderar österut”, sa ambassadören.

Tidningen påpekade att enligt västländerna har det aldrig funnits nåt gentlemannafördrag om saken.

HS ställde istället en motfråga om varför flera grannländer själva har valt att gå med i NATO, och varför de upplever att Ryssland är ett hot?

”Det ryska hotet är en berättelse som har skapats i väst, och rädslorna har skördats på konstgjord väg”, menade ambassadören som också betonar att väst för ett informativt onskrig gentemot Ryssland för att bromsa landets utveckling. Han sa också att färgrevolutionerna i Georgien och Ukraina inte hade folkets stöd utan provocerades fram av främmande makter.

Enligt Kuznetsov finns det två läger i EU: de länder som är beredda att samarbeta med Ryssland, och de länder som är emot ett samarbete. HS drog slutsatsen att Finland tillhör den första gruppen.

Ambassadör Kuznetsov pratade ständigt i en vi-de konstellation när han kommenterade Rysslands relation till väst. Han gjorde åtminstone ett försök att överbrygga konflikten genom att säga att ”vissa länder förstår att vi tillhör samma europeiska civilisation baserad på kristendom”. Talande nog valde ambassadören att enbart lyfta fram de kristna traditionerna ur det europeiska civilisationsbygget medan han bekvämt nog glömde andra grundpelare som politisk demokrati, marknadsekonomi, rättsstatsprincipen och respekt för de mänskliga rättigheterna.

2.21 SAMMENFATTNING OCH SLUTSATSER

Den här undersökningen har studerat Rysslandsbevakningen i några av de största finländska dagstidningarna, webbtidningarna och teveinyheterna.

Material samlades in i två omgångar: tre veckor kring presidentvalet i mars samt hela månaden maj 2018. Sammanlagt bestod materialet av 417 texter och teveinslag. Materialet genomgick både en kvantitativ och kvalitativ läsning i syfte att identifiera och beskriva olika mediebilder av det stora grannlandet i öst.

Den kvantitativa undersökningen styrdes av en manual bestående av 18 kategorier med en uppsättning frågor som ställdes till materialet. I en andra etapp valdes sammanlagt 107 texter och 33 teveinslag ut för en mer kvalitativ läsning.

Det visade sig att rapporteringen till största delen bestod av nyhetsartiklar och kortare notiser. Här fanns även många bakgrundsartiklar, analyser och ledare. Längre intervjuer och djuplodande reportage lyste med sin frånvaro.

De flesta artiklar var skrivna av redaktionernas egna anställda. Mediehusens korrespon-

denter och stringers i Ryssland stod för omkring 14 procent av materialet. Den geografiska spridningen av materialet från Ryssland var fattig och strikt begränsat till Moskva eller S:t Petersburg.

Finländska medier har alltid haft en bred Rysslandsbevakning. Medierna har för vana att skriva om Ryssland inte enbart på utrikessidorna, utan även på inrikes, kulturen, sporten och ledarsidorna. En trend som även den här undersökningen kan bekräfta.

Bevakningen av presidentvalet i mars dominerades naturligt nog av teman som berörde rysk inrikespolitik. Andra större teman var rysk utrikespolitik, internationell politik och business.

Sociala utmaningar i det ryska samhället intresserade inte rapporteringen i någon högre utsträckning. Vardagslivet lyste helt med sin frånvaro.

I maj var internationella konflikter med en koppling till Ukraina månadens heta stoff. Mer konkret handlade de ukrainska teman om det iscensatta mordet på journalisten Arkadij Babtjenko, invigningen av Krimbron och rapporten om det malaysiska passagerarplanet MH-17. Det är värt att noteras att kriget i östra Ukraina befann sig ständigt under nyhetströskeln även i maj.

Tragedin kring MH-17 illustrerar väl antagonistförhållandet mellan väst och Ryssland. Ett fall där Ryssland sitter på den anklagades bänk medan väst regelbundet lägger fram olika bevis. En bevisning som Moskva anser vara propagandalögner och där Ryssland har sina egna versioner på händelseförloppet.

”Mordet” på den ryska journalisten Arkadij Babtjenko i Kiev bevakades ivrigt månadens tre sista dagar. Flera redaktioner var direkt ense med Kiev om att Putins Ryssland stod bakom mordet. En enighet som för det mesta var underförstådd i ordval och rubriksättning. Nästan ingen ifrågasatte de förklaringar som de ukrainska myndigheterna presenterade om fallet.

Rysk inrikespolitik och internationell politik var andra stora teman i maj. Även rapporter om kultur och sport förekom, medan det ryska vardagslivet saknades återigen.

Journalisterna hade en överraskande stor roll som experter i materialet. Den näst största gruppen av textgenrer i den här undersökningen var kolumner skrivna av mediehusens egna journalister. Överlag agerade journalisterna aktivt som Rysslandsexperter och fick sin röst ofta hörd. Andra experter citerades i mindre grad.

Tidigare forskning (Pietiläinen, 1998) har visat att det oftast är makteliten (politiker, tjänstemän och militärer) som citeras i Rysslandsrapporteringen. I Pietiläinens material visade det sig att makteliten uttalade sig i 39 procent av artiklarna. Den här undersökningen kan också konstatera att särskilt den ryska makteliten var den grupp som oftast fick sin röst hörd.

Rysslandsrapporteringen har kritiserats för att den intervjuar vanliga ryska medborgare alldeles för sällan. Den här undersökningen kan bekräfta den kritiken. I Pietiläinens rapport från år 1998 användes privata medborgare som källa i 26 procent av materialet. I den här undersökningen stannar andelen vid blygsamma 15 procent för bevakningen under presidentvalet i mars. I maj sjönk dessutom den andelen till endast sju procent.

2.22 TSAREN HAR ÅTERVÄNT

I lektör Lars Kabels undersökning om danska mediers Rysslandsrapportering från år 2017 konstaterades att bevakningen var koncentrerad till president Putin och att endast presidenten fick personifiera landet. Den danska mediebilden av Putin hävdade också att presidentens politiska motiv inte går ut på att tjäna samhällets bästa utan främst eftersträvar obegränsad makt.

Även den här undersökningen kan visa att president Putin har en central roll i den

finländska bevakningen och att det finns en konsensus om en oberäknelig och maktfullkomlig president.

Rapporteringen om presidentvalet den 18 mars var naturligt nog starkt fokuserat på valets enda förhandsfavorit. President Putin var den centrala aktören i hela 57 procent av materialet. I maj hade presidenten en mer blygsam roll. Den månaden var Putin den centrala aktören i 20 procent av materialet. En trend som också återspeglades i rubriksättningen. Ordet "Putin" förekom i 28 procent av rubrikerna på webben och i tidningarna i maj, jämfört med 56 procent i mars.

I den mediebild som skapades trädde Putin fram som en hotfull och oberäknelig president. Presidenten för en aggressiv utrikespolitik för att öka sin popularitet på hemmaplan och för att det ryska folket ska glömma sina vardagsproblem. Det fanns också en konsensus om att Putins Ryssland blir allt mer auktoritärt och fortsätter att vara ett hot mot västländerna.

Rapporteringen om presidentvalet var överlag starkt kritisk. Texterna uttryckte en stor besvikelse över att demokratin inte fungerar i Ryssland. Det fanns en konsensus i materialet om att presidentvalet inte var ett äkta val enligt västerländska demokratiska normer. Samtidigt saknades förklaringar till varför det ryska politiska systemet är så "annorlunda" och hur det fungerar på sina egna villkor.

Många rapporter före valet behandlade själva valdeltagandet och hur myndigheterna eftersträfvade att höja siffrorna med olika suspekta metoder. Även här fanns en konsensus om problematiken och texterna förstärkte bilden av ett val som styrs och kontrolleras av Kreml i Moskva.

Rapporteringen var också överens om att valfusk förekom. Ett fusk som beskrevs vara en naturlig och självklar beståndsdel i ryska val. Samtidigt var man överens om att fusket inte påverkade själva utgången.

Finländska medier rapporterade flitigt om den nervgiftsattack som skedde i början av mars mot den tidigare ryska dubbelagenten Sergej Skripal och hans dotter i England. En direkt koppling till det ryska presidentvalet hörde dock till undantagen.

Veckan efter valet fokuserade mycket av rapporteringen på hur Putins politik kommer att se ut de närmaste sex åren. Medierna intog en starkt kritisk inställning till Putins löften om reformer.

Presidenten beskrevs istället som en cynisk politiker som enbart är intresserad av att behålla makten, med all sannolikhet även efter år 2024. Materialet skapade en bild av ett monolitiskt politiskt system som totalt domineras av presidenten. Artiklar om maktkampen inom Putins maktelit, vilka personer som deltar och vilka intressen de representerar saknades.

Många analyser tog fasta på Rysslands politiska oberäknelighet, och förutspådde att samma linje kommer att fortsätta. Andra redaktioner trodde att Putin för med sig konflikter och krig.

2.23 INGEN FINLANDISERING, MER NEGATIVITET

Finländska medier har kritiserats för att vara alldeles för försiktiga i sin Rysslandsrapportering. En journalistisk försiktighet som bottnar i landets komplicerade historiska relation till det stora grannlandet i öst. En tradition som kraftigt har försvagats de senaste decennierna, men inte helt försvunnit. Senast visade sig "det geopolitiska tänkandet" i rapporteringen om kriget mellan Ryssland och Georgien år 2008 (Heikkilä&Valtonen, 2011).

Den här undersökningen vill göra gällande att den finländska bevakningen inte karakteriseras av en överdriven försiktighet, utan istället att andelen negativitet i rapporteringen ökat.

Den finländska forskaren Jukka Pietiläinens rapport från 2011 fixerade även Rysslands-rapporteringen på axeln positiv-negativ. Här kom Pietiläinen fram till att Ryssland inte behandlades mer negativt än andra länder.

År 1998 bedömdes 43 procent av nyhetsmaterialet om Ryssland vara negativt (Pietiläinen, 1998). En andel som var ungefär lika stor som medeltalet i den internationella undersökning som Pietiläinens resultat också var en del av.

År 2010 hade andelen negativa nyheter om Ryssland dessutom minskat. Det året klassades endast 20 procent av artiklarna som negativa. Andelen var ungefär lika stor som den negativa rapporteringen i finländska medier om USA, Sverige och Tyskland.

En likadan undersökning om andelen negativitet har inte gjorts sen 2010. Inte heller den här rapporten har undersökt det aktuella materialet med den frågeställningen. Men med tanke på hur den politiska konflikten mellan Ryssland och EU har eskalerat sen år 2014 är det mer än sannolikt att den negativa rapporteringen om Ryssland kraftigt har ökat de senaste åren. Ett antagande som enbart har förstärkts efter läsningen av materialet i den här undersökningen.

2.24 ORD PÅ VÄGEN

Den finländska bevakningen av Ryssland var överlag kritisk och ofta negativ. Det fanns en utbredd konsensus om att rapportera starkt kritiskt om president Putin och staten Rysslands agerande.

När Ryssland beskrevs som möjligheternas land handlade det nästan uteslutande om ekonomi och finländska investeringar.

Bevakningen var överens om att Putins Ryssland karakteriseras av en allt mer auktoritär president och ett folk som kräver stormaktsstatus. Mediebilden av Putin var av en enväldig ledare som totalt dominerar landets politik och där det inte verkar finnas andra betydande aktörer. Likadana mediebilder fanns även i Lars Kabels rapport om danska medier från år 2017.

Rapporteringen behandlade ofta och gärna internationella konflikter där Ryssland representerade motparten. Ryssland som antagonist var ett återkommande tema i rapporteringen där motsättningen väst-öst var klart synlig. I material om den militära säkerheten kring Östersjön utmålades Ryssland som en potentiell fiende.

Alla verkade mena att Ryssland utgör ett hot och att samhällsutvecklingen går åt fel håll. Man drog gärna paralleller till Sovjetunionen, ibland även Tsarryssland. Röster med andra åsikter kom sällan till tals och den här konsensusen ledde ofta till en rundgång i rapporteringen där det sällan fanns rum för alternativa tankegångar.

Rapporteringen kan kritiseras för att vara slentrianmässig och enkelspårig. En allvarlig brist var att rapporteringen stirrade sig blind på Ryssland som en statlig och ekonomisk aktör, medan de ryska medborgarnas åsikter om landets och världens gång ignorerades nästan fullständigt. Det fanns även en tendens att måla upp hysteriska hotbilder som mest bara eftersträvade att bekräfta en finländsk stereotyp om "vår historiska fiendemakt Ryssland".

Samtidigt är det viktigt att betona att den finländska rapporteringen huvudsakligen bestod av traditionell nyhetsjournalistik baserad på intervjuer med olika sakkunniga, där också Ryssland fick sin röst hörd. Bevakningen följde de journalistiska reglerna och kan inte anklagas för varken propaganda eller så kallad russofobi. Ett konstaterande som är av nöden eftersom den ryska debatten hävdar att det pågår ett informationskrig mellan väst och Ryssland där Moskva enbart försvarar sig.

Den finländska bevakningen fortsatte att betrakta Ryssland som ett europeiskt land och dömde landets samhällsutveckling efter västerländska värderingar. Det här trots att

den ryska debatten redan i många år hävdar att Ryssland är på god väg att hitta sin egen unika väg när det gäller samhällsbygget.

Materialet kunde inte visa upp många försök att förstå de motiv som driver den ryska politiken, inte heller hur ryssar tänker och varför utgående från landets egna historiska och kulturella traditioner.

Ryssland i rollen som "den andre" har alltid haft en central roll för det finländska identitetsbygget. Ryssland och det ryska har ofta fått representera "det som vi finländare inte är". Tankegångar som även påverkar dagens finländska journalistik. I rapporteringen konkretiseras det här fenomenet genom att journalister betonar det främmande och annorlunda när man rapporterar om politiska, ekonomiska och kulturella frågor i Ryssland. Ett ständigt upprepande av ett annorlunda och främmande Ryssland har också följder. En dylik rapportering skapar en stereotypisk bild av ett grannland som enbart är farligt, oberäkneligt och obegripligt.

Den geografiska spridningen av materialet kunde i bästa fall beskrivas som svag. Även utbudet av teman var fattigt. Viktiga samhällsområden som till exempel jordbruk, IT, frivilligorganisationer, regionalpolitik, arbetsmarknaden, utbildning och hälsovård fick ingen uppmärksamhet. Även landets näringsliv borde belysas mer mångsidigt.

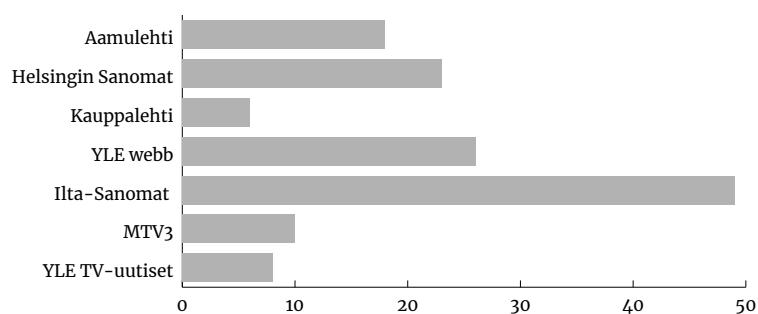
Överlag efterlyses en större nyfikenhet och ett mindre slentrianmässigt tänkande på redaktionerna. Mediekoncernerna borde också höja ambitionsnivån och öka resurserna. Grannlandet Finland har inte råd med en fattig Rysslandsbevakning.

LITTERATUR

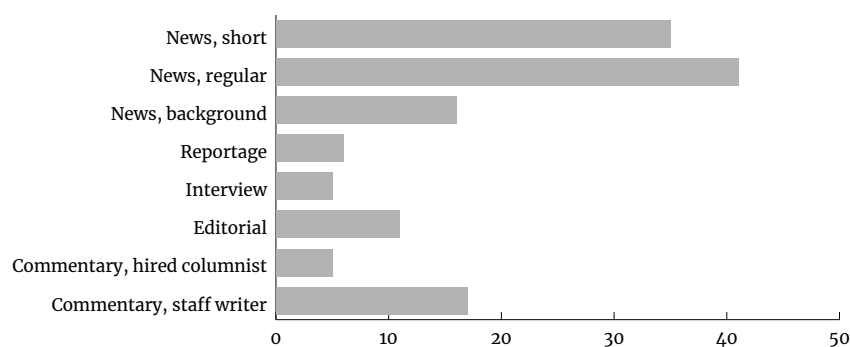
- Heikkilä, Heikki&Valtonen, Sanna (2011):
Reunoiltaan jäätyneen suurvallan naapurissa. Venäjän ja Georgian konfliktin herättämät tulkinnat mediassa.
I boken ”Näin naapurista”
- Kabel, Lars (2017):
The Coverage of Russia by the Danish Media. On media created images and their consequences.
Danish School of Media and Journalism
- Kangas, Jarkko&Ojala, Markus&Pantti, Mervi (2015):
Lännessä olemme, itään katsomme. Ukrainan kriisin kehykset ja Venäjän esitykset suomalaisissa mediakuvisa.
Artikkel i tidskriften Media&Viestintä nummer 38
- Lounasmeri, Lotta (2011):
Näin naapurista. Median ja kansalaisten Venäjä-kuvat.
Vastapaino
- Lounasmeri, Lotta (2015):
A careful balancing act. Finnish culture of self-censorship in the Cold War.
I boken *The Nordic Media and the Cold War*
av Bastiansen, Henrik G. & Werenskjold, Rolf, Nordicom
- Ojajärvi, Sanna&Valtonen, Sanna (2011):
Karhun ja kassakoneen naapurissa. I boken ”Näin naapurista”
- Pietiläinen, Jukka (1998):
Ulkomaanuutistutkimuksen vaiheita ja tuloksia.
I boken *Uutisia yli rajojen. Ulkomaanuutisten maisema Suomessa*
av Kivikuru, Ullamaija& Pietiläinen, Jukka.Vastapaino
- Pietiläinen, Jukka (2011):
Venäjä ulkomaan uutisoinnin kohteena: erikoistapaus?
I boken *Näin naapurista*
- Salminen, Esko (1998):
Vaikeneva valtiomahti? Neuvostoliitto/Venäjä Suomen lehdistössä 1968–1991.
Edita
- Taponen, Tiia-Maria (2016): Haglund:
”Viittä vaille sota” – Krimin kriisin alkuvaiheet Suomen iltapäivälehdistössä helmi-maaliskuussa 2014.
Journalistiikan pro gradu, Tampereen yliopisto

ANALYSIS OF THE COVERAGE OF THE PRESIDENTIAL ELECTIONS IN RUSSIA IN MARCH 2018

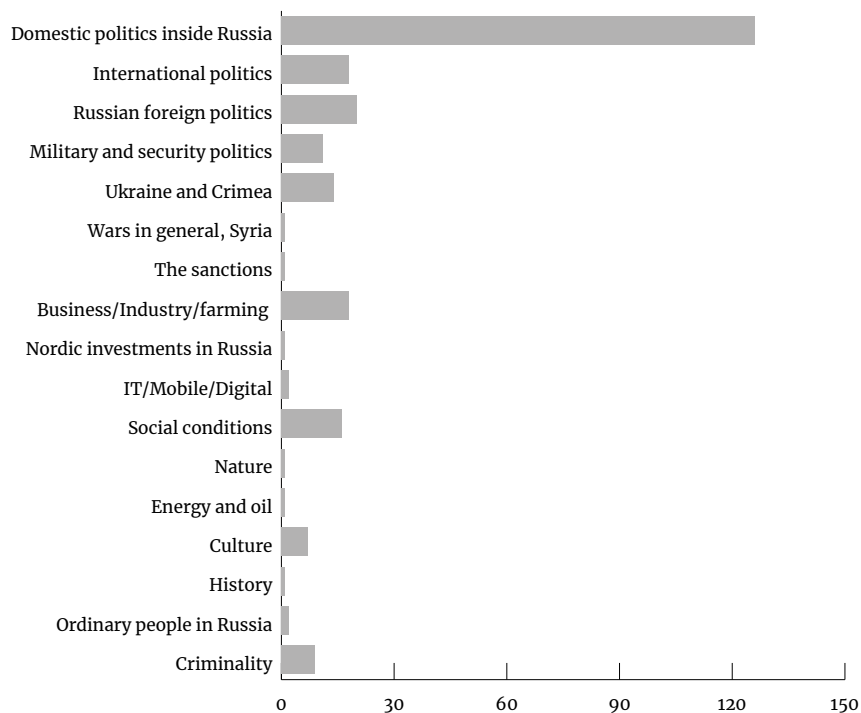
TOTAL AMOUNT OF ARTICLES/INSERTS 140

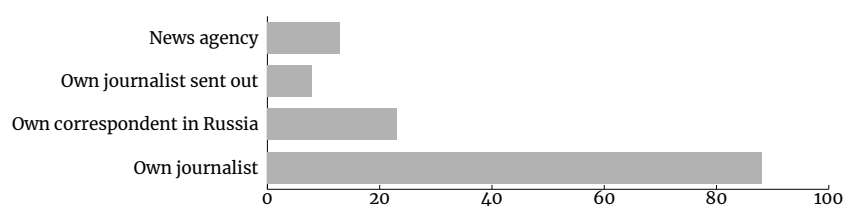
GENRE

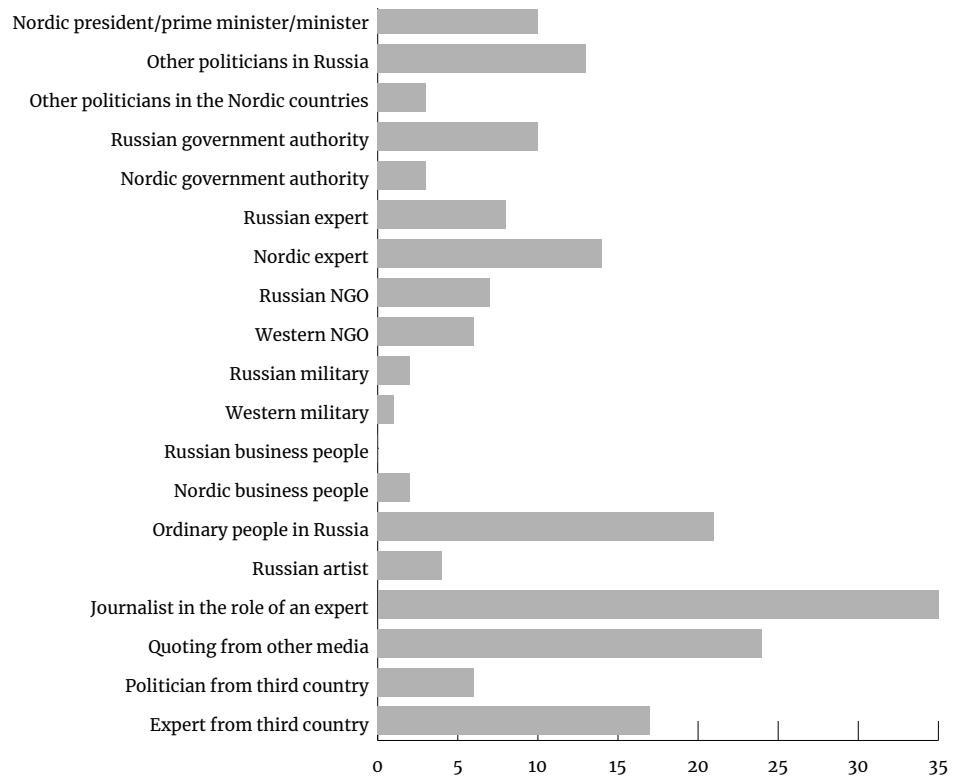
TOPICS

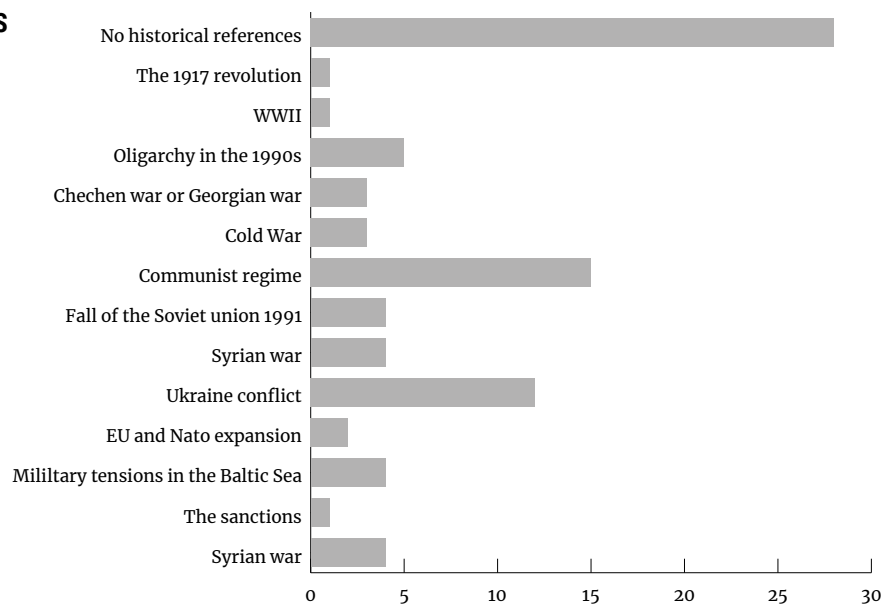
WRITER

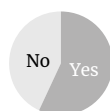
SOURCES

HISTORICAL REFERENCES

PUTIN IN CENTRAL FOCUS

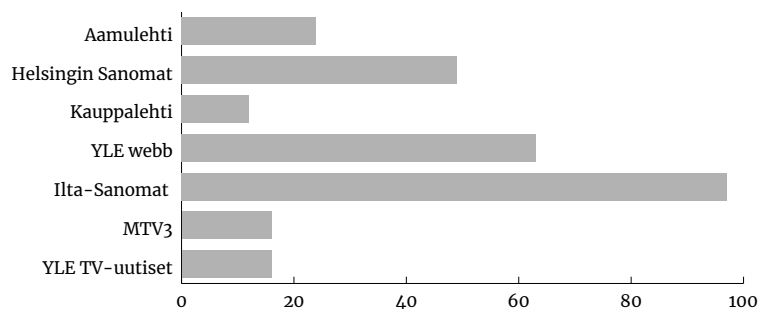
OTHER RUSSIAN ACTORS IN CENTRAL FOCUS

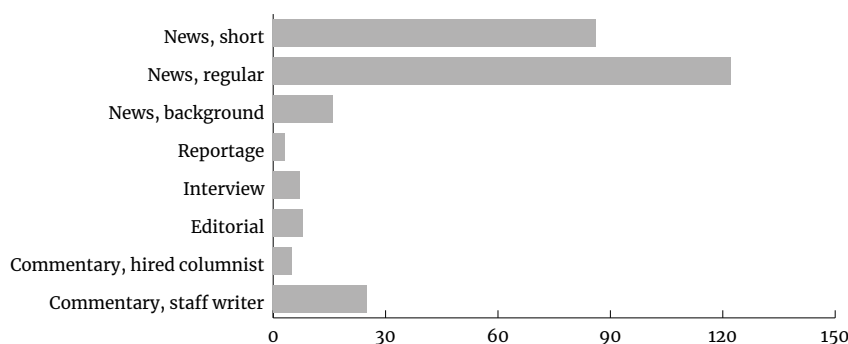
ANALYSIS OF THE RUSSIA COVERAGE IN THE MONTH OF MAY 2018

TOTAL AMOUNT OF ARTICLES/INSERTS 277

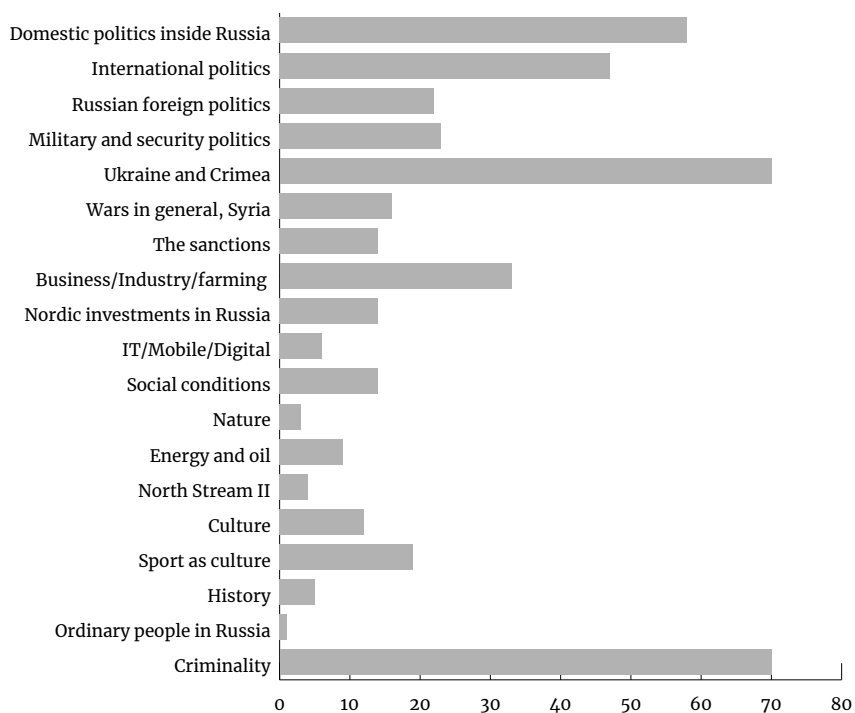
MEDIUM

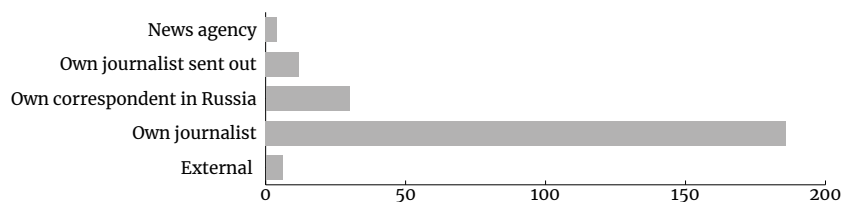
GENRE

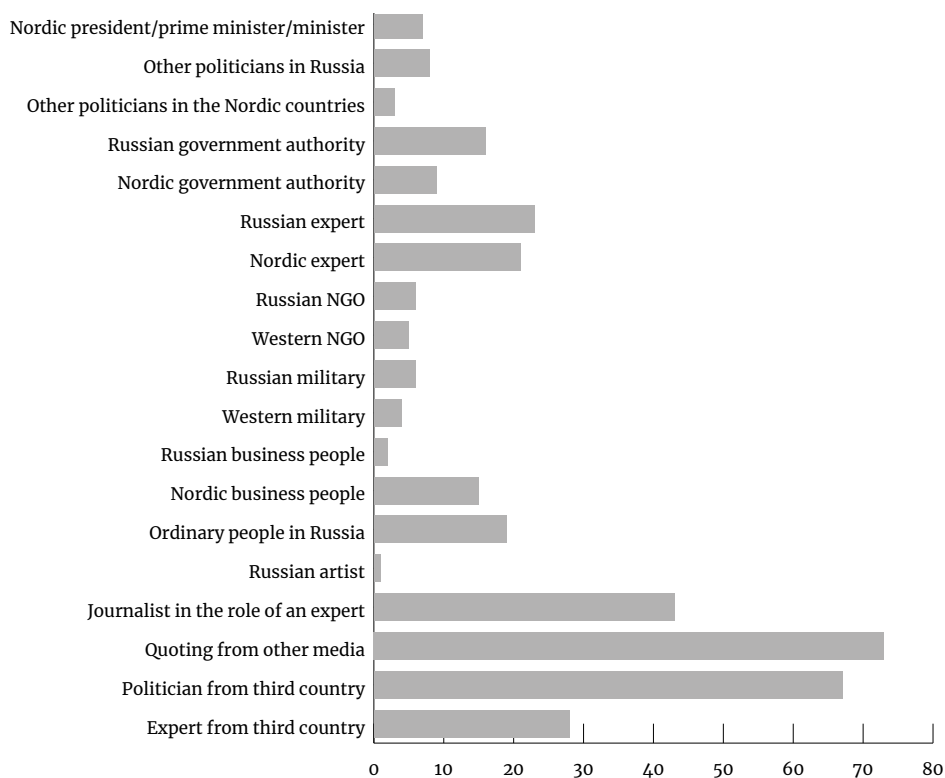
TOPICS

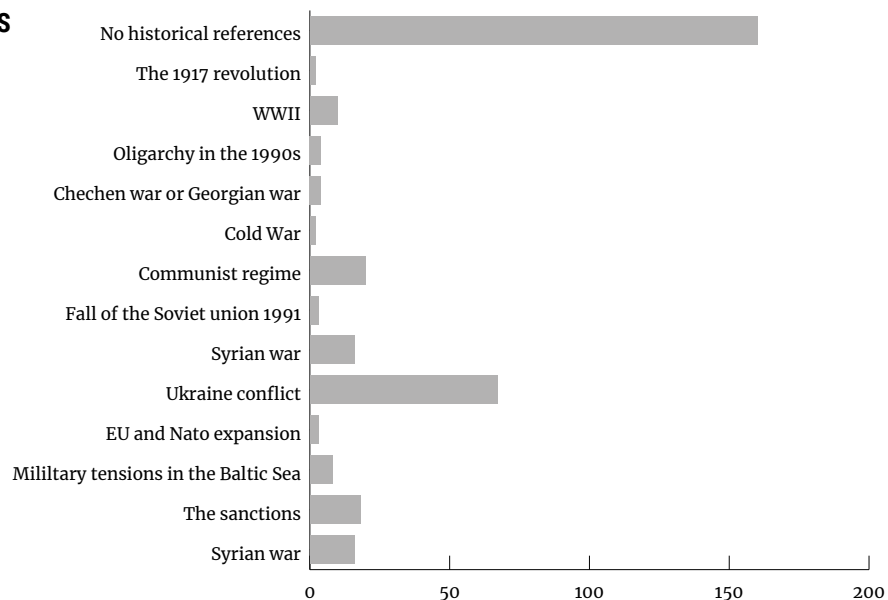
WRITER

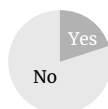
SOURCES

HISTORICAL REFERENCES

PUTIN IN CENTRAL FOCUS

OTHER RUSSIAN ACTORS IN CENTRAL FOCUS

VIKTIG INFO

OM **KRISE** ELLER **KRIG** KOMMER

FORMATION TILL SVERIGES INVÅNARE

EN
GET

3.0 Rysslands- rapporteringen i svenska medier 2018

JONATHAN NORSTRÖM, SVERIGE

3.1 INTRODUKTION

Den här rapporten handlar om hur några av de största nyhetsmedierna i Sverige bevakar Ryssland. Efter ett inledande segment där bakgrund och tidigare forskning presenteras fortsätter rapporten med tre olika delstudier, som alla handlar om den mediebevakning som ägde rum under 2018: bevakningen av det ryska presidentvalet i mars, hela rapporteringen om Ryssland under den slumpmässigt utvalda månaden maj, samt rapporteringen om misstankarna om rysk påverkan på det svenska valet i september. De två första delstudierna är gemensamma för alla länder som ingår i detta forskningsprojekt. Det tredje temat valdes ut eftersom det passade kriterierna för ett aktuellt ämne som har koppling till både Sverige och Ryssland. Rapporten avslutas med en sammanfattning av resultaten.

I syfte att få en bild av hur svenska medier bevakar Ryssland har ambitionen varit att välja ut material från de största och mest inflytelserika tidningarna, tv-programmen och webbplatserna. Det handlar dels om de tre största morgontidningarna (med undantag för Metro) samt den största affärstidningen – Dagens Nyheter, Svenska Dagbladet, Göteborgs-Posten och Dagens industri (Tidningsutgivarna, 2018). De två största nyhetsprogrammen, Sveriges Televisions Rapport och Aktuellt [*FOTNOT: Företaget MMS, som mäter tittarsiffror för tv-program i Sverige, skickade siffror från sin egen databas i ett mejl till undertecknad. Datan visar att Rapport och Aktuellt var de största rikstäckande nyhetsprogrammen under perioden 1 januari till 30 september 2017, och således valdes dessa program ut till studien.*], har också analyserats [*FOTNOT: Den sista delstudien utgör av praktiska skäl ett undantag där SVT:s program ersattes av det nyhetsmaterial som publicerades på public service-kanalens webbplats.*]. Även innehåll från den största svenska nyhetssajten, Aftonbladet (Mediafacts, 2018), samt Sveriges Radios sajt har använts som material i studien. Sammantaget är materialet från de åtta olika medierna ämnade att ge en bred om än inte heltäckande bild av hur svenska medier rapporterar om Ryssland.

Materialet har analyserats både kvalitativt och kvantitativt med hjälp av en kodbok som har tagits fram av deltagarna i detta samnordiska projekt lett av Lars Kabel vid Danmarks Medie- och Journalisthögskola.

Insamlingen av artiklar som publicerats på papper och på nätet gjordes genom att använda sökord på Retrievers digitala databas Mediearkivet. Tv-materialet samlades in genom att titta på nyhetsprogrammen och spela in relevanta tv-inslag. Det samlade materialet har analyserats både kvalitativt och kvantitativt med hjälp av en kodbok som har tagits fram av deltagarna i detta samnordiska projekt lett av Lars Kabel vid Danmarks Medie- och Journalisthögskola.”

3.2 BAKGRUND OCH TIDIGARE FORSKNING

Sveriges relationer med Ryssland går tillbaka flera hundra år i tiden. När Burgman (2001) sammanfattar bilden av Ryssland i Sverige – från Ivan den förskräckliges tid till Vladimir Putin – menar han att den framför allt präglas av blodiga konflikter. Ända sedan medeltiden har svenskar och ryssar krigat mot varandra, och ryssarnas härjningar i vårt land har gett upphov till en rysskräck hos svenska folket som vissa anser fortfarande är påtaglig. När Burgman skrev sin bok verkade det dock finnas hopp om förbättrade relationer. Det var bara i början av Putin-eran, och Sverige rustade ned sitt försvar: ”Den gamla fruktan för Ryssland har alltmer försvunnit”, skrev Burgman (2001:96). Rodin (2010) beskrev några år senare Ryssland som en ”signifikant andre” som det svenska och nordiska ”jaget” ser sig som en reflektion av. Medan de nordiska länderna ingår i en så kallad säkerhetsgemenskap – där länderna har gemensamma normer och värderingar, och ömsesidig tillit – står Ryssland utanför som en avvikande ”andre”.

Detta beror i hög grad på landets inrikespolitiska situation. ”Bedömningen av staters inre karaktäristika får internationella konsekvenser eftersom ’duktiga elever’ släpps in i gemenskapen medan ’dåliga elever’ hålls utanför”, skriver Rodin (2010:127). De nordiska länderna kännetecknas av demokratiska och liberala värderingar samt respekt för mänskliga rättigheter, och i dessa avseenden tycks Ryssland under den mer auktoritärt sinnade Putin ha valt en annan väg. Med ett land som skiljer sig så avsevärt i grundläggande frågor är det svårt att ha en ”normal” relation. ”Ryssland är antitesen som bekräftar den svenska och nordiska självbilden”, skriver Rodin (2010:126). Det är till och med så att Ryssland från ett nordiskt perspektiv utgör ett gemensamt hot för länderna att förenas mot. Enligt Rodin visar sig den negativa synen på Ryssland också på svenska tidningars ledarsidor. I Dagens Nyheter framställs landet som en björn som ”inte kan hålla sina klor i styr”, och Putin avbildas som ett sjöodjur i en kommentar angående gasledningen Nord Stream.

Kragh har bevakat de svensk-ryska relationerna i närtid och kallar Ryssland ”den enda av Östersjöns strandstater som utgjort en nästintill konstant svensk säkerhetspolitisk utmaning” (2018:54). I modern tid har relationerna mellan länderna präglats av kontinuitet och stabilitet, menar han. Men det finns specifika frågor där länderna har ”konkurrerande synsätt” (Kragh, 2018:55) – exempelvis Ukrainakonflikten, EU:s östliga partnerskap, det svenska NATO-samarbetet och säkerhetsläget i Östersjön. Dessa meningsskiljaktigheter, menar Kragh, kommer att finnas kvar så länge inga stora förändringar sker i förhållandena mellan Ryssland och Väst. Men om relationerna mellan ländernas ledare är tämligen frostiga, vad tycker då folk i allmänhet? Kragh hänvisar till forskning av Pew Research Center från 2017 som visar att svenskarna är ett av de folk i Europa som är mest negativa till Ryssland. 78 procent av de tillfrågade i enkätundersökningen sade sig ha en negativ syn på landet, att jämföra med EU-genomsnittet på 61 procent. På frågan om den ryska regeringen respekterar sina medborgares personliga friheter svarade 91 procent nej, medan endast 6 procent svarade ja (Vice, 2017). Det tycks inte finnas någon forskning på högre nivå om hur svenska medier har framställt Ryssland generellt under senare år. Däremot finns en rad kandidatuppsatser vars resultat kan vara värda att notera. Exempelvis har Nilsson och Amadeh (2018) undersökt mediernas gestaltningar av Ryssland och det ryska presidentvalet 2018. Enligt författarna gestaltar de undersökta medierna – nyhetsbyrån TT, Sveriges Radio, Aftonbladet och Dagens Nyheter – Ryssland och valet på ett negativt och stereotypt sätt. Landet och framför allt dess nuvarande makthavare framställs som en motsats till Väst, som ännu inte har förstått att den västerländska demokratin är det rätta sättet att styra ett land. Det är främst Putin-regimen som medierna gestaltar negativt. ”Den kritik som framförs mot regimen och Kremls agerande befäster bilden av Ryssland som den Andre och är därmed inte en del av västs gemenskap”, skriver författarna (Nilsson & Amadeh, 2018:40). Bosson och Trollmåne (2014) studerade hur Ryssland porträtterades i rapporteringen om två specifika nyhetshändelser – OS i Sotji och interventionen i Ukraina. Medierna som undersöktes var Dagens Nyheter, Aftonbladet, SVT:s Rapport och Dagens Eko i radion. Författarna kom fram till att Ryssland framställdes negativt, ensidigt och oemotsagt. I en stor del av rapporteringen porträtteras landet på ett stereotypt sätt som ett hot, antingen mot sin egen befolkning eller mot omvärlden. Enligt författarna tycks den negativa bild av Ryssland som medierna förmedlar ha blivit något vi tar för givet och förväxlar med objektiva fakta. Svenskarna präglas sedan flera hundra år av en rysskräck som medierna i sin tur förvärrar genom sitt sätt att bevaka det stora landet i öst. ”Den stereotypa och steltnade fiendebilden, som Sveriges relationella band och långa historia med Ryssland har bidragit till, är rimligtvis så djupt förankrad att den blir för givet tagen och därmed aldrig heller ifrågasatt – inte ens av medierna”, skriver författarna (Bosson & Trollmåne, 2014:44).

När Johansson (2013) studerade hur svenska ledarsidor har förhållit sig till Ryssland vid fyra nedslag i historien – 1986, 1991, 1995 och 2008 – fann han att de ofta har fastställt ett ”vi och dom”-tänkande, men att de även kunde uttrycka positiva förväntningar på landet. Det är inte så enkelt som att medierna – i det här fallet Dagens Nyheter, Göteborgs-Posten, Gotlands Allehanda och Gotlands Tidningar – är genomgående ryssfientliga. Oftare handlar det om negativa förväntningar än ren fientlighet. Johansson menar att hans resultat visar att svenska medier inte är så ensidigt ryssfientliga som vissa gör gällande.

I detta sammanhang kan det också vara värt att nämna Nygrens (2016) studie av svenska mediers bevakning av Ukrainakonflikten under 2014, där Ryssland var en av de inblandade parterna. Bland annat drar Nygren slutsatsen att de ryska perspektiven inte var så synliga i bevakningen, vilket kan bero på att bara en av de tre redaktioner som ingick i studien hade kontor i Moskva (2016:189). Enligt Nygren gör bristen på ryska perspektiv det svårare för publiken att förstå konflikten. Intervjuer med svenska journalister som rapporterade om konflikten visar att en del av dem är medvetna om att de ingår i det västliga nyhetssystemet och att de anser att ryska perspektiv också måste uppmärksammas (Nygren, 2016:190).

Utanför Sverige har Kabel (2017) studerat danska mediers bevakning av Ryssland och kommit fram till en rad slutsatser. Den danska rapporteringen består mestadels av nyhetsjournalistik och det görs relativt få reportage utifrån journalistens erfarenheter på plats. Väldigt lite av bevakningen handlar om vanliga människor och kulturen på olika platser i landet – makt och konflikt är de ämnen som tar mest utrymme. Det mesta av fokuset hamnar på en person, president Putin, som därmed får personifiera Ryssland. Man får också intrycket att han styr landet i ett vakuum eftersom man aldrig får veta något om de människor han har omkring sig. I vissa artiklar framställs landet i väldigt negativ dager som ”hotet från öst”, ibland till den grad att det ger ekon från kalla kriget och känslan av att en ny sådan konflikt just brutit ut. Kabel skriver att rapporteringen är vinklad till fördel för västerländsk ideologi och värderingar. Intervjuer med danska korrespondenter visar att västerländska föreställningar om demokrati och pluralism betraktas som universella värden som också Ryssland bör bedömas efter. Denna ”väst-centriska” utgångspunkt tog sig uttryck i nyhetsredaktionernas val av form och vinkel.

3.3 RAPPORTERINGEN OM DET RYSKA PRESIDENTVALET

”Valet är förstås en fars, och ger ingen demokratisk legitimitet till presidenten. I regimkontrollerade media basunerar Putins propaganda ut, hans kumpaner sitter på ekonomins maktpositioner, och alla seriösa motkandidater har blivit utmanövrerade eller mördade.” (Göteborgs-Posten, 19 mars)

Så skriver statsvetaren Henrik Dahlquist, som även kallar Putin ”diktator” i en artikel med rubriken ”Putin är Rysslands nya tsar”. Artikeln är en sorts kommentar till det ryska presidentvalet den 18 mars, och kan för den här studien fungera som en något överdriven summering av hur valet framställdes i de svenska medierna.

92 artiklar och tv-inslag från åtta svenska medier under perioden 5 till 25 mars har analyserats med syftet att ta reda på hur medierna rapporterade om det ryska valet. Nyhetsgenren dominerade bevakningen (54 procent av materialet) men det fanns även opinionsjournalistik i form av ledare och kolumner (23 procent). 15 reportage noterades i materialet, vilket tyder på en viss ambition att ge en djupare inblick i händelserna. Medierna använde sig också av korrespondenter och så kallade ”fallskärmsjournalister” som tillfälligt skickades utomlands. Av de 94 journalister som har noterats som skapare av materialet var 31 korrespondenter och 13 utskickade journalister. Tillsammans utgör

de ungefär 47 procent av totalen. Resten av skaparna var i ungefär lika stor utsträckning nyhetsbyråer och journalister som arbetade från hemmaredaktionen. Vad gäller historiska skeenden som journalisterna refererade till för att ge kontext till aktuella händelser, visade sig Ukrainakonflikten vara den som förekom oftast. Detta berodde till stor del på att valet ägde rum på årsdagen av Krims annektering, ett samband som ofta nämndes. Vidare var det kommunisttiden, Sovjetunionens fall och Västs sanktioner mot Ryssland under senare år som medierna oftast refererade till.

Rapporteringen gav sammantaget bilden av ett val som inte alls var ett val i någon konventionell, västerländsk mening. Det fanns alltid en given vinnare – den sittande presidenten Vladimir Putin – och den viktigaste anledningen till att hålla valet verkade vara att ge den givna vinnaren legitimitet och omvärlden intrycket att Ryssland har en fungerande demokrati. De svenska medierna befäste gång efter annan denna bild. Citatet från Aftonbladets nätupplaga nedan antyder att Putin inte vinner för att han är populär och uppskattad, utan för att han har en rad orättvisa fördelar gentemot sina konkurrenter.

”Redan före valdagen är manegen krattad för Vladimir Putin. Observatörer från den europeiska säkerhetsorganisationen OSSE har kritiserat valkampanjer för att vara tydligt vinklade till hans fördel. Den sittande presidenten har en överlägsen närvaro i statliga mediekanalet, vilket gör att oppositionen inte har möjlighet att föra ut sina budskap och nå olika målgrupper i samhället, enligt forskaren Martin Kragh.” (Aftonbladet, 17 mars) De ryska myndigheterna var dock måna om att få ett högt valdeltagande. I rapporteringen framstod också frågan om valdeltagandets omfattning som den enda som saknade ett givet svar.

”Men den stora frågan är valdeltagandet. I presidentvalet 2012 röstade 65 procent av väljarna, i parlamentsvalet för två år sedan mindre än 50 procent. Putinlägrets mål nu är att till varje pris få upp den siffran till uppemot 70 procent så att Putin då, menas det, får legitimitet.” (Sveriges Radio, 17 mars)

Myndigheterna var alltså måna om att få folk till valurnorna och tog därför till medel som knappast stärker bilden av ett val präglad av frivillighet och folkligt engagemang. Aftonbladet publicerade exempelvis en text (14 mars) av en rysk journalist, Mika Velikovskij, som berättar hur han fick 500 rubel för att delta i en demonstration för Putin. Det fanns också vissa som misstänkte att förgiftningen av den avhoppade ryske agenten Sergej Skripal och hans dotter i brittiska Salisbury i själva verket var ett knep för att stärka Putins ställning.

”Det som väckt flest funderingar i USA var dock den valda tidpunkten för attacken – Skripal hade gått runt i England i åtta år vid det här laget. Så var det någon typ av makt-demonstration av Ryssland som syftade till att förena hemmapubliken inför presidentvalet? Där utmålades det som omvärldens försök att smutska och isolera Ryssland, vilket är ett synsätt som brukar vara till Putins fördel.” (Svenska Dagbladet, 18 mars) Precis som väntat återvaldes presidenten och fick mandat att styra i sex år till. När nästan alla röster hade räknats hade han fått 76,67 procent av folkets stöd. På andraplats kom Kommunistpartiets kandidat Pavel Grudinin med 11,78 procent (Dagens Nyheter, 20 mars). Alla förutsägelser om hur det skulle sluta slog därmed in. De svenska medierna lade i stället fokus på de rapporter om valfusk som kom från oppositionen och oberoende valobservatörer. Ofta hänvisade man till den ryska organisationen Golos. ”Valfuskets om möjligt värre än senast”, lyder en rubrik.

”Under hela valdagen strömmade rapporterna in. Valbevakningsorganisationen Golos lade ut den ena videon efter den andra på hur valfunktionärer, ofta på ett komiskt klumpigt sätt, försöker peta ner så många färdigt ifyllda valsedlar som möjligt genom springan.” (Dagens Nyheter, 19 mars)

Sällan och endast i förbigående citerades någon från exempelvis ryska myndigheter eller

medier som motsade de påståenden om valfusk som ofta kom från Golos och oppositionspolitikern Aleksej Navalnyj, som inte tilläts kandidera på grund av att han tidigare dömts för brott. Den stora frågan om valdeltagandet fick även den viss uppmärksamhet efter att rösterna räknats – särskilt i SVT:s Rapport och Aktuellt där korrespondenten Bert Sundström rapporterade i realtid.

”Valdeltagandet har varit den enda faktor där Kreml har varit lite oroad. Och deras oro visar sig nog, tror jag faktiskt, litegrann befogad för att siffrorna, de senaste jag har sett, ligger runt 60 procents valdeltagande – och det är efter tre månader av extremt starka påtryckningar mot väljare. Inte bara reklam och sådant utan också arbetsgivare, chefer, alla möjliga sätt som man har försökt hitta för att få folk att gå att rösta. Så att valdeltagandet, det är nog den svaga punkten.” (SVT Rapport, 18 mars)

För att återgå till statsvetaren Henrik Dahlquists beskrivning av det ryska valet som en fars, kan man säga att det beskriver väl hur åtminstone svenska medier framställde det – som något av ett skådespel där alla plikttroget spelar sina roller, och samtidigt vet precis hur det kommer att sluta. Inte ens Putins motkandidater beskrevs som seriösa. Snarare fungerade de som alibin för ett öppet och rättvist val.

3.4 PUTIN I FOKUS

”Man kan säga att det har inte varit en balanserad, normal valkampanj. Dessutom så har ju president Putin som alltid varit med både en, två, tre gånger i tv och idolförklarats varje dag de senaste månaderna. Så att ja, han är populär, men så här populär är han faktiskt nog egentligen inte.” (SVT Rapport, 19 mars)

SVT:s korrespondent Bert Sundström gör klart att man inte ska dra för stora växlar av Putins stora vinst med drygt tre fjärdedelar av rösterna. Det stora folkliga stödet är delvis en chimär och beror på en rad faktorer så som avsaknaden av seriösa motkandidater. Rapporteringen gjorde gällande att påtryckningar och rent fusk användes för att garantera att den sittande presidenten fick behålla jobbet i sex år till.

Den här studien visar att Putin var i centralt fokus i 59 av de 92 artiklarna och tv-inslagen, alltså i 64 procent av de undersökta enheterna. Att en stor del av rapporteringen kretsade kring denne man kanske inte är så förvånansvärt. Som en av Rysslands mest långvariga ledare, som dessutom sitter ohotad på sin post, är han onekligen landets viktigaste person. Valet handlade inte, som ofta påpekades i medierna, om huruvida han skulle få sitta kvar eller inte. De intressanta frågorna rörde hur många som skulle rösta och om valdeltagandet skulle räcka till för att ge presidenten ett skimmer av legitimitet. Det förekom också spekulationer om vem som kommer att ersätta honom när hans sista mandatperiod som president tar slut.

”Putin har nu sex år på sig att utse en efterträdare. Formellt kommer det att hållas ett demokratiskt val, i praktiken är det otänkbart att någon annan än den som Putin utser blir hans efterträdare. Om han vill ändra på ryska grundlagen för att kunna låta sig återväljas en femte gång är det knappast ett problem – men [Kreml-experten] Krysjtanskaja tror att Putin verkligen avgår om sex år.” (Dagens Nyheter, 20 mars)

Här förstärks återigen bilden av Putin som en sorts halv-diktator som till och med har makten att utse sin egen efterträdare. Men i rapporteringen framträder också ett annat perspektiv på Putin – det där han framstår som genuint populär och som en sorts landsfader som har gjort livet bättre för vanliga människor. Det nämns ofta i förbigående att Putin egentligen inte behöver fuska för att vinna, han är tillräckligt omtyckt ändå. Under den första delen av sin regeringstid lyckades han att med ekonomiska reformer förbättra levnadsstandarden för vanliga ryssar. På senaste tiden har ekonomin gått sämre, men då har Putin gett sig in i konflikter utomlands vilket har fått folket att samlas runt sin

ledare. Inte minst gäller det Ukrainakonflikten och annekteringen av Krim, som av omvärlden betraktas som ett brott mot folkrätten. Utifrån rapporteringen tycks de flesta på Krim ändå nöjda med att ha blivit en del av Ryssland. Dagens Nyheter hade en korrespondent på plats för att rapportera om det första ryska valet på halvön sedan annekteringen. ”Det är knappast förvånande att de flesta Krimbor kommer att rösta på Putin i söndagens val. Majoriteten av ryssarna, som är den dominerande folkgruppen på den omstridda halvön, är mycket nöjda med att han för fyra år sedan såg till att Krim blev en del av Ryssland.

”Jag lägger min röst på en riktig muzjik”, säger Sergej Aleksandrovitj, och använder det urgamla, ibland nedlåtande ordet för bonde, men i detta fall tar han till det uteslutande i den positiva betydelsen ’kraftkarl’ (till skillnad från en mesig, degenererad västerlänning).” (Dagens Nyheter, 17 mars)

Förutom den kulturella klyfta som finns mellan Ryssland och Västvärlden visar citatet också på att Putin har kvaliteter som folket uppskattar, inte minst som en motkraft till vad som uppfattas som ett dekadent och moraliskt förfallet Väst.

I Kabels (2017) studie av rapporteringen om Ryssland i danska medier, var en av slutsatserna att Putin personifierade Ryssland. Bland annat framstod han som den enda ryss som kunde utöva någon politisk makt (Kabel, 2017:9), vilket också stämmer för den här delstudien av de svenska mediernas rapportering. Förvisso får även hans konkurrenter en del uppmärksamhet – i synnerhet Aleksej Navalnyj – men i jämförelse med presidenten är de maktlösa och i stort sett chanslösa att peta honom från sin plats. Kabel skriver att nästan ingen annan än Putin framställdes som en person i de danska medierna, men detsamma kan inte sägas om den svenska rapporteringen. I 27 procent av de undersökta enheterna var andra ryssar i fokus. Ofta handlade det om ”vanliga” människor och hur de resonerade kring valet. ”Vanliga människor i Ryssland” visade sig också utgöra den överlägset största enskilda kategorin av källor som medierna citerade. Detta möjliggjordes av att en stor del av rapporteringen gjordes av korrespondenter eller journalister som tillfälligt skickades till Ryssland för att bevaka valet. Att flera av de undersökta medierna hade journalister på plats i olika delar av landet innebar att de kunde ha kontakt med lokalbefolkningen på ett sätt som hade varit svårt på distans. Därmed fick även ”vanligt” folk relativt ofta stå i centrum, och inte bara Putin. Det har redan nämnts att det fanns en svensk korrespondent på Krim, som nu i praktiken tillhör Ryssland. En annan begav sig till den ryska delrepubliken Dagestan och staden Machatjkala, där Putin är mycket omtyckt.

”Tillbaka i Machatjkala säger journalisten Aisjat Tazjudinova, som jobbar på Kremlljals tidningen Dagestanskaja Pravda, att det inte finns en lika karismatisk ledare som Vladimir Putin i hela världen. Kampen mot terrorn har präglat Putins karriär och stärker populariteten än i dag, menar Tazjudinova.

”I Dagestan är vi proryska, vi har aldrig velat bryta oss ur federationen, säger hon.” (Svenska Dagbladet, 18 mars)

Men här liksom på de flesta platser i Ryssland finns förstås också kritiska röster som kan tänka sig att ledas av någon annan.

”Studenten och ströjobbaren Sjamil Gaziev, 21 år, är en av valobservatorerna.

– I nästan hela mitt liv har Putin varit president. Jag vill inte att han ska sitta vid makten när jag dör. Det är inget skämt, säger Sjamil Gaziev.” (Svenska Dagbladet, 18 mars)

Givetvis fanns också svenska korrespondenter i huvudstaden Moskva där vanliga människor utfrågades om livet i Ryssland och hur de tänkte kring valet, vilket gav blandade svar. En rysk kvinna säger:

”Större delen av Ryssland kommer att rösta på Putin, men jag tycker inte att det är något fel med det egentligen. Vi har haft en historia med mycket undermåligt ledarskap i vårt

land före Putin, Putin är det bästa vi haft under en lång tid. Jag tror att människor är rädda för att förändra något med risk för att det kan bli sämre.” (Aftonbladet, 9 mars) Samtidigt som det kan sägas att Putin inte alltid är i centralt fokus i rapporteringen är det oftast honom som vanliga människor pratar om när de pratar om valet. Därmed får man höra andra röster från Ryssland än de som kommer från Kreml, men det är tydligt vem som håller i tyglarna och bestämmer i landet. Även om Putin inte kan sägas personifiera hela Ryssland i svenska medier får han alltså personifiera makten.

3.5 DEN SVENSKA VINKELN

Endast 6 av de sammanlagt 92 undersökningsenheterna (6,5 procent) hade en svensk vinkel på presidentvalet i Ryssland. Möjligen hade man kunnat vänta sig ett större fokus på hur denna händelse påverkade Sverige och svenska medborgare, men studien visar att de svenska medierna sällan gjorde en explicit koppling till hemlandet.

Inom journalistikforskningen finns termen ”domesticering” som innebär att journalister på olika sätt gör en nyhet från utlandet meningsfull för den inhemska publiken. Journalisten skapar då kopplingar mellan nyheten och den nationella publikens samhälle, kultur, historia, med mera (Cohen, 2002 citerad i Atad, 2017:761). Enligt Cohen kan det ske på tre sätt: (1) genom skapandet av en direkt eller indirekt jämförelse mellan landet där händelsen sker och landet där det rapporteras, (2) genom skapandet av en historisk eller kulturell koppling till landet som rapporterar, eller (3) genom att berätta om hur det rapporterade landet och dess medborgare påverkas av händelsen (Cohen, 2002 citerad i Atad, 2017:763).

De sex fallen med svensk vinkel i rapporteringen av det ryska valet kan i stort sett placeras under den tredje kategorin. ”Ryssar i Sverige röstade på ambassaden” heter en artikel (Aftonbladet, 18 mars) som just handlar om att ryssar i Sverige gick till ambassaden i Stockholm för att rösta. Den lokala vinkeln är given och drar en konkret koppling mellan det utländska valet och Sverige. Två artiklar fokuserar på den svenska utrikesministern Margot Wallström och hennes kommentarer om valet, som hon menade var riggat till Putins fördel. Journalisten ger ytterligare bakgrund:

”Sverige är ett av de länder som på senare år fått en allt mer ansträngd relation till Ryssland. Senast på lördagen kom en ny fnurra på tråden då Moskva pekade ut Sverige som ett av flera möjliga ursprungsländer för det nervgift som användes i attacken mot den forne ryske dubbelagenten Sergej Skripal och hans dotter Julia Skripal i Salisbury i Storbritannien den 4 mars.” (Aftonbladet, 18 mars)

Att vinkla nyheten på den svenska utrikesministerns uttalande är ett tydligt sätt att ge händelsen mening och relevans för den svenska publiken. Många är nog också benägna att ta hennes bild av saken på allvar, med tanke på att hon innehar en viktig post i den svenska regeringen.

”Det här resultatet var väntat. Valkampanjen i Ryssland var riggad till president Putins fördel, med bland annat statlig kontroll över medierna och oppositionella som hindrats från att kandidera. Datumet för presidentvalet sammanfaller med årsdagen för Rysslands illegala annektering av Krim. Vi fördömer att valet genomförts på detta av Ryssland ockuperade område, skriver Wallström i ett uttalande till DN.” (Dagens Nyheter, 19 mars) Men förutom dessa samt ett fåtal andra exempel var det svårt att hitta en tydlig svensk vinkel i bevakningen. En möjlig förklaring är att det inte behövs för att publiken ska intressera sig. Sverige och Ryssland har sedan många hundra år haft kontakter av både vänligt och fientligt slag (Burgman, 2001). Det är naturligt att svenskarna intresserar sig för vad som händer i det mäktiga landet i öst, och de kan själva i viss mån föreställa sig konsekvenserna för Sverige.

Sverige ingår också i en större samling länder som kan gå under beteckningen Väst. Vad som drabbar andra länder i Väst drabbar också Sverige, och vice versa. Därför kan man säga att när de svenska medierna avhandlade ämnet rysk utrikespolitik var det en domesticering av det mer implicita slaget. Flera artiklar och nyhetsinslag handlade om hur Rysslands utrikespolitik har förändrats under Putins tid och hur experterna väntar sig att det kommer att se ut framöver. I synnerhet situationen i Ukraina bidrar till ökade spänningar mellan Ryssland och Väst, men även Rysslands misstänkta inblandning i det amerikanska presidentvalet. En kolumnist analyserade Putins segertal och drog långtgående slutsatser från ett specifikt ordval som hade gått många andra förbi. Talet inleddes med att han tackade "kära vänner", snarare än det mer känsloladdade ordet "fosterländare" som han bland annat använde före invasionen av Krim.

"Att Putin valde att öppna talet genom att tacka alla 'kära vänner' signalerar med andra ord att inga allvarliga politiska händelser kommer att skaka Ryssland och omvärlden den närmaste tiden." (Dagens Industri, 20 mars)

Sverige är förstas en del av denna omvärld och riskerar att drabbas om någon allvarlig händelse sker med koppling till Ryssland. Det anknyter till Cohens tredje form av domesticering. Sverige nämns även explicit i den ovannämnda kolumnen, om än kortfattat.

"Sverige skulle kunna satsa på att utveckla handelsrelationer med sin granne i öst vilket skulle främja svenska företag. En sådan fredlig utveckling kan i sin tur påverka Ryssland att satsa på att bygga upp välfärdssamhället enligt svensk modell baserad på demokratiska värderingar. Viljan finns där." (Dagens Industri, 20 mars)

Sammanfattningsvis kan det sägas att den explicita svenska kopplingen är sällsynt i de undersökta enheterna. Men som en del av Väst påverkas Sverige av den ryska utrikespolitiken, vilket är ett ämne som återkommer i rapporteringen.

3.6 RAPPORTERINGEN OM RYSSLAND I MAJ 2018

Den här delen av analysen av svenska mediers rapportering om Ryssland handlar om allt material som publicerades under en slumpmässigt utvald månad – maj 2018. Det var en månad som skulle kunna beskrivas som relativt "lugn" beträffande internationella nyheter där Ryssland stod i fokus – i synnerhet vad gäller händelser där både Sverige och dess stora granne i öst var involverade. Det troligen viktigaste som hände i det avseendet var att den svenska regeringen gjorde valet att inte delta på plats under invigningen av fotbolls-VM i Ryssland. Anledningen var att man ville visa solidaritet med Storbritannien, som anklagade Ryssland för att ligga bakom giftattacken mot en rysk ex-spion i staden Salisbury. Även om regeringens beslut resulterade i några rubriker och viss uppmärksamhet i svenska medier är det sannolikt att det knappt noterades i det land som bojkottades. Med andra ord skedde inga omvälvande förändringar i relationerna mellan Sverige och Ryssland i maj som kunde ha blivit föremål för den här studien av mediernas rapportering.

Att maj var en förhållandevis "lugn" månad behöver dock inte vara en nackdel för en analys av nyhetsbevakningen – det kan till och med betraktas som en fördel. Då syftet är att studera rapporteringen om Ryssland under en typisk månad är det bra om det inte sker någon atypisk händelse som blir dominerande i rapporteringen. I avsaknad av stora, omvälvande förändringar i relationerna mellan Sverige och Ryssland blev maj förmodligen en ganska typisk om än något odramatisk månad att studera.

Detta till trots skedde viktiga och dramatiska händelser i omvärlden. Ryssland är en inflytelserik spelare i världspolitiken och inblandat i flera av 2018 års viktigaste politiska ämnen – Syrienkriget, Ukrainakonflikten och kärnenergiavtalet med Iran, för att nämna några. Det innebär att Ryssland på nära nog daglig basis omnämns i svenska nyhets-

medier, vilket gör att det finns relativt mycket material från maj att analysera, närmare bestämt 254 artiklar och tv-inslag. I synnerhet en sensationell händelse stack ut och fick globala inverkningar som i viss mån nådde ända till Sverige. I slutet av månaden riktades världens blickar mot en rysk man, och denna gång var det inte president Putin. Huvudpersonen i det något udda dramat var Arkadij Babtjenko, en Kremlkritisk journalist som i mediernas ögon mördades den 29 maj och återuppstod på en presskonferens dagen därpå. Flankerad av den ukrainska säkerhetstjänsten påstod han att en lönnmördare fått betalt av den ryska staten för att ta hans liv, men att mordkomplotten avvärjts genom att mordet fejkades. Kreml förnekade all inblandning och fick i slutändan tillfälle att kritisera Ukraina för dess ”lek med sanningen”.

3.7 STORPOLITIK I FOKUS

Av de 254 artiklarna och tv-inslagen tillhörde 215, eller cirka 85 procent, nyhetsgenren. Om man även räknar in reportage och intervjuer utgjorde dessa mer objektiva genrer tillsammans nära 90 procent av materialet. Endast 20 enheter, cirka 8 procent av allt analyserat material, bestod av ledare och kolumner där författarens egen åsikt uttrycks öppet. Det visar att det var relativt lite opinionsmaterial i maj som hade med Ryssland att göra.

En stor del av materialet (49 procent) gjordes inte av de undersökta medierna själva utan kom från nyhetsbyråer, främst TT. Det var alltså vanligast att medierna köpte in utrikesnyheter om Ryssland, eller lät en egen journalist sitta på redaktionen i Sverige och skriva om det som hände utomlands (35 procent av materialet). En mycket liten andel gjordes av journalister som skickades ut i omvärlden temporärt (fallskrämsjournalister), medan drygt 10 procent av materialet gjordes av mediernas egna korrespondenter. Av de åtta medier som undersöktes hade fem egna korrespondenter i Ryssland som var aktiva i maj – tidningarna Dagens Nyheter och Svenska Dagbladet, SVT:s program Rapport och Aktuellt, samt Sveriges Radio. Men även om en majoritet av medierna hade korrespondenter på plats producerade dessa alltså bara en relativt liten del av innehållet om Ryssland. Tillsammans stod de för nästan samtliga reportage under månaden – sex av totalt sju stycken – och bidrog därför till en viss fördjupning i rapporteringen om Ryssland som annars mestadels präglades av snabba nyheter.

När man tittar på vilka teman som rapporteringen handlade om framträder också tydliga mönster. Slår man ihop alla artiklar och inslag vars mest framträdande tema har att göra med politik och konflikter – inklusive både svensk och rysk inrikespolitik och internationell politik, samt krig och konflikter som har med Ryssland att göra – blir det sammanlagt 114 artiklar och tv-inslag (45 procent). Bevakningen av Ryssland fokuserar mycket på politik, ofta på allra högsta nivå där det handlar om frågor som berör flera länder och där nationernas ledare förhandlar med varandra. Tittar man på historiska referenser i materialet visar det sig också att Ukrainakonflikten och Syrienkriget är de två som oftast nämns för att ge kontext till aktuella händelser (vilket troligen beror på att de efter många år fortfarande pågår).

Andra teman som också förekommer i rapporteringen är exempelvis korruption, sport samt energi och olja – ämnen som inte sällan också involverar politiska beslut. Men det allra största enskilda temat för månaden maj är kriminalitet. I 66 analysenheter (26 procent) var kriminalitet det mest framträdande temat. Skälet till det är dock inte att svenska journalister har något särskilt intresse för hur brottsligheten ter sig i Ryssland. Det beror snarare på att de händelser som beskrivs är svåra att kategorisera på något annat sätt än som kriminalitet. Det handlar exempelvis om giftattacken i Salisbury, där det står klart att en rysk ex-spion och hans dotter blev förgiftade, men där det saknas

bevis för att kunna slå fast att den ryska staten är skyldig. Den största händelsen på temat kriminalitet är dock det fejkade mordet på Arkadij Babtjenko. Även i Babtjenkos fall anklagades Ryssland för att ha försökt mörda en person, men några konkreta bevis för det presenterades åtminstone inte i maj. Därför föll även detta fall främst under kategorin brottslighet. Sammanfattningsvis går det att slå fast att en övervägande del av materialet i maj hade att göra med politik och internationella konflikter i någon form. Det är talande att endast en (1) artikel har "vanliga" människor och deras vardag som det dominerande temat.

Att rapporteringen om Ryssland mestadels rör sig kring elitpersoner som politiker och experter visar sig också i vilka källor medierna använder. Under maj var det just politiker, tjänstemän, experter och intresseorganisationer som citerades oftast. Enbart 13 gånger citerades "vanliga" människor från Ryssland. Man kan jämföra det med att den ryske presidenten och hans ministrar citerades dubbelt så många gånger. Ännu oftare refererade medierna till uttalanden av västerländska intresseorganisationer (43 gånger) och politiker från andra länder än Sverige och Ryssland (52 gånger). Den största källkategorin blev dock "övrigt" eftersom många av de citerade källorna inte passade in i någon annan kategori.

3.8 PUTIN I SKYMUNDAN

Givetvis rapporterade de svenska medierna om president Putins förehavanden även i maj. I jämförelse med den stora uppmärksamhet han fick under presidentvalet i mars var han mer sällan i fokus denna månad. Enbart 30 av 254 artiklar och tv-inslag (12 procent) har Putin i centralt fokus. Som huvudfigur överskuggades han av en av sina mest högljudda kritiker – journalisten Arkadij Babtjenko. På tredje plats kom oppositionspolitikern Aleksej Navalnyj, och det skulle visa sig att konflikten mellan honom och Putin blev ett av de större nyhetsämnena i maj.

Den 7 maj var det nämligen dags för Putin att sväras in som president för fjärde gången. Rapporteringen om den händelsen började dock redan två dagar tidigare, när Aleksej Navalnyj tillsammans med över tusen andra oppositionella greps vid demonstrationer mot Putin runt om i landet. SVT Rapporters korrespondent Bert Sundström menade att det öppna motståndet mot presidenten hotade hans legitimitet.

"Regimen väljer att slå till så hårt – man har gripit över 500 människor sägs det här, bara i Moskva. Det betyder, tror jag då, att det finns ändå en viss ängslan. Att det är så många som visar sitt missnöje trots att det är farligt – man kan bli av med jobbet, det kan hända saker – visar kanske för Kreml att den legitimitet som man tror eller tänker att Putin ska ha efter den rekordstora vinsten i presidentvalet här för någon månad sedan – han fick 76, 77 procent av rösterna – officiellt ska jag säga – då är de lite nervösa i alla fall, känns det som." (SVT Rapport, 5 maj)

I rapporteringen framställdes det alltså som att de ryska myndigheterna slog till hårt mot demonstranterna. Dagens Nyheters korrespondent Anna-Lena Laurén berättade hur kravallpolisen gick "brutalt tillväga" mot de protesterande (6 maj). "De kommer förstås att gripa folk. Det här är ju Ryssland", sade en av de demonstranter hon intervjuade. Samtidigt nyanserade hon bilden genom att skriva att Aleksej Navalnyj organiserat sin demonstration på en plats där han inte hade fått tillstånd, vilket tydde på att det var hans avsikt att bli gripen.

Hur det än låg till med Navalnyjs intentioner kastade hans uppmärksammade demonstrationer en föga smickrande skugga över presidentens installation. I korrespondenten Anna-Lena Lauréns kommentar framhövdes Putins försök att framstå som folkets man. "I lördags greps över 1 600 personer som demonstrerade mot Putin i hela Ryssland.

Många av dem var skolelever och studenter. Det var knappast någon tillfällighet att Putin, efter att han bevittnade en soldatparad på Kremlområdet, gick för att träffa en grupp utvalda ungdomar som stod och väntade på honom vid röda mattan. Behovet att visa sig tillsammans med den yngre generationen är tydligt.” (Dagens Nyheter, 8 maj)

De två största nyheterna om Putin senare i månaden handlade dels om att han invigde en stor bro till Krim (vilket rapporterades tämligen torrt och sakligt) och dels om spekulationer kring hur han skulle kunna hålla sig kvar vid makten genom att bli premiärminister 2024 (något som hände 2008 när han bytte roller med parhåsten Dmitrij Medvedev). Men i övrigt var det alltså relativt sällan som Putin iklädde huvudrollen i rapporteringen om Ryssland, trots att större delen av bevakningen handlade om politik och konflikter på hög nivå. Det verkar därför inte finnas fog för att påstå att presidenten personifierar Ryssland i mediernas rapportering under en till synes vanlig månad. Däremot är det sällan som någon ”vanlig” ryss hamnar i centralt fokus, trots att flera av de undersökta medierna har korrespondenter på plats i landet. Rapporteringen belyser framför allt Ryssland från ett maktperspektiv där de storpolitiska och sensationella händelserna får mest uppmärksamhet.

3.9 HOTET FRÅN ÖST

52 av 254 artiklar och tv-inslag (drygt 20 procent) hade i huvudsak en svensk vinkel. Till största delen består dessa 52 analysenheter av spridda nyheter som var för sig inte gör något större avtryck i rapporteringen. Det finns dock två större nyhetsämnen som är värda att titta närmare på, varav det ena handlar om fotbolls-VM.

Eftersom fotbolls-VM 2018 hölls i Ryssland präglades evenemanget förmodligen mer av politik än vad fotbollsturneringar tenderar att göra. Sveriges idrottsminister Annika Strandhäll meddelade i början av maj att hon tvekade på om hon skulle åka till Ryssland för att se matcherna spelas. Hon kallade det ”ett dilemma” (Dagens Nyheter, 1 maj).

Rysslands annektering av Krim, landets inblandning i Syrienkriget samt förgiftningen av den ryske ex-spionen i Storbritannien angavs som skäl till att bojkotta evenemanget. Idrottsministern förklarade också att Sverige är ”ett land som står för vissa värden när det gäller hållbarhet och hur man hanterar människor, renhet i spel och sådana saker” (Dagens Nyheter, 1 maj). Underförstått i ministerns uttalande var förstås att Ryssland inte står för dessa värden, och att det kan få konsekvenser. I slutet av månaden stod det klart att regeringen hade gjort sitt val.

”Jag är djupt bekymrad över den politiska situationen i Ryssland, särskilt när det gäller demokrati och mänskliga rättigheter. Regeringen har sagt nej till att vara med på invigningen och jag planerar inte att delta på plats i Ryssland, säger Annika Strandhäll i ett uttalande till TT.” (Aftonbladet, 31 maj)

En annan nyhet på samma ämne var att det svenska landslaget inför mästerskapet fick en genomgång av läget i Ryssland av människorättsorganisationen Civil Rights Defenders. Även här betonades brott mot mänskliga rättigheter som begås i Ryssland, exempelvis mot olikhetänkande och sexuella minoriteter. Både tränare och spelare uttryckte bekymmer när de intervjuades om vad de fått höra vid informationsmötet. Spelaren Emil Krafth tyckte att alla landslag borde gå ihop i en gemensam protest. ”Det är klart att det är hemskt hur det ser ut i många delar av Ryssland. Hur folk behandlas. Jag är inte jätteinsatt generellt, men av det de berättade är det tragiskt att det kan vara så på vissa ställen fortfarande”, sade han till Aftonbladet (28 maj).

Någon reaktion från Rysslands sida angående den svenska regeringens bojkott nämns inte i den svenska rapporteringen under maj. Gissningsvis tar det stora landet lätt på en sådan markering när den kommer från ett litet land som Sverige.

Det andra av de två större nyhetsämnena som rörde relationen Sverige–Ryssland hade med det ständigt aktuella säkerhetsläget att göra. Exempelvis invigdes ett militärt regemente på Gotland – Sveriges första nya regemente sedan andra världskriget. Ett av skälen till att göra det var ”det försämrade säkerhetsläget och ett aggressivare Ryssland” (Dagens Nyheter, 22 maj). Samtidigt rapporterade medierna att ett nytt robotsystem i ryska Kaliningrad satts i bruk med en räckvidd som sträcker sig till sydöstra Sverige (Svenska Dagbladet, 5 maj). Men den mest uppmärksammade nyheten i detta säkerhetspolitiska sammanhang var att Sverige skrev under ett försvarsavtal med Finland och USA, som bland annat innebär fler gemensamma militärövningar. Den svenske försvarsministern Peter Hultqvist ville i en intervju inte särskilt tala om Rysslands roll i det som beskrivs som ett försämrat säkerhetsläge i ”vår del av Europa” (Svenska Dagbladet, 10 maj) – något som visar att journalisten ställde en specifik fråga om Ryssland.

I ett långt reportage i Dagens Nyheter förstärks bilden av Ryssland som det stora hotet mot Sverige vilket det nya försvarssamarbetet ska stävja. Tidningen skickade en reporter till Washington för att vara på plats när avtalet skrevs under, och han pratar med flera experter som bedyrar att USA kommer att hjälpa Sverige ”om ryssen kommer”. En demokratisk kongressman beskriver Ryssland som ”en gemensam angripare”. Den amerikanske försvarsministern pekar vidare på Sverige, Finland och USA:s likheter:

”James Mattis understryker att Sverige och Finland ’har en stark försvarsrelation med USA’. Han prisar länderna som demokratiska ’ankare av stabilitet i ett område som blivit alltmer spänt som ett resultat av Rysslands olycksaliga, improduktiva och destabiliserande val’. Det gäller både i nutid – från Ukraina till Syrien – och dåtid – från finska Vinterkriget 1939–1940 till kalla krigets ubåtskränkningar av Sverige, påminner Mattis.” (Dagens Nyheter, 20 maj)

Det framstår därmed som att Sverige och andra västländer står i ett både kulturellt och säkerhetspolitiskt motsatsförhållande till Ryssland. ”Nordeuropa och Sveriges närområde pekas i amerikanska studier allt oftare ut som en konfrontationszon mellan Väst och Ryssland”, skriver Dagens Nyheter reporter. Han frågar den svenske försvarsministern om inte Sveriges köp av ett amerikanskt luftvärnssystem kan ses som ”provokativt” mot Ryssland och får svaret att det snarare ”syftar till stabilitet och fred”.

Ur rapporteringen om Sverige och Ryssland framträder en bild av två potentiella fiender som i vissa avseenden är varandras motsatser. Sverige är det demokratiska landet som respekterar mänskliga rättigheter, medan den ryska regeringen varken respekterar folkets vilja eller deras rättigheter, och ska därför bojkottas under VM. Samtidigt skramlar Ryssland med sina vapen i öst, och därför behöver Sverige söka närmare samarbeten med västländer som Finland och USA. Rysk aggression anges som förklaring till att det säkerhetspolitiska läget har försämrats.

Ottosen (1995) skriver om en så kallad ”dispositional enemy image” – en stereotyp bild av exempelvis ett land eller dess ledarskap, som tar sig uttryck i journalisternas språk och bildsättning och skapar förväntningar om ett aggressivt, fientligt eller inhumant beteende (Ottosen 1995:101). Att Ryssland framstår som en ”dispositional enemy” i vissa delar av den svenska rapporteringen märks exempelvis på de frågor journalisterna ställer. I flera artiklar framgår det att den svenske försvarsministern inte vill prata om Rysslands inverkan på svensk försvarspolitik. Detta tyder på att det är journalisten själv som har fört landet på tal (se exempelvis Svenska Dagbladet, 10 maj).

3.10 RYSSLAND BESKYLLS FÖR FEJKMORD

På kvällen den 29 maj kom nyheten att den ryske journalisten Arkadij Babtjenko skjutits till döds i Kiev i Ukraina. I den korta notisen i SVT:s Aktuellt nämndes det att Babtjenko tidigare lämnat Ryssland "av rädsla för sitt liv". Samma dag beskrev Sveriges Radio hur mordet skedde, att journalisten sköts med tre skott i trapphuset på väg hem från affären. Där nämns också att Babtjenko var en känd krigskorrespondent och "uttalad kritiker till Vladimir Putin". I Aftonbladet benämndes han på samma sätt som "regimkritiker". Dagens Nyheter gav i pappersupplagan dagen därpå kontext till mordet: "Babtjenko var en känd Putinkritiker." I samma artikel får Reportrar utan gränsers svenske ordförande Jonathan Lundqvist kommentera händelsen. Enligt honom fanns det "skäl att tro att mordet kan kopplas till den ryska regimen". Flera av medierna nämnde polisens misstankar om att mordet kunde ha att göra med Babtjenkos arbete.

På så sätt gjorde medierna en koppling mellan Babtjenkos död och hans öppna kritik mot den ryska regimen. På morgonen efter det påstådda dådet hade flera medier redan publicerat artiklar om och av människor som mindes den frispråkige journalisten. Dagens Nyheter korrespondent Anna-Lena Laurén lyfte fram hans sökande efter sanningen och hur det inte var särskilt chockerande att detta sökande ledde till hans död. "Han visste själv att han när som helst kunde bli mördad", skriver hon, dock utan att peka fingret mot någon specifik gärningsman. Aftonbladets kolumnist Wolfgang Hansson var mer öppen med vilka han trodde låg bakom mordet. I en text (som senare togs bort från Aftonbladets sajt) skriver han att dådet troligen var "en del i Rysslands krigsföring både mot regimkritiker och Ukraina" (30 maj). Trots att det saknades bevis för att Kreml beställt mordet var det ändå lätt att misstänka inblandning, menade han:

"Babtjenko är den tredje Kremlkritiske journalisten eller politikern som mördats i Ukraina de senaste två åren. Och den sjunde med kopplingar till den oberoende ryska tidningen Novaja Gazeta.

Att vara sanningssägande journalist eller samhällskritiker i Ryssland har länge varit ett riskyrke. Genom åren har ett antal reportrar mördats. I ett antal av dessa fall har misstankarna väldigt snabbt riktats mot Kreml."

Sveriges Radios korrespondent Maria Persson Löfgren begav sig till Kiev där hon intervjuade Babtjenkos vän och kollega. "Det var en avrättning, en planerad elitoperation, som bara kan ha kommit från Ryssland", konstaterade denne (30 maj). "Här i Kiev finns ingen tvekan om varifrån ordern om att mörda den Kremlkritiske journalisten kommit. Den ryska totalitära maskinen förlät honom inte, kommenterar premiärminister Volodymyr Groysman", skrev korrespondenten.

Det verkade av allt att döma som att ännu en oppositionell journalist fallit offer för Putins regim. Dagen efter att nyheten briserat tog dock dramat en oväntad vändning när Babtjenko framträdde livs levande på en presskonferens. Tillsammans med ukrainsk säkerhetstjänst berättade han då att man fejkat mordet för att undkomma ett riktigt mordförsök – beställt av den ryska regeringen. Kritiken vändes då snabbt bort från Ryssland och mot Ukraina, som anklagades för att leka en farlig lek med sanningen. SVT:s korrespondent Bert Sundström reflekterade över vad denna lek kunde få för konsekvenser:

"Det här kommer ju öka osäkerheten när det gäller information, när det gäller journalistik, när det gäller vad som är sant och vad som är falskt. Så att jag tror att möjligen har Ukraina skjutit sig själva lite grann i foten, att det nu blir ännu svårare att tro inte bara på Kreml utan också på Ukraina." (SVT Rapport, 30 maj)

I den efterföljande nyhetsrapporteringen riktades blickarna mot just Ukraina med förväntningar på svar. Varför behövde man fejka mordet och lura hela världen att en person var död, och vad hade man för bevis om rysk inblandning? Även Babtjenko kritiserar-

des för att ha äventyrat inte bara sin egen utan hela journalistkårens trovärdighet. ”Det är Donald Trump och Vladimir Putin som sysslar med ’fake news’, inte vi”, skrev Svenska Dagbladets korrespondent Maria Georgieva (31 maj). Samtidigt var många överens om att de enda som gynnades av det märkliga dramat verkade vara Rysslands regering. Eftersom inga konkreta bevis hade offentliggjorts kunde Kreml hävda att det hela var en smutskastningskampanj från ukrainsk sida. Maria Georgieva kommenterade: ”Hela världen hann skylla mordet på Ryssland, direkt eller indirekt. Men nu frågar nog sig de flesta: ’Herregud, Ukraina – hur kunde ni?’ Något som i sig spelar Kreml i händerna eftersom det bekräftar det ryska perspektivets syn på Ukraina som provocatörer.” (Svenska Dagbladet, 31 maj)

Samtidigt ville en del svenska journalister inte släppa blicken från Ryssland alltför snabbt. I en artikel från den 31 maj skrev Svenska Dagbladets ledarskribent Ivar Arpi raljant om att det var ”slumpen” som hade försökt döda Bajtjenko och en rad andra ryska journalister.

”Om man vore vidskepligt lagd skulle man kunna säga att det medför otur att kritisera Kreml. Någon borde verkligen undersöka hur det hänger ihop. En journalist kanske. Frågan är hur många som finns kvar som fortfarande vågar utmana ödet.”

Dagens Nyheters ledare gav samma dag Ukraina hård kritik för att ha visat sig vara ”oherderliga propagandister”. Men samtidigt var det inte svårt att gå på bluffen, med tanke på hur Ryssland vanligen behandlar oliktankande. Det är lätt att förstå varför Bajtjenko valde att fly landet, menar ledarskribenten: ”Faktum är att ryska oliktankande lever farligt överallt. Putin avskyr alla som klankar på fosterlandet eller visar bristande lojalitet mot honom. Och de har sett hur lätt det är att råka illa ut.”

Rapporteringen om fallet Bajtjenko i maj slutade med att den hårdaste kritiken riktades mot Ukraina för att ha ”ropat varg” och därmed gått miste om en stor del av sin trovärdighet i omvärldens ögon. I rapporteringen tycktes medierna till en början insinuera att den ryska regeringen låg bakom ett mord på en av sina egna medborgare, och man hänvisade till tidigare fall där Kreml ska ha begått liknande brott. Rysslands roll som ”dispositional enemy” framträdde därmed igen; genom mediernas val av vinkel och språkbruk framstod det inte som osannolikt att Kreml stod bakom Bajtjenkos död. Samtidigt bör det understrykas att det inte saknades fog för att rikta misstankarna mot Ryssland – som flera påpekade finns det stora risker kopplade till att arbeta som regimkritisk journalist i detta land. Med facit i hand är det lätt att vara efterklok och slå fast att medierna rapporterade om ett journalistmord som – lyckligtvis – aldrig ägde rum.

3.11 **RAPPORTERINGEN OM RYSSLANDS MISSTÄNKTA PÅVERKAN PÅ DET SVENSKA VALET**

Den 9 september 2018 gick svenskarna till valurnorna för att rösta fram sina representer till riksdag, kommun och landsting. Under de månader som föregick valet fanns en oro för att främmande makt – ibland identifierad som Ryssland – skulle försöka lägga sig i valet. Säkerhetspolisen, Säpo, arbetade för att säkerställa att allt skulle gå rätt till, och i januari varnade man för risk för påverkansförsök.

”Vi har följt utvecklingen i vår omvärld när det gäller påverkansoperationer vid val, och vi vet att det finns krafter som agerar mot och i Sverige. Det går inte att utesluta att främmande makt kommer att utnyttja den svenska valrörelsen för att stärka motsättningar i samhället och försöka försvaga det demokratiska systemet, säger säkerhetspolischef Anders Thornberg.” (Säkerhetspolisen, 2018a)

I februari gjorde Säpo nya uttalanden där man framhävde att det svenska valsystemet är robust och att valresultatet är svårt att påverka för utländska aktörer. Ändå varnade man

för att främmande makt skulle försöka påverka förtroendet för själva valprocessen och få folk att ifrågasätta dess legitimitet. Myndigheten pekade ut ett land som kunde ha dessa intentioner – Ryssland.

”Inom kontraspionage arbetar vi med frågan utifrån internationella erfarenheter. Där kan vi se att Ryssland har en avsikt att påverka i enskilda frågor som är av strategisk betydelse för dem. Om dessa frågor blir centrala i den svenska valrörelsen kan vi förvänta oss försök till rysk påverkan, säger Daniel Stenling, enhetschef inom kontraspionage.” (Säkerhetspolisen, 2018b)

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, MSB, samverkade med Säpo och andra myndigheter för att skydda valet. På sin sajt förklarade MSB att man bland annat arbetade med att sprida kunskap till ansvariga aktörer inom valadministrationen, med bakgrund av ”försöken att påverka valen i bland annat USA och Frankrike genom IT-attacker, falsk information och ryktesspridning” (Myndigheten för samhällsskydd och beredskap, 2018). Även MSB hänvisade alltså till ”internationella erfarenheter” där ett visst land ska ha försökt påverka andra länders val. Nu fanns risken att samma påverkansapparat riktades mot Sverige.

Aftonbladets utrikesredaktör Martin Schori gör ett försök att reda ut frågan om huruvida Kreml faktiskt har lagt sig i utländska val i ett kapitel i Institutet för mediestudiers publikation *Fejk, filter och faktaresistens – hotar sociala medier demokratin?* (2018). Enligt honom är det klargjort att det senaste presidentvalet i USA påverkades av Ryssland, bland annat genom att en grupp med kopplingar till rysk underrättelsetjänst hackade Hillary Clintons kampanjchefs mejlkorg. En så kallad trollfabrik baserad i Sankt Petersburg ska också ha spridit falska nyheter på sociala medier i syfte att elda på motsättningar i det amerikanska samhället. Enligt Schori finns det dock ”relativt lite forskning på eventuell utländsk påverkan på [de] stora valen 2017 och 2018” (2018:80). Men medierapporteringen och experters uttalanden ger skäl att tro att det också har skett i länder som Tyskland, Frankrike, Italien och Storbritannien, menar han. Schori påpekar slutligen att Rysslands och andra aktörers försök att påverka andra länders val är en del av en större strategi: ”Målet är att på lång sikt försvaga styrelseskick och vinna propagandakriget på hemmaplan. Valen utgör en perfekt tidpunkt att öka insatserna, då samhällena man vill påverka är extra känsliga. Men själva valen är inte målet, valen används som verktyg för att uppnå ett långsiktigt mål.” (Schori, 2018:88)

Patrik Oksanen, svensk ledarskribent specialiserad på säkerhetspolitik, förklarade mer ingående i boken *Skarpa skärvor – om hur informationskrig hotar att slå sönder det öppna samhället* (2018) vad Ryssland kunde ha för intresse av att påverka det svenska riksdagsvalet.

”Bland annat handlar det om att hålla Sverige borta från NATO och att vi inte ska komma på tanken att hjälpa Baltikum, varken direkt eller indirekt. Svenskt kaos är bättre än svensk ordning i Rysslands ögon. En svensk uppgivenhet är bättre än en svensk vilja att stå emot. Den ryska påverkan mot Sverige vill alltså gärna att vi ska slita halsarna av varandra i interna bråk. En svag regering är att föredra framför en stark.” (Oksanen, 2018:167–168)

Med andra ord fanns det flera inflytelserika röster som under valrörelsen varnade för att Ryssland skulle lägga sig i på något sätt, och grundade sin oro i vad andra västländer har fått erfara. Detta förhållningssätt kännetecknar också i hög grad mediebevakningen kring frågan om rysk valpåverkan. I den här delstudien har 54 artiklar på temat rysk valpåverkan samlats in från de olika medierna under tidsperioden 1 januari till 1 augusti 2018. Det relativt låga antalet artiklar har inneburit att samtliga har kunnat läsas kvalitativt. Tidsperioden tar slut med en dryg månad kvar till valet. Skälet är tidsbegränsningen för detta projekt. Med material från sju månader var det dock möjligt att se hur rapporteringen utvecklades under valåret och vilka nyhetshändelser som avlöste varandra.

15 av 54 artiklar, det vill säga 28 procent, är sådana där skribentens egna åsikter eller reflektioner kommer fram, som ledare, krönikor, analyser och debattartiklar. Resten, det material som kan förväntas vara mer objektivt, består till största delen av nyhetsartiklar men också av ett fåtal längre granskningar och intervjuer. De mesta av materialet skrevs av mediernas egna journalister, med undantag för tio artiklar som kom från nyhetsbyrån TT. Endast en (1) artikel skrevs av en korrespondent i Ryssland, och rapporteringen tog nästan uteslutande sin utgångspunkt i händelser som ägde rum i Sverige. President Vladimir Putin spelade en väldigt liten roll och var inte i centralt fokus i mer än en artikel (en ledare). Något som visar på den undanskymda roll som ryssar överlag fick spela är att endast sex artiklar citerade någon rysk person som en källa. I stället var det i huvudsak svenska riksdagspolitiker, tjänstemän från myndigheter som Säpo och MSB, och experter som fick tillfälle att yttra sig.

3.12 TIDIGA VARNINGAR

Den stora nyhetshändelsen i början av året kretsade kring den årliga säkerhetspolitiska konferensen Folk och försvar, och i synnerhet det tal som statsminister Stefan Löfven höll. Det som lyftes fram ur talet var delvis det statsministern sade om det kommande valet och riskerna för påverkan. "Regeringen rustar mot troll i valrörelsen", var Sveriges Radios rubrik (14 januari), och man citerade talaren: "Vi vet att påverkansoperationer pågår just nu. I många rapporter har Ryssland öppet pekats ut. Men vi kan inte utesluta att det även kan finnas andra." I talet meddelade Löfven också att regeringen skulle inrätta en myndighet för psykologiskt försvar med syfte att "säkerställa befolkningens försvarsvilja i fred och motståndsvilja i krig" (Aftonbladet, 14 januari). Myndigheten skulle dock inte vara verksam före valet.

På Aftonbladets redaktion gladdes sig ledarskribenten Anders Lindberg över beskedet. Han tog upp Rysslands misstänkta försök till valpåverkan i andra länder, och menade att Sverige mycket väl kunde bli "nästa måltavla" (15 januari). Han fortsatte med att redogöra för Rysslands avsikter:

"Ryssland arbetar långsiktigt för att splittra EU och stärka högerextrema och ryssvänliga krafter. Putin har ett välsmort mediemaskineri i utlandet och får god hjälp av främlingsfientliga grupper i väst. Särskilt på sociala medier har den ryska trollarmén visat sig vara ett effektivt propagandaverktyg."

Enligt Lindberg vill Kreml sprida misstro och osäkerhet i Väst för att "framställa den liberala demokratin som underlägsen Rysslands auktoritära styre och alla länder som lika goda kålsupare". I en ledarartikel som publicerades i Svenska Dagbladet några dagar före konferensen var Patrik Oksanen inne på samma behov av att "rusta oss mentalt mot Ryssland" (6 januari). Han framhäver "fake news" som det medel ryssarna använder för att påverka, men också att valet bara är en del av flera parallella ryska påverkansoperationer. Framför allt är Ryssland ute efter att bibehålla sitt inflytande över länder som tidigare har legat inom dess imperium, och för det ändamålet försöker man bryta upp NATO och EU. Sverige kan freda sig från valpåverkan om vi är förberedda. Oksanen menar att en myndighet för psykologiskt försvar kan vara behövlig.

Före Folk och försvar gjorde affärstidningen Dagens industri en intervju (13 januari) som är atypisk för det undersökta materialet. Här är det Rysslands ambassadör i Sverige, Viktor Tatarintsev, som står i centrum och får tillfälle att bestämt dementera påståendet att hans land skulle utgöra ett hot mot Sverige. Han beklagar att Ryssland inte får representeras på den viktiga konferensen: "Det är som att anklaga någon för brott inför domstol utan att den personen får försvara sig." Sedan ger han, som tidningen formulerar det, "ett heligt löfte" om att Ryssland inte tänker lägga sig i valet:

”Det blir inte någon som helst yttre påverkan i den svenska valkampanjen eller i valet i Sverige 2018. Det kan jag fullständigt garantera alla svenska väljare. Allt annat är bara tomma anklagelser och demonisering av Ryssland.”

Dagens industri påminner läsarna om att ryska påverkansoperationer har ”kunnat konstateras” i andra västerländska val. Man låter ambassadören komma till tals, men ställer också frågor av sorten ”har du slutat slå din fru?”; ”Hur många spioner har ni i Sverige?”, frågar tidningen varpå ambassadören svarar ”noll”. Dagens industri uppger att svenska underrättelsetjänster pekar ut Ryssland som skyldigt till IT-attacker och påverkansoperationer – ambassadören kallar det ”blaha blaha”. I Dagens industris uppföljande artikel (15 januari) låter man statsministern kommentera Tatarintsevs uttalanden. Enligt tidningen tar han ambassadörens ord med ”en stor nypa salt”. ”Har han rätt så är det bra. Vi får helt enkelt avvakta”, säger Stefan Löfven angående löftet om att all påverkan på det svenska valet uteblir.

Dagens industris två artiklar är atypiska för materialet för att de ger den svenska publiken en inblick i den ryska statens perspektiv som den sällan annars får. Ambassadören får komma till tals, utan att reportern på något sätt blir inställsam. Han nekar till misstankarna om valpåverkan och det är ytterst upp till läsaren att bedöma hans trovärdighet.

I detta sammanhang kan den enda artikel som är skriven av en korrespondent nämnas. Svenska Dagbladets Maria Georgieva var på plats i Moskva när den ryske utrikesministern Sergej Lavrov höll sin årliga presskonferens. Lavrov själv talade mest om Rysslands nationella intressen och hur de hotas av exempelvis sanktionerna från Väst. Först efter presskonferensen kan den svenska korrespondenten fråga utrikesministeriets talesperson Maria Zacharova om det ryska intresset för den svenska valåret. ”Från rysk sida kan man inte tala om några hot mot Sverige. Tyvärr skrämmar Sveriges västerländska partners er med det ’ryska hotet’ hela tiden”, svarar talespersonen. Detta är det tredje och sista exemplet i materialet där den ryska staten får avfärda oron för valpåverkan.

Under veckorna efter Folk och försvar fortsatte medierna att publicera artiklar om hur Ryssland kunde vilja påverka valet. Mest skrev Martin Schori för Aftonbladet. I fyra ingående artiklar beskrev han vilka medel Ryssland kunde tänkas använda och hur svenska myndigheter förberedde sig för att skydda valrörelsen. Det man skulle akta sig mest för var ryska trollkonton som eldar på konflikter i sociala medier. Där gällde det för svenskarna att vara källkritiska under valrörelsen. Schori hänvisade främst till källor inom myndigheterna Säpo och MSB, samt forskare från Försvarshögskolan. Professor Robert Egnell förklarar i en artikel (3 februari) hur det svenska samhällets polarisering blir vår värsta fiende.

”Vi kan motverka rysk propaganda, MSB kan starta en hemvärnsbrigad som ska desarmera falska nyheter och sabotera trollfabriker. Men även om vi stänger alla trollfarmer så kommer de här krafterna att fortsätta. Det här är något helt annat än vårt vanliga politiska käbbel. Vi måste jobba med oss själva, skapa tillit mellan individer och till staten. Om vi inte litar på att samhället tar hand om oss, då luckras det upp. Vi måste hitta gemensamma värderingar igen. Då får vi försvarsstyrka.”

För att motarbeta nättroll och falska nyheter gav svenska staten bland annat pengar till ett projekt där flera etablerade redaktioner samverkade för att avslöja falska påståenden som sprids på nätet. ”Medierna används som vapen i propagandakriget”, hette rubriken till en artikel av Martin Schori (4 februari) som syftade på statsunderstödda medier i Ryssland, närmare bestämt RT (tidigare Russia Today) och Sputnik. Dessa kanaler riktar sig både till den inhemska befolkningen och till omvärlden. När de rapporterar om Sverige är det ofta med vinkeln att invandringen för landet mot kollaps. Schori skriver att kanalerna används i ”en välkänd rysk strategi att sprida en rad alternativa versioner av en händelse [...] för att skapa osäkerhet eller måla upp en bild av det finns andra sätt att se på saken”.

3.13 EN RIKSDAGSLEDAMOT BLIR RYSSLANDS "NYTTIGA IDIOT"

Den 17 mars publicerade Dagens Nyheter ett avslöjande som involverade riksdagsledamoten Hanif Bali (M), ledarskribenten Patrik Oksanen, nyhetssajten Nyheter Idag [FOTNOT: Undertecknad jobbade för Nyheter Idag under tiden som denna episod utspelade sig, men hade ingen konkret inblandning i den händelse som beskrivs här.] och det svenska utrikesdepartementet, UD. För att beskriva det kortfattat hade följande skett: Oksanen publicerade en intervju med en ukrainsk människorättsaktivist som tvingats fly sitt hem på Krim efter att ryska styrkor tagit över halvön. Kort därpå skriver Bali på Twitter att kontakten mellan Oksanen och ukrainkan hade förmedlats av svenska UD – något han menar att Oksanen borde ha nämnt i sin artikel. Det visar sig att Bali fått sin information från journalister på Nyheter Idag, som begärt ut mejlkorrespondensen mellan Oksanen och UD mindre än ett dygn efter att mejlen skickades. Dagens Nyheter källor menar att detta inte kan ha varit en slump – mejltrafiken måste ha avlyssnats av en statlig aktör (underförstått Ryssland) som sedan tipsat Nyheter Idag om att begära ut de offentliga handlingarna. För detta finns dock inga bevis, och Nyheter Idag vidhåller att tidpunkten var en ren tillfällighet. Oksanen, som "under lång tid belyst hur ryska påverkanskampanjer fungerar", är inte säker på hur det hela har gått till. "Jag kan bara notera händelsekedjan, men lämnar analysen och bedömningen till andra. Däremot är det en bra påminnelse för oss alla inför valrörelsen att vara vaksamma och stanna upp och tänka ett varv extra", säger han till Dagens Nyheter. Tidningens "kvalificerade bedömare" uppger att händelsen följer "en oroväckande trend av att försöka skada och misskreditera personer som öppet är kritiska mot Ryssland". Enligt Dagens Nyheter, som hänvisar till Oksanen, driver Nyheter Idag "en linje som stöder den ryska regimen", och sajten kallas högerpopulistisk.

Efter detta fick Hanif Bali lämna Moderaternas partistyrrelse och gav tillfälligt upp twittrandet. Hans partiledare Ulf Kristersson kallade agerandet "omdömeslöst" i Dagens Nyheter (20 mars) som påpekade att Kristersson själv har varnat för "utländsk infiltration" inför höstens val. "Vi har sett andra länder och valrörelser som har blivit infiltrerade och drabbats av utländsk påverkan. Det ska man ta på mycket stort allvar och är ytterligare ett skäl att vara mycket bekymrad", kommenterade Kristersson.

I de analyser som följde pekade flera på det oroväckande i att Balis agerande skedde nära inpå valet och kunde kopplas till den ryska regimen. Aftonbladets ledarskribent Anders Lindberg menade att det påminde om ryska påverkansoperationer som har ägt rum inför andra länders val. "Händelsen är ett skolboksexempel på vad som brukar kallas 'nyttiga idioter', alltså personer som går exempelvis Rysslands ärenden utan att själva förstå vad de gör", skriver Lindberg (18 mars). Oavsett om den befarade signalspaningen kan beläggas eller inte menar han att det är illa nog att en journalist som kritiserar Ryssland blir misstänkliggjord på det här sättet. "Vi lär få se mer av den varan inför valet i september", skriver han.

Sveriges Radios politiske kommentator Tomas Ramberg konstaterade (19 mars) att Bali gjorde bort sig när han valde ut just Oksanen som måltavla: "Att med hjälp av krafter som pekas ut som de Putin-vänliga ge sig på en av dessa krafter argaste kritiker passar sällsynt illa med den roll Moderaterna vill spela i svensk politik." Liksom Oksanen vill Moderaterna föra en hård linje mot Ryssland och ta risken för ryska påverkansförsök på allvar. Teorin om rysk inblandning har inte bevisats och är än så länge "bara en spekulativ". "Men tidsandan och debatten om Ryssland och dess internationella politik är sådan att även en spekulativ om detta får politisk betydelse", skriver Ramberg.

Svenska Dagbladets politiske analytiker Göran Eriksson var inne på samma spår. "Ryssland påverkar redan det svenska valet" är rubriken till hans kolumn (20 mars) där han menar att det finns "få saker som partierna är lika rädda för som att uppfattas ha ett

ryskt samröre”. Bali-affären är ett exempel, men inte det enda.

”Skräcken för rysk inblandning i andra länders val sprids som en influensa över västvärldens demokratier. Och när Hanif Bali nu tvingas lämna Moderaternas partistyrelse är det ett exempel på hur fenomenet redan påverkar svensk politik och därmed det kommande valet.

Och det gäller alldeles oavsett hur man ser på skuldfrågan och om det skulle finnas en faktisk rysk inblandning i det här fallet. Bali själv konstaterar självkritiskt att han riskerar att ha gynnat ’Kremls agenda’, och det är fullt tillräckligt.”

Vad dessa analyser slår fast är att det räckte med en spekulatio n om rysk inblandning under valåret för att det skulle få relativt mycket uppmärksamhet och långtgående konsekvenser för de inblandade. Misstanken om en sorts samröre med Kreml ledde till en kännbar motgång i Balis politiska karriär. Det är tydligt att medierna var vaksamma inför hotet om rysk valpåverkan, och detta av förståeliga skäl då man kände till att andra västländer hade drabbats. Ett till exempel på hur denna vaksamhet manifesterades i rapporteringen kom i juni.

I början av månaden rapporterade Sveriges Radio att partiet Alternativ för Sverige, AFS, deltog på en konferens i Ryssland. Sveriges Radio beskriver det relativt nybildade partiet som främlingsfientligt med en pro-rysk linje. Att bland annat partiledaren Gustav Kasselstrand deltar på den ryska konferensen är ”[h]ögst intressant med tanke på att Ryssland kan förväntas försöka påverka det svenska valet”, enligt Oscar Jonsson, doktorand vid Försvarshögskolan (4 juni). Partiledaren själv förklarar för Sveriges Radio att han vill förbättra de diplomatiska relationerna med Ryssland. Reportern frågar om hur han ser på risken att hans parti ska utnyttjas i ryska påverkansoperationer och får svaret att det är ”rent nonsens”, ”ett hjärnspöke”. Enligt radions källor på plats är konferensen till för att stärka samarbeten med politiker som Kreml stödjer, som är kritiska mot NATO och EU och ofta har ”starka konservativa och nationalistiska strömningar”. I en senare artikel från Sveriges Radios sajt (4 juni) upprepas samma innehåll från den förra men nu med kommentarer från Försvarshögskolans expert Björn Palmertz. Han understryker risken att Ryssland ska använda AFS för att utöva påverkan och varnar för att för att Ryssland försöker ”samordna sina påverkansoperationer med ett partis budskap”. Dessa artiklar kan betraktas som ytterligare två exempel på en vaksamhet från mediernas sida vad gäller hotet om rysk valpåverkan. Artiklarna utgör också exempel på ett annat återkommande inslag i rapporteringen: hotet från konservativa och nationalistiska krafter i Sverige som bekräftar ett ”ryskt narrativ”.

På det temat skrev Dagens Nyheters Martin Jönsson en kolumn (24 juni) om att nationalisterna målar upp en mörk bild av Sverige där invandring och islamisering leder till välfärdsstatens utplånande. Ryska trollfabriker arbetar på samma sätt, menar han, och deras aktivitet lär öka inför valet. I samma anda skrev två företrädare för riksdagspartiet Liberalerna en debattartikel i Svenska Dagbladet med rubriken ”Ryssar får hjälp att svartmåla oss” (19 juli). Högerpopulistiska publikationer i Sverige ”plockar upp eller befäster det ryska synsättet” i fråga om exempelvis invandring, islam och NATO. Samma synsätt sprids i Ryssland av RT och den statskontrollerade kanalen NTV. ”De så kallade Sverigevännerna kan mycket väl visa sig vara Sveriges värsta fiender”, konstaterar skribenterna. Hänvisningar till ett ryskt synsätt eller narrativ är något som kommer upp flera gånger i rapporteringen, och det som betecknas som det ryska synsättet framställs som något som kan användas för att påverka det svenska folket i en riktning som gynnar Kreml. Den person eller det medium som tar till sig och sprider vidare det ryska narrativet blir Putins ”nyttiga idiot”.

3.14 TECKEN PÅ VALPÅVERKAN

I början av april rapporterade Sveriges Radio att MSB varnade för att främmande makter samlade in namn på svenskar som man hoppades kunna påverka under valrörelsen. Inget specifikt land pekades ut som skyldigt till detta – ”men MSB har tidigare sagt att det vore dumt att bortse från att Ryssland pekats ut av andra underrättelsetjänster under andra valrörelser”, skriver journalisten (Sveriges Radio, 12 april).

”Så vill de ryska nättrollen påverka det svenska valet” är rubriken till en längre intervju av Dagens Nyheters reporter (28 maj), som åkte till Lettlands huvudstad Riga för att tala med chefen för NATO-centret Stratcom, Janis Sarts. Stratcom är NATOs ”öron och ögon” i ”informationskriget mellan öst och väst”, och dess fokus är främst Ryssland. Janis Sarts bevakar de ryska trollfabrikerna och säger att deras mål är att ”förstöra för väst” genom att underblåsa konflikter. I valtider handlar det om att få folk att tvivla på valsystemets legitimitet. Svenskarna har en hög tillit till staten, men även vi är sårbara, menar Sarts. Mest sårbara är dock amerikanerna som håller kongressval under hösten. De är mer benägna att tro på obekräftade nyheter, säger Stratcom-chefen.

Den nyhetshändelse som blev mest uppmärksammas av medierna under den senare delen av tidsperioden var när statsminister Stefan Löfven bjöd in samtliga partiledare till ett informationsmöte om påverkansförsök riktade mot valet. Löfvens uttalande om att Ryssland i sammanhanget är ”det största hotet” lyftes upp som rubrik i flera medier. Liberalernas partiledare Jan Björklund drog sig inte heller för att peka ut ett specifikt land: ”I vår del av världen är det Ryssland som ägnar sig åt sådana här operationer” (Aftonbladet, 4 juni). Även Vänsterpartiets ledare Jonas Sjöstedt och Moderaternas ledare Ulf Kristersson slog fast att hotet kom från ryska aktörer som tidigare lagt sig i det amerikanska presidentvalet. Enligt statsministern gjordes försök att påverka debatten i Sverige, bland annat genom falska nyheter. Samtidigt framhävde han att svenska myndigheters beredskap var god.

I juni rapporterade flera medier med hänvisning till olika experter att risken för valpåverkan ökade. Försvarshögskolans Björn Palmertz sade att man ännu inte sett någon påverkansoperation specifikt kopplad till valet, men enligt Mikael Tofvesson på MSB var ryska nättroll ständigt aktiva i sociala medier (Aftonbladet, 24 juni). Den 2 juli rapporterade Aftonbladet att ”Säpo har sett tecken på valpåverkan”. Säpo-chefen Klas Friberg uppgav då att myndigheten ”har exempel på saker som hänt i Sverige som kan härröra från valrörelsen”, utan att vilja gå in närmare på vad det handlade om.

En artikel som till viss del stack ut från mängden kom från Svenska Dagbladet den 19 juni och hade rubriken ”Hälften av svenskarna oroliga för utländsk påverkan i riksdagsvalet”.

En opinionsundersökning visade att en knapp majoritet av de tillfrågade svenskarna kände oro för att utländska stater skulle påverka valet. ”Det har hänt USA, Tyskland och Frankrike, och det kommer säkerligen att ske i Sverige”, skriver tidningen. En IT-säkerhetsexpert som tidningen intervjuar tycker att det är ”absolut rimligt” att känna oro. Artikeln är ovanlig i och med att den fokuserar på vad allmänheten tycker i frågan, och inte enbart experter och andra elitpersoner.

3.15 SAMMANFATTNING

I den här studien av svenska mediers rapportering om Ryssland har material från åtta olika medier analyserats utifrån tre olika teman under året 2018. Det första temat för studien var det ryska presidentvalet i mars. De undersökta medierna framhävde att valresultatet var givet på förhand och att Vladimir Putin alltid var den givna vinnaren. Det främsta syftet med att hålla valet verkade vara att för omvärlden ge sken av att Ryssland har en fungerande demokrati och att Putin är en legitim ledare. Den enda fråga som

saknade ett givet svar på förhand var hur högt valdeltagandet skulle bli. Ett högt valdeltagande skulle ge presidenten ökad legitimitet. Den svenska vinkeln var i stort sett frånvarande i mediebevakningen (endast 6 av 92 undersökningsenheter hade en svensk vinkel på det ryska presidentvalet).

President Putin var i centralt fokus i 64 procent av de undersökta enheterna. Att han fick en klar majoritet av rösterna i valet förklarade de svenska medierna delvis med att Putin hade vissa fördelar gentemot sina konkurrenter, och att det förekom valfusk. Ur den synvinkeln framstod Putin som en sorts diktator med makt över valresultatet. Mer sällan valde journalisterna vinkeln att presidenten är genuint populär bland många människor, och att förklara hur han kan vara det. Flera av medierna hade reportrar på plats i Ryssland som därmed hade möjlighet att prata med vanliga människor om deras syn på valet. "Vanliga människor i Ryssland" blev också den enskilt största kategorin av citerade källor.

Studien fortsatte med hela rapporteringen om Ryssland i maj där den mest sensationella nyhetshändelsen var den märkliga historien om journalisten Arkadij Babtjenko. Den slumpmässigt utvalda månaden visade att bevakningen av Ryssland till största delen fokuserar på politik, konflikter och elitpersoner. De vanligaste källorna som citerades var politiker, statliga tjänstemän, experter och intresseorganisationer. Det är dock värt att notera att en stor del av källorna hamnade i övrigt-kategorin. Sällan användes vanliga medborgare som källor och endast en (1) artikel hade vanliga ryssars vardag som dominerande tema. Bevakningen av Ryssland har alltså ett starkt fokus på makthavare och deras förehavanden. Nyheter utgjorde den största delen av rapporteringen under maj, och opinionsmaterial förekom i betydligt mindre utsträckning. Drygt 10 procent av innehållet gjordes av mediernas korrespondenter. Dessa stod för sex av totalt sju reportage under månaden.

Vladimir Putin var betydligt mindre framträdande i maj än under tiden kring presidentvalet (han var i centralt fokus i 12 procent av materialet). Till och med Babtjenko var ofta i centralt fokus än presidenten. Detta tyder på att Putin trots sin viktiga position inte får personifiera hela Ryssland. Drygt 20 procent av materialet hade en svensk vinkel. Den svenska regeringen bestämde under månaden att man inte skulle närvara på plats under invigningen av fotbolls-VM i Ryssland på grund av läget i landet gällande demokrati och mänskliga rättigheter. Utifrån ett säkerhetspolitiskt perspektiv framställdes Ryssland som ett potentiellt hot mot Sverige, som under den studerade tidsperioden ingick i ett försvarssamarbete med USA och Finland för att stävja just detta hot. När medierna rapporterade om Babtjenkos fejkade mord tycktes man till en början insinuera att han hade mördats på order av Kreml, och man hänvisade till tidigare fall där regimkritiska journalister i Ryssland råkat illa ut på grund av sitt arbete. När sanningen kom fram – att Babtjenko inte var död – flyttades dock mediernas fokus främst till Ukrainas tvivelaktiga agerande, och bort från Ryssland.

Syftet med den tredje delstudien var att undersöka ett specifikt ämne i mediebevakningen som kopplade samman Sverige och Ryssland. I september hölls allmänna val i Sverige och från flera håll varnades det för att Ryssland skulle försöka lägga sig i på något sätt. Medierna rapporterade om hur och varför Ryssland kunde vilja påverka, ofta med hänvisningar till att landet har försökt påverka andra västländers val. Under den period som studerades, 1 januari till 1 augusti (med en dryg månad kvar till valdagen), rapporterade medierna om ett konkret fall där Ryssland misstänktes ha genomfört ett påverkansförsök. Men den största delen av mediebevakningen handlade alltså snarare om hur det befarades kunna hända. Särskilt var det de ständigt aktiva ryska nättrollens virala lögnar som svenska medborgare varnades för. Oftast använde man svenska myndigheter och experter från exempelvis Försvarshögskolan som källor. I några fall gavs ryska regeringsföreträdare tillfälle att säga att man inte hade för avsikt att lägga sig i ett annat lands val.

Dagens Nyheter var det medium som uppdagade misstankar om att Ryssland hade avlyssnat det svenska utrikesdepartementets mejltrafik. Riksdagsledamoten Hanif Bali anklagades för att ha gått Rysslands ärenden när han på Twitter publicerade ett mejl mellan departementet och en ledarskribent. Den befarade ryska signalspaningen kunde inte bevisas, men som flera kommentatorer påpekade var misstanken illa nog för Bali vars politiska karriär fick ett bakslag. I rapporteringen överlag varnades det flera gånger för spridningen av ett särskilt ryskt synsätt eller narrativ. Om den ryska bilden av det svenska samhällets nuvarande tillstånd fick fäste och togs på allvar kunde det påverka valet i en riktning som gynnade Kreml – något som borde undvikas.

En slutsats som gäller för samtliga delstudier är att det i allt väsentligt råder en konsensus mellan de undersökta medierna i hur de framställer Ryssland. Det finns dock enstaka artiklar och tv-inslag i rapporteringen som framstår som atypiska. Dagens industris intervju (13 januari) med den ryske ambassadören i Sverige, Viktor Tatarintsev, är kanske det bästa exemplet på ett sådant undantag. I intervjun fick ambassadören tillfälle att avfärda idén om en rysk hotbild mot Sverige, medan rapporteringen i övrigt ofta gav det motsatta budskapet.

Tidigare forskning har kommit fram till att Ryssland i Sveriges ögon är en ”signifikant andre” (Rodin, 2010), att landet framställs som en motsats till Väst i medierna (Nilsson & Amadeh, 2018) samt att denna negativa och hotfulla bild av landet får stå oemotsagd (Bosson & Trollmåne, 2014). Den här studien kan i vissa avseenden dra liknande slutsatser. Bilden av Ryssland i de svenska medierna är – generellt sett – av ett land som skiljer sig från Sverige i synnerhet vad gäller synen på demokrati och mänskliga rättigheter. Landets makthavare utgör därmed ett hot mot sina egna medborgare, men också i viss mån mot omvärlden. På flera sätt blir därför bilden av Ryssland en motsats eller antites till Sverige som svenskar kan spegla sig i. Det är svårt att hitta exempel i rapporteringen där det i stället är likheter mellan länderna som framhävs, eller där länderna har kontakter som är gynnsamma. Detta bör dock inte nödvändigtvis betraktas som ett problem som måste åtgärdas, utan kan snarare ses som ett utslag av att medierna speglar verkligheten som den är, utan att försköna de reella omständigheterna.

Kabel (2017) kom fram till att de danska mediernas bevakning handlar väldigt lite om vanliga ryssar och kulturen på olika platser i landet. Makt och konflikt är de ämnen som tar mest utrymme. Samma mönster märks i den svenska rapporteringen. Under presidentvalet hade flera medier korrespondenter på plats och talade med vanliga medborgare, men detta kan ha varit ett avsteg från det normala. Under maj, den slumpmässigt utvalda månaden, hamnade nämligen detta perspektiv i skymundan till förmån för elitpersoner och storpolitik. Kables forskning visade också att Putin ofta stod i fokus och fick personifiera Ryssland. De svenska mediernas rapportering under maj hade inte samma starka fokus på presidenten. Däremot är det bara han som tycks utöva någon makt, vilket ger intrycket av att han styr landet i ett vakuum; sällan får vi se vilka människor som styr landet med honom.

Sverige har beskrivits som ett land där rysskräck och en allmänt negativ attityd mot Ryssland har formats över århundraden av konflikter (Burgman, 2001). En sådan attityd kan understundom anas i mediebevakningen. Ryssland framstår då som en ”dispositional enemy” enligt Ottosens definition (1995) där medierna skapar förväntningar om att Putins regim ska bete sig på ett aggressivt, fientligt och inhumant sätt. När journalisten Babtjenko uppgavs ha mördats kopplades det till hans kritik mot den ryska regeringen, och medierna hänvisade till tidigare journalistmord som kunde spåras till Kreml. Bilden av Ryssland som ”dispositional enemy” märktes även till viss del i rapporteringen om rysk valpåverkan, som ofta bekräftade premissen att Ryssland hade för avsikt att lägga sig i det svenska valet, trots landets dementier. Att myndigheter och andra inflytelserika röster varnat för rysk valpåverkan gör det dock lätt att förstå varför medierna gav detta

hot ett visst mått av uppmärksamhet. Det skedde också en incident under den undersökta tidsperioden som i rapporteringen beskrevs som ett misstänkt ryskt påverkansförsök. Om Sverige är ett land som kännetecknas av russofobi kan man fråga sig om det också avspeglar sig i mediernas bevakning. Det är dock svårt att göra en sådan bedömning utifrån någons sorts objektiv standard. Däremot kan det nog med säkerhet sägas att förståelsen av Ryssland skulle stärkas om medierna fokuserade mindre på makten i Kreml och mer på situationen för folk ute i landet. Exempelvis finns det mer arbete att göra vad gäller att förklara hur en ledare som Vladimir Putin kan vara så populär. Är ryssarna i grunden annorlunda än svenskarna och vill andra saker, eller finns det bevekelsegrunder som vi inte känner till? Rent konkret skulle medierna möjligen kunna utnyttja sina korrespondenter bättre. Exempelvis gjordes endast drygt 10 procent av materialet i maj av korrespondenter. Fler rapporter från den ryska vardagen skulle sannolikt bidra till att balansera den bild av Ryssland som så ofta präglas av storpolitik och konflikter.

LITTERATUR

- Atad, E. (2017).
Global Newsworthiness and Reversed Domestication: a new theoretical approach in the age of transnational journalism.
Journalism Practice, 11:6, 760–776
- Bosson, C. & Trollmåne, A. (2014).
”Sverige behöver inte oroa sig – än”:
en studie om hur Ryssland gestaltas i svenska medier.
Kandidatuppsats, Linnéuniversitetet. Växjö. Linnéuniversitetet
- Burgman, T. (2001).
Rysslandsbilden i Sverige: från Ivan den förskräcklige till Vladimir Putin.
Lund: Historiska media
- Johansson, A. (2013).
Nyanser i den ryssfientliga diskursen: en idealtyps- och diskursanalys av svenska dagstidningars opinionstexter på ledarplats.
Kandidatuppsats, Södertörns högskola.
Huddinge: Södertörns högskola
- Kabel, L. (2017).
The Coverage of Russia by the Danish Media: on media created images and their consequences.
Aarhus: Publishing House Ajour
- Kragh, M. (2018).
Sveriges relationer med Ryssland: kontinuitet och förändring historiskt och idag.
Nordisk Østforum 32, 54–74

Mediafacts (2018).

Räckvidd Digitalt – Total.

<<https://www.mediafacts.se>> [2018-09-24]

Myndigheten för samhällsskydd och beredskap (2018).

MSB:s arbete med valet 2018. <<https://www.msb.se/Templates/Pages/Page.aspx?id=17401&epslanguage=sv>> [2018-08-26]

Nilsson, M. & Amadeh, R. (2018).

Putinregimen har redan vunnit valet: en kvantitativ och kvalitativ studie om svenska medieföretags gestaltning av Ryssland och det ryska valet 2018.

Kandidatuppsats, Södertörns högskola. Huddinge: Södertörns högskola

Nygren, G. (2016).

Sverige: Geopolitik och en mänsklig vinkel i Nygren, G. & Hök, J. (red.)

Ukraina och informationskriget – journalistik mellan ideal och självcensur.

Karlstad: Myndigheten för samhällsskydd och beredskap

Oksanen, P. (2018).

Skarpa skärvor – om hur informationskrig hotar att slå sönder det öppna samhället. Stockholm: Bertil Ohlin förlag

Ottosen, R. (1995).

”Enemy Images and the Journalistic Process”.

Journal of Peace Research, Vol. 32, No. 1, 97–112

Rodin, J. (2010).

Nordiska perspektiv på Ryssland.

Nordisk Østforum 24 [2], 121–132

Schori, M. (2018).

Blev de europeiska valen 2017 manipulerade? i Truedson, L. (red.)

Fejk, filter och faktaresistens – hotar sociala medier demokratin?

Stockholm: Institutet för mediestudier

Säkerhetspolisen (2018a).

Risk för påverkansförsök i samband med valet. <<http://www.sakerhetspolisen.se/ovrigt/pressrum/aktuellt/aktuellt/2018-01-16-risk-for-paverkansforsok-i-samband-med-valet.html>> [2018-08-26]

Säkerhetspolisen (2018b).

Brett arbete för att skydda valet. <<http://www.sakerhetspolisen.se/ovrigt/pressrum/aktuellt/aktuellt/2018-02-22-brett-arbete-for-att-skydda-valet.html>> [2018-08-26]

Tidningsutgivarna (2018).

Räckvidder. <<https://tu.se/mediefakta/branschfakta/rackvidder/>> [2018-09-24]

Vice, M. (2017).

Publics Worldwide Unfavorable Toward Putin, Russia. But few see Russian power and influence as a major threat. <<http://www.pewglobal.org/2017/08/16/publics-worldwide-unfavorable-toward-putin-russia/>> [2018-09-17]

CODING OF THE COVERAGE OF THE PRESIDENTIAL ELECTION IN MARCH 2018

TOTAL NUMBER OF UNITS: 92

MEDIUM

Aftonbladet:	26
Aktuellt:	3
Dagens industri:	8
Dagens Nyheter:	24
Göteborgs-Posten:	7
Rapport:	5
Svenska Dagbladet:	8
Sveriges Radio:	11

GENRE

A: News – short note or front page reference:	9
B: News – regular news story:	27
C: News – background news story, news analysis:	14
D: Reportage/feature:	15
E: Interview, portrait:	6
F: Critical investigation, investigative journalism:	0
G: Editorial:	4
H: Commentary/Column – opinion based – by hired columnist, expert, or ordinary people:	4
I: Commentary/Column – by staff writer or own journalist:	13
J: Copy paste from social media – tweet:	0
K: Other:	0

WRITER

A: News agency:	22
B: Social media:	0
C: Own journalist sent out (parachute):	13
D: Own correspondent (stationed abroad):	31
E: Report/Press release (NGO, UN, etc.):	0
F: Own journalist (not sent out):	27
G: Other media:	0
H: Unclear/not specified:	0
(Plus one that would have been counted as "other" in the revised code book)	

TOPICS

A: Domestic politics	
– national (Nordic) related to Russia:	1
B: Domestic politics inside Russia:	80
C: International politics including UN, BRICS, EU:	15
D: Russian foreign politics:	17
E: Military and security politics including NATO:	5
F: Ukraine and Crimea:	9
G: Wars in general, Syria – related to Russia:	2
H: The sanctions	
– the West towards Russia or vice versa:	2
J: Business/Industry/farming in Russia:	19
K: Nordic investments in Russia – companies:	1
L: IT/Mobile/Digital:	0
M: Social conditions/Poverty/Children care:	14
N: Refugees and Migration:	0
O: Nature/Environment/Climate/COPs:	0
P: Natural disasters and Accidents:	0
Q: Energy and Oil:	3
R: North Stream II:	0
S: Culture /Family/Ethical and moral issues:	0
T: Sport – not results but sport as culture:	0
U: History:	0
V: Tourism/Travel:	0
W: Famous people (celebrities, not politicians):	0
X: Ordinary people – every day Russian lifestyle:	4
Y: Criminality:	0
Z: Corruption:	27
AE: Health:	0
AO: Other:	1

SWEDISH ANGLE

Yes:	6
No:	86

SOURCES

A: Russian president/prime minister/ minister:	16
B. Nordic president/prime minister/ minister/:	4
C: A spokesperson for A or B:	3
D: Other politicians in Russia:	20
E: Other politicians in the Nordic countries:	3
F: Russian government authority/Ambassador:	13
G: Nordic government authority/Ambassador:	1
H: Russian expert/ Scholar/ Economist:	3
I: Nordic expert/ Scholar/ Economist:	7
J: Russian NGO/ Interest organization:	12
K: Western NGO/ Interest organization:	3
L: Russian military:	0
M. Western military – NATO:	2
N: Russian business people:	5
O: Nordic business people:	4

P: Russian police:	0
Q: Ordinary people in Russia:	53
R: Russian artist/ Culture person:	0
S: Nordic artist/ Culture person:	0
T: Russian athlete:	0
U: Traveler/ Travel organizer:	0
V: Journalist in the role of an expert:	8
W: Simply quoting from other media, social media: ...	5
X: Other:	25

HISTORICAL REFERENCES

A: No historical references:	28
B: Old wars between Russia and Europe:	0
C: The 1917 Revolution:	0
D: WWII:	2
E: Cold War:	6
F: Communist regime:	10
G: Fall of the Soviet Union 1991:	12
H: Oligarchy in the 1990s:	4
I: Chechen war or Georgian war:	5
J: Syrian war:	5
K: Ukraine conflict:	35
L: EU and NATO expansion to the East – new members – including Ukraine:	4
M: The military tensions in the Baltic Sea – incl. NATO troops in Eastern Europe and Norway:	3
N: International cooperation in the Arctic area:	0
O: Nord Stream II:	0
P: The sanctions – Western and Russian:	10
Q: Other:	23

PUTIN IN CENTRAL FOCUS

Yes:	59
No:	33

OTHER RUSSIAN ACTORS IN CENTRAL FOCUS

Yes:	25
No:	67

CODING OF THE RUSSIA COVERAGE IN MAY 2018

TOTAL NUMBER OF UNITS: 254

MEDIUM

Aftonbladet: 83
Aktuellt:10
Dagens industri: 9
Dagens Nyheter: 47
Göteborgs-Posten: 23
Rapport: 8
Svenska Dagbladet: 54
Sveriges Radio: 20

GENRE

A: News – short note or front page reference: 102
B: News – regular news story:101
C: News – background news story, news analysis:12
D: Reportage/feature:7
E: Interview, portrait: 6
F: Critical investigation, investigative journalism:2
G: Editorial: 6
H: Commentary/Column – opinion based
– by hired columnist, expert, or ordinary people:5
I: Commentary/Column
– by staff writer or own journalist: 9
J: Copy paste from social media – tweet: 0
K: Other: 4

WRITER

A: News agency: 124
B: Social media: 0
C: Own journalist sent out (parachute):2
D: Own correspondent (stationed abroad): 27
E: Report/Press release (NGO, UN, etc.): 0
F: Own journalist (not sent out): 89
G: Other media: 0
H: Unclear/not specified/other: 4
I: External (freelance, commentator, etc.): 8

TOPICS

A: Domestic politics
– national (Nordic) related to Russia: 23
B: Domestic politics inside Russia: 60
C: International politics including UN, BRICS, EU: ... 62
D: Russian foreign politics:13
E: Military and security politics including NATO: ... 27
F: Ukraine and Crimea: 43
G: Wars in general, Syria – related to Russia: 23
H: The sanctions
– the West towards Russia or vice versa: 9

J: Business/Industry/farming in Russia:	12
K: Nordic investments in Russia – companies:	3
L: IT/Mobile/Digital:	14
M: Social conditions/Poverty/Children care:	8
N: Refugees and Migration:	1
O: Nature/Environment/Climate/COPs:	2
P: Natural disasters and Accidents:	17
Q: Energy and Oil:	19
R: North Stream II:	3
S: Culture /Family/Ethical and moral issues:	14
T: Sport – not results but sport as culture:	32
U: History:	8
V: Tourism/Travel:	0
W: Famous people (celebrities, not politicians):	3
X: Ordinary people – every day Russian lifestyle:	6
Y: Criminality:	80
Z: Corruption:	42
AE: Health:	2
AO: Other:	3

SWEDISH ANGLE

Yes:	52
No:	202

SOURCES

A: Russian president/ prime minister/ minister:	26
B. Nordic president/ prime minister/ minister:	14
C: A spokesperson for A or B:	10
D: Other politicians in Russia:	3
E: Other politicians in the Nordic countries:	2
F: Russian government authority/ Ambassador:	21
G: Nordic government authority/ Ambassador:	10
H: Russian expert/ Scholar/ Economist:	2
I: Nordic expert/ Scholar/ Economist:	17
J: Russian NGO/ Interest organization:	12
K: Western NGO/ Interest organization:	43
L: Russian military:	1
M. Western military – NATO:	9
N: Russian business people:	11
O: Nordic business people:	7
P: Russian police:	4
Q: Ordinary people in Russia:	13
R: Russian artist/ Culture person:	0
S: Nordic artist/ Culture person:	3
T: Russian athlete:	0
U: Traveler/ Travel organizer:	0
V: Journalist in the role of an expert:	12
W: Simply quoting from other media, social media: .	50
X: Other:	95
Y: Politician/ spokesp. from 3rd country:	52
Z: Expert/ Scholar/ Economist from 3rd country:	19

HISTORICAL REFERENCES

A: No historical references:	146
B: Old wars between Russia and Europe:	1
C: The 1917 Revolution:	0
D: WWII:	5
E: Cold War:	5
F: Communist regime:	6
G: Fall of the Soviet Union 1991:	4
H: Oligarchy in the 1990s:	0
I: Chechen war or Georgian war:	15
J: Syrian war:	31
K: Ukraine conflict:	52
L: EU and NATO expansion to the East – new members – including Ukraine:	3
M: The military tensions in the Baltic Sea – incl. NATO troops in Eastern Europe and Norway: ..	6
N: International cooperation in the Arctic area:	0
O: Nord Stream II:	3
P: The sanctions – Western and Russian:	14
Q: Other:	14

PUTIN IN CENTRAL FOCUS

Yes:	30
No:	224

OTHER RUSSIAN ACTORS IN CENTRAL FOCUS

Yes:	83
No:	171

4.0 Russlandsrapporteringen i norske medier i 2018

ANJA AAHEIM NAPER, NORGE

Denne rapporten tar for seg norske mediers dekning av Russland i to perioder i 2018. Rapporten ser kun på dekningen i riksmidlene, og ikke i lokalmediene. Rapporten baserer seg på en kvantitativ innholdsanalyse av mediedekningen i disse to periodene, og en kvalitativ tekstanalyse av et utvalg av tekster, der artiklene beskrives mer systematisk. Til slutt har jeg nærlest et utvalg artikler og TV-innslag om mediedekningen av fengslingsmøtet til den spionsiktede nordmannen Frode Berg, i begynnelsen av mai. Frode Berg ble pågrepet av FSB i Moskva den 5. desember 2017, og anklaget for spionasje for den norske etterretningstjenesten. Denne saken skilte seg spesielt ut i den overordnede dekningen av Russland, og var derfor interessant å se nærmere på. Den kvantitative undersøkelsen er basert på en kodebok som er utarbeidet av Lars Kabel og Asbjørn Slot Jørgensen ved Danmarks Medie- og Journalisthøjskole.

4.1 NORGE OG RUSSLAND

Russland er Norges mektige nabo i øst, og naboskapet gjør at Norge alltid har måttet forholde seg til landet. Til tross for at grensen mellom landene kun er 196 kilometer, er oppmerksomheten rundt grenseområdene relativt stor. Russland er ikke Norges viktigste handelspartner, men nord i Norge er båndene mellom mennesker og næringsliv mange. Samtidig er Norge en del av Vesten, og hele Vestens forhold til Russland har kjølnet etter at Russland annekterte Krim i 2014. Ifølge Rowe (2018) har russerfrykt lange tradisjoner i norsk offentlighet. Heier og Kjølborg (2015) skisserer to dominerende fortellinger om naboskapet. Den første fortellingen handler om 'trusselen fra øst', den baserer seg på 'russerfrykten', og den sammenfaller ifølge dem med den gjengse vestlige fortellingen om Russland. For det andre eksisterer det en fortelling der samarbeid mellom Norge og Russland har stått sentralt, til begge parter fordel. Det har aldri vært krig mellom Norge og Russland, den eneste gangen Moskvas soldater har satt sine ben på norsk jord, var under frigjøringen av Finnmark i 1944. Dette bygger opp under naboskapsfortellingen. Altså har gode naboforbindelser mellom Norge og Russland gått hånd i hånd med skepsis og mistillit i mange år. Dette doble forholdet gjenspeiles også i faglitteraturen: Andre bind i historieverket om det bilaterale forholdet mellom Norge og Russland bærer tittelen 'Naboer i frykt og forventning' (Holtmark 2015).

4.2 NORSKE UTENRIKSBILDER

Det finnes derimot lite forskning på norske mediebilder av Russland. Den generelle utenriksjournalistikken har blitt forsket noe mer på. Elisabeth Eide (2009) viser til medieforskeren Hillel Nosses 'hejmlige filter' i forbindelse med den norske utenriksdekningen, som impliserer at nyhetene bør ha en norsk 'knagg' for å anses som relevant for det norske publikummet. Ellers har forskerne stort sett kritisert mediene for en synkende andel utenriksstoff (Simonsen 2009, Eide 2009, Werenskjold 2005). Korrespondenter har også blitt kuttet kraftig ned i norske mediehus de senere årene. Det er for eksempel kun NRK og Aftenposten som har faste korrespondenter i Russland, men VG har en Europa-korrespondent med ansvar for Russland.

Både masteroppgaven til Andrea Sofie Nilssen og en nyere artikkel av Lars Rowe er to av få bidrag som ser på den faktiske mediedekningen av Russland, og de kombinerer begge mediestudier med den politiske retorikken på området. Rowe (2018) skisserer hvilke ulike forestillinger om Russland som fikk innpass i norsk offentlighet etter annekteringen av Krim-halvøya, og konkluderer med at den norske tilnærmingen til Russland karakteriseres av det han kaller tradisjonsbunden dualitet. På den ene siden har en forestilt trussel alltid ligget til grunn for utformingen av norsk sikkerhetspolitikk, samtidig som

det også finnes en tverrpolitisk enighet om å opptre imøtekommende overfor Russland. Han argumenterer for at det parallelt med dette eksisterer en siste mer alarmerende trend, som anser russiske intensjoner som ensidig aggressive. I sin masteroppgave argumenterer Nilssen (2015) for at det i den norske offentligheten for det første eksisterer en 'vestlig diskurs' lik den som Heier og Kjølstad beskriver, og for det andre en diskurs som vektlegger betydningen av at Norge samarbeider med Russland. Hun finner at disse diskursene gjenspeiles i mediene. Ifølge hennes funn trekker riksavisene på den vestlige diskursen i overveldende stor grad, og regionsavisen for Nord-Norge, *Nordlys*, trekker på den i noen grad. I *Nordlys* er imidlertid også 'nabodiskursen' til stede. I en kommentar i *Aftenposten* fra 16. april 2018, hevder journalist og journalistikklærer Anki Gerhardesen at fortellingen om Putin og hans 'eskalerende herskesyke' får mer og mer plass i norske mediefortellinger om Russland. Hun mener at menneskene i Russland kun er interessante om de kan svare på hva Putin betyr for dem.

4.3 DANSKE MEDIEBILDER AV RUSSLAND

Liknende funn er gjort i et tidligere forskningsprosjekt ledet av Lars Kabel (2017). I en rapport om de danske mediebildene av Russland kritiseres danske medier for å fokusere på Putin i den grad at han tidvis personifiserer hele landet. Kabel kritiserte mediene for å fremstille Putin som en president hvis eneste mål var mer makt, og ikke en som først og fremst tenkte på samfunnets beste. I rapporten skriver han at man i mediene får inntrykk av at Russland er på vei mot å bli et autokrati, med en aggressiv president i spissen. Kabel konstaterte dessuten at den danske mediedekningen var overveldende negativ, og at krig, konflikt og energispørsmål dominerte dekningen. Han fant at dekningen i all hovedsak betraktet utviklingen i Russland fra et vestlig ståsted. I rapporten etterlyser han flere artikler som søker å forklare hvordan Putin prøver å gjøre hverdagen for russerne bedre, samt artikler som går mer direkte inn i hvorfor presidenten har så stor oppslutning. Han skriver at det er mangel på artikler som tilbyr mer kontekst, og som gir et mer komplekst bilde av det enorme landet.

4.4 METODE

Denne rapporten baserer seg på mediedekningen i de største riksavisene i Norge, hovednyhetssendingene på TV og i to nettaviser. Kriteriene ble satt felles for alle de nordiske forskerne som samlet inn dataene til studien. Papirmediene skulle være blant de mest leste i Norge samt dekke utenriksstoff forholdsvis aktivt. I tillegg ville vi ha med en av de større næringslivavisene. *Aftenposten*, *Dagbladet*, *VG* og *Dagens Næringsliv* er derfor valgt. *Dagbladet* er dessuten valgt fordi de i mars 2018 inngikk et samarbeid med nettstedet *The Barents Observer* som skriver aktivt om forholdet mellom Norge og Russland i nord. Jeg forventet dermed at de ville ha en mer aktiv Russlandsrapportering enn mange andre aviser.

Selv om 'tabloid'- og 'elitepresse' er et omdiskutert og kanskje ikke helt dekkende begrep i norsk sammenheng, kan man til en viss grad regne både *Dagbladet* og *VG* som tabloide løssalgsviser. *Aftenposten* representerer en mer intellektuell avis. Likevel er det norske medielandskapet mer orientert mot et slags sentrum, der tabloidavisene ikke er like tabloide som i mange andre land, og de intellektuelle avisene ikke like elite-orienterte. Altså likner såkalte tabloid og elite-aviser hverandre mer i Norge enn andre steder, som for eksempel i Danmark. *VG.no* er Norges største nyhetsnettsted, og i likhet med sin papirversjon en tabloid nettavis. NRK er Norges rikskringkaster, og finansieres av lisens. TV2 ble etablert i 1991, og TV2 Nyhetene posisjonerte seg som et alternativ til *Dagsrevyen*

da de inntok offentligheten. Dagens Næringsliv er næringslivsavisen i utvalget, og dekker dermed hovedsakelig økonomi, finans og næringsliv. Av disse mediene er det kun Aftenposten og NRK som har korrespondenter utstasjonert i Moskva. I den undersøkte perioden var det Jan Espen Kruse og Morten Jentoft i NRK og Per Anders Johansen i Aftenposten. TV 2 har ingen korrespondenter i Moskva, men de har en journalist stasjonert i Bergen, Øystein Bogen, som har jobbet med å dekke Russland i rundt 20 år. Hos VG er det Europa-korrespondent Nora Thorp Bjørnstad som har hovedansvaret for Russland-dekningen. I Dagbladet jobbet Morten Strand tidligere som Dagbladets Russland-korrespondent, men Dagbladet har i dag ingen korrespondenter stasjonert i Moskva. Morten Strand skriver en del om Russland i avisen fremdeles. Dagens Næringsliv har heller ingen korrespondenter i Russland, men de sendte en såkalt fallskjermjournalist til Russland under valget.

Hva gjelder nettsted, var kriteriet at de skulle være blant de nettstedene som var best på utenriksnyheter. Et selvsagt valg var derfor NRK.no, ettersom NRK har landets største utenriksredaksjon og en korrespondent i Moskva. Etter noen stikkprøver var NRK.no også det nettstedet med flest saker om Russland i løpet av perioden. Ettersom Dagbladet hadde inngått samarbeid The Barents Observer, var Dagbladet.no i utgangspunktet et nettsted jeg vurderte i tillegg til NRK.no. Aftenpostens nettavis ble også vurdert, ettersom Aftenposten er den eneste papiravisen som har en fast ansatt i Moskva. Stikkprøver viste imidlertid at VG.no hadde vesentlig flere saker om Russland enn både Dagbladet.no og Aftenposten.no. VG hadde også to korrespondenter til stede i Russland i løpet av presidentvalget, og hadde derfor også vesentlig flere saker. VG.no har dessuten vært det mest brukte nyhetsnettstedet i Norge siden nettavisene for alvor begynte å få en effekt på lesningen av papiraviser. Valget falt derfor på VG.no. At jeg både har valgt VG som papiravis og VG som nettavis, skaper visse problemer når det kommer til antall unike kodede enheter. Noen av artiklene i VG og på VG.no er sammenfallende, altså publisert begge steder, med kun små forskjeller i hver versjon. De er allikevel kodet hver gang for seg, altså er de telt to ganger. Dette er fordi jeg ikke ville fått hele bildet av hva som ble publisert på nett dersom jeg hadde trukket fra artikler som også var publisert i papiravisen. I tillegg er TV-nyhetene i både NRK og i TV2 kodet og analysert. I NRK er Dagsrevyen klokken 19.00 tatt med i utvalget, og i TV2 er TV2 Nyhetene klokken 21.00 tatt med.

Perioden som er undersøkt er 5.- 25. mars og 1.- 31. mai. Unntaket er imidlertid NRK. Journalistene i NRK hadde streik i 11 dager i mai, fra 14. mai til 24. mai. De hadde et minimalt tilbud på nettsidene sine i løpet av denne perioden, og Dagsrevyen ble ikke produsert. Jeg har derfor også sett på 1.- 11. juni både på NRK Dagsrevyen og på NRK.no, for å kompensere for denne perioden med mindre dekning enn normalt. Det kan alt i alt føre til at det er litt flere saker fra NRK.no enn det egentlig ville vært, ettersom det var noe dekning av Russland også mellom 14. og 24. mai. Dette gjelder ikke for Dagsrevyen, i og med at det uansett ikke ble sendt. Totalt består dekningen av 318 artikler og TV-innslag, hvorav 93 i mars og 225 i mai og juni.

Søkene i Aftenposten, Dagbladet, NRK.no, VG og VG.no er gjort i avisdatabasen Atekst Retriever. Søkestrengen var *Russland* OR *russisk*. Totalt for mars og mai (og 1. – 11. juni på NRK.no) resulterte det i 1651 artikler der Russland var nevnt en eller flere ganger. Det var imidlertid langt fra alle som var relevante, og etter at alle de irrelevante var tatt bort, satt jeg igjen med 266 artikler. Alle treffene tyder uansett på at Russland får relativt mye oppmerksomhet i norske medier. Hva gjelder Dagens Næringsliv, finnes de ikke i avisarkivet Atekst Retriever. Jeg måtte derfor få i stand en egen avtale med dem, og få tilsendt artiklene privat. Jeg har imidlertid kun fått tekstfilene tilsendt, fordi de ikke hadde mulighet til å sende avissidene som PDF-fil. Bilder og grafiske illustrasjoner er derfor ikke kodet i artiklene i Dagens Næringsliv. Jeg fikk flere hundre artikler tilsendt av Dagens Næringsliv. Av disse var kun 14 relevante.

Hva gjelder TV 2, måtte jeg få dem til å sende opptak av nyhetssendingene til Nasjonalbibliotekets magasin i Mo i Rana, som videre måtte overføre filene til Nasjonalbiblioteket i Oslo. Et sted på veien har det skjedd en feil, og sendingen den 5. mars var skadet, og ble derfor ikke med i utvalget. De siste minuttene av sendingen den 3. mai var også skadet, og jeg har derfor ikke hatt anledning til å se gjennom hele denne sendingen. Den 25. mars tok TV 2 ved en feil kun opp partallstimer, det vil si at de ikke tok opp nyhetene kl. 21. Altså har nyhetssendingene den 5. og den 25. mars ikke vært tilgjengelige, og de er dermed heller ikke kodet, dersom det skulle vært innslag om Russland disse dagene. Det samme gjelder den siste delen av sendingen den 3. mai. NRKs nyhetssendinger er tilgjengelige via nettsiden deres, NRK.no.

I mars er kun saker som gjelder det russiske presidentvalget kodet. Det vil for eksempel si at saken om forgiftningen av den tidligere dobbeltagenten Sergej Skripal kun er tatt med dersom denne sakens betydning for valget er tematisert i artikkelen. I mai er alle saker om Russland kodet, utenom de artiklene der Russland kun nevnes i en opprømsing eller i en bisetning uten nærmere kontekst. Det vil for eksempel si at noen saker om Russlands påståtte innblanding i det amerikanske valget er tatt med, og andre ikke. Dersom fokuset er på prosesser i det hvite hus, og Russland kun er nevnt i vendinger som «Russland-etterforskningen», er ikke artikkelen kodet, men dersom det står mer utfyllende om Russland, har jeg inkludert den. Det var imidlertid overvekt av artikler som kun nevnte Russland i ett ord i disse artiklene, og de fleste er dermed ikke tatt med. Til sist er heller ikke sportsresultater og nyheter som går direkte på sport og utøvere inkludert.

Artiklene er kodet etter tema, genre, kilder, historiske referanser m.m. (se vedlegg). Noen av enhetene, som tema og nyhetskriterier, kan være vanskelige å kode, for i en artikkel er det ofte flere tema eller flere nyhetskriterier som kan være relevante. Det har derfor vært mulig å kode de tre mest fremtredende temaene og de tre mest relevante nyhetskriteriene. I tillegg har det vært mulig å kode tre historiske referanser og tre kilder, og her har jeg kodet de tre første kildene og de tre første historiske referansene i hver artikkel.

4.5 **MEDIEDEKNINGEN AV PRESIDENTVALGET 2018: TALLENES TALE**

Den første periode som ble undersøkt var altså perioden rundt valget, fra og med 5. mars til og med 25. mars. Det totale antall artikler i mars var 93. Ikke spesielt overraskende skilte dagene rundt selve valgdagen, 17., 18. og 19. mars, seg ut med spesielt mye dekning, med henholdsvis 16, 26 og 13 saker. Ellers var dekningen relativt ujevnt fordelt, med alt fra null til ni artikler og innslag per dag.

Det var stor spredning i antallet artikler og innslag per mediehus, og det var også forskjell på de ulike plattformene. Nettmediene står i særstilling når det gjelder antall saker om Russland, og utgjør over halvparten, 52,5 prosent, av sakene. Dette kommer hovedsakelig av den høye andelen av små nyhetsoppdateringer som kontinuerlig publiseres på nyhetsovervåkningssidene (kalt direktesidene i VG og bare nyheter på NRK) på begge nettstedene. Disse sakene er ofte korte, gjengitte eller omskrevne nyhetsmeldinger fra det norske nyhetsbyrået NTB eller internasjonale nyhetsbyrå. Papiravisene sto for 37,5 prosent av dekningen, mens TV-nyhetene sto for 10 prosent. Av de to nettmediene, er det NRK som har flest saker, 27 stykker, mens VG.no har 22. VG er den papiravisen som har flest saker om Russland, 12 stykker, tett fulgt av Aftenposten som har ti og Dagens Næringsliv og Dagbladet med henholdsvis åtte og fem hver. På TV hadde NRK Dagsrevyen dobbelt så mange innslag som TV2: Henholdsvis seks og tre. Det er noe overraskende at det er VG som har den bredeste dekningen av Russland. VG har ikke en fast korrespondent i Moskva, og tabloidaviser er ofte ikke de som satser mest på utenriks.

Ser man på sjangere, ser man at det var de rapporterende sjangre som var den klart van-

ligste tilnærmingen til det russiske valget: 86 prosent av sakene var rapporterende artikler og 14 prosent var opinionsartikler. Reportasje var den klart vanligste sjangeren, og utgjorde 38 prosent av alle artiklene og innslagene. Reportasje ble etterfulgt av korte nyhetsoppdateringer, som utgjorde 24 prosent og deretter vanlige nyhetssaker, som utgjorde 16 prosent av alle sakene. Ikke nok med at VG har flest saker på papir av alle papiravisene, de har også helt klart flest reportasjer, som jo gjerne er en mer dyptgående sjanger enn vanlig nyhetsoppdatering. Dette kan sannsynligvis sees i sammenheng med at de hadde to korrespondenter til stede i Russland under valget. Det gjelder både på papir og på nett: Seks stykker i papiravisen og 12 på nett. Flere av disse er sampubliserte, men til sammenlikning har NRK.no, som også hadde to korrespondenter i Russland på dette tidspunktet, fem lengre reportasjer i samme periode. NRK hadde riktignok også flere TV-innslag. Det er dessuten noe overraskende at Dagbladet er den avisen med færrest artikler totalt, nettopp fordi de inngikk samarbeidet med The Barents Observer i forkant av valget. Det var imidlertid ingen av artiklene som var skrevet av journalister i The Barents Observer. Bakgrunnsartikler utgjorde 6,5 prosent.

Det er noe overraskende at kommentarsjangeren kun utgjør 14 prosent av alle artiklene om valget. Opinionssjangeren sies ofte å være på fremmars (Mathisen et.al. 2016), og det er billig stoff å produsere. Av opinionsmaterialet utgjorde lederartikler 3,5 prosent og kommentarer som var forfattet av en ansatt journalist 8,5 prosent. Lederartiklene er publisert i VG og Aftenposten, og begge er publisert i forbindelse med valgdagen. Hva som omtales på lederplass sier gjerne noe om hva som prioriteres som viktig av avisene. Det er ikke spesielt overraskende at de to avisene med minst dekning, Dagbladet og Dagens Næringsliv, heller ikke har valgt å omtale presidentvalget på lederplass. Kommentarer utenifra talte kun 2 stykk. Det er overraskende at det er såpass få som har sendt inn kommentarer til avisene under valget. Man kunne anta at Russlandeksperter, frivillige organisasjoner, forskere osv. i større grad ville brukt anledningen til å sette ulike Russlands-spørsmål på tapetet. Det førte i alle fall til at det var journalistene som i nesten utelukkende grad fikk definere hva som ble satt på agendaen i forhold til det russiske valget. Det er også interessant at de er de to avisene som generelt har minst dekning av Russland som har desidert flest kommentarer i løpet av perioden. Av til sammen 12 unike kommentarer, er over halvparten publisert i avisene med minst dekning generelt: Fire er publisert i Dagbladet, og tre i Dagens Næringsliv. Dette sier sannsynligvis noe om økonomiske prioriteringer. I Dagbladet står tidligere Russland-korrespondent Morten Strand for samtlige av de redaksjonelle kommentarene om Russland.

Hvis man ser på hvem som siteres i de ulike sakene, ser man at den klart største enkelt-kategorien er 'vanlige folk i Russland'. Vanlige folk utgjør hele 29,5 prosent av kildene, etterfulgt av kategorien 'andre russiske politikere', da gjerne opposisjonspolitikere, som utgjorde 10,5 prosent. På tredjeplass kommer russiske ministre, da oftest Vladimir Putin, som utgjør 9,5 prosent av alle kilder. Hvis man legger sammen alle kategorier som representerer politikere, altså russiske ministre, nordiske ministre, andre russiske politikere, andre nordiske politikere, representanter fra det russiske og nordiske politiske systemet samt politikere fra et tredje land, utgjør disse til sammen 36 prosent av alle kildene, så man kan kalle kildebruken relativt topptung, med et mangefasettert politikerlag som den mest siterte gruppen. Det er ellers interessant at opposisjonspolitikere siteres mer enn politikere som er i posisjon, om enn med bare én knapp prosent. Det går imot den generelle trenden om at de som sitter i posisjon drar fordel av det i form av antall siteringer og generell påvirkning på mediens dagsordensetting (Ansolabehere et al. 2007). Dette er muligens et resultat av at norske medier nettopp så på det russiske regimet som udemokratisk, og at det er mer interessant å intervju de som på ulike måter kanskje representerer mer demokratiske krefter, ved at de er i opposisjon.

Det er generelt hyppigere bruk av norske eksperter og eksperter fra tredjeland enn det er

bruk av russiske eksperter. Til sammen er åtte prosent av kildene eksperter fra vestlige land, og 1,5 prosent av kildene eksperter fra Russland. Disse ekspertene brukes gjerne til å sette valget inn i en kontekst samt å gi bakgrunnsinformasjon for valgsystemet og det politiske landskapet. Sammenlagt kan man si at det er en relativt moderat bruk av eksperter som kilder. Det vil si at det har vært viktigere for journalistene å gi 'folket' en stemme, enn å snakke med eksperter på ulike felt. Den ganske begrensede bruken av slike eksperter kan muligens gå ut over hvor mye informasjon man som leser får om den russiske konteksten. Videre var til sammen 9,5 prosent av kildene NGOer. De fleste interesseorganisasjonene som ble sitert hadde stort sett noe med valg å gjøre. Det var enten meningsmålingsorganisasjoner eller andre valgobservatørorganisasjoner. 5,5 prosent av disse var russiske, og 4 prosent var vestlige. Det er en økende tendens at journalister selv brukes som ekspertkommentatorer, men i løpet av denne perioden opptrer kun 4 prosent journalister i rollen som ekspert eller blir intervjuet om en sak. De fleste av disse opptrer på TV. Det var imidlertid en del siteringer fra andre medier i tillegg, denne andelen lå på 5 prosent, så sammenlagt var mediene egen stemme relativt høy. Det var korrespondentene som sto for de fleste sakene om Russland i løpet av mars. 39 prosent av sakene var skrevet av korrespondenter. Det er imidlertid ikke kun korrespondenter som har fast tilholdssted i Russland det er snakk om, flere andre korrespondenter, blant annet USA-korrespondenter, bidro til produksjonen av saker. VGs Europa-korrespondent, som har ansvaret for Russland, bidro også med mange saker, og holdt til i Russland under valget. Det var dessuten en del journalister som ble sendt ut som fallskjermjournalister, og disse sto for 13 prosent av sakene. Alle de undersøkte mediene hadde en journalist på plass i Russland på valgdagen, og både VG og NRK hadde to. Vanlige journalister i redaksjonene skrev 25 prosent av sakene, og i hele 20,5 prosent av tilfellene var det uklart hvem som sto bak saken. Dette gjelder så å si utelukkende de små nyhetsoppdateringene på direktesidene til VG og NRK eller korte innslag hos TV 2, og man kan anta at dette dreier seg om gjenpubliseringer eller lette omskrivninger av nyhetsmeldinger fra nyhetsbyrå.

Kun 8,5 prosent av sakene hadde norsk vinkling. Dette er kanskje ikke spesielt overraskende, ettersom det er det russiske valget dataene handler om, og en norsk link her vil syntes litt vanskelig å finne. Den eneste saken med norsk tilknytning som vies større oppmerksomhet enn små notiser, er saken om to norske valgobservatører på Krim, som av russiske medier fremstilles som norske diplomater, til tross for at Utenriksdepartementet (UD) og observatørene selv tilbakeviser at de er det. Denne saken var spesielt betent fordi OSSE hadde avvist å virke som valgobservatører på Krim, ettersom de ikke anerkjente Krim som russisk territorium. Å sende offisielle diplomater fra UD dit, ville derfor kunne blitt oppfattet som om Norge anerkjente annekteringen.

En viktig del i Kabel sin tidligere forskning, har vært hvordan Putin personifiserte Russland. Derfor var en av kodeenhetene hvorvidt Putin var i sentralt fokus i artiklene. I hele 38 prosent av sakene er Putin i sentralt fokus. Det tilsvarende tallet for andre russiske politikere er 18 prosent. Det er litt overraskende, i og med at opposisjonspolitikere siteres i høyere grad enn det Putin og Kreml gjør.

I underkant av halvparten av artiklene hadde ingen historiske referanser. De historiske referansene som oftest ble benyttet, var annekteringen av Krim og krigen i Ukraina, dette ble nevnt i 25 prosent av artiklene. Deretter var fattigdommen på 90-tallet nevnt i 17,5 prosent av alle artiklene, og kommunistregimet ble også nevnt i 17,5 prosent av artiklene. Halvparten av disse var i Dagens Næringsliv. Sovjetunionens fall ble nevnt i 7,5 prosent av artiklene, og krigen i Syria ble nevnt i fire prosent av artiklene. Det er forøvrig interessant at det er den konservative avisen Dagens Næringsliv som i størst grad refererer til tiden med kommunistregime i forbindelse med valget, særlig med tanke på at de til sammen er av avisene med færrest artikler. Det kan tyde på at de knytter valgsystemet i Russland til

valgsystemet under kommunistregimet i større grad enn de andre avisene. Til sammen syv artikler nevner kommunismen, og Dagens Næringsliv har til sammen åtte artikler i hele perioden. Med andre ord nevner de kommunistperioden i nesten alle artiklene sine om det russiske presidentvalget.

Hvis man ser på den kvantitative tellingen av tema, ser man at 82 prosent av artiklene tok for seg generell russisk innenrikspolitikk. Her ble for eksempel alle saker relatert til valgsystem, motkandidater og mediedebatt kategorisert. Av disse, dreide omtrent halvparten, 49 prosent, av artiklene seg om direkte valgfusk. 29 prosent av artiklene inneholdt temaer som gjaldt sosiale forhold og fattigdom, og 10 prosent om den gjengse russers liv. I tillegg til dette inneholdt 12 prosent av artiklene temaer som berørte Russland i forhold til internasjonal politikk generelt. Videre inneholdt fem prosent av artiklene tema som var relatert til militær- og sikkerhetspolitikk. Her var det som nevnt mulighet for å kode opp til tre tema per artikkel, derfor er ikke totalen 100 prosent. Nedenfor ser jeg grundigere på de overordnede temaene i deknningen.

4.6 KVALITATIV LESNING: HOVEDTEMAER UNDER VALGET

I neste omgang ble noen bestemte saker valgt ut for nærlesning. Jeg har her valgt ut sakene fra TV, papir- og webavisene som ikke bare er korte nyhetsoppdateringer. Altså har jeg kun sett på lengre nyhetssaker, reportasjer og opinionsartikler. Det dreier seg da om til sammen 71 saker. Ettersom den største andelen saker var reportasjer og nyhetssaker, og ikke opinionsmateriale, er de fire hovedtemaene jeg har identifisert nedenfor først og fremst identifisert i de rapporterende nyhetssjangrene.

Norske medier dekket det russiske presidentvalget på en gjennomgående kritisk måte, og troverdigheten til hele valget ble i svært stor grad rokket ved. Det var generelt lite dekning av spesifikke politiske saker, det meste handlet om Putin selv, hans motkandidater, vanlige (ofte fattige) russere eller et dysfunksjonelt system. Det var likevel et uomtvistelig faktum at oppslutningen om presidenten var høy, både ifølge uavhengige meningsmålinger i forkant av valget, samt i etterkant av valget, da de faktiske tallene ble klare. Det var særlig fire overordnede hovedtemaer gikk igjen i deknningen. En artikkel kunne inneholde flere av disse temaene, eller bare ett. De tre første gikk hovedsakelig ut på å undergrave valgets legitimitet. Det forklarte altså implisitt at Putin var populær fordi systemet var udemokratisk. For det første var det mye fokus på at valget var rigget og at valgjuks var utbredt i landet. For det andre var det mange saker som omhandlet falske nyheter og partiske medier. Disse sakene gikk enten ut på at russiske medier og autoriteter ukritisk formidlet løgn, eller at mediene og menneskene som jobbet der var partiske, og jobbet for å fremstille Putin i et best mulig lys. Det tredje hovedtemaet var Putins motkandidater. Motkandidatene ble i stor grad fremstilt som urealistiske kandidater som enten fungerte som muldvarper for Putin, eller som politikere som kom til å bli kneblet før de fikk stilt til valg, eller som kandidater som hadde såpass lav oppslutning at Putin ikke anså dem som en reell trussel. Det fjerde overgripende temaet i valgdekningen handlet også om hvorfor russere stemte Putin, men ikke først og fremst om å undergrave valgresultatet eller å forklare at Putin manipulerte velgerne sine: Her var det heller artikler som gikk inn i hvorfor Putin var så populær hos den jevne russer, og det var i disse sakene man hørte fra de fleste 'vanlige russerne'. Nedenfor går jeg gjennom disse temaene.

4.7 RIGGET VALG

Svært mange av artiklene om det russiske presidentvalget fokuserte hovedsakelig på valgfusk, og det var flere saker om at russiske valgkommisærer og andre la flere stem-

mesedler i stemmeurnen eller at det var flere tilfeller der folk hadde reist fra valglokale til valglokale og stemt ved alle sammen. Det virket å være generell konsensus om at valget ikke var utført i tråd med demokratiske idealer. Under overskriften «Får tyn for å kripe for en autokrat», får for eksempel en rekke politikere, deriblant Norges statsminister Erna Solberg, «kraftig kritikk ved å legitimere et udemokratisk valg ved å gratulere Russlands president Vladimir Putin med gjenvalget». (Aftenposten 22.3.18). Mange av nyhetene gikk ut på hvilke ulike løsninger ulike instanser brukte for å muliggjøre valgjuks. Ord som rigget, iscenesatt og farse gikk igjen. I flere av artiklene ble begreper som 'styrt demokrati' og 'Putin-regime' brukt for å beskrive styresettet i Russland. Det var også mye fokus på ulike grep Kreml angivelig har tatt for å få valget til å fremstå som demokratisk. For eksempel skriver Aftenposten på lederplass at «For å øke valgdeltagelsen har Kreml prøvd å kopiere presidentdebatter fra demokratiske valg i Vesten» (Aftenposten 18.3.18). Likevel var det også artikler om at ulike organisasjoner som OSSE mente valgfusk hadde funnet sted, men ikke i tilstrekkelig stor grad, og i mindre grad enn tidligere. Flere medier innledet ulike reportasjer på valgdagen med å understreke at ingen var spesielt spent på hvem som kom til å vinne valget, for alle visste at det ble Putin. For eksempel sa en av nyhetsankerene i NRK at «Om en uke er det valg i Russland, og spørsmålet er ikke hvem som vinner, for det vet vi allerede. [...] Spørsmålet er bare hvem som kommer og stemmer, og hvor stor seier det blir til Putin» (11.3.18). Flere av sakene omtalte dessuten det russiske valgsystemet som en forlengelse av valgsystemet under kommunistregimet. Aftenposten indikerer til og med at situasjonen muligens kan være verre i dag, når de på lederplass skriver:

«Vladimir Putin ble søndag gjenvalgt som russisk president med 77 prosent av stemmene. Marginen er cirka den samme som kommunistpartiets kandidater oppnådde i valgene i Sovjetunionen i sin tid. Unntaket er Josef Stalin, som oppnådde litt bedre tall. I 1984 fikk kommunistene, med Konstantin Tsjernenko som leder, for eksempel kun 71,5 prosent av stemmene». (Aftenposten 20.3.18)

Videre fokuserer flere medier på at det sentrale for Putin og Kreml er å ha høyt valgoppmøte, fordi de på denne måten kan legitimere sitt styre i de neste seks årene. I forlengelsen av dette var det flere saker som tematiserte ulike tiltak Kreml og Putin hadde satt i gang for å øke valgdeltakelsen. Tiltak som gratis krefttest, gratis middag og matvarer til de som stemte og det at kjendiser skulle 'like' bildene dine på sosiale medier dersom du tar bilde av at stemmer. Flere artikler omtaler hvordan om folk som står frem og sier at de har fått beskjed fra sjefene sine om å ta bilde av seg selv mens de stemmer. Valgkampstrategiene til Kreml er ifølge Aftenposten «ekstremt avanserte», de har gjennomført en «internett-valgkamp med sosiale medier, målrettet reklame og underholdning» (18.3.18). I kommentaren «Frykten for et liv uten Putin» indikerer kommentator Morten Strand at Putin spiller på frykt for å få folk til å stemme på ham. Han gjengir en valgkampfilm som skal oppfordre russere til å stemme:

«[Filmen] handler om en mann som før han legger seg natta før valgdagen sier til sin kone at det ikke har noen mening å stemme. Men i drømme kommer en svart mann på døra, og prøver på aggressivt vis å verve mannen til en krig. Så dukker sønnen opp med et rødt skjerf rundt halsen, som om han levde i Sovjetunionen og var blitt en liten kommunist. Og til slutt sitter en homoseksuell mann på kjøkkenet til den drømmende mannen, og filer neglene sine. Han er sendt av et statlig organ med ordre om at han skal bo i mannens leilighet, det er en rett han har som ny-skilt. Med disse tre marerittene våkner mannen, og styrter av sted for å stemme. [Filmen] forteller historien om at alle må bruke stemmeretten sin for å unngå det aller verste. Underforstått; bare høy valgdeltakelse og oppslutning om Putin kan redde Russland fra uløkk». (Dagbladet 17.3.18)

Fokuset på Putin som en manipulativ president som lurer befolkningen for sin egen vinning er sterkt til stede i disse nyhetsfortellingene. Ideer om at Kreml og Putin forleder den russiske befolkningen til å stemme ved å bruke skremselspropaganda, leder også videre til neste tema. Det dreier seg om hvordan mediene og andre påvirker den russiske befolkningen til å tro på de angivelige løgnene som serveres fra Kreml og Putin.

6.8 FAKE NEWS!

Et annet tema som får svært mye oppmerksomhet, er såkalte falske nyheter og partiske medier. I disse sakene går ord som løgn, mediekontroll og konspirasjonsteorier igjen. For det første går flere av disse artiklene inn i ulike medieproduksjoner som formidler falske nyheter, løgner, eller forteller om manipulerende dokumentarfilmer som portretterer Putin som en helt (VG 12.3.18). I flere av disse artiklene understrekes det hvordan Putin har kontroll over alle institusjoner som domstoler, dumaen og medier. Overskriften «Norge er et land for pedofile. Løgnene sitter løst på russisk TV» (Aftenposten 23.3.18), forteller for eksempel historien om en russisk mor som har tapt en barnefordelingssak mot sin norske eksmann. Nå opptrer hun som Norges-ekspert i flere russiske TV-show der hun karakteriserer Norge som «et primitivt land som på 60-tallet var på 'afrikansk nivå'» og som stjeler russiske barn fordi de fleste norske barn er funksjonshemmede «på grunn av de hyppige seksuelle kontaktene nære slektninger imellom». Videre forteller andre artikler om regimelojale medier, og i flere artikler er mediepersonligheter intervjuet. Blant annet er det i VG (17.3.18) det et stort oppslag der en mediepersonlighet går ut og sier at han for Guds skyld både tror og håper at Putin vinner valget, noe som ville være etisk uhørt for en med tilsvarende rolle i Norge å ytre. På denne måten bidrar «russiske TV-kanaler og aviser til å stille Putin i et godt lys for velgerne» (VG 17.3.18). De eneste uavhengige institusjonene som refereres til i en del artikler, er målingsinstituttet Levada og valgobservatørene i organisasjonen Golos. Det nevnes i liten grad at Russland også har medier som ikke er tilknyttet Kreml. Dette bidrar naturligvis til å forsterke bildet av et land der styresmaktene kan drive med så mye propaganda de vil, og at løgnene generelt blir stående fullstendig uimotsagt. Særlig forsterkes dette inntrykket når det fokuseres på hvordan russiske medier til og med serverer løgner om Norge som det norske publikummet vet at ikke er sant.

I forlengelsen av dette tematiserer flere artikler hvordan det er vanskelig for den russiske befolkningen å orientere seg i et medie- og informasjonslandskap som er preget av at løgn å fakta blandes sammen på ulike måter. «Nå tror halvparten av russere at de ikke lenger klarer å skille sannhet og løgn i russiske TV-kanaler», forteller Aftenposten den 23.3.18. I denne artikkelen intervjues forsker og forfatter av boken *Putins presse* (2018), Richard Bærug, om hvordan den russiske befolkningen blir ført bak lyset av myndighetenes mediemaskineri. Han henviser til en studie fra det uavhengige målingsinstituttet Levada, der det kommer frem at nesten halvparten av den russiske befolkningen ikke heller er så opptatt av hva som er sannhet og hva som er løgn.

«Dette kan tyde på at det statlige mediemonopolet har klart å bryte ned ønsket om å vite sannheten hos nesten halvparten av befolkningen, sier Bærug. I en verden der idealene har kollapset og det meste er mikset og kaotisk, har likevel – eller kanskje derfor – presidenten overveldende tillit innad i Russland. Bærug peker på at selv om dette har gitt Putin en overveldende støtte, betaler Russland en høy pris for dette internasjonalt». (Aftenposten 23.3.18)

Flere av artiklene peker på dette som et paradoks: På den ene siden får Russland mindre og mindre tillitt internasjonalt ettersom de gang etter gang anklages for å fare med løgner, på den andre siden er oppslutningen rundt den russiske presidenten høy. Dette tema-

et går igjen både i forkant av valget, rundt valgdagen og i etterkant av valget. Det er stort sett her vi finner nyhetene som omhandler internasjonal politikk, og hvordan Russland, gjennom å tegne opp Vesten som en trussel svekker tillitten i Vesten. Fokuset på Vesten som fiende brukes også til å forklare hvorfor Putin får så høy oppslutning.

«Ofte sies det at Putin har så stor støtte blant vanlige russere at han ville ha vunnet også i et liberalt demokrati. Sant nok, uavhengige meningsmålinger viser at presidenten har støtte fra over halvparten av velgermassen. Men da er det selvsagt situasjonen nå som måles. Det er en situasjon der regimets lojale medier har fått mange til å tro at Russland er militært truet av Vesten og at Putin er den eneste som kan forsvare landet. Det er også en situasjon der ingen reell opposisjon har fått mulighet til å bygge seg opp over tid.» (Aftenposten 20.3.18)

Likelydende portretterer Dagens Næringsliv Putins tilhengere som ofre for propaganda når de skriver at «Russerne samler seg rundt Putin som en sterk president mot Vestens aggresjon, forteller Putins tilhengere» (Dagens Næringsliv 17.3.18).

4.8 DET FINNES INGEN REELLE MOTKANDIDATER

«Det er egentlig ingen over og ingen ved siden av. Men på papiret har den russiske presidenten Vladimir Putin sju utfordrere» (NRK 18.3.18). Svært mange artikler tok for seg Putins motkandidater, opposisjonen, og deres bakgrunn. Det var imidlertid kun svært overfladiske beskrivelser av hva de sto for, slik som at den ene var kommunist, den andre var nasjonalist, og den tredje var mot korrupsjon. Fokuset var først og fremst på at disse ikke var reelle motkandidater, og at «de ikke er mer uavhengige enn at regimet hadde styring med dem» (Aftenposten 20.3.18). Det kunne enten være fordi enhver opposisjon ble kneblet av regimet, eller fordi de rett og slett ikke egentlig utfordret Putin, men opptrådte som hans muldvarper, altså at de gikk inn i det hele under dekke av å være i opposisjon, men i virkeligheten var satt inn av Putin selv, for å få valget til å virke demokratisk. I tillegg nevnte flere artikler at opposisjonen ikke hadde mulighet til å organisere seg på skikkelig vis i landet. «At utfallet av russiske valg i stor grad er gitt på forhånd, skyldes ikke først og fremst valgjuks, men føringene som myndighetene legger på hvem som kan stille [...] I praksis har det utviklet seg til en situasjon hvor Putin oppfattes som høyt hevet over hverdagspolitikken, mens opposisjonen er mest opptatt av innbyrdes rivalisering», sier Helge Blakksisrud ved Norsk utenrikspolitisk institutt (NUPI) til VG (VG 7.3.18).

Av opposisjonskandidatene var det Navalnyj som fikk mest oppmerksomhet. Han ble av de fleste mediene presentert som den mest realistiske motkandidaten. Det var særlig fordi han hadde blitt nektet å stille i valget, fordi han angivelig hadde en fabrikkert dom på seg. Hele saken om Navalnyj presenteres som et tegn på bruk av udemokratiske midler. «Det er bare én mann som kunne tatt opp kampen mot Putin. De stoppet ham», skriver VG (17.3.18) om Navalnyj. Videre settes saken om Navalnyj i sammenheng med andre opposisjonelle som også har blitt stoppet av regimet, slik som en professor ved Smolny Universitet som mistet jobben fordi han var 'Kreml-kritisk' (VG 13.3.18).

En ting er at kandidatene i seg selv ikke er reelle. Et annet bilde som tegner seg når det kommer til alternative kandidater, er også det at den jevne russer ikke stoler på at andre kandidater nødvendigvis fører så mye godt med seg. En russer som intervjues poengterer at han har hatt det mye verre, men i dag, sier han, «Vel, vi overlever» (NRK Dagsrevyen 18.3.18). Flere kommentatorer omtaler slike lave forventninger som et slags kulturelt trekk. Morten Strand kaller det russisk fatalisme: Det faktum at alternativet alltid kan være verre. Han skriver:

«På spørsmål [fra The Moscow times] om hvorfor han [en drosjesjåfør i Moskva] hadde

stemt på Putin, svarte han «Vet du hvorfor? Fordi disse folka som nå er Putins venner, de har allerede stjålet alt de kan. Tenk deg en ny president. Det ville skape en helt ny bølge av korrupsjon.» Det er russisk fatalisme av høy klasse i denne uttalelsen. Men det er ikke så langt fra en holdning som stikker dypt. Nemlig erkjennelsen av at Putins regime er korrupt, og at det er mye som kunne vært bedre, men at alternativene til Putin uansett er dårligere.» (Dagbladet 19.3.18)

Sitatet leder også til neste tema, som også var utbredt, nemlig artikler som ser på hvorfor russere faktisk stemmer på Putin.

4.9 **“A TSAR IS BORN”**

Det er til sist en rekke andre artikler med en ganske annen innretning. Det er særlig NRK som skiller seg ut her, og til en viss grad også VG og Aftenposten. Disse artiklene og innslagene vedgår at Putin faktisk er en svært populær president, og her kommer det frem at uansett om valget hadde vært rigget eller ei, var det Putin som ville vunnet i alle tilfeller. Dette temaet finnes i størst grad i forkant av valget og på valgdagen. Men hvorfor er Putin så populær? Flere artikler forsøker å forklare hva det er som gjør at det er så mange russere som stemmer på Putin. I NRK Dagsrevyen har de for eksempel et innslag som er viet hvordan unge i dagens Russland kan tenke seg å rasjonalisere når de bestemmer seg for hvem de skal stemme på. «Tenk deg at du er 18 år og skal stemme for første gang. I Russland! I hele din levetid har landet ditt vært styrt av en og samme mann». (NRK Dagsrevyen 11.3.18). Flere av sakene tematiserer det at de som stemmer i år, har levd hele sitt liv under Putin, de er ‘generasjon Putin’, og de har stort sett opplevd fremgang. Det er innenfor dette temaet at broparten av de ‘vanlige russerne’ kommer til ordet. Temaene ‘sosiale forhold’ og ‘vanlig russisk livsstil’ utgjør til sammen 20 prosent av alle artiklene om valget, og de fleste peker på hvorfor russere flest stemmer Putin. For det første forklares Putins popularitet med det økonomiske oppsvinget som har satt preg på den tiden Putin har styrt. Selv om pilene har pekt nedover de siste årene, har økonomien jevnt og trutt bedret seg etter at Putin kom til makten, skriver mange av journalistene. «Grunnlaget for Putins popularitet og styre har vært en formidabel velstandsøkning gjennom 2000-tallet», skriver en journalist i Dagens Næringsliv (21.3.18). Likelydende skriver VG at «Velstand sikrer Putin velgere» (17.3.18). Videre blir den økonomiske situasjonen kontrastert mot Russland under Jeltsin og kaoset og fattigdommen på 90-tallet. «Mange russere ser på Putin som en redningsmann som fikk dem ut av 1990-tallets kaos» (NRK.no 17.3.18), skriver for eksempel NRK. Flere av journalistene skriver om økonomisk stabilitet som en av hovedforklaringsfaktorene for at russere flest stemmer på Putin. I flere artikler trekkes det frem at russerne nå kan stole på at lønn, pensjon og andre sosiale ordninger faktisk kommer inn på kontoene deres, i motsetning til hva de kunne tidligere. I flere artikler understrekes det videre at selv om lønningene og de sosiale ordningene er av særdeles beskjeden karakter, har de likevel råd til å kjøpe kjøtt og andre varer som var helt utilgjengelige for 20 år siden. I en liten by midt i Sibir, intervjues en mann som sier med henvisning til den økonomiske og sosiale situasjonen at «Vi har hatt tre ulike regimer og det er først nå det har blitt roligere» (Dagsrevyen 18.3.18). At levealderen har økt under Putin, og at den generelle trygghetsfølelsen er bedret, trekkes også frem som grunner til å stemme på Putin. «Etter at Putin kom til makten, har det blitt trygt å bo i Russland. Jeg husker jo hvordan det var på 90-tallet, det var farlig å gå på gaten», sier en VG har snakket med (7.3.18). Til sammen er økonomi, levealder og trygghet ifølge mediene altså de tre viktigste faktorene for Putins popularitet.

4.10 **MEDIEDEKNINGEN I MAI MÅNED: TALLENES TALE**

For å få et bedre bilde av hvordan det står til med den generelle dekningen av Russland, er også en tilfeldig valgt måned – her mai – plukket ut for analyse. Perioden strakk seg fra 1. – 31. mai for alle mediene, i tillegg til 1. – 11. juni for NRK.no og NRK Dagsrevyen, ettersom NRK streiket mellom 14. og 24. mai. Det totale antallet saker var 225. Antallet saker var størst 4., 5., 7., 24., 25., 30. og 31. mai, samt 8. juni. Det som preget disse dagene var et nytt varetektfengslingsmøte for spionsiktete Frode Berg, at Putin ble tatt i ed, rapporten om MH17 ble offentliggjort, det iscenesatte drapet på den russiske journalisten Arkadij Babsjenko, og det at Trump foreslår å ta Russland inn igjen i G7. Ellers er varierer det daglige antallet saker med mellom null og syv. Det ser tilsynelatende ut som om den generelle dekningen av Russland er svært hendelsesdrevet, og i stor grad baserer seg på nyheter fra internasjonale nyhetsbyrå.

Igjen er det nettmediene NRK.no og VG.no som helt klart har flest innslag, med 54 prosent av alle sakene. Av disse har NRK har klart flest innslag, 40 prosent, men halvparten av disse er små nyhetsoppdateringer. Et begrenset utvalg av små nyhetsoppdateringer ble publisert på NRK.no under streiken, derfor blir sannsynligvis tallet for disse små nyhetsoppdateringene ekstra høyt i denne perioden i forhold til hva det ville vært om det ikke hadde vært streik, og vi bare hadde målt 31 dager. Ellers står papirmediene for 34 prosent av dataene og TV-innslagene for 13 prosent. Forskjellen på antall TV-innslag på TV 2-Nyhetene og NRK Dagsrevyen er mye større enn den var i mars, NRK hadde nesten fire ganger så mange innslag som TV 2. Men det samlede prosentvise forholdet mellom papir, nett og TV er relativt likt som i mars. Av papiravisene ligger Aftenposten og VG igjen på topp, med like mange saker gjennom hele perioden, 13 prosent av sakene hver. Dagbladet har elleve saker eller fem prosent, nesten dobbelt så mange som Dagens Næringsliv, som har 2,5 prosent.

Sjangermessig er det også her rapporterende sjangre som er det mest brukte, hele 93 prosent av artiklene er ulike former for rapporterende sjangre. Én prosent defineres som annet (bilder med undertekst, Twitter-meldinger osv.), og det er seks prosent meningsmateriale. Innenfor rapporterende sjangre er det flest vanlige nyhetssaker i løpet av perioden, 39 prosent, fulgt av korte nyhetsoppdateringer, som utgjør 31 prosent. Reportasjer utgjør elleve prosent, bakgrunnsartikler åtte prosent og intervjuer utgjør fire prosent. Ettersom reportasje var den hyppigst forekomne sjangeren under valgdekningen med 38 prosent, var det altså svært mye mer bruk av reportasje i løpet av valgdekningen enn det var en tilfeldig valgt måned. VG, Aftenposten og NRK har omtrent like mange reportasjer, men NRK har samlet litt flere dyptgående saker, for de har også en del bakgrunnsartikler. Det er også her usedvanlig at VG ligger på linje med NRK og Aftenposten i dyperegående saker, ettersom de altså ikke har en fast korrespondent i Russland. Hva gjelder opinionssjangeren er det også i mai oppsiktsvekkende lite kommentarstoff. Det er én lederartikkel gjennom hele perioden, altså under 0,5 prosent, to prosent kommentarstoff som er innsendt og 3,5 prosent kommentarer skrevet av ansatte journalister. Det er Aftenposten og Dagbladet som har mest opinionsmateriale, med henholdsvis fem og tre artikler. Det er kun fire artikler som er skrevet av eksterne og alle utenom én er trykket i Aftenposten, den siste er trykket i Dagbladet. Tallene er såpass små at det er vanskelig å si noe sikkert, men det kan indikere at det er Aftenposten som i størst grad fungerer som en plattform for det offentlige ordskiftet om Russland. Som nevnt kan lederartikler indikere at avisen mener temaet eller argumenter er viktige. Jeg kommer tilbake til tema nedenfor, men kombinert med sjanger, kan det derfor være interessant å se på temaet for lederartikkelen i Aftenposten den 11. mai: Den tar for seg det faktum at Russland ruster opp og at «Putin trenger Vesten som fiende».

Hvem som siteres ser litt annerledes ut i løpet av denne perioden enn hva det gjorde ved

valget. Den klart største kategorien, 25 prosent, som siteres i perioden er «andre», hvorav over halvparten av disse er mennesker som er relatert til Frode Berg (advokater, Frode Berg selv, slektninger osv.): 12,5 prosent av kildene er Frode Berg selv eller hans støtte-spillere. Ellers var de største gruppene innen kategorien 'andre' ukrainsk sikkerhetstjeneste, etterforskere, etterretning og vanlige folk fra 3. land. Også i mai er kildebruken relativt topptung, selv om det samlet sett er en mindre andel politikerkilder enn i mars. 9,5 prosent er russiske ministere, og like mange er politikere fra et tredjeland. Åtte prosent er representanter for den russiske stat eller opposisjonspolitikere. Sammen med fire prosent som er nordiske ministere eller politiske representanter for de nordiske landene, utgjør 31 prosent av kildebruken politikere eller statsrepresentanter. 6,5 prosent er nordiske eksperter, og sammen med 2,5 prosent eksperter fra andre land og én prosent russiske eksperter, utgjør ekspertkildene til sammen ti prosent. Med tanke på at slike ekspertkilder gjerne brukes til å kommentere ulike utviklingstrekk osv., kan man kanskje hevde at bruken av eksperter fra Vesten og Norden indikerer at avisene først og fremst belyser samfunnsforhold i Russland fra et vestlig ståsted. Kombinert med bruken av NGOer som kilder, der tallene er syv prosent for NGOer fra Vesten og to prosent er russiske NGOer, forsterkes dette inntrykket. Dette har naturligvis også med hvor enkelt tilgjengelig kildene er, men konsekvensene er likevel at vi får et først og fremst nordisk perspektiv på russisk samfunnsutvikling. Videre er hele ni prosent av kildene direkte eller parafraserte sitater fra andre medier, og 3,5 prosent er journalister. Tilstedeværelsen av medier som kilder er samlet dermed relativt høy. Vanlige russiske folk, som var den største kategorien i mars, utgjør bare 5,5 prosent i mai, men det er fremdeles av de største kategoriene. At det er såpass mange færre vanlige russere som siteres, kan sannsynligvis forklares med at det også er færre reportasjer. Samtidig gjør presidentvalgets natur at journalistene sannsynligvis vil ha større fokus på 'folk flest' enn det man har til vanlig. Til sist var 3,5 prosent av kildene knyttet til vestlig militære, forsvar eller NATO. I mai var 41 prosent av sakene skrevet av vanlige journalister basert i redaksjonen i Norge, og dette skiller seg fra mars, da den største andelen saker var produsert av korrespondenter. 25 prosent har uklart opphav, og igjen er det snakk om små nyhetsoppdateringer der det hverken er oppgitt byline eller kilde. Som påpekt tidligere er sannsynligvis disse meldingene basert på meldinger fra nyhetsbyråer. 19 prosent er skrevet eller produsert av korrespondenter og tre prosent av såkalte fallskjermjournalister, blant annet sendte noen redaksjoner journalister for å dekke fengslingsmøtet til Frode Berg i begynnelsen av mai. Ti prosent er gjenpubliseringer av meldinger fra nyhetsbyråer. 32 prosent av sakene hadde norsk vinkling. De fleste av disse sakene omhandlet Frode Berg. Andre saker med norsk vinkling omhandlet i overveldende stor grad etterretning, spionasje eller militær politikk og aktivitet. Samlet sett handlet dermed det klart største antallet av sakene med norsk vinkling om Russland som trussel eller militær og sikkerhetspolitisk stormakt. Her er imidlertid Frode Berg-saken et unntak, som vi skal se nedenfor. I mai var det til sammen 14 prosent av sakene der Putin var det sentrale fokuset eller der han personifiserte Russland, altså en betydelig mindre andel enn i mars. I 86 prosent av sakene hadde han lite eller ingen fokus. Putin var spesielt lite synlig i sakene om Frode Berg, der FSB stort sett hadde sentralt fokus som den «styrende makten» i Russland. 61 prosent av sakene er knyttet til en bestemt fysisk hendelse som ikke bare var en uttalelse. Det viser at dekningen av Russland er relativt hendelsesdrevet i norske medier. De øvrige artiklene var ofte relatert til ulike uttalelser. Også i mai hadde de fleste sakene, 61,5 prosent, ingen historiske referanser. Den vanligste referansen var til Ukraina-konflikten, 17,5 prosent av alle artiklene inneholdt en referanse til den. Deretter var kommunistregimet den vanligste referansen, og denne gangen var denne referansen spredt i flere medier. 4,5 prosent av artiklene nevnte sanksjonene mellom Vesten og Russland i etterkant av annekteringen av Krim. Det er litt overraskende at

de militære spenningene som har oppstått etter at Norge lot NATO-tropper bli utstasjonert i Midt- og Nord-Norge ikke er nevnt i det hele tatt i løpet av perioden, spesielt etter som temaet militær- og sikkerhetspolitikk er det vanligste temaet totalt sett, som vi skal se nedenfor. Det bygger opp under en eventuell tese om at man i større grad fokuserer på Russlands aggresjon mot Vesten, og ikke fokuserer i tilsvarende stor grad på Vestens aggresjon mot Russland. Et fokus på begge deler ville kanskje bidratt til å gi et mer nyansert bilde av ulike tiltak og mottiltak både fra Russlands og Vestens side.

Også i mai var det mulig å kode opp til tre tema. Totalprosenten for tema indikerer altså hvor mange artikler hvert tema var til stede i, og totalen overstiger derfor hundre prosent. Ser man på den kvantitative tellingen av tema, var det klart vanligste temaet militær- og sikkerhetspolitikk. De fleste sakene dreide seg her først og fremst om sikkerhetspolitikk, spionasje og etterretning, hele 34 prosent av sakene handlet om dette. Det hadde naturligvis å gjøre med at Frode Berg-saken sto for en ganske stor andel av sakene, men det var også flere andre saker som var knyttet til militærpolitikk og etterretning i løpet av perioden. 29 prosent av sakene handlet om kriminalitet, og dette har også å gjøre med den høye andelen av saker om Frode Berg, som jo ble arrestert for medvirkning til spionasje. Ellers handlet 30 prosent av sakene om generell russisk innenrikspolitikk og 27 prosent om internasjonal politikk. 18,5 prosent av sakene handlet om nordisk politikk i forhold til Russland. Åtte prosent tok for seg sosiale forhold, altså betydelig mindre andel enn under valget, men det var likevel en god del. 5,5 prosent handlet om kultur, etiske eller moralske spørsmål, og her dreide det seg først og fremst om det iscenesatte drapet på den russiske journalisten Babsjenko, og hvorvidt det var etisk forsvarlig å iscenesette et drap på denne måten. Syv prosent tok for seg sport som kultur, og mange av disse var knyttet til det forestående fotball-VM. Syv prosent handlet om Ukraina og Krim, og videre handlet seks prosent av artiklene om krigen generelt. 5,5 prosent handlet om business og industri. Til tross for at Norge og Russland er handelspartnere, dekkes næringsliv, olje og gass i relativt liten grad i de utvalgte mediene, ikke en gang næringslivsavisen Dagens Næringsliv dekker russisk business i særlig grad. Olje og gass dekkes i to prosent av artiklene. 5,5 prosent handlet om naturkatastrofer og ulykker, og dette var i stor grad knyttet til rapporten om flyulykken i Ukraina i 2014, da soldater fra Donetsk-regionen med tilknytning til Russland angivelig skjøt ned et passasjerfly fra Malaysian Airlines.

4.11 KVALITATIV LESNING AV ARTIKLER I MAI MÅNED

I andre omgang ble tekstene lest grundigere, og igjen har jeg da sortert ut de korte nyhetsoppdateringene, og kun sett på lengre nyhetssaker, reportasjer og opinionsartikler. Til sammen utgjorde dette utvalget 152 artikler, som jeg videre sorterte etter overordnede tema. Den overveldende andelen av saker var negative nyheter om Russland, det vil si saker der Russland ble fremstilt som trussel, som en ustabil militær makt eller en statsmakt som ikke tåler opposisjon og som benytter seg av uakseptable midler for å få det som de vil. Russland som trussel mot Norge ble også tematisert flere ganger. I løpet av mai identifiserte jeg fem overordnede tema eller typer saker. For det første var Russland som aggressiv militær makt med omfattende etterretningsvirksomhet et hyppig tema, spesielt i opinionsartiklene. Flere av disse artiklene var knyttet til Norge. Et mindre tema, som først og fremst var til stede i mindre nyhetsoppdateringer, var artikler som omtalte Russland som aktør i internasjonalt diplomati. En liten andel artikler omtalte Russlands fremtid med Putin i førersetet, og dette var en slags forlengelse av valgdekningen og kom i forbindelse med innsettelsen av Putin i begynnelsen av mai. I tillegg er et ganske hyppig tema sensasjonspregede negative nyheter fra det russiske samfunnet, gjerne om det man i Norge ville tenkt på som kriminalitet, eller på grensen til kriminalitet. Det handler gjerne

ne om hvordan russiske myndigheter bruker uakseptable midler for å oppnå et mål. Både under valget og i mai er mediedekningen av Russland presentert i overordnede temaer. Til sist går jeg gjennom en helt spesifikk sak som er viet ekstra plass, nemlig deler av saken om Frode Berg. Jeg har plukket ut alle artikler og innslag som omhandler varetektmøtet i begynnelsen av mai. Denne saken er interessant fordi den skiller seg betydelig ut fra andre saker om etterretning, sikkerhetspolitikk og Russland. Også i denne delen av analysen kan artiklene inneholde flere av temaene samtidig, for eksempel fremstilles saken om Babsjenko både som en slags sensasjonspreget sak om uakseptabel oppførsel fra russiske myndigheter, men den handler også om Russland som aggressiv etterretningsmakt. I de fleste artiklene forekommer temaene imidlertid relativt uavhengige av hverandre.

4.12 **RUSSLAND SOM AGGRESSIV MILITÆR- OG ETTERRETNINGSMAKT**

Et høyt antall artikler omhandler hvordan Russland i stadig større grad agerte med militær aggressivitet i naboområdene, og fremstilte Russland som en ekspansiv, krigersk makt. Felles for mange av disse sakene, er at russiske myndigheter siteres i liten eller ingen grad. Russland «sprer frykt i nabolaget» skriver NRK (13.5.18). Flere saker handlet om Krim og Ukraina, men saker om hvordan Russland øvde med radioaktive missiler nær norskogrensene, eller sendte spioner til Norge utgjorde også en betydelig andel. Den største andelen av kommentarstoffet handlet nettopp om hvordan Russland blir en større og større militær trussel, og om hvordan de gradvis snur seg vekk fra Vesten. Den eneste lederartikkelen i hele utvalget, «Putin trenger Vesten som fiende», er publisert i Aftenposten (11.5.18) og handler om hvordan Putin konstruerer Vesten som fiende og samtidig agerer mer og mer aggressivt.

«Russland er ingen økonomisk stormakt. [...] Stormaktstatus handler imidlertid om mye mer enn økonomi for Putin. [...] Godt hjulpet av historieomskriving og den ortodokse kirke fremstilles den russiske sjelen som lyset i en mørk og ond verden. Motstykket til «det russiske lyset» er Vesten, som med sin dekadanse og moralske forfall representerer fienden. Dette er politisk retorikk man kjenner fra den kalde krigen, men etter sikkerhetskonferansen i München i 2007 erklærte også Putin Vesten som fiende nummer én. Siden den tid er den russiske utenrikspolitikken blitt stadig mer aggressiv. [...] Putin trenger Vesten som fiende. Innenrikspolitisk står utfordringene i kø. [...] Situasjonen i dag er kalt en ny kald krig, en kald fred og en periode med ufred. Uansett hva man kaller det, er situasjonen farlig og truende».

Det er flere aviser som refererer til ideen om at vi er inne i en ny kald krig. Det er særlig i disse innleggene, om Russland som en aggressiv militær aktør, at Putin opptrer som et bilde på Russland. «Putin flekset militære muskler på den røde plass» står det for eksempel i VG (9.5.18). I flere artikler skrives det om hvordan Russland er blitt en ustabil og uforståelig makt som når som helst og uten forvarsel kan angripe. I en artikkel i NRK sier en Russland-ekspert at «Situasjonen er svært ustabil og mye mer uforutsigbar enn den var under den kalde krigen» (NRK 13.5.18). I en kronikk i Aftenposten (24.5.18) skriver innsenderen at «Ved Sovjetunionens fall forventet Vesten at Russland skulle bli en føyeelig samarbeidspartner. I stedet fikk de en aggressiv konkurrent. Det er ikke lett å forstå Russlands adferd overfor resten av verden», og i en artikkel i NRK fokuseres det tilsvarende på at man ikke kan være trygg på nabolandet i nord: «Russland er igjen blitt en militær stormakt som løser konflikter ved å gå til krig mot svakere motstandere. Det skaper redsel og usikkerhet [...] Svenskene er blant dem som gjør konkrete tiltak for å være forberedt» (13.5.18).

Flere artikler som er linket til Norge handler om militær opprustning. NRK skriver om at det er bygget en ny radar i Nord-Norge, som er en del av et rakett skjold mot Russland (2.6.18). NATO-basene i Midt- og Nord-Norge ble imidlertid ikke nevnt, det var stort sett Russland som agerte i sakene som handlet om opptrapping av militær makt. Felles for nesten alle sakene om russisk militær aktivitet, var at det var Russland som ble fremstilt som (den aggressive) aktøren, og Vesten eller Norge som reagerte på den russiske fremferden. Vesten beskyttet seg altså, noe som er en mer passiv handling enn å 'flekse militære muskler', for eksempel. I en overskrift hevder VG at «Russland skremmer Vesten til større forsvarsbudsjetter» (4.5.18). I en artikkel i Aftenposten skriver journalisten at Norge skal plassere soldater i Finnmark, på grensen til Russland, som resultat av et stadig mer aggressivt Russland «I løpet av syv år skal Hæren passere rundt 1200 soldater i Finnmark. Stortinget har vedtatt å bygge opp igjen Hæren i Finnmark på grunn av det nye og vanskeligere forholdet til Russland» (Aftenposten 13.5.18).

Samtidig blir de russiske fremstøtene ofte fremstilt som mislykkede og i flere tilfeller vektlegger mediene at Russland prøver å fremstå som en større militær makt enn det egentlig er. NRK skriver for eksempel at to «uavhengige, private miljøer» «hevder Russland sender opp radioaktive missiler rett ved Norge» (11.6.18). Under underoverskriften «Fire mislykkede forsøk», står det i den samme artikkelen at Putin hevdet «at alle systemer fungerte som de skulle. Det mener forfatterne bak en artikkel i CNBC ikke stemmer helt. [ifølge dem skal] alle testene ha vært mislykket og endt med styrt. Den korteste av testturene skal bare ha vart i fire sekunder».

Det er dessuten en hel del artikler som handler om hvordan russisk etterretning bruker uakseptable metoder. For det første ble det i mai avdekket at en russisk spion hadde deltatt på møter med norske myndigheter. For det andre omtales Skripal-saken også i mai, og drapsforsøket på ham omtales som et skrekkeeksempel på hvordan russisk etterretning opererer. Britiske myndigheters forklaring om at russiske myndigheter står bak, blir akseptert uten at noen av mediene stiller spørsmål ved det. Frode Berg-saken er naturligvis også koblet til etterretning og preget dessuten store deler av dekningen av Russland i mai. Dette er imidlertid omtalt i et eget avsnitt nedenfor. Til sist blir artikler om rapporten om MH17 tematisert flere steder, og flere av mediene viser til nedskytingen som et bevis på Russlands farlige aggresjon. Nedskytingen omtales hyppig, men først og fremst i korte nyhetsoppdateringer. De fleste mediene siterer imidlertid russiske myndigheter, som benekter nedskytingen, og Russland får således en stemme i saken.

4.13 INTERNASJONALE RELASJONER OG KONTROVERS

Svært mange av de korte nyhetsoppdateringene dreier seg om internasjonale relasjoner og Russland. De små nyhetsoppdateringene er ikke tatt med i dette utvalget, men også noen få større nyhetsartikler handler om dette. Disse sakene fokuserer på Russland, først og fremst på Putin, som aktør i internasjonalt diplomati. Sakene omhandler møter mellom statsledere eller omtale av internasjonale avtaler. Disse sakene var ofte innrettet mot kontrovers, slik som da Trump uttalte at han mente Russland burde tas inn igjen i G7 slik at de igjen ble G8.

I noen av sakene er imidlertid bildet av Russland som trussel gradvis nedgradert, og USA er fremstilt som den potensielle trusselen. Slik sett kan det virke som om Trump kanskje i noen grad bidrar til å endre mediebildet av Russland. Det ble spesielt tydelig i saken der den franske presidenten Macron drar til Russland for å forsøke å redde atomavtalen med Iran etter at et forsøk på å overtale Trump til å beholde avtalen har gått i vasken. «Putin

[advarer] mot en kollaps av atomavtalen. Putin sa at Russland setter pris på Europas innsats for å redde atomavtalen med Iran, til tross for at USA har meldt seg ut» skriver VG (24.5.18). Slik åpnes det for at Russland også potensielt kan representere en fredsinavtaltende styrke.

4.14 HVA SKJER DE NESTE SEKS ÅRENE?

I forbindelse med at Putin tas i ed som president i begynnelsen av mai, er det et mindre antall artikler som tar for seg den politiske utviklingen i Russland. Den generelle oppfatningen var at den nye presidentperioden ikke ville føre noe nytt eller positivt med seg, og at eventuelle endringer sannsynligvis kom til gjøre det verre for det russiske folk. Et sentralt spørsmål var hvem som blir hans etterfølger. «Som i alle autoritære land er det stor spenning knyttet til hvem som skal etterfølge lederen som har samlet så mye makt på egne hender [...] Ingen vet hvem hans etterfølger blir» rapporterer NRK (7.5.18). I forbindelse med innsettelsen fokuseres det noe på Putins løfter for fremtiden, blant annet at han skal bedre økonomien, men også at han skal øke pensjonsalderen, og innføre høyere skatter og avgifter. Det som imidlertid får mest oppmerksomhet er protestene mot ham. Nesten alle reportasjene om innsettelsen handler om protestene mot Putin, og særlig Navalnyjs støttespillere får mye spalteplass.

En artikkel i VG gir imidlertid litt mer innsikt i det uomtvistelige faktum at Putin er en populær leder, der en forsker fra Norsk utenrikspolitisk institutt (NUPI) er intervjuet, som poengterer at Putin ofte snur seg dit folket snur seg:

«Han er rett og slett en veldig populær leder. Opposisjonen klarer å mobilisere på de ømme punktene, hovedsakelig økonomisk ulikhet og korrupsjon, men det er ikke et veldig stort potensial [...] Det som er påtagelig når man studerer Putin og regimet over tid er fraværet av noe fast ideologisk ståsted. Ofte overtar de agendaen en potensiell opposisjon truer med, og artikulere den fra høyeste nivå. I demonstrasjonene ved valgene i 2011 og 2012, da nasjonalistiske paroler sto sterkt, kunne man etterpå finne det samme tankegodset i Putins taler, for eksempel, forteller hun». (VG.no 7.5.18)

Det er i det hele tatt lite snakk om myndighetenes ideologi i dekningen av Russland. Artikkelen i VG gir dermed en interessant og litt annerledes vinkling på ideologi, eller kanskje heller fraværet av ideologi, i Russland i dag.

4.15 RUSSISKE SENSASJONER

Mange artikler er dessuten sensasjonspregede artikler om hvordan styresmakter eller personer i Russland går frem på kontroversielle måter for å få bukt med ting de ikke liker. Både hvordan de kvitter seg med regimekritikere, hvordan de «rydder før VM» (NRK 6.6.18) ved å kaste ut hjemløse fra OL-byer eller dreper løshunder, hvordan hooligans lover «blodbad under VM» (NRK 25.5.18) eller om kosakker som «sprer skrekk på skattebetalernes regning» (Aftenposten 15.5.18). Spesielt fikk det iscenesatte drapet på journalisten Arkadij Babsjenko mye oppmerksomhet.

Babsjenko-saken handlet i de norske mediene i stor grad om hvordan russiske myndigheter behandlet sine kritikere. Ifølge Ukrainske sikkerhetsmyndigheter skulle man iscenesette et drap på den regime-kritiske russiske journalisten fordi russiske myndigheter hadde bestilt et drap på ham. En slik iscenesettelse skulle forhindre det virkelige, planlagte drapet. Historien må kunne betegnes som merkelig, men mediene aksepterte delvis premisset om at Russland var ute etter Babsjekto. Flere medier fokuserte på hvordan dette var vanlig fremferd overfor kritikere av det russiske regimet. I en artikkel med overskrif-

ten «Dreper kritikere med koffertbombe og balltre» (NRK 1.6.18) lanserer NRK en oversikt over hvilke drap russiske myndigheter har utført på kritikerne sine de siste tiårene. «Dette er de mest oppsiktsvekkende dødsfallene», kan de avdekke i en oversikt. I en oppfølgingsartikkel er disse drapene direkte linket til Putin: «70 kritikere drept de siste tiårene. Putin er ansvarlig», skriver NRK (1.6.18). Det var likevel flere medier som viste til at russiske myndigheter mente at drapet på Babsjenko var en provokasjon fra ukrainsk side, så russiske myndigheter fikk også sin versjon publisert i mediene. I VG kommenterer journalist Ole Kristian Strøm at det i alle fall kan få uheldige virkninger for russiske myndigheters videre jakt på kritikere «Det som i hvert fall er helt sikkert, er at russerne kommer til å bruke denne hendelsen for alt den er verdt. Neste gang det dukker opp et lik, så vil de sette spørsmålsteget ved om personen er død.» (VG 31.5.18). Saken utviklet seg videre til en sak om tillitt til mediene. Flere kommentatorer, blant annet i NRK Dagsrevyen (31.5.18), hevdet at det iscenesatte drapet rokket ved medienes troverdighet.

Andre saker som fikk mye oppmerksomhet, var knyttet til det forestående VM, og her var det særlig hvordan russiske styresmakter gikk frem på kontroversielle måter for å kvitte seg med ulike 'uromomenter' som fikk mye oppmerksomhet. NRK skriver: «De russiske VM-byene ønsker å fremstå som innbydende og ryddige overfor media og turister, og da passer ikke byenes totalt to millioner løshunder inn. Derfor utrykkes nå de hjemløse dyrene. Metodene skal blant annet være giftig mat og giftpiler, noe som ofte fører til at hundene kveles av sitt eget oppkast og dør [...] – Det å forgifte hundene er hverken humant eller riktig, sier kommunikasjonsrådgiver Annette Bjørndalen Søreide til NRK». (NRK 6.6.18)

En annen artikkel belyser hvordan hjemløse mennesker blir uttransportert fra VM-byene. Saker om at Russland har hatt et systematisk dopingprogram i statlig regi ble også slått opp i flere medier. Her intervjues også russiske politikere, men siteres stort sett på at de benekter beskyldningene. I en artikkel i VG (30.5.18) sier den russiske politikeren Dmitrij Svisjtsjov at Russland ikke kommer til å innrømme statlig doping: «Det kommer aldri til å skje. Nå er jeg riktignok ikke president eller sportsminister her i landet, men hvorfor skulle det skje? Og hvorfor skal WADA kreve det?». Sammenlagt bidrar slike saker til å få Russland til å fremstå som en makt med skrale etiske og moralske standarder, som igjen kan bidra til en fremmedgjøring.

4.17 **ELSK DIN NABO, MEN RIV IKKE NED HEKKEN: SAKEN OM FRODE BERG**

En av hovedgrunnene til at etterretnings- og sikkerhetspolitikk er det mest tilstedeværende temaet i løpet av mai, er naturligvis saken om den pensjonerte grenseinspektøren Frode Berg. Berg jobbet tidligere som grenseinspektør ved den norsk-russiske grensen, og holdt til i Kirkenes, helt nordøst i Norge. Han ble anholdt og fengslet i Moskva den 5. desember 2017, anklaget for spionasje og for å ha fungert som kurer for den norske etterretningstjenesten (e-tjenesten) over flere år. Oppdragene skal ha gått ut på å postlegge ulike brev. Selv om Berg i begynnelsen benektet anklagene, innrømmet han den 22. april at han har jobbet for etterretningstjenesten, angivelig fordi han mente e-tjenesten ikke har bistått i tilstrekkelig grad med å jobbe for å få ham fri. Frode Berg-saken skiller seg ut på flere måter hva gjelder mediedekningen i mai. 40 artikler og nyhetsinnslag på TV 2 og NRK Dagsrevyen er fra mai er valgt ut til analyse. For det første er det mye større fokus på naboskap og samarbeid mellom samfunnene i Norge og i Russland, gjerne mellom folkene i lokalmiljøene på hver sin side av grensen i nord. Berg var selv aktiv i folk-til-folk arbeidet, som søker samarbeid mellom folk på tvers av den norsk-russiske grensen, og som ifølge kommunikasjonsdirektør Anja Kristine Salo i Barentssamarbeidet er 'Norges

viktigste fredsprosjekt' (20.6.18 på nordnorskdebatt.no). For det andre er det den norske etterretningstjenesten som her i stor grad blir fremstilt som en trussel mot nettopp naboskapet med Russland og menneskene i grenseområdene i nord.

Det er særlig nyhetsinnslag på TV 2 og NRK Dagsrevyen som fokuserer mye på naboskapet mellom Russland og Norge og hvordan dette er viktig i lokalsamfunnene i nord. NRK Dagsrevyen har en reportasje fra Kirkenes i forbindelse med en 1. mai-parole som oppfordrer til å «hjelp Frode hjem» og å støtte folk-til-folk-arbeidet, der lederen av støttegruppa til Berg intervjues. Han setter opp storpolitikken og lokalsamfunnene som binære størrelser med motstridende interesser, der storpolitikken interesser går på bekostning av det gode naboskapet med Russland.

«[Saken om Frode Berg] setter lokalsamfunnet i en voldsom skvis, som jeg mener at e-tjenesten og forsvarsdepartementet ikke bør sette lokalsamfunnet i. Frode Berg-saken er problematisk for mange i Kirkenes-samfunnet. Mange vet ikke hva de skal mene, annet enn at de bare vil ha et godt naboforhold til Russland, det er det viktigste. Hovedbeskjeden er å støtte opp om og å slå ring om folk-til-folk-samarbeidet, som mange har tatt for gitt, men som nå kanskje viser seg å være under press». (NRK Dagsrevyen 1. mai 2018)

I flere av sakene blir det lagt vekt på at Kirkenes er et norsk-russisk samfunn, og at nordmenn og russere omgås på jobb og fritid. I flere av artiklene understrekes det også at det er viktig med et godt naboskap. Dette skiller seg veldig fra nesten alle andre artikler i mai, som stort sett handler om Russland som trussel, og i den grad Norge nevnes, nevnes de som den svake og sårbare parten i forholdet. I saken om Frode Berg er det imidlertid de norske myndighetene som omtales som en trussel mot det norsk-russiske samarbeidet og naboskapet. Forholdet til Russland er dermed snudd fra å være et ensidig trusselforhold til å bli et forhold der samarbeid og brobygging står i fokus. Fokuset på Putin og personifiseringen av Russland gjennom Putin er så å si helt fraværende i saken om Frode Berg. Fraværet av Putin kombinert med fokuset på naboskap støtter også opp om en forståelse av at Russland som militær trussel i stor grad er knyttet til Putin.

Saken om Frode Berg er på mange måter en klassisk historie om 'den lille mannen mot systemet', men den får også en lokal-nasjonal-dimensjon. Mange artikler fokuserer på forholdet mellom det nasjonale og storpolitiske på den ene siden, og det lokale på den andre siden, og den norske e-tjenesten som en trussel mot lokalsamfunnet. I artikler i forbindelse med fengslingsmøtet i mai, siteres Berg flere ganger på at han føler seg lurt og manipulert av norske myndigheter (NRK 3.5.18). Flere artikler er kritiske til e-tjenestens forsøk på å rekruttere folk i nordområdene. Dagbladets kommentator og tidligere Moskva-korrespondent skriver:

«I kjølvannet av Berg-saken har det kommet fram at norsk etterretning jobber overraskende åpent, og forsøker å rekruttere nær sagt gud og hvermann i nord, som i sin jobb har med Russland å gjøre [...] Denne virksomheten fra etterretningens side undergraver de politiske målene i folk-til-folk samarbeidet i nord. Frode Berg var veldig aktiv i dette samarbeidet med Russland. Hva tror regjeringen det betyr for tilliten folk-til-folk samarbeidet i nord bygger på, at den kanskje fremste representanten for dette samarbeidet på norsk side nå sitter fengslet i Moskva mistenkt for spionasje? Etterretningen undergraver altså en uttalt politisk målsetting med å bruke – eller misbruke – folk som skulle ha en tillitsskapende rolle i forhold til Russland». (Dagbladet 4.5.18).

VG skriver at e-tjenesten dessuten benytter seg av skitne metoder da de forsøkte å hindre Berg fra å trekke seg fra en siste Russland-tur: «De appellerte til hans sterke nasjonalfølelse med uttrykk som 'vi trodde du var en god nordmann' Etter å ha blitt presset på denne måten sa han seg likevel villig til å dra til Russland» (VG 5.5.18). I en hel reportasje i Aftenposten (2.5.18) som er viet ulike etterretningsflauser, uttaler tidligere

etterretningsoffiser Ola Kaldager at dersom det er riktig at Frode Berg er rekruttert av den norske e-tjenesten, er denne måten å jobbe på fra e-tjenestens side «noe av det mest amatørmessige jeg har hørt om i etterretningsverdenen».

Med andre ord skiller Frode Berg-saken seg ut ved at forholdet til Russland som en militær aggressor man må beskytte seg mot er helt fraværende, tvert imot er viktigheten av å bygge broer mellom menneskene og nasjonene i nord det dominerende perspektivet. Her er det de norske myndighetene som representerer trusselen.

4.18 **KONKLUSJON**

Denne rapporten har tatt for seg hvordan et utvalg norske medier har dekket Russland i løpet av presidentvalget og i en tilfeldig valgt måned. Alle mediene som er undersøkt i denne studien er riksmidler. Man går nødvendigvis derfor også glipp av ulike lokale og regionale vinklinger. Det er for eksempel er grunn til å tro at regions- og lokalavisene som dekker grenseområdene ville kunne kommet med andre perspektiver og temaer enn det som kommer frem her. Det danner seg likevel noen tydelige trender i den nasjonale mediedekningen.

For det første er Russland svært lite debattert på opinionssidene, og det er nesten ingen eksterne som skriver om Russland i avisen. Russland dekkes i størst grad med nyhetsartikler og reportasjer, og det innebærer at journalistene har mye makt over hvordan publikum forstår utviklingen i Russland. Det ser dessuten ut til at den generelle dekningen av Russland er hendelsesdrevet, og i relativt stor grad baserer seg på nyheter fra nyhetsbyrå eller internasjonale kilder. Til at norsk utenriksjournalistikk er anklaget for å være avhengig av et 'hjemlig filter' eller en norsk vinkel når de skriver om utlandet, var det relativt få saker med norsk vinkel, med unntak av Frode Berg-saken, som naturligvis ble dekket relativt omfattende. Den forholdsvis lille andelen av saker med norsk vinkling har sannsynligvis også noe å gjøre med utviklingen av 'direktesider' på nettavisene, der det kontinuerlig publiseres små nyhetssaker som kommer fra internasjonale nyhetsbyrå. I løpet av mars, fokuserte mediene i ganske stor grad på russisk innenrikspolitikk, og helst på negative aspekter ved det russiske valgsystemet, samt de ulike utfordringene det russiske samfunnet sto ovenfor. Til tross for at Russland er vårt naboland, er det likevel få forsøk på å gå dypere inn i det russiske samfunnet og å forstå hva disse utfordringene egentlig består i, eller forsøk på å kontekstualisere det russiske valget. De norske mediene fokuserte relativt ensidig på hvordan det russiske regimet manipulerte valgresultat og befolkning, og at dette alene var grunnen til at folk stemte Putin. Russland fremsto nesten som et autokrati, der alt blir styrt fra Kreml. Dette sammenfaller med Kables tidligere studier av mediedekningen i Danmark. Det var imidlertid også en god del av reportasjene som gjorde hederlige forsøk på å forklare hvorfor Putin hadde så høy oppslutning, og som i større grad enn de andre sakene ga forståelse for hva det vil si å stemme i Russland. Disse reportasjene lot vanlige mennesker komme til orde i stor grad, og journalistene reiste til ulike deler av Russland for å intervju folk. Det var riktignok et betydelig fokus på Putin også når journalistene pratet med vanlige mennesker, men ettersom det var valgtider, er ikke det helt urimelig heller. Mediene som i størst grad inkluderte vanlige russere i dekningen var NRK, Aftenposten og VG. Det er dermed en ganske tydelig korrelasjon mellom hvorvidt avisene hadde korrespondenter til stede i Russland og i hvilken grad de undersøkte det russiske samfunnet som sådan grundigere. Dette var imidlertid også mediene med høyest dekning samlet sett. I alle tre mediene fantes både saker som gav et nesten karikert bilde av en manipulerende makt på vei til å få en eneherster, og saker som gikk dypere. I mai var det et relativt ensidig fokus på negative saker om Russland som først og fremst bidro til å fremstille landet som en uforståelig,

ustabil og farlig nabo uten etiske og moralske idealer eller skrupler. Det var overraskende få saker om russisk næringsliv og business, og dette indikerer kanskje at norske medier anser Russland som en irrelevant handelspartner. Det mest fremtredende fokuset var på Russland som militær aggressor og trussel. Det er ingen tvil om at Russland har sine utfordringer og at den generelle politiske utvikling ikke går i demokratisk retning. Likevel er det lite av den norske journalistikken som går i dybden på utviklingen, og som forsøker å se det russiske samfunnet fra et russisk perspektiv. Det fører til at dekningen blir negativ og nesten karikert. I sakene om Russland som en aggressiv militær makt, figurerte Putin ofte som bildet på nasjonen Russland. Kabels forskning fra 2017 finner at Putin i stor grad fremstilles som en som ikke vil tjene folket, men som kun er ute etter mest mulig makt. Dette bildet av Putin er også delvis til stede i den norske mediedekningen, både i mars og i mai.

Et unntak var i saken om Frode Berg. Her var fokuset på at man måtte bygge broer mellom nabolandene Norge og Russland, fremfor å bygge murer. Her var Russland som trussel helt fraværende, og det var fokus på at lokalsamfunnene i nord måtte satse mer på samarbeid for å opprettholde det gode naboskapet. I denne saken var det den norske e-tjenesten som ble fremstilt som den som i størst grad truet det gode naboskapet mellom Norge og Russland. Fortellingen om på den ene siden viktigheten av godt naboskap i nord-områdene, og på den andre siden Russland som trussel og et land som driver med aggressiv militær opprustning kan tilsynelatende virke som to helt motstridende mediebilder av Russland. Likevel er en slik naboskapsfortelling også en del av den politiske fortellingen om forholdet mellom Norge og Russland. Slik samsvarer mediedekningen som er undersøkt her med de overgripende fortellingene som tidligere er identifisert både i politisk retorikk, i faglitteraturen og i tidligere studier av mediedekning. Man kan sånn sett hevde at mediedekningen likner den norske utenrikspolitiske tilnærmingen til Russland.

LITTERATUR:

Ansolahehere, Stephen John Mark Hansen; Shigeo Hirano; James M.Snyder (2017):
The incumbency advantage in U.S. primary elections i Electoral Studies
Volume 26, Issue 3, September 2007, Pages 660–668

Eide, Elisabeth (2009): Å sortere verden:
Transnasjonal medieforståelse, i (red.) Eide, Elisabeth og Anne Hege Simonsen
Dekke verden! Lærebok i utenriksjournalistikk IJ
-forlaget, Kristiansand

Gerhardsen, Anki (2018):
Kunnskapsløst om Russland i norsk presse
i Medierevisjonen i Aftenposten 16.4.18
Tilgjengelig fra: <https://www.aftenposten.no/meninger/debatt/i/WLBWeg/Kunns-kapslost-om-Russland-i-norsk-presse--Anki-Gerhardsen>

Heier, Tormod og Anders Kjølberg (2016):
Russland og Norge i en ny tid i (red.)

Tormod Heier og Anders Kjølberg
Norge og Russland – Sikkerhetspolitiske utfordringer i nordområdene.
Oslo: Universitetsforlaget.

Holtmark, Sven G. (2015):
Naboer i frykt og forventning. Norge og Russland 1917–2014.
Oslo: Pax forlag.

Kabel, Lars (2017):
The Coverage of Russia by the Danish Media. On media created images and their consequences.
Rapport, Danish School of Media and Journalism

Mathisen, Birgit Røe; Lisbeth Morlandstø; Stein Sneve (2016):
Kommentaren
Cappelen Damm Akademisk, Oslo

Nilssen, Andrea Sofie (2015):
Norske premisser: En diskursanalyse av regjeringens og mediers oppfatting av Russland
Masteroppgave ved Institutt for statsvitenskap, Universitetet i Oslo

Rowe, Lars (2018):
Fornuft og følelser: Norge og Russland etter Krim i Nordisk Østforum
[S.l.], v. 32, p. 1–20, feb. 2018

Salo, Anja:
Skygg unna folk-til-folk-samarbeidet i Nordlys
16.6.18. Tilgjengelig fra:
<https://nordnorskdebatt.no/article/skygg-unna-folk-folk-samarbeidet>

Simonsen, Anne Hege (2009):

Gode gamle dager?
i (red.) Eide, Elisabeth og Anne Hege Simonsen
Dekke verden! Lærebok i utenriksjournalistikk IJ
-forlaget, Kristiansand

Werenskjold, R. (2005):
Presseprofilen: Utenriksjournalisten Ingebrigt Løberg,
i (red.)

Simonsen, Anne Hege
De der ute – vi her hjemme, pressehistoriske skrifter nr. 6,
Norsk pressehistorisk forening, Oslo, s. 121–140

KODNING AV MEDIEDEKNINGEN I MARS

MEDIA

Nrk.no	27
Nrk Dagsrevyen.....	6
TV2 Nyhetene.....	3
VG	12
VG Nett	22
Aftenposten	10
Dagbladet.....	5
Dagens Næringsliv	8
Total.....	93

GENRE

Short news story.....	22
Regular news story	15
Background news story.....	6
Reportage	35
Interview or portrait.....	2
Editorial	3
Opinion by external.....	2
Opinion based by staff journalist	8
Total.....	93

PHOTO

yes.....	59
no	26
unknown	8
Total.....	93

GRAPHIC VISUALISATIONS:

yes.....	4
no	81
unknown	8
Total.....	93

VIDEO

yes.....	26
no	59
unknown	8
Total.....	93

TOPICS

Nordic politics related to Russia	4
Russian domestic politics.....	76
International politics	11
Russian foreign policies	0
Military and security politics.....	9
Ukraine and Crimea	4
Wars in general.....	0
The sanctions (Russia - the West).....	5
Budiness and industry	5
Nordic investments in Russia.....	0
IT / mobil / digital	0
Social conditions and poverty	27
Refugees and migration	0
Nature and environment.....	0
Natural disasters and accidents.....	0
Energy and oil	0
Nord Stream 2	0
Culture, family, moral and ethical issues	6
Sport as culture.....	1
History	0
Tourism / travel	0
Famous people.....	0
Ordinary people, everyday russian lifestyle.....	9
Criminality	0
Corruption.....	3
Health	0
Other	2

NEWS CRITERIA

Event timeliness.....	4
Thematic timeliness.....	90
Importance	33
Identification.....	3
Conflict	21
Sensation.....	14
Proximity.....	2

LINKED TO CURRENT EVENT?

Frequency	
Yes.....	7
No	86
Total.....	93

WRITER

Frequency	
News agency.....	1
Parachute journalist.....	16
Correspondent.....	33
Regular journalist	22
Other media	1
Unclear	19
External	1
Total.....	93

NORWEGIAN ANGLE

Frequency	
Yes.....	8
No	85
Total.....	93

SOURCES

Russian minister	19
Nordic minister.....	3
Spokesperson for A or B.....	0
Other Russian politicians	21
Other Nordic politicians	1
Russian government authority	12
Nordic government authority.....	3
Russian expert.....	3
Nordic expert.....	10
Russian NGO.....	11
Western NGO	8
Russian military.....	0
Western military	0
Russian business people	0
Nordic business people	0
Russian police	1
Ordinary people in Russia.....	59
Russian artist / culture person.....	2
Nordic artist / culture person.....	0
Russian athlete	0
Traveller.....	0
Journalist.....	8
Quoting from other media	10
Other	12
Politician from 3rd country	13
Expert from 3rd country.....	6

HISTORICAL REFERENCES

No historical references	43
Old wars between Russia and Europe	0
The 1917 revolution	0
World War 2.....	0
Cold war	0
Communist regime	16
Fall of the Soviet Union	7
Oligarchy in the 1990s	16
Chechen or Georgian war	1
Syrian war	4
Ukraine conflict	23
EU and NATO expansion to the east.....	0
Military tensions in the Baltics / NATO troops in Norway	0
International cooperation in the Arctic	0
Nord Stream 2	0
The sanctions (western and russian).....	13
Other	13

IS PUTIN IN CENTRAL FOCUS?

Frequency	
yes.....	35
no	58
Total.....	93

ARE OTHER POLITICIANS IN CENTRAL FOCUS?

Frequency	
yes.....	17
no	76
Total.....	93

KODNING AV MEDIEDEKNINGEN I MAI

MEDIA

Frequency	
Nrk.no	90
Nrk Dagsrevyen.....	23
TV2 Nyhetene.....	6
VG	29
VG Nett	31
Aftenposten	29
Dagbladet.....	11
Dagens Næringsliv	6
Total.....	225

PHOTO

yes.....	166
no	53
unknown	6
Total.....	225

GRAPHIC VISUALISATION

yes.....	21
no	198
unknown	6
Total.....	225

VIDEO

yes.....	53
no	166
unknown	6
Total.....	225

TOPICS

Nordic politics related to Russia	42
Russian domestic politics	68
International politics	61
Russian foreign policies	8
Military and security politics	76
Ukraine and Crimea	16
Wars in general	13
The sanctions (Russia - the West)	4
Business and industry	12
Nordic investments in Russia	0
IT / mobil / digital	0
Social conditions and poverty	17
Refugees and migration	0
Nature and environment	0
Natural disasters and accidents	13
Energy and oil	4
Nord Stream 2	0
Culture, family, moral and ethical issues	12
Sport as culture	16
History	4
Tourism / travel	0
Famous people	0
Ordinary people, everyday russian lifestyle	0
Criminality	65
Corruption	12
Health	0
Other	11

NEWS CRITERIA

Event timeliness	99
Thematic timeliness	89
Importance	73
Identification	3
Conflict	61
Sensation	28
Proximity	35

LINKED TO CURRENT EVENT

Frequency	
yes	138
no	87
Total	225

WRITER

Frequency	
News agency	21

Parachute journalist.....	6
Correspondent.....	43
Regular journalist.....	92
Unclear.....	59
External.....	4
Total.....	225

ANGLE: NORWEGIAN

Frequency	
yes.....	72
no.....	153
Total.....	225

SOURCES

Russian minister.....	42
Nordic minister.....	5
Spokesperson for A or B.....	0
Other Russian politicians.....	11
Other Nordic politicians.....	4
Russian government authority.....	23
Nordic government authority.....	13
Russian expert.....	4
Nordic expert.....	29
Russian NGO.....	8
Western NGO.....	31
Russian military.....	1
Western military.....	15
Russian business people.....	2
Nordic business people.....	1
Russian police.....	1
Ordinary people in Russia.....	24
Russian artist / culture person.....	8
Nordic artist / culture person.....	7
Russian athlete.....	0
Traveller.....	0
Journalist.....	15
Quoting from other media.....	39
Other.....	113
Politician from 3rd country.....	42
Expert from 3rd country.....	11

HISTORICAL REFERENCES

No historical references	138
Old wars between Russia and Europe	0
The 1917 revolution	2
World War 2.....	5
Cold war	7
Communist regime	22
Fall of the Soviet Union	6
Oligarchy in the 1990s	3
Chechen or Georgian war	8
Syrian war.....	13
Ukraine conflict	39
EU and NATO expansion to the east.....	0
Military tensions in	
the Baltics / NATO troops in Norway	0
International cooperation in the Arctic	0
Nord Stream 2	0
The sanctions (western and russian).....	10
Other	19

IS PUTIN IN CENTRAL FOCUS?

Frequency	
Valid	
yes.....	31
no	194
Total.....	225

ARE OTHERS IN CENTRAL FOCUS?

Frequency	
Valid	
yes.....	12
no	213
Total.....	225

5.0 Rusland i de danske nyhedsmedier

ASBJØRN SLOT JØRGENSEN, DANMARK

Danskerne får i nyhedsmedierne et stort og varieret udbud af historier om og fra Rusland. Denne rapport undersøger og diskuterer dette nyhedsudbud; hvilket billede, der tegnes af vores store nabo mod øst; hvor meget Rusland fylder; hvad der mangler; og hvad det betyder. Rapporten ser på de største danske nyhedsmedier med en aktiv og selvstændig udlandsdækning.

Tidsmæssigt er der undersøgt tre uger i marts 2018 omkring Ruslands præsidentvalg, samt hele maj måned 2018.

I perioden er der breaking news, tophistorier og forsider om Rusland. Der er reportager fra det enorme land, vi oplever russeres hverdagsliv, og vi møder kultur og uddannelse og erhvervsliv. Men stoffet fra Rusland er helt overvejende politisk og storpolitisk, centreret omkring Moskva og Kreml.

Præsident Vladimir Putin personificerer ofte russerne og alt russisk. Man får fornemmelsen af, at han er enehersker, og at han tillige er involveret i alt og overkommer det utrolige.

Rusland fylder meget i de danske udlandsnyheder, også når historierne egentlig ikke handler om landet eller russerne men om for eksempel den amerikanske præsidents magtkampe, tysk gasimport eller dansk udenrigspolitik.

Rusland fremstilles i danske medier som anderledes og som en fjende og trussel, såvel militært som politisk – med undtagelser. Synsvinklen er dansk/vestlig, ofte med et fravær af russiske kilder og synsvinkler. Men trods disse skævheder har danskerne alligevel mulighed for at få en ret bred og dyb dækning af Rusland.

Rapporten er blevet til parallelt med lignende undersøgelser af Ruslands-dækningen i Norge, Sverige og Finland. I vid udstrækning bygges videre på undersøgelser fra NJC Nordisk Journalistcenter og Danmarks Medie- og Journalisthøjskole i 2015-2016.

I første del af landeanalysen opridses Danmarks forhold til Rusland – historisk, politisk og økonomisk. Derpå præsenteres udvalgt forskning, fulgt af en beskrivelse af denne rapports anvendte metoder. Anden del beskriver den danske mediedækning af præsidentvalget i marts 2018 og mediedækningen af Rusland og russerne generelt i maj 2018. Konklusionerne behandler tværgående fund og modsætninger, og det afsluttende afsnit perspektiverer og ser fremad.

5.1 BAGGRUND: HISTORIE, TIDLIGERE FORSKNING OG ANVENDTE METODER

I Norge kom de russiske soldater som befriere, da de fra 1944 tvang nazisterne ud af Nordnorge.

Sverige har i århundreder kæmpet med Rusland om Østersøen og Finland, og russiske ubåde i svensk farvand er en del af nutiden.

Finland blev først i 1917 løsrevet fra Rusland og deler hele sin østlige grænse med storebroderen.

I sammenligning med de nabolande er Danmarks historiske forhold til Rusland ikke nær så direkte og voldsomt.

For danskerne er Ruslands-billedet eksotisk og fjernt, som det males af museer og historiebøger.

Men det har altid drejet sig om handel, alliancer og krig.

Det gælder fortællingerne om vikingernes rejser ad russiske floder helt til Konstantinopel, det nuværende Istanbul. Det gælder fælles dansk-russisk front mod Sverige i 1700-tallet. Det gælder de fatale alliancer med Rusland under Napoleons- og Englandskrigene i starten af 1800-tallet. Det var dengang, Danmark gik fra at være sømagt og storkøbmand til at være statsbankerot og miste hele Norge i 1814. Det gælder krigene i 1848-50 og i 1864, der skabte nationalstaten. Pres fra Rusland gav en sejr i den første

krig, hvorimod manglende hjælp fra et Krim-krigstræt Rusland medvirkede til det forudsigelige totalnederlag i 1864 og det efterfølgende nationale traume, symboliseret i Dybbøl-nederlaget.

Men vi synes også, vi ligesom ejer lidt af Rusland gennem zarinde Dagmar, mor til Ruslands sidste zar. Og det var jo også derovre ved Rusland, at vi hentede Dannebrog i 1219. Om de to verdenskrige i sidste århundrede har vi fået fortalt, hvor meget den sovjetiske hær betød for, at Danmark begge gange slap nærmest uskadt, selvom Den Røde Hær blev på Bornholm et helt år efter befrielsen.

Men fortællingen er også, at især fra 1917 gik det galt, da kommunisterne havde afskaffet "det borgerlige demokrati og indført arbejderstaten ... men i virkeligheden var der snarere tale om etableringen af et hårdhændet diktatur ledet af en ny privilegeret elite," som danske gymnasieelever lærer i en anerkendt grundbog (Kühle 2008).

Kommunismen havde også spiret i Danmark fra slutningen af 1800-tallet, men efter 1945 blev Sovjetunionen og dermed kommunismen efterhånden en officiel fjende.

5.2 DANMARK OG RUSLAND NU

Fra Sovjetunionens opløsning omkring 1990 og frem til et godt stykke ind i 00'erne var det danske politiske forhold til Rusland godt.

Men især siden den russiskstøttede borgerkrig i Ukraine og annekteringen af Krim i 2014 har det politiske klima været betændt. Den russiske København-ambassadør har raslet med atom-truslen i danske medier i både 2015 og 2017, og den danske forsvarsminister opmaler jævnligt Ruslandstruslen, for eksempel ved præsentation af den danske cybersforsvarsplan i maj 2018.

Historieskrivning er også politik. Det ved de på Nationalmuseet, om nogen: "De senere år har budt på hidsige diskussioner mellem politikere, historikere og journalister om, hvem der gjorde hvad under Den Kolde Krig", fordi tolkningen af den nære fortid "er med til at definere, hvordan Danmarks rolle i international politik er i dag" (Nationalmuseet).

Uanset rolle, så er forholdet til Rusland stadig en balancegang mellem konfrontation og dialog, alliancer/krig og handel, som det også understreges i Udenrigsministeriets Udenrigspolitiske Udredning fra 2016, kendt som Taksø-Jensen-rapporten: "Ruslands størrelse og beliggenhed gør, at Danmark og Europa er nødt til også at forholde sig nøgternt til Ruslands økonomiske og politiske betydning for udviklingen i Europa og Europas nærområde. Rusland er desuden trods sanktioner et betydeligt marked for europæiske produkter. Det er et eksempel på et dilemma mellem kommercielle interesser og værdier og principper" (Taksø-Jensen, 2016).

5.3 UDVALGT FORSKNING SAMT MATERIALE OG STATISTIK MED RELATION TIL EMNET

Der findes en del undersøgelser af danske mediers udenrigsstof. Når det gælder dækningen af Rusland og Østeuropa, er der dog kun lidt. De nyeste og mest omfattende analyser er fra Danmarks Medie- og Journalisthøjskole:

"Mediernes (nye) Verdensbilleder" fra 2016.

"Danske mediers dækning af Rusland" fra 2016 (på engelsk 2017).

I den første rapport var en af konklusionerne, at Rusland de seneste år har fået en stor mediedækning, meget større end dækningen af de andre ni tærskellande i undersøgelsen, og også 'i sin egen ret', dvs uden at der nødvendigvis behøvede at være en særlig dansk vinkel i stoffet.

En anden konklusion var, at der er en generelt negativ diskurs, især om den russiske præsident.

Og en tredje konklusion var, at Ruslandsdækningen ifølge danske mediers udlandsredaktører generelt var præget af konflikt og med god grund: Jyllands-Postens chefredaktør begrundede det i "den nye kolde krig"; Berlingskes udenrigsredaktør talte om, at Rusland selv står for festen: "Russerne forsøger at skræmme livet af os, og det er en del af deres udenrigspolitik, og på den måde holder de omkostningerne nede" (Johansen, Berggreen og Jørgensen, 2016).

Rapporten fra 2016 specifikt om danske mediers Ruslands-dækning fandt:

- at danske medier ikke dækker hele det russiske samfund, men mest magten og korrupsionen
- at dækningen sjældent sker på russisk politik/kulturs egne betingelser
- at der oftest er en dem/os-fremstilling med rabiate handlinger som den ene pol og at Rusland personificeres i Putin
- Men trods disse klare tendenser var der også "talrige tilfælde af det modsatte, af nuanceringer, værdifulde baggrunde og anderledes stemmer" (Kabel 2016).

5.4 UNDERSØGELSER FRA ANDRE NORDISKE LANDE

Fra nabolandene er der nogenlunde samme budskab i nyere undersøgelser af mediernes Ruslands-dækning.

En norsk analyse af sprogbrugen om Rusland hos politikere og medier har bekræftet, at medierne taler, som regeringen taler, og ofte i en vestligt-orienteret diskurs. To russiske forskere har konkluderet, efter undersøgelser af tre norske avisers Ruslands-dækning fra 2008-2014, at trods flest negative og norske/vestligt orienterede vinkler, så var dækningen dog langt mere balanceret end for eksempel baltiske mediers konstante fjendebillede af Rusland.

I Sverige findes også nyere analyser af Ruslands-dækningen. Her viser nogle kandidat-specialer ret tydelige spor af en generelt negativ dækning af Rusland og præsident Putin, og at Rusland-stoffet mest er om politik og militær og ikke er så varieret og nuanceret som for eksempel USA-stoffet.

Mediernes rapportering fra udlandet former borgernes verdensbillede og påvirker politikken. Den rolle påtager nyhedsmedierne sig, konkluderes det således i en undersøgelse blandt udlandsredaktører i Danmark og nabolande: "Befolkningen skal have muligheden for at *vide*, hvad der sker, og *forstå* baggrund og konsekvenser" (Berggreen & Jørgensen, 2016).

Nyhedsmedierne kan kaldes medansvarlige for, hvad borgerne ved. En stor undersøgelse af udlandsjournalistik i en række lande fra 2013 dokumenterede en klar sammenhæng mellem "the level of hard news coverage offered by the news media in a country and citizens' level of hard news knowledge". De nordiske lande har en høj grad af udlandsstof i både statsejede og private medier, og danskerne har altså gode forudsætninger for en bred viden om udlandsstoffet (Aalberg et al, 2013).

Måden har betydning, fordi medierne ikke blot rapporterer, men også *framer*, dvs. udvælger og fremhæver visse aspekter, og derigennem fortolker og farver begivenheders årsager, konsekvenser og mulige løsninger.

Det tidligere Sovjetunionen frames ofte i et øst/vest-forhold, bl.a. formuleret i artiklen "The Good, the Bad and the Ugly", hvor de to forskere konkluderer, at "Constructions of reality in our news media are often written from a Western perspective", og at skellet

gerne går mellem ”Western modernity, civilisation and development and, on the other hand, Eastern pre-modernity, barbarism and underdevelopment” (Ellefson & Kingsepp, 2014).

Befolkningernes vidt forskellige virkelighedsopfattelse er faktisk målbare. Det amerikanske Pew Research Centre dokumenterede i 2017, hvordan befolkningerne i 37 lande vurderede statscheferne fra USA, Kina, Tyskland og Rusland. Tyske Angela Merkel var den, absolut flest havde tillid til, med USA's Trump i den modsatte ende af skalaen – men med enorm spredning i forskellige lande (Wike et al, 2017).

Også autokratiske regeringer har indset, at image i udlandet indgår i deres soft power-udøvelse, eller som formuleret af den russiskfødte forsker Artem Patalakh i en artikel om autokratiers soft power-strategier: Det er ”practically impossible for any state, no matter authoritarian or democratic, to maintain its international influence any longer without active soft power policies” (Patalakh, 2017).

Det er også i dette lys, at nærværende undersøgelse skal ses – nemlig at finde nogle af trådene mellem nyhedshistorier, politik og en medieskabt virkelighed.

5.5 ANVENDTE METODER, MEDIEVALG OG UDVÆLGELSE AF MATERIALE

Som i de andre nordiske lande i projektet (Norge, Sverige, Finland) har målet i Danmark været at analysere historier om Rusland bragt i bestemte perioder i nogle af de største og toneangivende nyhedsmedier.

Tidsperioder og temaer:

5.-25. marts 2018, altså to uger før og en uge efter det russiske præsidentvalg søndag den 18. marts: Alle historier om eller med reference til præsidentvalget i Rusland, og ikke andet.

1.-31. maj 2018, altså en hel måned uden nogen på forhånd kendt stor enkeltbegivenhed: Alle historier, hvor Rusland eller russere har en væsentlig plads.

Medier:

Fire aviser: Papirudgaven af de tre største omnibus-morgenaviser, samt en erhvervsavis: Jyllands-Posten, Berlingske, Politiken, Børsen. Alle fire har en egentlig international redaktion og egne korrespondenter.

To online-nyhedstjenester, hvorfra flest brugere får deres udlandsnyhedsstof: I Danmark tv2.dk og dr.dk.

Tv-nyheder: Landets to største aftennyhedsudsendelser: TV 2/Nyhederne kl. 19 og DRs TV Avisen kl. 21.30 (om søndagen kl. 21).

Udvælgelse og analysemetoder:

Vi har brugt Infomedias database til at finde de relevante enheder med disse søgeord: putin, kreml, rusland, russisk, russer.

Først er de udvalgte enheder gennemlæst/gennemset, og indholdet er kodet efter en fælles kodemanual videreudviklet fra manualer anvendt ved to nyere analyser af dansk udenrigsjournalistik (Johansen, 2016 og Kabel, 2016). Denne kodning har muliggjort optælling efter medier, genrer, kildetyper m.v.

Dernæst er en række historier udvalgt til kvalitativ læsning, hvor der er set nærmere på nyhedskriterier, framing, ordvalg og kildebrug.

I mindre omfang er anvendt materiale fra andre medier og andre perioder.

5.6 MEDIERNE I MARTS 2018 – POPULÆRE PUTINS GENVALG

Søndag den 18. marts 2018 var der præsidentvalg i Rusland. Vladimir Putin blev med 77 procent af stemmerne genvalgt. Forgængeren Boris Jeltsin gik af i 1999 efter at have indsat sin efterfølger Putin, der så blev valgt rigtigt året efter, i marts 2000. Putin har været landets øverste leder siden – i perioden 2008–2012 dog med titel af ministerpræsident, idet præsidenten højst må sidde i to perioder ad gangen. I mellemtiden er valgperioden udvidet til seks år; Putin har således posten indtil 2024.

At Putin ville blive genvalgt i 2018, vidste alle, både tilhængere, modstandere, vælgere og analytikere. De eneste usikkerheder var stemmeprocenten, sejrens størrelse, samt omfanget af uregelmæssigheder før og på valgdagen.

Trods ulige vilkår, topstyrede medier, pres på vælgerne og rapporter om valgsnyd er der ikke berettiget tvivl om, at Putin fik et massivt flertal. Valgdeltagelsen var endog meget pæn, ikke mindst i betragtning af, at spændingen om sejrherrens navn var mindre spændende end at se maling tørre: Hele 68 procent af de 109 mio. stemmeberettigede russere deltog i valget (CEC, 2018).

Præsident Putin førte ikke valgkamp i traditionel forstand. Han deltog ikke i for eksempel tv-debatter med andre kandidater, og han gav kun få interviews i forbindelse med valget. Alligevel dominerede den siddende præsident mediebildet i de nyhedsmedier – i vid udstrækning statsstyrede og Kreml-tro – hvorfra den største del af russerne får deres nyheder, hvilket også var et centralt kritikpunkt i rapporten fra de internationale valgobservatører (OSCE, 2018).

Det står i kontrast til fx et almindeligt nordamerikansk eller vesteuropæisk valg, hvor det i det mindste er *muligt* for medierne at følge de vigtigste kandidaters valgkampagner og sammenligne deres politiske programmer.

I det lys – uden spænding, uden valgkamp, uden politisk indhold – kan det virke overraskende, at det russiske præsidentvalg fik den store bevågenhed i de danske nyhedsmedier, som tilfældet var.

Forklaringen kan søges i flere forhold, som har med den voksende interesse for Rusland og Rusland/Vesten-forholdet at gøre: krigen i Ukraine, fodbold-VM, indblanding i USA's og Frankrigs valg, gasledning rundt om Bornholm.

Og aktuelt lige før valget også drabsforsøget i Storbritannien på den russiske eks-spion Skripal og hans datter, der førte til en klassisk diplomatisk krise med tæt mediedækning. Spionsag og præsidentvalg har formentlig krydsbestøvet hinanden. I hvert fald blev spionsagen en del af mediernes valgdækning, ligesom politikere og diplomater i både øst og vest refererede aktivt til præsidentvalget, når det handlede om spionsagen.

5.7 OMFANG AF MEDIEDÆKNINGEN OG FORDELINGEN PÅ GENRER, OPHAV, MEDIER

I valgperioden var der 763 historier om Rusland – alt inklusive, også sportsnotitser, finansnyt og madanmeldelser. 140 historier handlede om præsidentvalget eller havde klare referencer til valget; i nogle dog kun som sidebemærkning.

De tre store morgenaviser står for godt halvdelen af de 140 historier, jævnt fordelt mellem dem, hvilket er omtrent samme omfang som hvert af de to onlinenyhedssites dr.dk og tv2.dk. Tv-nyhedsudsendelserne hos TV 2 og DR har hhv 8 og 5 indslag. (Online-historierne er ofte 'rige' på links og videoklip, og tv-historierne indeholder typisk også flere enkelt-elementer.)

Og hvad fandt vi så i de udvalgte danske medier om valget?

Nyheder – og det andet

Først og fremmest fandt vi nyheder. Over halvdelen af de 140 enheder er egentlige nyhedshistorier eller nyhedsanalyser/baggrund. Dertil kommer 26 reportager/features og 9 interviews eller portrætter, hvoraf godt hver tredje er begivenheds-aktuel og altså har klart nyhedspræg. Egne kritiske undersøgelser eller graver-journalistik er der intet af i materialet.

Rent holdnings- og debatstof er der til gengæld, mest i aviserne. Samlet set var der 17 klummer/kommentarer og debatindlæg i materialet. Skellet mellem nyhedsanalyse og kommentar er vanskeligt, genrerne flyder sammen; mere herom i afslutningen. De tre store morgenaviser behandler alle valget på lederplads tirsdag morgen efter valgsøndagen.

Lokal tilstedeværelse og egenproduktion

De danske nyhedsmedier i undersøgelsen laver selv deres historier, helt eller delvist; blot 4 procent af valghistorierne stammer direkte fra nyhedsbureauer.

50 historier, eller lidt over en tredjedel, er lavet helt eller hovedsageligt af mediets egen lokale korrespondent eller en udsendt reporter. Dertil 19 historier fra den blandede genre, hvor DRs og TV 2's webredaktioner interviewer mediets korrespondenter til brug for artikler/foramtaler, eller blot citerer fra kollegernes tv-indslag. Dermed er korrespondent eller udsendt reporter med i halvdelen af de i alt 140 historier.

Særligt tv-nyhederne og de tilknyttede webnyheder giver ofte indtryk af tilstedeværelse 'pr stedfortræder' ved at bruge billedmateriale fra nyhedsbureauer.

Som nyhedskriterium er nærhed og/eller identifikation mærkbart i omkring en tredjedel af valghistorierne. Omvendt er der så også et stort flertal af historierne, hvor nærhed eller identifikation *ikke* udmærker sig. Almindelige hverdagsmennesker og russisk dagligdag er synlig i blot 18 procent af historierne og hovedsageligt fra hovedstaden Moskva.

Koblingen til Danmark er minimal i valgmaterialet; det danske (i form af dansk vinkel eller primært danske kilder) er kun markant i 6 procent af historierne.

Kilder

Journalisten som kilde er den mest brugte kildetype i valgmaterialet; i hver tredje af historierne er en journalist en fremtrædende eller den eneste kilde; hos DR og TV 2 ofte som korrespondenten, der interviewes; hos aviserne også som andre mediers journalister, der citeres. Andelen vokser til over halvdelen af materialet, hvis man også medtæller historier, som i øvrigt bygger på andre nyhedsmedier eller slet ikke har kildeangivelse.

Ellers er det primært russiske kilder, der citeres – især de officielle magtkilder: 36 procent af historierne bygger på russiske regeringspolitikere eller myndigheder.

I mindre end hver fjerde historie indgår menige russere, og vi skal medtælle ngo'er, eksperter og kulturpersoner for at matche antallet af officielle kilder.

Historiske referencer og personfokus

I halvdelen af de analyserede enheder er der klare kig bagud med historiske referencer.

Journalisterne ser i 17 procent af historierne tilbage på kommunisttiden, koldkrigen eller kommunismens fald, og ganske få historier kigger længere bagud.

De fleste historiske referencer er til nyere tid. Den hyppigste reference er til konflikten med broderlandet Ukraine siden 2014: annekteringen af Krim og krigen i det østlige Ukraine, samt de deraf følgende vestlige sanktioner. Også krigen i Syrien bruges som historisk reference. Når det handler om spionforgiftningen, nævnes tidligere spiondrab, især det spektakulære Litvinenko-drab med radioaktivt stof i 2011. Der er også referencer til russiske forsøg på påvirkning af det amerikanske præsidentvalg i 2016 og til protester mod det russiske styre i 2011, 2012 og 2016.

5.8 TENDENSER OG TEMAER I VALGPERIODEN

Ved læsning/sening af de 140 valgrelaterede historier blev der identificeret en række temaer og tendenser til nærmere kvalitativ analyse. I denne analyse indgår 35 avisartikler, 23 onlinehistorier og 11 tv-indslag.

Blandt de mest iøjnefaldende tendenser er fikseringen på den siddende præsident Vladimir Putin. En parallel tendens er den manglende omtale af politisk indhold i valget. Og valgets legitimitet fylder meget. Op ad disse læner sig temaet om befolkningens tilfredsgrad, hvilket peger direkte ind i præsidentembedets popularitet.

Andre temaer er russerne og Putin som fjender eller utilregnelige skurke, især tydeligt i forbindelse med spiondrabsforsøget. Men også den modsatrettede diskurs, nemlig at russerne er som os andre og gerne vil have fred på jord og et godt liv for børnebørnene. Tæt på disse temaer ligger beskrivelsen af Rusland som et (især økonomisk) taberland i moderne tid.

Når medierne ser ind i fremtiden, stilles to spørgsmål: Hvad er udfordringerne for Rusland de nærmeste år? Og hvad kommer efter Putin?

De sidste temaer handler mere om de danske nyhedsmediers arbejdsmetode end om Rusland: dels om journalister som kommentatorer; og dels om reportage-journalistik vs. magt-journalistik.

5.9 VLADIMIR PUTIN ...

Præsidentvalgets forhåndsfavorit og vinder var her, der og alle vegne i den danske dækning af valget. Ordet 'Putin' står i overskriften i over halvdelen af de 140 valgrelaterede historier fra marts 2018, og han er i centralt fokus i i alt 63 procent af historierne.

Vladimir Putin besøgte i ugen før valget Krim-halvøen, som Rusland tog fra Ukraine fire år tidligere. Skønt Putin ikke førte egentlig valgkamp, fulgte russiske og udenlandske medier ham på Krim-besøget, der således blev en del af 'ikke-valgkampen'.

TV 2s udsendte korrespondent laver et indslag til tv-nyhederne, og det bliver også til artikler med video-klip på tv2.dk.

Tv2.dk går dagen efter valget 'all in' i beskrivelsen af Putin-personkulten. I den billedbårne artikel "Han kom i et jagerfly, skød en hval og fløj med tranerne" vises billeder fra de første 18 år med Putin som Ruslands leder: Forvandlingen fra gråkedelig anonymitet til supermand og storvildtjæger, charmør og diplomat, der kan flyve og dykke, slås og dræbe – alt, simpelthen.

Vladimir Putin gøres synonym med det enorme lands samlede regering og myndigheder eksempelvis på Politikens forside en uge før valget: "Putins Rusland angriber retten til at ytre sig på det frie internet" hedder overskriften i næsten fuld avisbredde hen over et karikaturbillede af ham. Artiklen handler om internetbegrænsninger af ytringsfriheden. Inde i avisen uddybes emnet i to artikler, stort set uden at handle om Putin selv. Faktisk omtales flere andre russiske aktivister og politikere – men kun Putin er der billeder af, hele 40 billeder.

Et par dage efter forgiftningen af eks-spionen Skripal spørger Berlingskes overskrift, om det var "Putins kolde hævn, som nåede eksspionen i Salisbury?", og videre: "Har præsident Vladimir Putin slået til for at score politiske point før det russiske valg?". Artiklen fremhæver Putin som hjernen bag forgiftningen og citerer en kilde for at sige, at det skal vise de russiske vælgere "Putins omnipotens" (almægtighed). Også andre medier, bl.a. begge tv-stationer, trækker flere gange en meget direkte forbindelse mellem Putin selv og giftattentatet. Uden mange mellemregninger; som om Putin nærmest selv havde

planlagt giftangrebet, som det også blev fremlagt af den britiske udenrigsminister, Boris Johnson.

Vladimir Putin er også med, når historierne på ingen måde handler om ham, fx i Politikens historier om vandvarmere og maskingeværer dagen inden valget. Avisen spørger over et stort billede af 'ugens objekt', en samovar: "Mon ikke Putin har sådan en?", og gætter på, at russerne efter at have stemt, skal hjem og drikke te fra en sådan vandvarmer. Artiklen fortæller om samovarens funktion og kulturelle betydning. Under samovaren er et lige så stort foto af et andet kendt russisk design, Kalasjnikov-automatriflen AK-47. Billederne og teksterne er der givetvis på grund af præsidentvalget, men hvorfor Putin ellers optræder i overskriften, er uklart, og der gives ikke svar på, om Putin faktisk selv ejer en vandvarmer eller våben.

5.10 ... OG DE SYV ANDRE

I 16 procent af historierne er andre russiske aktører i centralt fokus, gerne sammen med Putin.

Når disse andre får lov at komme i fokus, er det oftest oppositionspolitikeren Navalnyj (som ikke måtte stille op ved valget pga en bedrageridom) samt nogle af de øvrige præsidentkandidater, især kommunisternes Grudin in og den liberale nyskabelse Sobjak, der var eneste kvinde i feltet.

Den moderne kommunist Grudin in s kampagne indebar presseture til et gigantlandbrug med egne superbørnehaver, glade køer og høj løn; Grudin in er direktør der.

Politiken bringer tirsdag før valget en helside om stedet, der beskrives som paradys på russisk landbrugsjord. Artiklen fortæller om den moderne kommunistvirksomhed, men ellers ikke meget om Grudin in s politik. I TV Avisen ugen forinden beskriver DR's korrespondent stedet som en "kommunistisk drøm", hvorfra eksemplets magt skal skaffe Grudin in stemmer. I indslaget forklarer Grudin in logikken: At der er penge nok i Rusland, men at pengene kun kommer få til gode, og at "de statsansattes største opgave er jo at bevare magten". Underforstået: Grudin in vil bekæmpe et korrupt system og i stedet dele samfundets værdier ud til den enkelte borger og til fælles goder. Dybere kommer man ikke i hans politiske program.

Kandidaten Ksenia Sobjak omtales ret konsekvent som tidligere reality-stjerne og åbenlyst regeringskritisk, men hun får også prædikatet at være en del af Kremls arrangerede demokrati: En ufarlig kandidat, der er med for syns skyld, castet til opgaven som i et reality-show.

8. marts citerer TV Avisens studievært således (unavngivne) kritikere for, at Sobjak blot skal give indtryk af politisk modstand. Ksenia Sobjak er yngste kandidat og eneste kvinde, og hun ynkes lidt for den hårde behandling, hun får i bl.a. en tv-debat, der går over gevind med tilsvining og trusler, så hun forlader studiet med tårer i øjnene. TV 2's korrespondent kalder hende "grådlabil". Sobjak får også ros; for eksempel skriver JP på valgdagen, at hun "har ført en reel kampagne", og at hun har skilt sig ud "ved faktisk at rejse kontroversielle emner" såsom Krim-annekteringen og menneskeretskrænkelserne i Nordkaukasus.

Berlingske bringer dagen før valget over to helsider et interview med Sobjak og portrætter hende efter at have fulgt hendes valgturné op nordpå til flådebyen Murmansk ved Barentshavet. Hendes køn og alder og chanceløshed og tætte bånd til Putin beskrives igen (hendes far var borgmester i Skt. Petersborg og Putins "chef og politiske læremester"). Men flere af hendes mærkesager beskrives også. Og så får Sobjak kredit for og plads til at forklare sin motivation for at stille op; hun kan ikke vinde på selve valgdagen, men

hun kan præge dagsordenen: "Valgkampen er en mulighed for at trænge igennem den politiske mur," skriver Berlingskes Ruslandskorrespondent; hun er "kandidaten, der systematisk har brudt de politiske tabuer".

De øvrige kandidater kommer aldrig rigtig i fokus og omtales kun kort. Det gælder også populistten Sjtirinovskij, der ellers fik tre gange så mange stemmer som Sobotjak og blev valgets treer. Prædikater får han dog undervejs; Sjtirinovskij kaldes bl.a. "ultranationalist" og "evigheds-kandidat" (tv2.dk), "nationalist" (Politiken), "alderspræsident" (JP), "højtråbende" og "allieret af Putin" (Berlingske).

Dagen efter valget skriver Jyllands-Postens Moskva-korrespondent ligeud, at "kandidatfeltet var usædvanligt blegt, og at der har været meget begrænset substans i valgkampen".

5.11 HVORDAN SYNES I ELLERS, AT DET GÅR?

Op ad disse tendenser - personfiksering på især Putin samt mangel på politisk indhold - læner sig temaet om befolkningens tilfredshedsgrad:

Har russerne det godt, er hverdagen blevet bedre, hvad med pensioner og dagligvarepriser? Er de stolte af at være russere, også af krigene i Ukraine og i Syrien og de aktuelle koldkrigskonflikter med Storbritannien og USA?

Med totalt fravær af tvivl om udfaldet blev valget også i danske medier en anledning til at spørge: Hvordan synes russerne selv, at det går?

Berlingskes korrespondent og fotograf har besøgt en kampsportsklub i en Moskva-forstad, og avisen bringer før valget fire sider derfra og om 'Generation Putin', dvs. unge vælgere, der aldrig har kendt Rusland uden Putin. Ifølge avisen vil under halvdelen af dem stemme, og "tallene viser nemlig også, at mistroen til de politiske institutioner er rekordhøj blandt de 18-25 årige". Artiklens hovedperson Denis Mogilev er vred over magtmisbrug og korruption, men han er ikke til "hverken demonstrationer eller revolutioner".

Tre andre unge leverer tre centrale holdninger i popularitets-afstemningen:

Rusland er i gode hænder i en ond verden

Man kan ikke bedømme Putins ledelse, når man aldrig har set andet

Det er bedst at bevare stabiliteten

Tv2.dk bringer dagen før valget en historie med den ganske modsatte synsvinkel, nemlig at de unge er "vilde med deres præsident": Fem "Puteens", 18-20-årige førstegangs-vælgere fra forskellige byer i Rusland, optræder i denne video-voxbop. De fem giver stemme til popularitetstesten: "Vi har jo vænnet os til Putin", "han har gjort så meget for Rusland... også for andre lande", "jeg ønsker bare at beholde min kæreste". (Kuriosum: De fem voxpop-videoer er lavet af Current Time, en del af USA's propaganda-/PR-mediekoncern RFE/RL).

Berlingske rapporterer på selve valgdagen fra industribyen Grjasovets 800 km nord for Moskva. Kommunaldirektøren der nærmest forguder Putin. Karakteristisk er, at folk opfatter Putin som den gode og hårdtkæmpende helt, der løser de problemer, han overhovedet får kendskab til. En pensioneret Gazprom-medarbejder takker for Putins stabilitet som "i de gode gamle dage under sovjetkommunismen", selv om Putin åbenbart ikke ved, "hvor fattigt mange pensionister lever". En lokal hårdtarbejdende kvinde går hårdt imod indavl og korruption i bl.a. det statslige gigant-energiselskab Gazprom, der ejer byens store arbejdsplads. Men hun støtter holdningen, at det er systemet, der er råddent og ondt; hvis "Putin kendte til det, så ville han gøre noget", for "Putin holder med de

små,” siger hun.

Dagen efter valget opsummerer DR's Rusland-korrespondent popularitetskonkurrencen på dr.dk: ”Der er ingen anden politiker i Rusland, der kan måle sig med Vladimir Putin. Han taler direkte ind i russernes selvpfattelse ved at sige, at de er et fantastisk og unikt folk ... Hans selvtillid er smittende og et godt alternativ til den følelse af mindreværd eller ærgrelse, som mange russere ellers har oplevet”.

5.12 VALGSVINDEL, IKKE-VALG OG STYRET DEMOKRATI

Helt overordnet fremstilles valget som et pseudovalg, hvor resultatet var kendt på forhånd, og vælgerne er stemmekvæg. Rusland ses som et styret demokrati, et autokrati med demokratiske indslag, og hvor der i øvrigt også svindles med resultatet.

Denne del af valg-dækningen kan opdeles i fire kategorier:

a. Manglen på reelle modkandidater til Putin.

Truende kandidater er elimineret, og resten er godkendt af eller ligefrem styret fra Kreml.

Politikens udsendte skriver et par uger før valget, at ”Putin rydder modstander efter modstander af vejen før valget” og bruger som eksempler de løbende arrestationer af ærkemodstanderen Navalnyj og medie- og myndighedskampagnen mod kommunister-nes populære, nye kandidat Grudinin.

TV 2's korrespondent skriver i en kommentar dagen før valget, at ”På forhånd havde systemet ellers gjort sit bedste og forsøgt at peppe feltet lidt op. I stedet for 'the usual suspects' dukkede der pludselig nye ansigter op”.

Jyllands-Posten skriver, at nationalisten Sjirinovskij, der blev valgets nummer 3, blot er ”en slags politisk lynafleder” under Kremls kontrol, og bliver man for kritisk eller for populær, er det slut: Putins modkandidater har været ”henvist til statistroller som fyld og pauseunderholdning”; ”Alle her ved, at præsidenten også på mandag vil være den samme, og at direkte konfrontation med Kreml kun fører til marginalisering”. I samme artikel citeres en unavngiven kilde for, at Grudinin ”har fået lovning på et lukrativt job for at agere præsidentens boksebold under valgkampen”.

Og ligesom Putin var sin egen værste fjende og kun havde valgdeltagelsen at kæmpe for, så brugte de chanceløse kandidater hinanden som værste fjender, eksempelvis som når Navalnyj i Politiken siger om Sobotjaks kandidatur: ”Jeg dømmes dig på dine gerninger, og de er modbydelige”.

b. Central styring af de vigtigste medier, selvcensur i medierne samt pres på ytringsfriheden.

I TV Avisen den 8. marts 2018 siger DRs korrespondent i Rusland, at det er ”godt og vel op ad bakke” at være oppositionskandidat. Hun siger, at hun tror, det er kommet som et større chok for kandidaten Grudinin, da han opdagede ”hvor meget pres der er blevet lagt på ham af medier og myndigheder”.

På valgdagen skriver Politiken, at ”Næsten alle medier er under Kremls kontrol”, og Jyllands-Posten, at ”statsapparatet, de regionale eliter og Ruslands elektroniske medier har kastet alle ressourcer bag Kremls kandidat”.

TV 2s korrespondent kalder det på valgaftenen for ”kæmpen og så de 7 dværge”: ”Det er Putin, der har domineret medierne. Ikke som led i valgkampen, for han er den, der skal passe butikken, så man ser ham hele tiden foretage sig det ene og det andet og det

tredje og det fjerde. Og så har han holdt sig ude af tv-debatter, hvor de andre har kunnet kompromittere hinanden... Han har været det troværdige alternativ til den snakke- og rodebutik, som de andre kandidater har udgjort”.

c. Massiv indsats for at hæve valgdeltagelsen, bl.a. ved at uddelegere ansvar for valgdeltagelsen ned igennem administrationssystemet helt ud til skoler, kommunalkontorer, arbejdspladser. Nogle af disse metoder beskrives som ulovlige.

Før valget skriver Politiken i en overskrift hen over hele side 6, at ”Russere trues og lokkes til valgurnerne” og videre, at Kreml ”beordrer offentligt ansatte til at stemme ved søndagens præsidentvalg”.

Tv2.dk skriver på valgdagen, at der er ”tilbud om kræftscanninger i forbindelse med stemmeafgivninger, andre steder mulighed for at købe billige madvarer på valgstederne, alt sammen i erkendelse af, at sofaen truer”.

Dr.dk fortæller om ”et stærkt behov i systemet for at forsvare legitimiteten af det nuværende styre og sende et signal både indadtil i Rusland og udadtil”, og at myndighederne derfor har ”skruet helt op for valgagitationen. I metrotog, i busser, på kassebonen eller i indkøbscentret bliver man mindet om, hvor vigtigt det er at stemme”.

Jyllands-Posten skriver under en overskrift om ”organiseret svindel”, at en ”kolossal statslig kampagne” nok gav den ”pæne deltagelse”.

d. Egentlig svindel på valgdagen, såsom ugyldige stemmesedler, fejloptælling, dobbelt stemmeafgivning, chikane.

Samtlige de analyserede medier taler om valgsvindel på og lige efter valgdagen. I 19-nyhederne på TV 2 på valgdagen bruges det meste af det knap 6 minutter lange indslag på den skæve valgkamp og på egentlig svindel. Blandt andet bringes klip fra overvågningsvideoer, der viser åbenlyst snyd på valgsteder.

DR's TV Avisen samme aften har godt 7 minutter om valget, igen med valgstedes-snyd som centralt punkt. Og dagen efter er der igen 7 minutter fra og om Ruslands valg under overskriften ”Hård kritik af Putins sejr”; studieværten siger, at ”alvorlige beskyldninger om uregelmæssigheder og decideret valgsvindel hagler ned over ham”, hvorpå korrespondenten fra Moskva dog nuancerer hans ordvalg: ”Hvis vi taler om de der fysiske overtrædelser, altså svindel med stemmesedlerne, så tror jeg, det har et kosmetisk niveau.”

Hen over syv spalter rapporterer Jyllands-Posten med overskriften ”Feberhed russisk valgdag med en bitter bismag af organiseret svindel”, uddybet med ”alvorlige meldinger om valgfusk”, og som afslutning citeres kommentatoren Sergej Aleksasjenko: ”Det var et standardiseret sovjetisk-russisk valg i Putins epoke. Ikke-ønskede kandidater blev udelukket, favoritten fik ekstra stemmer, og valgkommissionens ledere havde travlt med forfalskninger”.

5.12 FJENDER OG SKURKE OG FREDELIGE NABOER

Putin som en utilregnelig skurk med uindskrænket magt derhjemme, og Rusland og russerne som vores fjender – det billede males klaredest, når historierne også berører andre emner end valget.

Skurkerollen bliver især tydelig i forbindelse med spiondrabsforsøget.

To dage før valget sidestilles Putin i Berlinske med et af Vestens ellers mest rendyrkede moderne skurkebilleder: Putin ”har gjort for Rusland, hvad Osama bin Laden gjorde for islam. Når en kritisk eksilrussler dør, eller når der sker et eller andet uappetitligt i verden,

mistror alle straks Rusland – og med god grund”, hedder det over artiklen, der på to sider uddyber skurkebilledet: ”Fra likvideringer til invasioner, fra nervegas til nervegift, har de vist et forbryderisk recidiv,” står der i artiklen om Putin og kredsen omkring præsidenten.

Artiklen kobler, som det ofte sker, til en ’victim Russia’-diskurs, hvor russerne føler sig misforstået og forfulgt. Men den køber Berlingskes Storbritannienkorrespondent ikke: De ”kan klage over »russofobi«, de kan beskyldte vestlige medier for fake news, og de kan male den store sammensværgelse på væggen – men det ændrer ikke ved kendsgerningerne: At de hidtil har ageret på en måde og udtalt sig på en måde, der netop inviterer til den offentlige paratreaktion.”

Jyllands-Posten mere end antyder dræbende russisk kynisme den 15. marts ved omtalen af, hvordan Kreml angiveligt har initieret eller bifaldet spionforgiftningen og dermed den akutte diplomatiske krise: ”Der er valg i Rusland på søndag, og i enhver håndbog for kun halvdemokratiske regeringschefer kan man læse, at et ydre pres og en ydre fjende kun er godt for sammenholdet indadtil og for opbakningen til den siddende regering”.

Putin fylder det meste af Politikens forside den 16. marts med overskriften ”Nu har Vesten fået nok af Putin”. Spionforgiftningen var ”dråben, der nu får et enigt Vesten til at sige stop over for Ruslands fjendtlighed”, og ellers nævnes bl.a. annekteringen af Krim og nedskydningen af det malaysiske passagerfly MH17. ”Listen over Putins aggressive handlinger ... er med mordforsøget på Skripal blevet lang nok”. Inde i avisen spiller den russiske udenrigsminister, Sergej Lavrov, det velkendte offerkort: ”De vil bare have os til at tilstå, så de kan straffe os”, citeres han for.

Det stik modsatrettede tema findes også, nemlig at russerne er som os andre og bare gerne vil have fred på jord og et godt liv for børnebørnene.

I TV 2s nyheder på valgdagen interviewes bogholderen Svetlana Stoliarova om protester og utilfredshed: ”Der findes vel altid utilfredse. Men de brede masser kan mærke, at livet i vores land forandrer sig til det bedre”.

Dagen før havde TV 2s korrespondent besøgt to modne russiske damer – syerske Natalia Joskevich og psykiater Ksenia Negrovoda – hjemme i køkkenet, hvor deres virale kæmpehit af en dansevideo var blevet optaget. ”Vi må i det mindste gøre noget, for vi kan ikke leve med, at alt er så hyklerisk, snerpet, overreligiøst og tåbeligt”, siger Negrovoda. Og så roser hun de unge politikadetter, der startede bølgen af teknodansevideoer, for god undertøjssmag.

Tv2.dk omtaler i en længere artikel med videoklip et dokumentarprogram med en anden TV 2-korrespondent, der rejser rundt i Rusland bl.a. for at møde ”et ældre osteglad ægtepar ... Da vi spurgte kvinden, om hun opfatter os som fjender, blev hun forlegen og undrende. For selvfølgelig er vi ikke det. Hendes mand reagerede ved at sige, at vi jo helst bare skulle lade hinanden være i fred. Så ville der ikke være nogen problemer. Og så kom der vodka og mad på bordet”.

DRs korrespondent møder sportstræneren Natalija Zijkova i Jaroslavl 260 kilometer nord for Moskva. Træneren har et meget jordnært forhold til den førte politik i Putins tid:

”Der er ikke sket noget, som kunne bekymre mig – som at de stoppede med at udbetale lønninger”.

5.13 **TABERLAND OG FREMTIDSUDSIGTER**

Tæt på skurke- og nabotemaerne ligger beskrivelsen af Rusland som et taberland; økonomisk, politisk, militært eller sågar åndeligt.

Taberdiskursen er tydeligst i de mere kommenterende analyser eller klummer og i meningsstoffet, og særligt når man forsøger at kigge fremad. Disse fremtidshistorier

handler om to spørgsmål: Hvad er udfordringerne for Rusland økonomisk og udenrigs-politisk? Og – hvad kommer efter Putin? Begge svar kredser om korruption, konflikt og ineffektivitet.

Berlingske skriver 16. marts, at ”den dybe mistillid til Rusland og alt russisk vil med tiden gøre det svært for Rusland at tiltrække investeringer, for russiske virksomheder at opnå lån eller sælge obligationer”. Og samme avis skriver, at valget ”var det mindste problem for Vladimir Putin”, for nu gælder det ”økonomisk hængedynd, eskalerende konflikter med Vesten og nagende spørgsmål om hans egen fremtid”.

Dr.dk citerer SDU-lektor Søren Riishøj for det store behov ”for grundlæggende, strukturelle reformer af Ruslands økonomi, hvis den skal kunne klare sig på længere sigt”.

På ledersiden i Jyllands-Posten skriver bladets tidligere korrespondent en svidende klumme på selve valgdagen: ”Rusland er en taberstat, forsømt gennem århundreder af zarere, kommunisterne og fascister”, et ”tilbagestående, nationalistisk omtåget land, holdt nede af gangstere, opportuniste og medløbere”. Den er gal i både top og bund: ”Putins Rusland er ude af stand til at effektivere sine naturlige og intellektuelle ressourcer i en befolkning, der er ødelagt af ringe politisk og social tradition, ringe sundhed og ringe uddannelse”.

To dage senere skriver avisens leder, at russernes mentalitet gør dem til ”fals for nationalistisk bragesnak” fra Putin, der ”præsiderer over et fallitbo”, og at ”Rusland har en afrikansk økonomi”.

Børsen giver samme dag hug til økonomien. Under overskriften ”Putin står overfor mere stagnation og isolation” fremlægger erhvervsavisen en række vurderinger af den lave vækst og behovet for økonomisk reform.

5.13 JOURNALISTISKE ARBEJDSFORMER: FLERE KRÆFTER OG MERE REPORTAGE

Det er magtens centrum og Moskva, der fylder klart mest i valghistorierne. Korrespondenterne i Moskva bruges i høj grad som eksperter og kommentatorer i valgperioden. Dette er tydeligst i fjernsynet og hos dr.dk og tv2.dk, hvor de erfarne Rusland-korrespondenter svarer på kollegers spørgsmål, evt med billeder af Kreml i baggrunden. I aviserne skriver redaktionernes egne journalister både klassiske nyhedshistorier og egentlige kommentarer.

Nyhedsdæningen var massiv, også i andre danske nyhedsmedier som Information, DR1 og TV 2/News; danskere med blot den mindste interesse for international politik kunne ikke undgå at kende til valget. Men der *blev* plads til reportage og til det russiske folk og deres dagligliv.

Alle de analyserede medier (undtagen erhvervsavisen Børsen) sendte ekstra mandskab til Rusland.

Udsendte reportere og faste korrespondenter kom ved valget også *uden for* hovedstaden – de kom væk fra magtens centrum.

Det gav anderledes historier i for eksempel dr.dk-valgtemaet. Med selfiestang, hvide earplugs og hurtige klip viser den unge kvindelige reporter vodkaflasker i et Moskva-supermarked og drikker vodkasjus med sylteagurk – til en historie om russernes ændrede alkoholforbrug. Læseren/seeren får på kort tid hele perlerækken af russerstereotyper: vodka, balalajka, babushka, kaviar, militær, Gorbatsjov, rubler. I samme stil er en historie om guldet i Moskva – fra forgyltde kupler til centralbankens guldbarrer, der skal afbøde valutarisici og sanktioner.

Valgugerne i marts 2018 blev i vid udstrækning brugt til at portrættere Rusland og russerne. Og samlet set fik vi ny viden ud fra gamle fordomme.

5.14 **MEDIEDÆKNINGEN AF RUSLAND I MAJ 2018**

Maj 2018 var en Ruslands-måned, som måske var enestående i de danske nyhedsmedier. I marts 2018 dominerede præsidentvalget. I juni-juli dominerede fodbold-VM. Men i maj var det en hel stribe af begivenheder, der gjorde Rusland særligt relevant; vi har optalt 16 begivenheder, der fik betydelig opmærksomhed.

To af begivenhederne foregår i Rusland:

Præsident Putins genindsættelse i embedet.

Forberedelserne til fodbold-VM.

Resten af de 16 begivenheder foregår ikke i Rusland, men har eller gives direkte relation til Rusland:

Ekspertrapporten om nedskydning af MH17-passagerflyet over Ukraine i 2014.

Det fingerede drab på journalisten Arkadij Babtjenko i Ukraine.

Krigene i Syrien og Irak med Rusland som Syriens allierede.

Drabsforsøget på den russiske dobbeltagent Skripal og dennes datter.

Løbende nyt fra USA om russisk indflydelse på præsidentvalget i 2016.

USA's udtræden af Iran-atomaftalen, som Rusland er en del af.

Mødet mellem Nordkoreas leder og USA's præsident hhv. Ruslands udenrigsminister.

Eurovision (Melodi Grand Prix), hvor Rusland-Ukraine-konflikten igen rungede.

Fra Danmark:

Arktisk topmøde, herunder om dansk/russisk samarbejde og konflikt.

Ishockey-VM i Herning og København.

Nord Stream II, undersøisk russisk-tysk gasledning ved Bornholm.

Danske Banks hjælp til hvidvask af korrupte (russiske) penge.

Dansk/svensk militærsamarbejde, med Rusland som ofte usagt fjende.

Og så kuriositeten, der gav både reportager og turistudflugter:

Da et nyt atomkraftværk blev bugseret fra Østersøen op igennem de danske farvande.

Dertil en stribe mindre begivenheder og mærkedage.

5.15 **OMFANG AF MEDIEDÆKNINGEN OG FORDELINGEN PÅ GENRER, OPHAV, MEDIER**

Der var i de udvalgte medier hele 953 historier om Rusland i maj 2018, alt inklusive.

En frasortering af sports-, musik- og teaterstof, hvor det kun handlede om resultater, udøvere og anmeldelser, efterlod 602 historier. Blot 5 procent af disse 602 historier er indslag i tv-nyhederne på DR og TV 2. (Tv-nyhedsindslagene indeholder typisk flere elementer.)

Til gengæld har de to public service-stationers online-nyheder 30 procent af den samlede dækning.

De sidste 65 procent deler aviserne, med mindst til Børsen og en ligelig fordeling blandt de tre store morgenaviser.

Til optællingen af genrer, kildetyper, emner og forfattere har vi udvalgt 148 historier, hvor Rusland omtales mere end blot helt perifert. Vi har således frasorteret mange artikler om USA's ensidige opsigelse af stormagtsaftalen om Irans atomprogram; om Washingtons politiske kampplads, hvor Rusland ofte nævnes; om Ungarns og Italiens Putin-positive regeringschefer. (Disse emner indgår dog i dele af den kvalitative tekstanalyse).

Her er, hvad vi fandt:

Nyheder:

Regulære nyhedshistorier, nyhedsanalyser og baggrundsnyheder udgør 72 procent af materialet.

Reportager og interviews/portrætter udgør hhv 9 og 7 procent; de fleste af disse reportager og interviews er begivenhedsaktuelle og er dermed også nyhedsprægede.

Holdningsstof (ledere, klummer, læserbreve etc.) udgør 12 procent.

Egen graverjournalistik er der heller ikke i maj måned noget af.

På stedet eller på afstand:

Det er i maj, som det var i valgmanden marts, redaktionerne selv, der laver Rusland-stoffet.

Men historier fra nyhedsbureauerne fylder mere end i valgmaterialer fra marts: 11 procent kommer direkte fra nyhedsbureauerne. Dertil kan lægges yderligere 21 procent, hvor andre medier eller nyhedsbureauer fremstår som væsentligt ophav til historien; især de to nyhedssites dr.dk og tv2.dk bruger versionering af telegramstof.

Der er næsten ingen reportager i maj. Blot 3 procent af historierne er 'on location', dog bringes nyhedsbureaubilleder fra fx Putins genindsættelse som præsident og fra demonstrationerne i samme anledning.

De russiske kilder er i mindretal i historierne og består især af myndigheder, politiske kilder samt eksperter og mediepersoner; kun i en håndfuld tilfælde er det almindelige mennesker.

Den danske vinkel er fremtrædende i hele 54 af historierne for eksempel ved historier om en russisk atomprams rejse til Murmansk, om hvidvask for russiske bankkunder eller om et arktisk topmøde i Grønland.

Vinkler, historiske referencer og personfokus:

I halvdelen af historierne er der tydelige historiske referencer. Ruslands krig i Ukraine og annektering af Krim-halvøen i 2014 er med i 24 procent af historierne. Andre hyppige referencer er til de vestlige sanktioner mod Rusland, krigen i Syrien, Anden Verdenskrig og til tiden som Sovjetunionen. De mange Washington-historier, der nævner russisk påvirkning af amerikansk politik, refererer næsten alle til USAs præsidentvalg i 2016. Ved præsidentvalget i marts 2018 var Putin i centralt fokus i langt over halvdelen af historierne; i maj er han det i blot 17 procent. Der er igen eksempler, hvor Putin er i overskriften på Ruslands-historier, der slet ikke handler om ham. Men der er også et par tv-/videohistorier fra da præsidenten som lastbilchauffør indvier den nye bro mellem Rusland og Krim-halvøen. Putins politiske ærkemodstander Navalnyj kommer i mediesøgelyset en håndfuld gange i forbindelse med Vladimir Putins genindsættelse.

5.16 TENDENSER OG TEMAER I MAJ

I maj 2018-materialet blev der identificeret en række temaer og tendenser. 30 avisartikler, 16 onlinehistorier og 11 tv-indslag er udvalgt til nærmere læsning og analyse.

Putins genindsættelse som præsident:

Den russisk-ortodokse kirkes leder, patriark Kiril, ministerpræsident Dimitrij Medvedjev og den tidligere tyske kansler Gerhard Schröder var i forreste række til at lykønske, da Vladimir Putin mandag den 7. maj blev taget i ed til sin fjerde periode. De undersøgte nyhedsmedier omtaler alle begivenheden både før og efter selve højtideligheden i Kreml. Selv Børsen, som sjældent har stof uden nogen økonomisk vinkel, bringer nyhedstelegrammer om ceremonien.

Som under præsidentvalget i marts var det med stort fokus på Putin selv, men også på

meget andet; selve indsættelsen har ingen officiel politisk betydning.

Weekenden forinden var der demonstrationer i især Moskva mod Putins genindsættelse, og som ofte før blev oppositionslederen Navalnyj (der ikke måtte stille op som præsidentkandidat pga. en bedrageridom) anholdt ligesom hundreder af andre demonstranter. Demonstrationerne får kort omtale i de fleste medier, hos dr.dk i flere omgange, hovedsageligt med nyhedsbureauer som kilder. Hos TV 2 blev det også til et indslag i 19-nyhederne. Samtlige historier om demonstrationerne har politiets anholdelser som hovedvinkel: Dr.dk og tv2.dk taler om anholdelser "i hobetal", Jyllands-Posten skriver, at politiet "slog ned på protester", og tv2.dk nævner "massive protester" og at "styret frygter kritikerne". Berlingske bringer på selve dagen en forsidetegning med Putin, der sætter krone på eget hoved – en henvisning til en baggrundshistorie og en kommentar inde i avisen, hvor avisens Moskva-korrespondent skriver om "Tunge skyer over Putins store indsættelsesfest", og hvordan der blev svunget knipler og slæbt demonstranter hen over asfalten i byer fra Skt. Petersborg til Fjernøsten, og at brugen af tæskehold "varsler ilde for muligheden for fredelige demonstrationer fremover".

Politiken skriver også en længere kommentar med titlen "Nu bliver det svært for Putin"; det svære er indenrigspolitiske reformer og især en skrantende økonomi. Samme vinkel anlægger Børsens økonomiske kommentator under overskriften "Putins held er omsider ved at slippe op".

Og så var der bilen

Flere af medierne omtaler Putins nye bil, en helt ny russisk Aurus-limousine og ikke som tidligere en stor Mercedes. Bilen gøres til symbol på *Russia first* og *køb russisk* og uafhængighed af Vesten. Tv2.dk bringer en længere beskrivelse af bilens historie og funktion og beretter, at Lenin kørte Rolls Roycer, hvorimod Stalin satte gang i produktionen af de russiske Zil-limousiner, præcis som der nu under Putin sker et skifte fra europæiske biler med projekt "Kortege".

Jyllands-Posten skriver, at bilen "skal imponere den amerikanske kollega, Donald Trump".

Fodbold-VM – konflikt og reklame

Opvarmningen til VM i fodbold var i fuld gang i maj 2018, hovedsageligt som rene sports-historier om spillerskader, stadions, træningskampe. Også mere politiske og kulturelle historier blev prioriteret af redaktionerne.

Allerede i marts ved forgiftningen af den russiske dobbeltagent Skripal i Storbritannien kom det på tale at boykotte VM som en del af en diplomatisk straffeaktion. Politikere, medier, aktivister og sportsfolk diskuterede det, både på dansk plan og på EU-plan.

Det blev aldrig til nogen dansk boykot.

5. maj siger kulturminister Mette Bock, at hun synes, man skal adskille idræt og politik; som kulturminister vil hun ifølge dr.dk til Rusland for at "heppe på danskerne".

Dr.dk bringer 30. maj et længere interview med landsholdsstjernerne Mathias Zanka Jørgensen og William Kvist om homofobi, ytringsfrihed og fodbold. Zanka vil ikke boykotte og heller ikke provokere med en regnbue-T-shirt, fordi: "Vi skal respektere det lands normer, men det er også vigtigt, at vi er stærke nok til at stå ved vores egne værdier og holdninger".

En anden fortælling er om mødet mellem udenlandske fans og lokalbefolkning; et møde, som kan være konfliktfyldt. 15. maj har TV 2 et indslag, der indledes med billeder fra EM i Frankrig 2016, da voldelige russiske hooligans sloges drabeligt med andre landes fans. Indslaget handler bl.a. om, hvad dansk politi gør for at hjælpe danske fans og russisk politi.

Jyllands-Postens fotograf og Ruslandkorrespondent rapporterer fra nogle af stadionby-

erne. Serien indledes i Moskva, hvor lokale aktivister protesterer mod en stor fanzone, der skal etableres lige ved et universitets store kollegium midt i eksamenstiden. Ikke alt er konflikt; avisens serie fortsætter i Samara og giver anledning til at fortælle om det høje russiske alkoholforbrug i en økonomisk trængt industriby.

Rusland tværs gennem Danmark – gas og kernekraft

I starten af maj 2018 blev et flydende atomkraftværk langsomt slæbt fra sin fødeby Skt. Petersborg forbi Bornholm, op igennem Storebælt og rundt om Skagen på vej mod Murmansk. Den særprægede transport fik stor opmærksomhed i de fleste medier, eller som dr.dk skriver et par uger senere, ”De danske medier gik i selvsving over atomkraft på dansk grund. Det er nemlig et emne, der i den grad sætter ild til debatten”.

DR og TV 2 sendte indslag om transporten, hos TV 2 tre dage i træk. Der bliver i de forskellige historier plads til protest og kernekraft fortalere, og DR bruger billedmateriale fra Greenpeace. Men der var slet ikke atombrændsel med på turen, og historierne er mere båret af fascination over den sære transport end af konflikten om atomkraft. Søværnet og de statslige lodser roser russerne for et altid godt samarbejde og synes tilsyneladende godt om sådan en kolos og mediernes opmærksomhed.

Anderledes konfliktfyldt er det, når det er gas og ikke atomkraft, der skal forbi Bornholm: Nord Stream 2, gasledningen fra Rusland til Tyskland, er store penge og storpolitik. Børsen bringer i starten af maj et interview fra Warszawa med den polske europaminister med overskriften: ”Opråb fra Polen: EU må hjælpe Danmark i gaskrig”. For ham er det ikke bare penge, for de seneste år ”har vi set en endnu mere fjendtlig politik fra Rusland”, siger han og uddyber: Og det er ret simpelt, at de penge, de får fra denne kontrakt, vil blive brugt på militære formål... brugt på krigen i Ukraine”.

Ved siden af interviewet i Børsen oplister bladets Bruxelles-korrespondent problemerne: At USA er imod projektet af især økonomiske årsager (USA vil selv sælge gas til Europa), mens Tyskland er for – så et dansk ja eller nej til projektet kan ”stække forholdet til USA” eller ”tirre Rusland”.

Den 30. maj vier Børsen igen et helt opslag til emnet, om ”USA og EU i heftig kritik af Nord Stream 2”, og at gaslinjen er ”unødvendig og udelukkende et politisk pressionsmiddel”. Artiklen citerer den ukrainske premierminister for, at ”det er et våben, som skal stoppes. Så simpelt er det”.

Også Jyllands-Posten trækker i flere artikler de store linjer op og kobler gasrør med Ukraine-krig, spiondrabsforsøg og amerikansk våbeneksport.

Frikadeller og svenske uniformer

Midt i maj 2018 fik samtlige svenske husstande en brochure om, hvordan man kan forberede sig til krig og katastrofer. Brochuren indeholdt blandt meget andet lister over nødforråd og en instruks om, at man i tilfælde af krig ikke skal tro på, hvis nogen siger, at Sverige har overgivet sig – for Sverige overgiver sig ikke.

Den 22. maj mødtes Sveriges og Danmarks forsvarsministre for at markere et udvidet samarbejde om bl.a. fælles uniformskøb og flere fælles militærøvelser.

Både den svenske overlevelseshandbog og det svensk/danske forsvarssamarbejde fik medieopmærksomhed – og med direkte adresse til Rusland som fjenden. ”Sverige er blevet en af frontlinje-staterne mod Vladimir Putins Rusland”, skriver Berlingske den 23. maj under overskriften ”Svensk brochure rustet befolkningen til krig mod Rusland”. Artiklen fortæller om det udvidede dansk-svenske samarbejde, at danske fly ifølge forsvarsminister Claus Hjort Frederiksen ”er i luften mindst en gang om ugen for at afvise fly, der krænker dansk luftrum”.

Politiken skriver 28. maj, at folderen skyldes, at væbnet angreb ikke længere er utænkeligt, og ”at krig ikke længere kan udelukkes”. Det handler også om, at fjenden kan lamme

den skrøbelige infrastruktur for eksempel ved at hacke telenetværk eller energiproduktion.

Kommentatoren sender et sjældent skud imod egne rækker: De baltiske lande (der er NATO-medlemmer) har trods advarsler ”forsømt at gøre deres store russiske mindretal til ligeværdige borgere”, underforstået: Rusland kan som i fx Østukraine og Krim bruge det som påskud for invasion.

5.17 **MASSEDRAB OG DRABSFORSØG - OG EN OPSTANDELSE**

Tre blodige begivenheder bragte vestlig konflikt med Rusland til tops i spalter og sendeminutter i maj 2018 – selv om den ene begivenhed var fire år gammel, den anden var to måneder gammel, og den tredje var rent skuespil med teatersminke.

Opstandelsen:

Tirsdag den 29. maj blev den russiske eksiljournalist Arkadij Babtjenko brutalt myrdet i Ukraine.

Det danske nyhedsbureau Ritzau udsender et telegram, der bringes i flere danske nyhedsmedier med indledningen ”En Kreml-kritisk journalist, der havde forladt Rusland, fordi han frygtede for sit liv, er dræbt i sit hjem”. Kievs politichef citeres for, at drabet formentlig skyldtes ofrets professionelle aktivitet; Babtjenko var kendt og kritisk over for Ruslands aggression i Ukraine og krig i Syrien. Både Ruslands og Storbritanniens udenrigsministre og Ukraines regeringschef reagerede officielt på drabet.

Dagen efter dukkede en levende Babtjenko op foran måbende kolleger på en pressekonference, indkaldt af Ukraines efterretningstjeneste, der havde iscenesat mordet for at lokke en virkelig lejemor i fælden. DR TV Avisen kalder det ”en mildest talt speget sag fra Ukraine”.

Hos dr.dk godter den tidligere PET-chef Bonnichsen sig over ”Bragende godt eksempel på efterretningsarbejde” og over, at det er ukrainernes værk: ”Når den tidligere PET-chefs smil er særligt bredt, skyldes det, at disinformation faktisk er et russisk speciale. ... når man kender forholdet mellem russerne og ukrainerne, er det nok ’payback’-tid”.

Drabsforsøget:

I starten af marts 2018 blev den russiske eksspion Skripal og hans datter forgiftet i den britiske by Salisbury og fundet dødssyge på åben gade i byen. Pilen pegede på russiske udsendinge som drabsmænd, både på grund af historikken, og fordi giften var russisk. Det førte til diplomatisk krise mellem Storbritannien, USA, EU og en række andre vestlige lande på den ene side og Rusland på den anden side. Beskyldningerne føg og blev til en del af den russiske valgkamp og dens mediedækning.

Også i maj fyldte Skripal-sagen i de danske medier. Den 6. maj refererer Jyllands-Posten et interview med en international ekspert i kemiske våben under overskriften ”Skripal-gift var meget ren og hårdfør”; der er heller ikke i underoverskriften brug for at nævne, at det var et drabsforsøg, eller at det handler om den russiske eksspion – Skripal er blevet en mediekendis.

Både DR og TV 2 fortæller i deres store aftennyhedsudsendelser den 18. maj, at eks-spionen samme dag er blevet udskrevet fra hospitalet.

Skripal-sagen dukker også op i andre sammenhænge, for eksempel i Berlinskis historie om en anden russisk kendis, superoligarken og fodboldmæcen Abramovitj (ham med Chelsea FC), der angiveligt har fået visumproblemer i Storbritannien.

Massedrabet:

At det var et russisk våben, der i juli 2014 skød et passagerfly ned over Ukraine, blev dokumenteret af to internationale ekspertgrupper den 24.-25. maj 2018. MH17 var på vej fra Holland til Malaysia. Alle 298 mennesker ombord døde, flest hollændere. Siden nedskydningen havde det stået klart – i hvert fald uden for Rusland – at flyet var blevet ramt af et russiskproduceret BUK-missil, men det officielle Rusland har konsekvent afvist ethvert kendskab, ligesom russiske politikere og medier har lanceret en række alternative (konspirations)teorier.

Næsten alle de analyserede danske medier bringer nyheden om dokumentationen i ret ensartet og kort form og med de samme kilder i form af nyhedsbureauerne, undersøgerne og de hollandske myndigheder. Bl.a. tv2.dk følger op dagen efter med officielle udtalelser også fra Ruslands udenrigsminister Lavrov og præsident Putin. Lavrov afviser igen blankt via det russiske nyhedsbureau Tass. Han sammenligner med Skripal-drabsforsøget, at begge sager blot bruges af andre til at "spekulere i flere hundrede menneskers død for at fremme deres politiske mål", og så "må de selv have det på samvittigheden". Dr.dk citerer det amerikanske udenrigsministerium for det modsatte synspunkt: "Det er tid til, at Rusland holder op med at lyve og redegør for sin rolle i nedskydningen". Sagen – et regulært massedrab på EU-borgere og andre fra Vesten – bliver ikke fulgt yderligere op i de danske nyhedsmedier.

5.18 OG NOGET AF DET ANDET, FRA RUST OG RUMKAPSEL TIL ISBRÆ OG POPMUSIK

Mathias Rust blev en mediesensation, da han som 18-årig landede sin lille Cessna midt i Moskva, i hjertet af den kommunistiske blok. Den 31. maj 2018 bringer Politiken et fødselsdagsportræt af 80'er-helten med kig tilbage til et Sovjetunionen på vej i opløsning. Rust var på en fredsmision, sagde han dengang, i "over fem timer fløj han uforstyrret gennem sovjetisk lufterum", skriver avisen, og "den historiske bedrift sidestiller Mathias Rust med moderne 'frihedshelte' som Julian Assange og Edvard Snowden".

En helt anden flyvetur var Andreas Mogensen på i september 2015 med en russisk Soyuz-raket, da han blev den første dansker i rummet og besøgte Den Internationale Rumstation. Hans rumkapsel blev i maj udstillet på Danmarks Tekniske Museum i Helsingør. Dr.dk bringer i den anledning en tekst-, foto- og videoreportage og et sjældent eksempel på journalistik om fagligt og diplomatisk dansk/russisk samarbejde.

Lignende eksempler på fredeligt samarbejde er historierne om det arktiske topmøde i grønlandske Ilulissat tæt ved den store isbræ. Topmødet markerede 10-års-jubilæet for Ilulissat-erklæringen om arktisk samarbejde; aftalen omtales konsekvent som en diplomatisk succes for konsensus og sameksistens, men på en baggrund af konflikt og kamp om retten til hav og havbund.

Eurovision (Melodi Grand Prix) er popmusikkens årlige medieøjeblik og øjeblik for politiske markeringer. På finaledagen 12. maj bringer Berlingske et opslag om "Eurovision i skyggen af Europas slagsmål", primært om striden mellem Rusland og Ukraine. Artiklen konkluderer, at "Eurovision er stadig en vigtig platform for politiske statements".

5.19 ANALYSE OG DISKUSSION – TVÆRGÅENDE FUND OG PARADOKSER

I dette kapitel fremhæves og diskuteres nogle observationer, der er gjort på tværs af danske nyhedsmediers Ruslands-dækning i 2018.

Først gives eksempler på, hvordan medierne beskriver processer og begivenheder i Rusland – og især hvordan medierne beskriver dem negativt, selvom de til forveksling ligner processer og begivenheder i Danmark og Vesteuropa, der beskrives neutralt eller positivt.

Derpå diskuteres observationer af ordvalg, diskurs og vinkling i de danske medier. Om-drejningspunktet er nyhedsmediernes arbejdsmetoder og roller.

Når stemmeprocenten skal op – med flere midler.

Valgdeltagelsen var et centralt tema i den danske mediedækning af Ruslands præsidentvalg i marts 2018. Ganske forståeligt: Dels var der ingen spænding om selve valgresultatet, nemlig et genvalg af Putin. Og dels blev en høj valgdeltagelse, både bredt i Rusland og i de danske medier, anset som vigtig for præsidentens politiske legitimitet. Det er en almindelig antagelse, at en høj valgdeltagelse viser tillid til den politiske proces og interesse for valgets temaer og for politik generelt. Og omvendt, at en lav valgdeltagelse svækker den politiske legitimitet (selvom passivitet også kan skyldes tilfredshed). Vi har set argumentationen også ved brexit-afstemningen i 2016, ved det danske lokalvalg i 2017, ved USA's midtvejsvalg i 2018 og i hele optakten til valget til EU-Parlamentet 2019. Den øverste russiske valgkommissions formand fremhævede da også den "storstilede informationskampagne" op til valget som så effektiv, at "vi nåede virkelig enhver vælger" (CEC, 2018). Det blev også gjort nemmere at stemme, bl.a. ved brevstemmer, valgfrit afstemningssted, hjælp til transport m.v.

I danske medier fremstilles det som et demokratisk problem, at de russiske myndigheder så aktivt arbejdede for at få russerne til at stemme. Den generelle tolkning er, at mange af de anvendte midler var tvivlsomme eller ligefrem ulovlige.

Og hvorfor er denne danske mediedækning så problematisk, set fra et professionelt journalistisk synspunkt? Det er den af mindst to grunde:

- fordi dækningen er upræcis eller ligefrem fejlagtig, hvad angår fusk og lovbrud.
- fordi dækningen bygger på en forkert præmis om, at det russiske ønske om høj valgdeltagelse er særligt russisk.

Upræcis – eller ligefrem fejlagtig

At dækningen er fejlagtig/upræcis ses for eksempel i et Ritzau-nyhedstelegram, som dr.dk og tv2.dk bringer i stort set ens form på valgdagen med overskrifter om "fusk", hvor det fremgår, at "ansatte i statslige institutioner får brev fra deres administrationer om, at de må tage deres familie med til valglokalerne. De får også at vide, at de kan stemme ved valglokaler på arbejdspladsen".

Politiken skriver før valget med en overskrift hen over hele side 6, at "Russere trues og lokkes til valgurnerne". Artiklen nævner ændringer – som at studerende kan stemme på deres universiteter og at statsvirksomheder har fået valglokaler for at gøre det nemmere for de ansatte – og at "stort set alle disse manøvrer er ulovlige".

Ifølge den russiske valgkommission er sådanne tiltag ikke alene lovlige, de er direkte anbefalede – men de danske artikler sidestiller altså sådanne ønskede tiltag med ulovligheder som dobbelt stemmeafgivning og afvisning af registrerede observatører.

På valgdagen bringer tv2.dk en artikel med en overskrift om "valgfusk" og citerer TV 2s korrespondent for, at der ved valgsteder i Moskva "har været markeder for at lokke folk til urnerne", hvilket kategoriseres som "valgsnyd". Igen er der ingen henvisning til, hvorfor et sådant lokalt marked på valgdagen skulle være ulovlig eller snyd.

Samme tendens ses i en artikel i Jyllands-Posten dagen efter valget med overskriften "Feberhed russisk valgdag med en bitter bismag af organiseret svindel", hvori der fortælles om "en kolossal statslig kampagne for at få flere til at stemme"; der etableres således en forbindelse mellem den offentlige kampagne og organiseret svindel.

Den forkerte præmis om noget særligt russisk

Eksemplerne ovenfor leder hen til spørgsmålet om den forkerte præmis: At bestræbelser for høj valgdeltagelse skulle være noget særligt russisk.

Tværtimod, kunne man sige; i Danmark har vi eksempler og traditioner, der fint matcher og måske slår de russiske eksempler: Ved det seneste danske valg – lokalvalgene i november 2017 – gik regering, kommuner og regioner sammen om det, parterne selv kaldte ”en stor kampagne” med titlen ”Tænk dig om, før du ikke stemmer” (Økonomi- og Indenrigsministeriet, 2017). Begrundelsen var, at ”for mange – især unge – bliver hjemme på sofaen”.

De tre parter repræsenterer den kombinerede stats- og lokalmagts samlede administrative styrke. De allierede sig både med offentlige og halvoffentlige virksomheder såsom trafikselskaber, med udenlandske koncerner som TDC og Microsoft og med private organisationer. De appellerede om hjælp fra ”alle landets virksomheder, organisationer og foreninger ... den lokale fodboldklub, slagteren, erhvervsskolen, den store industri-virksomhed osv.”. De foreslog tiltag såsom valgdebat ved spejdernes lejrbrønd, valgplakater i sportshallen, valgfest på gymnasier, politikerbesøg i firmakantinen, valgbannere på virksomheders facader. Og de fremhævede konkrete eksempler som valgfælsek fra Aarhus’ slagtere og valgkager fra byens bagere.

Kommunernes Landsforening (KL) udgav et Inspirationskatalog. Heri anbefalede KL’s ledelse, at kommunalt ansatte skulle hjælpe med personligt at sprede ”stem!”-budskabet i privatlivet, og at kommunerne skulle klistre valgreklamer på deres biler. (KL, 2017).

Som mønstereksempler fremhævede KL bl.a.:

testimonials fra AGF’s superliga-fodboldspillere

Middelfart Kommunes aftale med lokal avis om en valgavis lavet af unge

valgmarkedsføring på diskoteker i Kolding

valgsteder på McDonald’s restauranter i København

valglistermærker på pizzaæsker i Brande

SMS-besked til andengenerationsindvandrere

Og i tvangskategorien:

obligatoriske politiske møder for arbejdsløse i Næstved

Stemmebokse på gymnasier er også en afprøvet dansk metode til at booste unges valgdeltagelse.

I Rusland bruges metoder som ”sang, musik, underholdning og uddeling af gaver” ved valgsteder altså ifølge fx Politiken for at ”lokke” vælgerne. Men som vist ovenfor er det svært at pege på en egentlig væsensforskel ifht. de danske metoder med underholdning, kendisser, fastfood og ligefrem tvang.

I den øverste ende af det danske valghierarki – valget til Europa-Parlamentet i maj 2019 – er der en tilsvarende målsætning om at hæve valgdeltagelsen, som i flere EU-lande var endog meget lav ved 2014-valget, helt ned til 13 procent (Danmark: 56,3 procent). Både centralt fra Parlamentet og lokalt i de enkelte lande tages forskellige midler i brug – spændende fra postkort og plakater, over en central database med positive eksempler på EU-fordele på lokalt eller personligt plan, til rekruttering af ”tusinder af frivillige i alle medlemslande, der har meldt sig og forpligtet sig til at overbevise folk om at stemme” (EU-Parlamentet, 2018).

Man forsøger også at gøre EU-valget mere ’sexy’ og legitimt ved at nominere *spitzen-kandidater* til posten som formand for Kommissionen, dvs. EU’s regeringschef. Rent logisk kan man godt følge den russiske valgkommissions-formands argument, når hun efter valget sendte en bredsider mod udenlandske medier og andre, der kritiserede den massive russiske informationskampagne: ”Selv dem, der kritiserede valgkommissionerne for manglende information om valget, ændrede af en eller anden grund holdning og begyndte at tale om en for aktiv informationskampagne” (CEC, 2018).

Censur - eller kamp mod anti-demokratiske kræfter.

Censur – i meget bred forstand som en begrænsning af det frie ord – fyldte en del i den danske mediedækning af det russiske præsidentvalg i marts 2018, men også i den generelle Ruslands-dækning i maj 2018.

Russerne har ganske rigtigt ikke samme mediefrihed som danskerne; Rusland ligger således helt nede på en 148. plads på det anerkendte World Press Freedom Index (RSF, 2018). Alligevel er det påfaldende, at der sjældent gives nuancer eller sammenlignes med forhold i Danmark eller andre lande. Som i beskrivelsen af valgdeltagelseskampagnen ovenfor ligner de russiske metoder nemlig ofte tilsvarende danske eller vesteuropæiske love og metoder.

Den 10. marts skriver Politiken på forsiden, at "Putins Rusland angriber retten til at ytre sig på det frie internet". Artiklen handler bl.a. om russiske myndigheders mange henvendelser til Google om at fjerne indhold, som de finder ulovligt, typisk pga "nationens sikkerhed". Ifølge artiklen handler henvendelserne om "alt fra kritik af styret over trusler om vold til islamistisk litteratur". Artiklen perspektiverer ikke til for eksempel Danmarks love på de områder, eller til lignende henvendelser fra andre europæiske lande til Google og andre store internettjenester. Eksempelvis den aftale, som EU-Kommissionen har indgået med Google, Facebook m.fl. om at fjerne ulovligt indhold inden for et døgn. Temaet kommer i dybden over flere sider inde i avisen. Her citeres en dansk Ruslands-ekspert for, at de russiske restriktioner italesættes "som et nødvendigt onde. Der eksisterer en fortælling om, at de her tiltag er nødvendige for at begrænse såkaldt vestlige indflydelsesagenter forsøg på at svække Rusland". Præcis samme argumentation, men med modsat fortegn, er grundlaget for EU's centrale anti-misinformations-taskforce East Stratcom, der omtales hos tv2.dk i marts – nemlig et europæisk forsvar mod russiske indflydelsesagenter.

Der er dog forsøg på nuancering og griben-i-egen-barm.

Jyllands-Posten bringer således den 31. maj en større artikel om, at den franske præsident "Macrons nye lov mod falske nyheder møder stor kritik". Kernen i kritikken er, at loven – en *lex Rusland* bl.a. "rettet mod russiske propaganda-medier som RT og Sputnik" – risikerer at give politikerne magten til at definere rigtigt og forkert, sandt og falsk.

I en klumme i Jyllands-Posten 12. maj sammenlignes en ny russisk lov om ulovligt indhold på sociale medier med dels en lignende tysk lov og dens store bødestrafte, dels EU's generelle aftale med Google, Facebook og Twitter. Klummen beskriver også den russiske ngo-lov. Denne lov kræver, at mange ngo'er skal registrere sig som "udenlandske agenter". Loven har ramt organisationer, der arbejder med menneskerettigheder, miljø, antikorruption, og er blevet efterlignet i bl.a. EU-landet Ungarn.

Den danske regering forsøger sig også med indholdskontrol – hvilket dog ikke nævnes i relation til Rusland. Nyere eksempler herhjemme: I november 2018 foreslog justitsminister Søren Pape at gøre det strafbart at hjælpe udenlandske efterretningstjenester med ytringer, der kan påvirke opinionen, uanset om ytringerne som sådan er fuldt lovlige. Og i december 2018 støttede Folketinget, at danske friskoler ikke må modtage støtte fra personer fra ikke-europæiske lande.

Propaganda – begge veje

De to russiske medievirksomheder RT (tidligere Russia Today) og Sputnik nævnes flere gange som propagandaorganisationer. I forbindelse med spionforgiftningen i Storbritannien blev RT med trusler om lukning og journalistudvisninger en del af diplomatikrigen, og op til fodbold-VM var der kritik af den danske målmandslegende Peter Schmeichels arbejde for RT.

Også med RT og Sputnik er det påfaldende, hvad der *ikke* nævnes – uanset hvad der kan indvindes om forskelle i samfundsmodel: USA's propagandamedier RL/RFE, Radio Li-

berty og Radio Free Europe, har siden 50'erne været rettet mod hhv. (ex)Sovjetunionen og Østeuropa, nu lidt bredere. Men ikke et eneste sted drages parallel mellem de russiske og amerikanske propagandametoder (CIA, 2017).

Putins fodboldkampe, Løkkes cykelløb

Fodbold-VM i Rusland i sommeren 2018 var en soft power-investering af de store.

Mediedækningen op til fodbold-VM fremhævede flere gange, at denne verdens største mediebegivenhed skulle give Rusland og landets ledelse et imagemæssigt boost både på hjemmebane og på udebane.

Dr.dk bringer den 30. maj interviews med et par danske landsholdsspillere, der er "bevidste om, at slutrunden bliver brugt som propaganda for præsident Vladimir Putins regime".

Jyllands-Posten havde medarbejdere rundt i landet som optakt og skriver den 27. maj, at Putins personlige engagement og møder med en række FIFA-spidsere nok var med til at sikre Rusland værtskabet. Den 30. maj bringer avisen en kommentar, hvori det hedder, at "Putin var sågar selv involveret, da Rusland bød ind på værtskabet", underforstået at det er dubiøst med statslederens involvering.

Fodbold-VM var og er markedsføring.

Store sportsbegivenheder bruges af lederne til imagepleje og national samling. Sådan har det været siden oldtiden, og det fortsætter i fremtiden (Rowe, 2004). Som når premierminister Noda og præsidenterne Hollande og Trump var direkte involveret i at gøre Tokyo, Paris og Los Angeles til OL-byer i 2020, 2024 og 2028. Eller da kronprins Frederik åbnede ishockey-VM i Herning i maj 2018, da kronprinsen og statsministeren i 2017 holdt møde i Statsministeriet med Tour de France's direktør, eller da de to fejrede håndboldherrerne VM-sejr i januar 2019, og kronprinsen gav både en guldmedalje og et kongeligt knus til hver af de danske spillere.

Ordet 'propaganda' høres ikke, når Danmarks regeringschef eller tronfølger således holder sports-topmøder eller overrækker guldmedaljer. Men i Rusland-omtalen bliver det lidt overraskende og problematisk, at Putin gør det samme.

5.20 DANSK, DELVIST JA. VESTLIGT, AFGJORT JA

Der lægges ikke generelt et særligt dansk indhold ned over historierne, når nyhedsmediernes dækker Rusland. I marts måneds valgdækning var en sådan 'domesticering' tilfældet i blot 17 ud af 140 historier dvs. 12 procent – halvdelen af disse er danske politikeres eller eksperters kommentarer til valget. Valget blev beskrevet som en russisk og delvist international begivenhed, og meget af valgstoffet var reportager og/eller lavet af korrespondenterne.

I maj-materialet var domesticeringen langt større; den danske synsvinkel var markant i mere end hver tredje af historierne. De mange små historier om et russisk atomkraftværks sejlads op gennem dansk farvand fyldte antalsmæssigt meget, fulgt af historier relateret til dansk og svensk forsvar.

Vi og de, os og dem, god mod ond

Et tydeligt øst-vest-perspektiv, altså at Rusland bliver betragtet med vestlige øjne og ud fra europæiske værdier, er synligt i mange af historierne. Der ses en os-og-dem-diskurs – eller måske nærmere os-*mod*-dem. Øst-vest-forholdet er bl.a. beskrevet i Ellefson og Kingtepp (2004).

Et eksempel er beretningen om et blodigt massedrab i Syrien i februar 2018, der omtales i Berlingske den 6. maj: den sære sag om amerikansk militærs regulære nedslagtning af mindst et par hundrede russiske lejesoldater. Sagen med efterfølgende spin og røgslør op-

rulles over et opslag i avisen: Den ”amerikanske udenrigsminister praler nærmest af den. »Vi gav russerne kam til håret. Vi slog et par hundrede af dem ihjel«, siger han”. Artiklens slutning fortæller, at ”amerikanerne vandt – i den grad”, som at massakren nærmest er underholdning med amerikanerne som heltene. Skrivestilen står i kontrast til omtalen senere i maj af et andet massedrab, nemlig dokumentationen for russisk militærs nedskydning af et passagerfly over Ukraine.

I valgdækningen marts 2018 fandt vi, at Putin ofte beskrives som en utilregnelig skurk og russerne som vores fjender, en egentlig ond-god-diskurs (for eksempel som beskrevet af Tsygankov, 2016). Dette gælder, især når historierne også berører andre emner end valget. Eksempelvis i forbindelse med spiondrabsforsøget, der fremstilles helt entydigt som en os-og-dem-situation, skønt krisen aldrig blev synligere end vrede udenrigsministre og godt hundrede diplomatudvisninger.

I maj 2018 skinnede øst-vest-skellet igennem bl.a. ved det ret ensartede fokus på de reelt få tusinde demonstranter, der i de danske medier overskyggede selve præsidentceremonien og dens betydning. Dog med undtagelser, for eksempel en dobbeltside i Berlingske med interviews med præsidentens venner og fjender om ”Putin 4.0”.

Lidt ringere, lidt primitiv

Der er en tendens til, at Rusland ikke blot ses som anderledes, men også som lidt ringere, gammeldags. Eksempelvis i det dr.dk-fodboldinterview, omtalt i afsnit 4.2.5, hvor en af spillerne vil ”gøre opmærksom på de værdier og rettigheder, der gør sig gældende i et moderne samfund” – underforstået at Rusland ikke er moderne.

En lederartikel i Jyllands-Posten ved præsidentindsættelsen i maj 2018 kalder Putin for ”en bølge” i et land, der er ved ”at gå rabundus, økonomisk og moralsk”. Det økonomiske forfald beskrives, men det moralske forfald konstateres blot uden forklaring. I valg-materialet i marts fandt vi taberlandsbeskrivelsen flere gange, mest som økonomisk taberland, men i Jyllands-Posten også politisk og åndeligt, fx om russernes mentalitet: ”Han er populær, for russere kan lide en stærk mand, og de er til fals for nationalistisk bragesnak, selv om landet falder sammen om ørerne på dem”. Lederskribenten mener, at ”Putin præsiderer over et fallitbo”, og at ”Rusland har en afrikansk økonomi”.

Værdiladet ordvalg

Denne *framing* af Rusland og landets indbyggere bliver meget synlig i de ord, der bruges om landets ledelse. Om Rusland bruges jævnligt ord som regime, styre og magthavere. Om vestlige lande bruges mere neutrale ord som regering, myndigheder og ledere.

Således eksempelvis i en artikel på tv2.dk dagen før præsidentvalget ifm. konflikterne om spionmordforsøget, hvor briterne har ”myndigheder”, i modsætning til ”styret” i Rusland.

Tv2.dk taler også dagen før om ”magthaverne i Kreml”. Politiken bruger netop ordene regime og styre, bl.a. ved temaartikler op til valget. Jyllands-Posten gør det gerne på lederplads, i klummer og debatstof, og også dr.dk gør det. Børsen skriver ved præsidentindsættelsen, at det er ”Putin og hans regime”, der har påført russisk økonomi størst skade. Til denne undersøgelse faldt vi selv fra start i ’framing-fælden’: Kodningsmanualen taler således om ”communist regime” som en historisk reference i stedet for at bruge det mere neutrale ”communist period”.

5.21 KONFLIKT OG MAGTKILDER

Ruslands-dækningen er i det undersøgte materiale fyldt med konflikt, magtkamp og magtkilder.

I valgdækningen i marts 2018 havde 43 procent af historierne konflikt som et bærende

nyhedskriterium. I den almene mediedækning i maj 2018 var det hele 58 procent. Ved dækningen af valget optrådte officielle russiske kilder, dvs. regeringskilder og myndigheder, i godt hver tredje historie, mens russiske ngo'er, eksperter, politikere og menigfolk optrådte i lidt færre historier.

I den generelle majdækning er der en lignende vægtning mellem officielle/uofficielle kilder – men den samlede andel af *russiske* kilder er langt lavere og mere end halveret, så russiske ngo'er og 'almindelige mennesker' kun optræder i en håndfuld af de i alt 148 detailoptalte majhistorier. Det betyder altså, at langt de fleste historier i maj måned bygger på ikke-russiske kilder, ofte officielle kilder eller eksperter og ngo'er fra Danmark og andre vestlige lande.

Og hvad kan det så skyldes?

For det første er det tydeligt, at mens valget i marts åbenlyst indbød de danske medier til at portrættere Rusland og russerne, så er der i maj måneds generelle dækning kun ganske få reportager. Når redaktionerne hjemme selv laver historierne, bygges der på bureaustof og andre medier. Og når korrespondenterne leverer stof, er det lavet fra Moskva eller en anden hovedstad. Mediernes blik på Rusland er et blik på magthaverne og Moskva, og der er forsvindende lidt fra resten af verdens største land. Forskere taler gerne om 4-5 forskellige "Ruslande" (Zubarevich, 2015). Vi ser næsten udelukkende "Rusland 1", der udgøres af storbyerne og særligt metropolerne Moskva og Skt. Petersborg.

For det andet foregår en del af Rusland-nyhederne i majmaterialet uden for Rusland, hvilket naturligt giver flere ikke-russiske kilder.

For det tredje kan det skyldes en strukturel skævhed: Redaktionerne i Danmark ser primært europæisk og amerikansk stof; det samme med input fra egen research og omgang med kilder; få eller ingen på redaktionerne taler russisk eller har førstehåndskendskab til landet; og det er dyrt at rejse.

Og for det fjerde er adgangen til kilder i Rusland i praksis anderledes end i eksempelvis Danmark. Det hænger sammen med det russiske samfundssystems *power vertical*-struktur, hvor politik udstikkes og personer ansættes oppefra (Pertsev, 2017). Denne *power vertical* betyder naturligt også en begrænsning på adgangen til informationer og kommentarer. Samtidig er der vanskeligere adgang til alternative kilder i et anderledes civilsamfund, hvor svage ngo'er med dårlig økonomi har svært ved at tiltrække og fastholde dygtige og veluddannede folk (Patalakh 2017).

5.22 POTENTIALER, KONKLUSIONER OG ANBEFALINGER

Dette afsnit ser på Ruslands rolle i (mediernes dækning af) kultur og politik i Europa og USA.

Denne rolle kædes sammen med nogle af de perspektiveringer og præmisser, vi har fundet i de analyserede nyhedsmedier – og med perspektiveringer, der *ikke* er fundet. Dernæst ses på mediernes arbejdsmetoder inden en opsummering af hovedpunkter fra de foregående kapitler. Sluttelig gøres et forsøg på at kigge fremad.

Rusland i nyhederne

Russiske aktørers handlinger både ude og hjemme er i stand til at sætte dagsordenen for eksempel for dansk dækning af Washington-politik, af EU-stoffet og af det danske kongehus.

Rusland er en markant spiller på soft power-banen. Medierne er en del af et moderne diplomati, der ikke blot foregår på de bonede gulve, men også i det offentlige rum, hvor udenlandske aktører har "mere direkte adgang til de borgere, der har indirekte indflydelse på de politiske systemer" (Bro, 2006).

Rusland – i nyhederne fra USA

En Berlingske-artikel fra 31. maj 2018 er et godt og typisk eksempel på, hvordan Rusland fylder i mediedækningen af andre lande. USA's præsident Trump "fortryder" sin udpegning af justitsminister Jeff Sessions, skriver Berlingske den 31. maj 2018. Den konkrete anledning til artiklen er et Trump-tweet, og over en halv side gives så baggrunden, nemlig Trumps forsøg på at få stoppet den såkaldte Mueller-undersøgelse af præsidentens russiske forbindelser ved valget i 2016. Ordet 'Rusland' er nævnt hele seks gange i artiklen. Men artiklen handler derudover ikke om russere eller forhold i Rusland. Den handler sådan set heller ikke om amerikansk politisk indhold eller amerikanere generelt; den omhandler kun personstrid og politisk *proces*.

I det danske mediemateriale fra maj 2018 er der over 30 historier, hvor Rusland på samme måde spiller en central rolle i beskrivelsen af amerikansk politik. Rusland bliver således allestedsværende, uden at historierne handler om Rusland.

Rusland – i nyhederne fra Europa

Tilsvarende eksempler finder vi i dækningen af *europæisk* politik. Eksempelvis bliver Rusland særdeles synlig i mediedækningen ved dannelsen af en ny regering i Italien i maj 2018.

Det fremhæves ret konsekvent, at den nye regerings ene topfigur, Matteo Salvini, er erklæret Putin-fan og EU-modstander. Også overskrifterne fokuserer på Italien-Rusland-forholdet. Som for eksempel Jyllands-Posten, der den 19. maj skriver, at "Partier i Italien vil hæve sanktioner", altså træde ud af EU's fælles straffeaktioner udløst af Ruslands rolle i krigen i Ukraine siden 2014.

Ved giftdrabsforsøget i Storbritannien mod eksspionen Skripal overtog Rusland i den grad overskrifterne. Det var kort før præsidentvalget i marts 2018. Offeret var russer, giften var russisk, det lignede en klassisk likvidering af en dobbeltagent. Det kom øverst på den politiske og mediernes dagsorden i Storbritannien og fik også massiv medieopmærksomhed i Danmark og andre europæiske lande. Rusland-Storbritannien-forholdet strøg lige ind i både EU-Kommissionen og EU-Parlamentet, hos NATO og i USA's regering. Og i Rusland tog medier og politikere det med ind i valgkampen.

Rusland – i nyhederne fra Danmark

Når det gælder danske forhold, dominerer Rusland mediedækningen af forsvar, militær, krig – såvel konventionel krig med krudt og kugler som hybridkrig med manipulation og angreb mod it-systemer.

Da Sverige og Danmark i maj 2018 udvidede det militære samarbejde, henviste forsvarsminister Claus Hjort Frederiksen direkte til en øget trussel fra Rusland. Præcis som forligspartierne gjorde ved forsvarsforliget i januar 2018, og som de nordiske forsvarsmistre gjorde ved en udvidelse af cyberkrigssamarbejdet i november 2018.

Medierne overtager fjendebilledet.

For eksempel skriver Berlingske den 23. maj med citat fra Forsvarsministeriet, at danske F-16-fly fremover kan flyve ind over Sverige for at afvise russiske fly. Og dr.dk skriver dagen før om de "sikkerhedspolitiske udfordringer, hvor specielt Ruslands adfærd er et fælles anliggende".

Krigsretorik bruges om den kommende gasledning Nord Stream 2 fra Rusland til Tyskland. Den 30. maj vier Børsen et opslag til emnet og citerer bl.a. den ukrainske premierminister for, at gasledningen "er et våben, som skal stoppes. Så simpelt er det".

Også Jyllands-Posten trækker i flere artikler de store linjer op og kobler gasrør med Ukraine-krig, spiondrabsforsøg og amerikansk våbeneksport.

Rusland – i nyhederne om alt muligt

Tidligere er det beskrevet, hvordan Rusland efter 2014 har været et tilbagevendende emne ved dækningen af Eurovision (Europæisk Melodi Grand Prix). Eurovision-mediabilledet viser Rusland som skurken, mens Ukraine er offeret med tilsyneladende sympati fra det europæiske flertal.

Selv det ellers politisk neutrale danske kongehus' ageren påvirkes af mediernes dækning af Rusland-forholdet. Kronprins Frederik kom i den danske mediemølle omkring OL i Rio de Janeiro i 2016, da han i IOC stemte for at lade de dopingbelastede russiske atleter deltage – selvom den danske regering med bred støtte ville udelukke russerne. Så efter den royale mediekrise prøvede regeringen at stramme grebet om kronprinsens IOC-arbejde; det fremgår af et stort interview med statsministeren i Politiken den 6. maj 2018; både dr.dk, tv.dk, Berlingske og Jyllands-Posten citerer interviewet. Sagen – det danske forhold til Rusland, denne gang om internationale reaktioner mod landets statslige dopingprogram – var simpelthen så politisk betændt, at statsministeren måtte gå offentligt med en reaktion.

Mediedækning og russisk soft power

Når Rusland indgår markant i det danske mediebillede af politik og kultur, er effekten, at Rusland får større soft power-muligheder og bliver en stærkere spiller på den bane.

Denne soft power virker også rundt om i Europa. Når Rusland promoverer konservative og illiberale værdier både hjemme og ude, og når Rusland fører en aggressiv og måske destruktiv udenrigspolitik, så gør soft power, hvad det skal, nemlig at ”generere støtte til kontroversielle russiske udenrigspolitiske beslutninger” (Keating & Kaczmarzka, 2018). Tilsvarende er det ret veldokumenteret, at Rusland stod bag forsøg på at manipulere de amerikanske vælgere ved præsidentvalget i 2016 via bl.a Facebook; at Ruslands efterretningstjeneste GRU stod bag tyveri af emails; og at der var hackingforsøg mod stemmeafgivning/optælling (DiResta et al, 2016).

Det er stadig uklart og yderst tvivlsomt, om angrebene flyttede stemmer. Hvilket dybest set er ligegyldigt – for mediedækningen efterlader *indtryk* af, hvad russerne kan og gør, samtidig med at der er skabt yderligere splittelse og mistro til det politiske system. Og måske er det her, den egentlige hybridkrig foregår i det daglige – nemlig den løbende fodring af mistillid og tvivl og den jævnlige magtdemonstration, mere end i en konkret (cyber- eller fysisk) trussel eller egentlige angreb.

Dag-til-dag-dækning overtager alt

Den anden effekt er, at når medierne fokuserer så meget på bestemte emner og med bestemte vinkler, levnes der ikke plads til andet. Men nyhedsmedierne har svært ved *ikke* at dække det massivt, når USA's præsident fyrer den ene minister og rådgiver efter den anden, mens 'Russia-gate' udvikler sig.

Og nyhedsredaktionerne kan dårligt forbigå den krigeriske konfliktretorik, når fx den danske forsvarsminister eller udenrigsminister og deres russiske kolleger rasler med F-16-fly og atommissiler.

Dag-til-dag-dækningen af konflikt og magtpersoner kan altså forklares og forsvares jf. klassiske nyhedskriterier; også selv om det kan overskygge den politiske substans og den samfundsmæssige relevans, og vi må undvære andre historier fra Washington eller et mere nuanceret billede af Rusland.

Cyber-angreb her og der

Alligevel kan det virke påfaldende, hvad der *ikke* nævnes, og hvad der *ikke* perspektiveres til.

Et eksempel fra de analyserede perioder er ved lanceringen i maj 2018 af en dansk strategi mod cyberangreb. Af alle mulige cyber-risici er Rusland det eneste land, der nævnes som konkret trussel – afspejlet i mediedækningen. 14. maj bringer Politiken på forsiden interview med FE-chef Lars Findsen og Folketingets formand Pia Kjaersgaard om risici ved kommende folketingsvalg; igen er det Rusland og kun Rusland, der nævnes som konkret trussel.

Hvor er eksempelvis Kina henne i mediedækningen? Er de kinesiske hackere gået helt i stå? Og hvis de er, var det måske værd at nævne?

Det kan også undre, at de russiske cyber- og hybridkrigsmetoder beskrives som ret nye, og at den danske cyberstrategi dermed er både ny, nødvendig og rettidig.

Men alle kendte eksempler på russiske cyberangreb og russisk propaganda er som ydmyge udpluk fra det katalog over informationskrig, som USA's daværende forsvarsminister, Donald Rumsfeld, underskrev helt tilbage i 2003. Pentagons "Information Operations Roadmap" beskriver, hvad USA's militære styrker *gør, kan og skal* mht. virtuel krigsførelse: disinformation, PR, hacking, overtagelse af datanetværk, psykologisk krigsførelse, propaganda, "fighting the net" – *you name it*. Og med egne ord kunne ødelægge hele det globale spektrum af fremvoksende kommunikationssystemer. Så russiske trolls og dansk cyberhandleplan er gamle nyheder, hvis man sætter det i forhold til, at USA's ambitioner og metoder var endnu mere omfattende allerede 15 år tidligere (DoD, 2003).

NATO-øvelser og russisk militær

Tilsvarende observationer kan gøres ved (medie)omtalen af militærøvelser. NATOs Trident Juncture-militærøvelse i Norge i oktober-november 2018 skulle træne krig for et NATO-land under et fjendtligt angreb, og den skulle fremvise militære evner – begge dele adresseret til Rusland og begge dele af deltagerne og i de danske nyhedsmedier fremlagt som en defensiv og fredsbevarende øvelse.

Året forinden gennemførte Rusland og Hviderusland militærøvelsen Zapad 17 klos op ad Polen, de baltiske lande og i Østersøen; den øvelse blev generelt i danske nyhedsmedier betegnet som aggressiv, truende.

I et tidligere afsnit er det beskrevet, hvordan nyhedsmedierne i marts 2018 fremhæver problemer ved det russiske præsidentvalg og undlader sammenligningen med helt tilsvarende metoder ved danske og europæiske valg. Der er beskrevet lignende tendenser inden for censur/ytringsfrihed og propagandametode i sportsverdenen: Tilsyneladende ens metoder og handlinger tillægges negativ, når det handler om Rusland, men neutral/positiv værdi, når det gælder Danmark/Vesten.

Ubalance i forståelsen.

At en tematisk parallel eller et historisk perspektiv *ikke* omtales, betyder ikke, at der er fejl i den enkelte historie. Slet ikke; og vi kan ikke påpege sådanne konkrete fejl i det analyserede materiale. Nyhedsmedierne udvælger det væsentlige på vegne af publikum. Men hvis fravalgene giver ubalance i den samlede forståelse, kan det være udtryk for en ubalance også i den redaktionelle arbejdsproces.

Manglende kilder og mixede roller

Dermed nærmer vi os tre forhold, der handler om redaktionernes arbejdsmetoder og kun delvist om Rusland:

Oplysninger uden kildeangivelse

Journalister som eksperter

Journalister som kommentatorer

De tre forhold hænger sammen og kan give indtryk af *bias*, af holdningsmæssig skævhed. (Bemærk, at denne undersøgelse kun ser på, hvad udvalgte nyhedsmedier faktisk har bragt om Rusland; vi har ikke observeret arbejdsproces og/eller interviewede aktører undervejs).

Kilder i og uden for Rusland

Helt generelt kommer mange oplysninger uden kildeangivelse. For eksempel når korrespondenterne udlægger, hvad Putin tænker: På valgdagen i marts 2018 kan JP fortælle på forsiden og på et opslag inde i avisen, at "Efter næsten to årtier ved magten har Vladimir Putin blikket stift rettet mod sin plads i russisk historie". Berlingske skriver, at "Sejrssikker Putin vil bare have det overstået". Dagen efter beskriver DRs korrespondent fra Moskva Putins tanker: "Jeg tror ikke, Putin som sådan har nogen planer om at ændre den kurs, som jo også har skaffet ham opbakning fra 3 ud af 4 vælgere i går". Ved præsidentens indsættelse i starten af maj fortæller Berlingske, at Putin ikke havde drømt om tv-billeder af demonstrationer mod ham.

Også vigtige konkrete oplysninger kommer uden kilde:

Putin var som nævnt sikker på genvalg, og derfor blev stemmeprocenten og sejrens størrelse vigtige, også i Rusland. I de danske medier blev Kremls såkaldte 70-70-målsætning et fast begreb: en valgdeltagelse på 70 procent, og 70 procent af de afgivne stemmer til præsidenten. Men der er ikke noget sted i materialet nævnt en kilde til dette centrale måltal. På samme vis er der ikke kilder til kontroversielle oplysninger, eksempelvis når Jyllands-Posten skriver, at russiske offentligt ansatte og medarbejdere i statsvirksomheder var tvunget til at stemme, "i nogle tilfælde under trussel om fyring".

I både valgdækningen og majmaterialet i 2018 blev præsidentvalget, spionsagen og fodbold-VM ofte kædet sammen – typisk uden kilde til sammenkædningen, i bedste fald med politikere eller andre nyhedsmedier som kilder.

Andre medier og andre journalister som eksperter er i det hele taget de mest anvendte kildetyper; det gælder både i marts og i maj 2018.

Er denne tilsyneladende mangel på tydelige kilder et problem? Ikke nødvendigvis.

Hvis udenrigsjournalistikkens formål er at give forståelse og sammenhæng til begivenheder og øjenvidneskildringer (Sambrook, 2010; Berggreen & Jørgensen, 2016), og journalisterne er guider (Archetti, 2012; Tsetsura, 2011), er det for forbrugerne måske mindre vigtigt at kende alle mellemregninger.

Men ud fra såvel traditionelle som nye journalistiske kvalitetskriterier bliver det kontroversielt, hvis transparensen sløres, eller hvis kildebruken skævvrides. For så ved forbrugerne ikke længere, om nyhederne er mere end gisninger og rygter.

Reportere som eksperter og kommentatorer.

Det er også kontroversielt, når redaktionernes egne reportere optræder kommenterende og med personlige holdninger, særligt hvis der ikke er tydelig varedeklaration (altså: hvad der er meningsstof, og hvad der er nyhedsstof).

Ved opdelingen i genrer er det vanskeligt at skelne mellem "nyhedsanalyse" og "kommentar, klumme", og selv i reportager og regulære nyhedshistorier ses journalistens personlige kommentarer.

Avisernes udlandskorrespondenters og øvrige journalisters ekspertise og erfaring bliver ofte brugt i analyser og klummer. Politikens internationale redaktør skriver den 8. maj 2018 under overskriften "Nu bliver det svært for Putin" en "International analyse". Heri reduceres Putins politiske formåen – efter 18 år som landets øverste leder – til at være magtpolitik, mens velfærdspolitikken ifølge artiklen blot har været baseret på "tilfældige udsving i råvarepriserne". En stor artikel på valgdagen 18. marts er endnu mere

kommenterende i sit indhold, men måske tydeligere i sin varedeklaration, idet forfatteren præsenteres som både kommentator og journalist. Nogle dage forinden skriver en udsendt medarbejder fra Skt. Petersborg, at "Kreml er bange".

Fra Berlingske er der et eksempel hen over halvanden side den 7. marts, hvor giftangrebet på en eksspion forklares med det kommende præsidentvalg og Putins ønske om hævn – ren spekulation på dagen og præsenteret som nyhedshistorie.

I artikler på dr.dk og tv2.dk bruges udlandskorrespondenterne som citerede kilder til at give kommentarer og vurderinger, helt på lige fod med andre citerede kilder.

Tydeligst er det på fjernsynsskærmen, hvor de erfarne Rusland-korrespondenter med Kreml i baggrunden svarer på nyhedsværtens ofte holdningsprægede spørgsmål, mens dækbilleder til indslagene kommer fra nyhedsbureauer, arkiver eller sociale medier. Det sker eksempelvis dagen efter præsidentvalget på begge tv-kanaler.

Også korrespondenterne i London, Washington og Bruxelles bruges til sådanne ekspertvurderinger.

5.23 HOVEDPUNKTER FRA MARTS OG MAJ 2018

Ved præsidentvalget i marts 2018 er den siddende præsident Putin her, der og allevegne i de danske nyhedsmediers dækning, præcis som i de russiske nyhedsmedier. I den generelle Ruslands-dækning i maj 2018 er han ikke nær så synlig.

Der er meget fokus på konflikt; i over halvdelen af historierne er konflikt fremtrædende som nyhedskriterium.

Nyhedsstof er dominerende genremæssigt. Vi fandt, at redaktionerne selv laver deres Rusland-stof, dog med meget stort input fra bureauer og andre nyhedsmedier.

Ved valget er der reportager og interviews fra Rusland. Disse genrer er stort set væk i maj-dækningen, hvor menige russere også nærmest forsvinder som kilder til fordel for danske/vestlige kilder og officielle russiske kilder.

Den danske vinkel ses nærmest ikke i marts måneds valgdækning; i maj måneds generelle Ruslands-dækning er der derimod dansk vinkel i over halvdelen af historierne.

Vidt, bredt og dybt – ny viden og gamle fordomme

Trods de kritiske observationer ovenfor er det samlede indtryk fra de to undersøgte perioder i 2018, at de danske nyhedsforbrugere har adgang til et omfattende og mangfoldigt billede af Rusland. Søgninger på den danske mediedatabase Infomedia viser, at de to perioder måske var specielle temamæssigt – men igennem hele 2017 og 2018 har Rusland omfangsmæssigt optrådt lige så tit i nyhedsmedierne.

Redaktionernes faste Rusland-eksperter og -korrespondenter deler ud af en dyb og bred viden om landet. De, og de udsendte reportere, giver os også nuancer, når de bevæger sig ud blandt mennesker. Som da dr.dk's unge reporter med selfiestang før valget i 2018 rapporterer om vodkaadiktion og ændrede alkoholvaner; trods perlerækken af Rusland-stereotyper giver den type historier faktisk ny viden ud fra gamle fordomme.

Nyhedsmediernes indbyggede natur er, at der skal være en begivenhed; ellers må man "invent an event" for at gøre det vigtige aktuelt (Berggreen & Jørgensen, 2016).

TV 2s udsendte korrespondent forklarer i et interview på tv2.dk før præsidentvalget i marts, at "når vi rejser ud, taler vi ikke bare med mennesker med magt. Vi taler også med almindelige mennesker. ... Det er vigtigt, at vi ikke bare bekræfter fordomme, men prøver at komme et skridt længere", siger han. Og der var særlig grund til at gøre det i 2018: "Det er et stort år for Rusland, så det er vigtigt med øget fokus. Der er en masse historier, der ikke ville blive fortalt, hvis vi ikke var der".

Det kan gøres endnu bedre

Men det er mest som optakt til store begivenheder som præsidentvalg og fodbold-VM, at vi ser andet end Moskvas magtcentrum og 'the power elite'.

Det er også meget tydeligt i analysen af de udvalgte danske nyhedsmedier, at russiske kilder og dermed russiske synspunkter fylder mindre ift. danske og vestlige kilder og synspunkter.

Og deri er det ene af de to store problemer – eller store muligheder – som vi har fundet: At blikket på Rusland er et snævert envejsblik. Eller som formuleret af Jens Jørgen Nielsen, tidligere korrespondent i Rusland: "Modsat billedet i vesten af Rusland, så er der ganske megen pluralisme i Rusland. ... Russerne kender vestlige synspunkter – i hvert fald i langt højere grad end omvendt" (Nielsen, 2015).

Den anden store mulighed er at sikre, at Rusland ikke – som det er set mange steder i det undersøgte materiale – dømmes på hårdere præmisser, end vi vurderer os selv. Det vil samtidig fratage russerne muligheden for at levere en fuldt berettiget kritik af åbenlys dobbeltmoral.

Ja, Rusland er et autokratisk styret land med menneskeretsproblemer og en skræmmende udenrigspolitik. Og ja, russerne er naboer, det store land er kulturelt og handelsmæssigt interessant. Derfor kan vi forvente en kritisk Ruslandsdækning i de danske nyhedsmedier. Men hvis vi tror på vores egen model for et åbent demokrati og frie medier, kan vi også forvente, at nyhedsdækningen er lige så selvkritisk og konstruktiv, som den er kritisk.

LITTERATUR

Aalberg, Toril et al (2013):

International TV news, foreign affairs interest and public knowledge.

Journalism Studies vol. 14.

Archetti, Cristina (2012):

Which future for foreign correspondence?

Journalism Studies vol 13.

Berggreen, Henrik (2016):

****Putin – ikke en af vore egne.**

Berggreen, Henrik & Asbjørn Jørgensen (2016):

****Det handler om at forstå verden – helt tæt på.**

Bro, Peter (2006):

Diplomatisk aktivitet i avisen. Journalistica 2, 2006.

CEC of Russia (2018):

Statement of the Chairperson, 23. marts 2018.

CEC, Central Election Commission of the Russian Federation.

CIA (2017):

A look back – The National Committee for Free Europe, 1949.

CIA, Central Intelligence Agency.

Dansk Journalistforbund og Danske Medier (2013):

De vejledende regler for god presseskik.

Pressenævnet.

Dansk Online Index (2018):
Toplisten for marts og maj 2018.
Kantar Gallup for Danske Medier Research.

DiResta, Renée et al (2016):
The tactics & tropes of the Internet Research Agency.
New Knowledge.

DoD, Department of Defense (2003):
Information Operations Roadmap.
USA Department of Defense.

Egne observationer i Rusland i perioden 14.-18. marts 2018.

Ellefson, Merja & Eva Kingsepp (2014):
The Good, the Bad and the Ugly. Stereotyping Russia the Western Way,
i Kristina Riegert, red.: *News of the Other.*
Nordicom.

EU-Parlamentet, valgmateriale (2018):
This time I'm voting.
European Parliament Press Room.

Hjarvard, Stig (2015):
Framing – Introduktion til et begreb og en klassisk tekst.
MedieKultur nr. 58.

Index Danmark/Gallup (2018):
Læsertal, 1. halvår 2018.
Danske Medier og Kantar Gallup.

Johansen, Kresten (2016):
****Domesticeret, platformsafhængig dækning samt:**
Sådan optrådte 10 tærskellande i danske medier.

Jørgensen, Asbjørn (2016):
****Mere konflikt, mere udland, mere dansk**

Kabel, Lars (2016; engelsk udgave 2017):
Danske mediers dækning af Rusland.
Ajour og Nordisk Journalister ved Danmarks Medie- og Journalisthøjskole.

Kantar Gallup (2018):
Seer-Undersøgelsen for marts og maj 2018.
Kantar Gallup på vegne af danske tv-stationer.

Keating, Vincent & Katarzyna Kaczmarek (2018):
Conservative Soft Power: Liberal soft power bias and the 'hidden' attraction of Russia.
Journal of International Relations and Development.

- KL (2017).
Inspirationskatalog – kommunalvalg 2017.
 KL og Kommuneforlaget.
- Kühle, Ebbe (2008):
Danmarks historie i et globalt perspektiv.
 Gyldendal.
- McBride, Kelly & Tom Rosenstiel (2014):
The new ethics of journalism: principles for the 21st century.
 Sage.
- Nationalmuseet:
Historien om Danmark og Historisk viden.
 Artikler hentet december 2018.
 Nationalmuseet.
- Nielsen, Jens Jørgen (2015):
Rusland mellem Fukuyama og Huntington.
 Noter nr. 204, Historielærerforeningens tidsskrift.
- OSCE – ODIHR Election Observation Mission (2018):
Russian Federation presidential election 18 March 2018 – Final Report.
 OSCE/ODIHR.
- Patalakh, Artem (2017):
What Makes Autocracies' Soft Power Strategies Special?
Evidence from Russia and China.
 The Korean Journal of International Studies vol. 15.
- Pertsev, Andrey (2017):
The Beginning of the End of Russia's Power Vertical.
 Carnegie Moscow Center.
- Rowe, David (2004):
Sport Culture and the Media.
 Open University Press.
- RSF, Reporters Without Borders (2018):
 World press freedom index 2018.
 Reporters sans Frontieres.
- Sambrook, Richard (2010)
Are Foreign Correspondents Redundant?
 Reuters Institute for the Study of Journalism
- Slots- og Kulturstyrelsen (2018):
Mediernes udvikling i Danmark.
 Kulturministeriet.

Taksøe-Jensen, Peter (2016):

Dansk diplomati og forsvar i en brydningstid/Den udenrigspolitiske udredning.
Udenrigsministeriet.

Tsetsura, Katerina et al (2011):

Professional Values, Ethics, and Norms of Foreign Correspondents

i P. Gross & G. G. Kopper:

Understanding Foreign Correspondence.

Peter Lang

Tsygankov, Andrei P. (2016):

The dark double: The American media perception of Russia as a neo-Soviet autocracy. Politics
vol 37.

Wike, Richard et al (2017):

U.S. Image Suffers as Publics Around World Question Trump's Leadership.

Pew Research Centre.

Zubarevich, Natalia (2015):

Four Russias and a New Political Reality i Leon Aron, red.: *Putin's Russia.*
American Enterprise Institute.

Økonomi- og Indenrigsministeriet, pressemeddelelse (2017):

Hjælp os med at få danskerne til at stemme den 21. november.

Økonomi- og Indenrigsministeriet.

** i Lars Kabel og Hans-Henrik Holm, red. (2016):

Mediernes (nye) verdensbilleder.

Ajour og Danmarks Medie- og Journalisthøjskole.

KODNING: RUSLAND I DANSKE NYHEDSMEDIER

PERIODER

Valget: Fra 5.-25. marts 2018 – historier relateret til præsidentvalget 18. marts.

Maj 2018: Hele maj 2018 – historier, der væsentligt omhandler Rusland og russere.

Medier:Aviser: Jyllands-Posten, Berlingske, Politiken, Børsen.

Tv-nyheder: TV 2 Nyhederne 19.00 og DR TV-Avisen kl. 21.00/21.30.

Online-nyheder: dr.dk og tv2.dk.

MEDIE

	valget 2018	Antal historier	
		Maj 2018 brutto	Maj 2018 netto
Berlingske	23	131	23
Børsen	6	47	18
DR.dk	25	132	33
DR1 TV-Avisen 21.00/21.30	5	14	9
Jyllands-Posten	25	119	24
Politiken	26	93	14
TV 2 Nyhederne 19.00	8	18	14
tv2.dk	22	48	13
Antal historier i alt.	140	602	148

GENRER

	Antal historier	
	valget 2018	Maj 2018
News – short note or front page reference	15	27
News – regular news story	38	40
News – background news story, news analysis	23	39
Reportage/feature	26	14
Interview, portrait	9	9
Critical investigation, investigative journalism	0	1
Editorial	4	7
H: Commentary/Column – opinion based	17	10
K: Other	8	1
Antal historier i alt.	140	148

EMNER

	Antal historier	
	valget 2018	Maj 2018
A: Domestic politics		
– national (Nordic) related to Russia.	30	16
B: Domestic politics inside Russia.	108	21
C: International politics including UN, BRICS, EU.	23	29
D: Russian foreign politics.	25	10
E: Military and security politics including NATO.	8	22
F: Ukraine and Crimea.	5	23
G: Wars in general, Syria – related to Russia.	1	5
H: The sanctions – the West towards Russia or vice versa	19	10
J: Business/Industry/farming in Russia.	4	4
K: Nordic investments in Russia – companies.	1	0
L: IT/Mobile/Digital.	5	10
M: Social conditions/Poverty/Children care.	6	3
N: Refugees and Migration.	0	1
O: Nature/Environment/Climate/COPs.	23	10
P: Natural disasters and Accidents.	0	0
Q: Energy and Oil.	3	25
R: North Stream II.	1	7
S: Culture /Family/Ethical and moral issues.	7	9
T: Sport – not results but sport as culture.	4	14
U: History.	6	5
V: Tourism/Travel.	0	2
W: Famous people (celebrities, not politicians).	5	9
X: Ordinary people – every day Russian lifestyle.	27	5
Y: Criminality.	25	26
Z: Corruption.	7	10
AE: Health.	0	
AO: Other.	23	23
Antal historier.	140	148

Der er noteret op til tre emner pr historie; derfor er summen større end antal historier.

NYHEDSKRITERIER

	Antal historier	
	valget 2018	Maj 2018
A: Event-timeliness.	46	99
B: Thematic timeliness.	107	35
C: Importance (great importance/impact for many) ...	30	64
D: Identification (with people/hosts).	25	16
E: Conflict.	60	86
F: Sensation.	19	45
G: Proximity (domestic angle, on location, intention of proximity)	42	24
Antal historier i alt.	140	148

Der er noteret op til tre nyhedskriterier pr historie; derfor er summen større end antallet af historier i alt.

FORFATTER Writer/producer

	Antal historier	
	valget 2018	Maj 2018
A: News agency	6	16
B: Social media	0	0
C: Own journalist sent out (parachute).....	20	6
D: Own correspondent (stationed abroad).....	36	18
E: Report/Press release (NGO, UN, etc.)	0	0
F: Own journalist (not sent out).....	62	87
G: Other media.	0	0
H: Unclear/not specified/other.....	18	19
I: External (freelance, commentator, etc.).....	11	9
Antal historier i alt.	140	148
Summen er større end antal historier, fordi nogle artikler har flere forfattere, fx både en korrespondent og en hjemlig journalist.		

KILDETYPER Sources

	Antal historier	
	valget 2018	Maj 2018
A: Russian president/prime minister/ minister	20	13
B. Nordic president/prime minister/ minister/	6	8
C: A spokesperson for A or B	5	3
D: Other politicians in Russia	15	3
E: Other politicians in the Nordic countries	4	3
F: Russian government authority/Ambassador.....	18	7
G: Nordic government authority/Ambassador.....	3	10
H: Russian expert/ Scholar/ Economist	6	3
I: Nordic expert/ Scholar/ Economist	10	18
J: Russian NGO/ Interest organization	17	5
K: Western NGO/ Interest organization	5	17
L: Russian military	0	0
M. Western military – NATO	1	2
N: Russian business people	2	5
O: Nordic business people.....	0	7
P: Russian police.....	0	0
Q: Ordinary people in Russia	31	5
R: Russian artist/ Culture person	3	2
S: Nordic artist/ Culture person.....	1	2
T: Russian athlete.....	0	0
U: Traveler/ Travel organizer	0	0
V: Journalist in the role of an expert	47	9
W: Simply quoting from other media, social media	27	37
X: Other.....	18	33
Y: Politician/spokesp. from 3rd country.....	19	28
Z: Expert/ Scholar/ Economist from 3rd country.....	11	16
.. No sources	10	148
Antal historier i alt.	140	148
Der er noteret op til tre kilder pr historie; derfor giver procentsummen over 100.		

HISTORISKE REFERENCER, ANTAL OG PROCENTER

	Antal historier	
	valget 2018	Maj 2018
A: No historical references.....	78	71
B: Old wars between Russia and Europe.....	1	0
C: The 1917 Revolution	1	1
D: WWII	2	6
E: Cold War	4	7
F: Communist regime.....	20	9
G: Fall of the Soviet Union 1991.....	7	4
H: Oligarchy in the 1990s	0	2
I: Chechen war or Georgian war.....	1	1
J: Syrian war	9	7
K: Ukraine conflict.....	26	28
L: EU and NATO expansion to the East		
– new members – including Ukraine.....	0	1
M: The military tensions in the Baltic Sea		
– incl. NATO troops in Eastern Europe and Norway.....	2	0
N: International cooperation in the Arctic area	0	2
O: Nord Stream II	1	0
P: The sanctions – Western and Russian.....	3	4
Q: Other	28	82
Antal historier i alt.....	140	148
Der er noteret op til tre historiske referencer pr historie; derfor er summen større end antal historier i alt. Hvor Nord Stream II er primært emne, er dette noteret under Topic og ikke også som historisk reference.		

PERSONFOKUS

	Antal historier	
	valget 2018	Maj 2018
Præsident Putin er i centralt fokus.....	88	26
Andre russiske aktører er i centralt fokus.....	22	7
Flere personer kan godt være i fokus i samme historie, fx ved dobbelt-portrætter. Derfor kan procent-tallene ikke umiddelbart lægges sammen.		

Photo: Nikolay Gontar

6.0 Coverage of Nordic Countries in North-Western Media of Russia

SVETLANA BODRUNOVA, RUSSIA

6.1 INTRODUCTION

Within the recent centuries, the relationships between Nordic countries and Russia have been intense and quite complicated. Six wars (including the Northern war in the 18th century and two wars between Russia and Finland in the mid-20th century) and changing shapes of territorial belonging have cast their deep impact upon the Russian-Nordic communication for decades, creating traumatic public memories. Today's international tensions and the sanctions regime add to the watchful political communication on the official level. At the same time, on the level of both businesses and people, neighboring Nordic countries continues to be one of the characteristic features for the North-West Russia. Thus, Finland remains the most popular tourist and shopping destination for the inhabitants of St. Petersburg and the Leningrad region, and, despite the sanctions and dropping trust to Russian economy on the whole, interest to investing to Russia and participation in economic forums stays just as high as before within the Nordic business communities.

In this particular moment when tensions oppose practices of good neighboring, it is crucial to know how full and how biased the coverage of both Russia and the Nordic countries is in the respective media systems. The process of mediatization of social (Hjarvard 2013) and political life (Esser&Stromback 2014) takes its own shape in international relations and, even if is not yet considered a key factor in decision making in trans-border collaboration, may help or prevent re-actualization of the 'ghosts of the past' and provide interpretations that would bind cultures together.

Our research has, for the first time ever, focused upon the coverage of four Nordic countries (Denmark, Sweden, Norway, and Finland) in textual media of the North-West region of Russia which, for this study, includes St. Petersburg and the Leningrad region. Iceland is excluded from research due to extreme scarcity of data. Also, this pilot study did not include other Russian regions that neighbor the Nordic area (like Karelia) and, thus, may be further expanded for a broader picture.

6.2 RESEARCH PREMISES

Coverage of the Nordic countries in Russian media and their public image: lack of previous research

We do not exaggerate when we say that studies of coverage of the Nordic countries in Russian media lack the relevant research history. Even if it is hard to believe given the large amount of intercultural and economic contacts between the two areas, the research upon how the Nordic area is reflected upon in Russian media has so far been scarce. Adjacent research zones, such as public memory or country image studies, are almost just as scarce. Studies that would have covered the four countries are absent from our view. The only work that comprises Finns, Swedes, and Norwegians is dedicated to their image in the minds of Murmansk dwellers a hundred years ago and is not based on media research (Kiselev 2000). A work similar to ours by title was done in 2016 (Zelenina 2016) but on the level of a Bachelor study at St. Petersburg University, used only qualitative interpretative reading, and was focusing on Karelian media and the media in St. Petersburg that especially dedicate pages to covering the Nordic countries. Our sampling strategy was very different (see below).

Today, even the (arguably) biggest Russian conference on Scandinavian countries and Finland in the Russian Academy of Sciences has not dedicated any panel or round table to assessing of public perceptions of these states in Russia in over a decade. None of country-level projects, like, e.g. *The Image of Finland in Russia* (2001, Karelian Center of Russian Academy of Sciences), *Finland and Russia: Images of Shared Past* (2014), or *Issues of*

Russian, Finnish and Scandinavian perceptions of each other (2016), include media coverage in their research.

Despite this, we may form some expectations by looking at the previous research on the image of the Nordic countries in Russian cinema and one-country case studies of a more or less remote past.

Repnevsky (2010: 25) tells that, historically, the peoples of “Pskov and Novgorod [oriented to interactions with] Poland, the Baltics states, and Sweden, while Karelians [were oriented to] Finland. And the consciousness of the inhabitants of Pomor area was, from old times, oriented to Arctic, to the Norwegian Kingdom”. But today, St. Petersburg has taken strong hold in shaping the North-West orientations on the whole, as it accumulates the bulk of business and tourist relations in the region. Getting deep into policy analysis of St. Petersburg administrations toward the Nordic states goes beyond the tasks of this research; we only want to state that the first study of media coverage of the Nordic countries should naturally start from the city of St. Petersburg and the surrounding areas of the Leningrad region, to avoid too narrow data splitting that would emerge if we took into account these historically relevant divisions.

In previous centuries, both Russia and the Nordic areas belonged to the North of Europe, and the mental borders between Russia and its neighbors were not that hard. Since then, though, things changed a lot. First, ‘the Nordic’ as a concept has acquired its full shape; it has become attractive enough for ex-Soviet republics like Estonia to wish to be perceived as Nordic, not as Baltic, at some point in history (Lagerspetz 2003). Second, the Soviet times, the NATO progress towards the Soviet/Russian borders, and gradual movement of the Nordic region, especially Finland and Denmark, towards closer collaboration with the EEU, political EU, and eurozone have erected an invisible wall between the two areas, putting Russia on one side and the Northern countries on the other in terms of world-views; today, this wall is felt again. Being of a nature different from the ‘virtual border’ (Petukhova 2010) of a century ago, it anyway creates a divide additionally to language boundaries and cultural differences.

With the scarce data we have at hand, we will now try to reconstruct the lines of preceding research on perception of Nordic states in Russian public mind. Having done this, we will then try to form some research expectations and research questions to answer.

Finland and Finns in the Russian public perception

Being the closest neighbor, Finland has induced the biggest volume of research about mutual perceptions and descriptions in the respective public spheres. But the major problem of these studies is that they are usually very broad and cover the history of Russian-Finnish relations starting from the 17th century; they mostly focus on the times of tensions and wars – or on the immediate aftermath, thus, drawing either the picture of cultivating the enemy image (or, at least, an image of Other) or that of demolishing it (see, e.g. RAN 2005).

The two widely known and well-analyzed media campaigns against Finland were the anti-autonomy one in late 19th – early 20th century and the campaign during 1940s – early 50s that formed the image of Finns as an enemy. The first one lasted for years at the verge of the 20th century when the Russian authorities tried to deprive Finland of its autonomy rights within the Russian empire (Pul’kin 2010). It is at that moment when the pro-Finnish views of the Russian liberal intelligentsia have become especially evident. For them, Finland was an example of Europeaness, which combined features of national character with spread of literacy and enlightenment still not seen in the then Russia (Vitukhnovskaya 2004), while pro-governmental press was portraying Finns as arrogant, lazy, lacking principles, drinking, and on the whole dysfunctional (Zhaboedov-

Gospodarets 2011). The campaigns parallel to the Winter war and the World War II not only formed the image of enemy (Kutuzov 2007) but also tried to divide 'ordinary Finns who wanted revolution' from army officers and Nazi followers who 'extinguished the working class' of Finland (Tyagur 2016).

In a rare volume called *A Multi-Faceted Finland: Image of Finland and Finns in Russia* (2004), only one chapter is dedicated to media coverage of Finland in the Soviet press of the times of Nikita Khrushchev (Rupasov&Chistikov 2004). It shows how the central USSR press has started the formation of the Finnish image as that of a friend, not enemy. The authors underline that, due to the iron curtain, lack of first-hand personal experience became a foundation for journalistic reporting about Finland, and the domestic Finnish politics was covered in a scarce and fragmented way, while the estimates of the size of the 'camp' of enemies of the USSR were varying depending on momentary ideological necessities. At the same time, the efforts of the Soviet government to support good neighborhood relations were highlighted, while Finland was portrayed as highly controversial in itself and ready to bite the friendly hand stretched towards it. The image of Finns as enemies was for several decades put into the context of the war with Germany; in most works about it, the national character of the Finnish soldiers remained unexplored. The same was true for most cultural products. Thus, in several Russian films on the Russian-Finnish war campaigns of the 1940s, Finns were shown in an abstract way. It was only in a pacifist post-Soviet movie 'A cuckoo' of 2002 where the only enemy for both a Soviet and a Finnish soldier was the war itself (Senyavskaya 2005).

It was in the early 1970s only when the image of enemy started to fade (Matveevskaya&Pogodin 2015). By 1990s, the image of Finns in Russian media was rehabilitated, as Vartanova (1999) states, and the coverage became 'favorable in general'.

Today, from national surveys, we know that over 80% of Russians do not have any distaste or antagonism towards Finns; only 5% claim they dislike the Finnish. This is similar to the data about other European nations like the British, Germans, or French, and is substantially better than Americans do (WCIOM 2011); it also corresponds to the 2016 data on Sweden by Levada Center (Georgieva 2016). Before 2013, the post-Soviet period in Russian-Finnish relations was described by the researchers as the one of depoliticization, when diplomatic and trade relations became primary (Solovyova 2006). In terms of interpersonal relations, though, some scholarly works underline the latency of mutual negativism, especially on the Finnish part towards Russians (Sablina 2011). This is noticed by the scholars despite their own claims that, in the end-20th century, the countries did not have critical disagreements (Sablina 2011; Repnevsky 2006).

After the Crimean crisis and the Donbass military conflict, after which the Nordic defense union NORDEFCO has intensified both on bilateral level and in general, and the Nordic countries joined the sanctions/counter-sanctions regime, the coverage became more harsh on both sides. Thus, Finnish authorities have claimed that Russian media were biased in coverage of juvenile justice in Finland (the cases when children are taken away from families) (Fontanka 2015); in 2015, a special committee was created in Finland that would monitor and counter-act to Russian propaganda (Interfax 2015). These measures were, though, directed to the Russian federal media, while regional media had their own agendas and views. Some researchers claim that Finland, just as Sweden and Norway, were among the most harsh critics of Russia within the Crimean – Donbass crisis (Alexandrov 2015); it is crucial to know whether this attitude is reciprocated in Russian general-interest and public affairs media.

Sweden and Swedes in the public perception of Russians

As the aforementioned Levada Center survey stated, over 75% of Russians treat Sweden/Swedes well, and only a minority has some negative views about Swedes (Georgieva 2016).

But it was not always the case. Thus, in both the post-war Soviet Union and Sweden, hostility campaigns in press were characteristic for till late 1950s (Rupasov 2012, 2014); one of such campaigns in Sweden is even believed to have prevented Nikita Khrushchev's visit to Sweden (Rupasov 2012: 132).

Several Russian researchers agree that Russian imagination on Sweden and Swedes has to be dated back to early 19th century when many Swedes came to Russia for work and living, and personal contacts intensified creating the first ever stable image of Swedes in Russian minds, (Chernysheva 1999, 2000; Syzrantsev 2010), first and foremost in those of the citizens of St. Petersburg, the then capital of Russia. Based on archive documents of the 19th century, Chervysheva (1999) reconstructs a really positive image of Swedes in Russian perception, based on 'respect to law and traditions, being earnest, neat, diligent in any affair <...> pragmatism, fairness, and inner decency' (Chernysheva 1999: 23-24). Today, Swedes, just as Finns, have been stereotyped more towards being cold in relations and too pragmatic, especially after a perestroika-time movie 'Interdevochka' (1989).

Norway and Norwegians in the public mind of Russians

There are no clear census or survey data on how Russians would treat Norway and Norwegians. Some qualitative research suggests that, for Russians,

"Norwegians are mostly perceived as neutral, they do not invoke any strong emotion. It changed in time depending on ideological alienations of mass media: in the Cold War years, it was closer to negative (due to Norway's participation in NATO); during perestroika, it inclined to friendship, as this country was imagined as an ideal of societal organization. But when the border- and resource-oriented contentions resume in early 21st century, treatment of Norway turns into a slightly cautious one.

But for Pomor people, for many centuries, Norwegians have been friends-competitors. The matter is that Norwegians and Pomors have for centuries co-existed on the same, even if vast, space of Arctic waters" (Repnevsky 2010: 26).

The most serious ideologically-based negativity towards official Norway, as research suggests, was expressed during 1948-1949 (when the country was entering NATO; Zaretskaya 2017a; Podoplyokin 2006) and end-1970s – early 1980s, when tight military contacts between Norway and the USA got extensive attention in the Soviet press (Zaretskaya 2013) and the Swedish 'polar diplomacy' articulated the pretensions to Spitsbergen (Timoshenko 2012), while 1950s and 60s, despite the Cold War was at its height, saw better relations (Zaretskaya 2017b). Throughout the Soviet times, publications about Norway in the central USSR press were mostly of political nature and highly depended on the ideological climate in the USSR. In 1990s, the overall change of Russian rhetoric and several acts of 'good neighborhood' policy, including the signing of Barents region agreement in 1992, helped change the perceptions of Norwegians.

Today, one may see several parts, or layers, in the image of Norway (Zelenina 2016). What we stated earlier about the differences of countries' images on the official and popular levels is especially true for Norway. For citizens of North-West Russia, Norway mostly remains a good neighbor and a tourist destination. On the official level, Norway remains a NATO member with strong ties with the USA and the EU that shares their policies, including the introduction of sanctions against Russia. But all in all, this country is a rare object of coverage in the federal media; the only significant peak of coverage in the recent years was related to activization of the Nordic countries in discussing the Arctic issues.

Denmark and the Danish in the Russian public mind: an absent research field

The data on perception of Denmark in Russia are scarce to the extent that they may be called non-existent. Recent academic publications are dedicated to trans-border

economic relations, Arctic policy, the Danish People's Party and its populism, and other similar topics. Denmark is sometimes mentioned along with Finland, Sweden, and Norway when Russian stereotypes towards the Nordic countries are discussed in media, but these publications are superficial and cannot serve as trustful sources of information. Thus, this research will actually be the first to try and map the topicality and sentiment of North-West Russian media towards Denmark.

6.3 RESEARCH QUESTIONS AND SAMPLING

Our review poses a range of questions for our study. Thus, our major task is to look at what news break through to the major textual media of St. Petersburg and Leningrad region and what shape they take.

In particular, we will look at how systemic this coverage is. In this, we will assess the topicality of the coverage, its regularity and overall volume, as well as potential disproportions in coverage between the countries. Also, we will assess in what genres the publications are made.

Second, we will look at positive and negative coverage and see what topics bring more positive coverage and what topics (and what media, perhaps) portray the Nordic countries negatively. Sentiment will also be linked to genre and topic of the coverage.

Third, we will look at whether the coverage is politicized in terms of volume and bias, and will try to assess the issues in politics and economy that are salient in the coverage.

Fourth, we will describe the most important publications in an in-depth way to see how the discourse is formed and how the countries are portrayed, thus assessing the countries' image in the publications.

Based on fulfilling these tasks, we hope to be able to formulate recommendations in terms of information policy of the Nordic countries in the North-West Russia.

Research design and sampling: The pilot study covers one month of May 1 to 31, 2018, in textual media of St. Petersburg and Leningrad region. The press was chosen due to the fact that, till today, coverage of the Nordic countries in textual media is seen by experts as more systemic and full than that on TV (Vartanova 1999; Zelenina 2016). The month of May was also chosen deliberately: we were interested in daily, more or less routine coverage without big events that would distort the coverage patterns, like elections or big summits. At the same time, summer months are unsuitable for such a study due to scarcity of events within the holiday season. In May 2018, the only huge event was the World Hockey Cup in Denmark, which, of course, moved the coverage towards sporting, but the political, economic, and other topics were not distorted.

Our choice of media outlets was opposing the one by Zelenina (2016) who chose the media dedicated especially to covering the Nordic countries. The reasons why we did that were the following. First, we wanted to see what topics and sentiments get through to public affairs media of general interest, because it is them who form the agendas and have an impact upon policymaking, while specialized media interested in Nordic issues have smaller audiences which have this particular interest in Nordic news due to their professional or living pressures. In future, we could compare the coverage in public affairs media to that in these specialized projects. The latter are FlashNord information agency with a particular rubric dedicated to Finland and Norway; Fontanka information agency that has a rubric called 'Fontanka FI' about Finland; and the Nordic editorial office and tape at the federal information agency REGNUM. But focusing on these media or adding them to our sample would distort the answers to our research questions. Instead, we looked at the following range of media:

In St. Petersburg:

Fontanka information agency (general news content). The biggest information agency in St. Petersburg after BaltInfo ceased to exist in 2015. It calls itself information agency but actually mostly works as an open-access online news portal at fontanka.ru. This daily social and political outlet has existed since 1999 and was founded by AZHUR (Agency for Journalistic Investigations). Fontanka is considered independent; in 2006, it was nominated to the annual Runet Award.

Sankt-Peterburgskie Vedomosti ('St.Petersburg Bulletin'). The oldest socio-political (public affairs) information outlet of St. Petersburg which was founded in 1728 as a successor of Vedomosti founded by Peter the Great himself in 1703. The newspaper publishes in 8-page A2 format (with full-color printing) daily from Monday to Friday; on Friday, it comes with a weekly supplement 'Poster of the week' (black/white). From Monday to Thursday, the estimated circulation is over 22,200 copies, on Friday it reaches over 37,500 copies. It is distributed in St. Petersburg and the Leningrad region, including free distribution in more than 150 points. Its founder is the editorial office in the form of a joint-stock company. The paper is considered independent but more or less loyal to the authorities, as well as conservative in writing style.

Delovoy Peterburg ('Business St. Petersburg'). The largest business newspaper in St. Petersburg; considered to be independent and to have managers of large and medium level as its target audience. Founded in 1993 by Bonnier Press, an international media group with the head office in Sweden. Published daily on workdays, five times a week, the outlet circulates in 22,500 copies of A3 format with the number of pages from 20 to 48 in full-color printing. Distributes in St. Petersburg, including free distribution in the halls of the Pulkovo airport terminal and in various business centers. Today, belongs to a joint-stock company 'DP Business Press'. Since 2004, the newspaper has won many awards in the field of press and publishing both in Russia and abroad.

In the Leningrad region:

47news.ru, or '47 novostey'. The biggest regional information agency that supplies news from all parts of the Leningrad region to other North-West media, local administrations, businesses, and ordinary people, as it works, similarly to Fontanka, as an open-access online news portal. The title comes from 47, the official number of the Leningrad region in the Russian nomenclature of regions. Founded in 2005, it is located in St. Petersburg but operates mostly in the region.

Baltiysky louch ('The Baltic Ray'). A weekly information newspaper published since 1931. The outlet of St. Petersburg's Petrodvorets district and Leningrad region's Lomonosov district. The newspaper is published once a week on Fridays in A3 format, with 24 editorial pages in volume, black/white. The circulation is 3,000 copies. The newspaper is the official media of the Leningrad region government, Leningrad region's Lomonosov district and Lomonosov municipalities. The founders are 'The Baltiysky louch editorial office', the Lomonosov district administration, the municipal Council of Lomonosov, and the Committee on information and public relations of the Leningrad region.

Gatchina INFO. The newspaper is a public affairs weekly published since 1996 on Thursdays in an A3 format on 32 pages with a circulation of 5,000 copies, in full-color printing. Distributed in Gatchina and Gatchina district, including the town of Vyritsa. The outlet is a part of a media holding 'Oreol INFO'. At the beginning the newspaper was free; later, it became distributed on a paid basis.

Krasnaya Zvezda ('The Red Star'). The regional public-political newspaper founded in Priozersk (Kakissalm) area in 1940. The outlet is published twice a week on Wednesday and Saturday and distributed in Priozersk and Priozersk district in A3 format. The Wednesday edition has 8 pages and a circulation circa 4,500 copies; the Saturday edition has 12 pages and a circulation of almost 5,000 copies. The founder of the newspaper is LLC 'Newspaper 'Red Star'.

Peterburgskiy rubezh ('The St. Petersburg Frontier'). The information-and-analytics newspaper published weekly on Thursdays since November 1997 with a circulation of 10,000 copies of A3 format, black/white, on 16 pages. The newspaper is distributed free of charge in shopping centers of Sertolovo and microdistrict Chernaya Rechka. The newspaper was established by the administration of the municipality Sertolovo and the Committee on information policy and telecommunications of the Leningrad region.

Priozerskie vedomosti ('The Priozersk Bulletin'). The newspaper is a weekly public affairs one published on Thursdays on 24 pages of A3 format and founded in 2010. The circulation is 2,000 copies. Distributes in Priozersk and Priozersk district. The founder is LLC 'Priozerskie Vedomosti'. The edition is black and white except advertising bands. The employees of the newspaper are the owners of numerous professional awards, both regional and national.

Vyborgskie vedomosti ('The Vyborg Bulletin'). A public affairs outlet published since 1991 and distributed on the territory of Vyborg and Vyborg district. The newspaper had 5,000 copies published two times a week (on Tuesday and Friday) in A3 format, the number of pages ranged from 36 to 40. Its slogan is 'A large newspaper for a small town'. Ceased to be published in print on March 30, 2018 for financial reasons, currently exists as an online-only publication. Founded by JSC 'Newspaper 'Vyborg sheets'.

Thus, our selection is wide enough to comprise both online-only and print outlets; to let in the largest media of both kinds; and to include the papers founded before, during, and after the Soviet period, which implies differences in their style and approach to news. Also, it includes independent media and those which belong to local administrations. For the convenience of reading, we will use the following short labels for the papers: FO, SPbV, DP – for the St. Petersburg outlets, and 47N, BL, GI, KZ, PR, PV, VV – for the regional news outlets.

Here, we also need to state that, during the recent years, the newspaper market of St. Petersburg has suffered from huge and devastative efforts on the part of Life Media Group that came from Moscow. In an attempt to conquer the market for its '78Live' newborn news channel, Ashot Gabrelyanov, the owner of the Life Media Group, has bought out and closed several important news outlets. E.g., the post-Soviet Nevskoye Vremya ('The Neva Times') and the Soviet survivor Smena ('Shift') ceased to exist. At the same time, a sudden death of Oleg Rudnov, founder and owner of Baltinfo information agency, has led to its closure in 2015. Today, the news market of St. Petersburg is hardly as vibrant as it used to be in the 2000s. There are no textual media that would originate in St. Petersburg and be relevant throughout Russia; and even the local pages of the national papers are mostly closed or cut to 1 or 2 pages. This factor also needs to be taken into account for this and further research.

The data was sampled and collected the following way. For the newspapers, downloads from the Integrum database were used; Integrum is the all-Russian commercial database that indexes full-text publications of the overwhelming majority of the Russian newspapers. For online news portals, direct downloads from their main news tapes were used. The search in the database and on the portals was done for the following keywords (asterisks mark the flexible parts of the Russian words):

- скандинав* (=Scandinav*);
- Дани*, датск*, датчан*, Копенгаген* (=Denmark, Danish, Copenhagen);
- Финлянди*, финн*, финк*, финск*, Хельсинки (=Finland, Finn male/female, Finnish, Helsinki);
- Норвеги*, норвеж*, Осло (=Norway, Norwegian, Осло);
- Швеци*, швед*, Стокгольм (=Sweden, Swede/Swedish, Stockholm).

We did not search for 'Северные страны' ('Nordic countries'), as in Russian the 'Northern' and 'Nordic' are the same, and the search returned unspecified results. As we

told earlier, Iceland was so far excluded from our search, as test searches showed that we would get very scarce data incomparable to other country samples.

We used the full search results without any further sampling; the only thing that was done was elimination of duplicates within the samples from the same outlets when they were appearing in response to keywords from several countries (say, the same article appeared both for Finland and Norway). Such publications were put to a special group of 'multiple countries'. If the same or very similar article appeared in different news outlets, it remained in the sample.

All in all, after forming the samples and grouping the results, our sample included: 369 articles altogether; of those, 78 covered more than one Nordic country; 224 were mentioning Finland; and only 33, 23, and 11 were dedicated to Sweden, Denmark, and Norway, respectively. Of those, 6 publications also mentioned Iceland.

These publications were not only read through and interpreted. To get more objective results, we also coded the data for several parameters:

Number of words;

Focus on a country (yes/no);

Focus (internal Russian issues; internal country issues; Russia-country issues; external issues);

Genre (news / reportage / interview / feature / editorial);

Topicality (politics, economy, social issues, culture, history, sports, international relations, migration, religion, nature/environment, transport, tourism, technology, crime, war/military, science/medicine/health, weather);

Sentiment with which the country is portrayed (positive / neutral / negative / mixed / just mentioned).

The coded data then underwent assessment by metrics of descriptive statistics (Spearman's rho and Cramer's V metrics).

6.4 RESULTS

The coverage in general: topics, genres, and sentiment of the publications

As stated above, we have collected and assessed 369 publications of 10 news outlets.

The misbalances in the coverage: This sample has proved to be very uneven. First, in terms of number of publications per news outlet and the volume of substantial coverage that not only mentions but really discusses the Nordic countries (see Pic. 1 and 2, respectively); second, in terms of attention to each country, including, again, substantial coverage vs. mentions (see Pic. 3 and 4, respectively).

These histograms provide several insights. We see that, of all countries, Finland is covered most, and its coverage is bigger than the rest altogether. Also, it is covered almost always the way that allows telling what sentiment the country evokes in readers – this is what we call substantial coverage here, while mentions are when the country is just mentioned in passing. Other countries are more often just mentioned; thus, Denmark was mentioned in the news due to the fact that it hosted the World Hockey Cup, in phrases like 'At the championship that is hosted by Denmark...', and got part of its visibility due to hosting the Cup, otherwise its coverage would be even scarcer than that of Norway (10 articles instead of 23 vs. 11 articles for Norway).

Another harsh difference is seen in the focus of publications – whether it is about Russian internal issues, a given Nordic country's internal issues, Russia-country relations, or external issues of third countries (see Pic. 5). Here, the same pattern shows up for Denmark and Norway: the countries are put either into internal Russian or international context (for Denmark – especially due to the World Hockey Cup). Sweden is linked to

internal Russian issues, while, interestingly, the coverage that comprises several countries is almost never about Russian–Nordic relations but fluctuates between divided contexts – Russian, Nordic, and international. In sharp contrast, the coverage of Finland mostly focuses on internal events and issues; only 20% of coverage is given to the Russian–Finnish issues, but this is anyway much more than in any other case. In general, the publications that focus on Russian–Nordic relations, events, or issues cover less than 15% of the dataset.

Such misbalances may be explained by several factors. Of course, Finland is the closest neighbor to the region, and it naturally evokes a lot of attention. But it is not that border issues induce a lot of coverage; rather, internal issues are paid attention to, especially by Fontanka. It is exactly the Fontanka coverage that is responsible for the attention to Finland per se. This, in its turn, has two causes. First, Fontanka has a Finland-oriented sub-project Fontanka.FI, and this is where news often comes from to the main news tape. But, second, the project would lose a lot without its frequent information source, the Russian-language edition of the Finnish radio station YLE. The latter is mentioned as a source in almost 26% of our Fontanka entries.

If we exclude the Fontanka coverage from the Finnish data, we will see that the Finnish pattern of coverage clearly reminds the Swedish one (see Pic. 5, Finland NoFO). Thus, we may conclude that there are two patterns of coverage: that of Denmark/Norway (contextualization beyond the countries themselves) and that of Finland/Sweden (contextualization via Russian and internal affairs). When the countries are covered together, the pattern is more similar to the Danish/Norwegian one, despite the fact that Finland and Sweden are actually covered most in the publications of multiple-country focus (see Pic. 6). Almost always, they go together in such publications, but often Sweden is mentioned while Finland remains the main focus of an article.

Other misbalances are between the coverage of the Nordic countries by city media and that of the regional ones. Picture 3 shows that city media are much more active in covering the Nordic states, while regional coverage is scarce indeed; moreover, Denmark was not covered at all in regional media separately from other countries. If we go deeper to data we will see that many of the regional papers cover only some particular countries of the four under our scrutiny (see Pic. 7). Another surprising result is that Delovoy Peterburg, the largest business paper in the whole region, did not dedicate any article to Finland or Norway within a whole month, and only mentions Finland, Denmark and Sweden insubstantially, in publications practically irrelevant to these countries' contexts. De facto, the paper did not cover substantially any of the Nordic countries at all. This may be explained by the paper's strong focus on internal city affairs, but anyway this result seems odd and needs further investigation.

Out of the table in Picture 7, we see that news on the Nordic countries break through the editorial gatekeeping of local newspapers sporadically only. With the exception of coverage of Finland by Vyborgskie vedomosti, there is neither regular addressing of the Nordic issues nor coverage of Nordic–Russian relations. For Vyborgskie vedomosti, the choice of Finland is very natural, as this border town used to be the second largest Finnish city before 1940, and its Finno–Ugrian community is large enough till today. Interestingly, Swedish news do not evoke any similar attention on the part of the paper, despite the city itself possesses not only Finnish but also Swedish heritage.

Another observation is that, today, the changing media landscape turns online media into sources for the newspapers of the region, both in and outside St. Petersburg. It is not that the news come online after they have been produced in print; but, in many cases, 47news.ru and Fontanka were the sources for the articles in our dataset. But at the same time, their impact was not that big; the intersections of agendas in the form of direct or re-worked reprint did not reach 30% of the content of the regional newspapers.

The relations between genre, topicality, and sentiment in the publications: Due to the nature of media we have chosen for assessment, one would have expected that the news-papers would mostly use the genre of hard news to cover the Nordic countries. While this is true in general (see Pic. 8), we still see meaningful differences in the genre balance depending on the format and time of establishment of the news outlets (see Pic. 9). Thus, the news portals completely avoid reportage and focus on hard news and rare features (3,6% of their coverage). On the contrary, the newspapers demonstrate almost perfect balance between news and features in covering Nordic countries – with one significant difference. The newspapers founded in the Soviet times, especially Sankt-Peterburgskie vedomosti, do a lot of ‘reportage’ coverage. This genre is not a news story in the Western sense; in our dataset, this genre unites reporting from an event (or sometimes just mentioning it) with author reflections, speculations, and attempts to contextualize the news bite. Another version of this post-Soviet survivor is sports reportage, and Sankt-Peterburgskie vedomosti and Daniil Ratnikov, its sports correspondent at the World Hockey Cup, are responsible for the presence of a lot of such type of reporting in our data. Overall, it means that there is difference in professional journalistic cultures (the post-Soviet and the modern Russian ones) that co-exist in the Russian editorial offices, but this difference is not significant for international topics, as it prevents neither older nor newer editorial offices from covering the Nordic topics.

At the same time, our data show that the countries reliably differ in genres that are used by journalists to report on them (Spearman’s ρ -,311**, Cramer’s V ,417***). Thus, thanks to the attention of news portals, Finland is mostly characterized by hard news reporting, while Sweden and Denmark only circa 50% of publications are hard news (see Pic. 10).

The topicality of reporting also differs depending on the country, and this difference is statistically significant (Spearman’s ρ ,159**; Cramer’s V ,539***). This, in effect, means that some topics may be specific for this or that country. Of course, this also depends on the timing and strategy of sampling, as some topics are salient due to their event-oriented nature (see the World Cup as an example), but, as stated above, we have tried hard to diminish the potential distortions. For topicality, we coded the texts stating either 1 or 2 topics per publication, as sometimes it was not possible to put a given text into just one category; we did not weight this coding (that is, did not give 0,5 instead of 1 where the two topics had to be designated), as we consider the topicality to leave equally strong impression in case of one topic (e.g. a breach of a country border = ‘crime’) and two topics (a breach of a country border by an immigrant = ‘crime’+‘migration’).

The topical profiles of the countries are represented on Pic. 11. Here, we see that Finland, due to the volume of its coverage, strongly influences the overall results, with the exception of sports highly relevant for other countries and for Finland, too, but within the multiple-country texts dedicated to plays at the World Cup. Just as statistics do, the profiles show significant differences in topicality. We will discuss the country profiles in-depth below; here, we will, rather, find similarities and try to put our data against the background of previous studies.

Thus, first, what we see in common is relative disinterest in political topics. As our review shows, in the Soviet times, the coverage was dominated by political topics, and the reflection upon the political lines of the Nordic countries was systemic, even if ideological, in the national press. Here, only a bit more than 10% of coverage somehow relates to politics, and often in the context of economic issues like Nord Stream 2. This corresponds to the opinions of the researchers who, in the 1990s, underlined the re-orientation from politics to trade and neighborhood practices like tourism and trans-border family relations. Indeed, economy is leading in the coverage of Finland, and it is not only Nord Stream 2 but a lot of small internal Finnish issues like drops of property prices or acci-

dents at production facilities. Partly, this might be explained by the fact that these news, relevant for Finland, are being translated into Russian within Finland and are easier taken up by St. Petersburg media, despite their much lower relevance in Russia. But anyway economy is also #2 topic for Sweden and shows up once for Norway, too. Maybe this is due to the fact that, after coding, we enlarged the categories and united economic issues, tourism, and transportation under 'economy'; but still, it is quite clear that not political but commercial, tourist, and transport-related topics dominate in the dataset. Our expectations that the recent events in international relations would cast impact upon regional reporting are still not supported; the reporting on economy does not get politicized, neither the sanctions regime is intensely discussed. The only issue that is being put into political context is, of course, the construction of Nord Stream 2 that started exactly in May 2018, but even here political coverage does not overcome the economic discussion. Second, culture is #2 in the overall focus of the publications, being the most relevant for Sweden and second relevant for Finland and Denmark. This clearly shows that, today, the vibrant cultural life both in the Nordic states and St. Petersburg itself is a platform of potential mutual interest. Also, sentiment of the cultural publications differs significantly from the rest of the dataset and is strongly inclined towards being positive (Spearman's rho ,248**, Cramer's V ,281***). Also, texts on culture tend to differ from the rest of the dataset in other terms. Thus, they tend to be longer (the longer the text, the more probably it will be on culture, Spearman's rho ,264**, Cramer's V 1,344***) and of non-news nature (the more featurized a text is, the more probably it will be on culture, Spearman's rho ,355**, Cramer's V ,660***). Cultural texts show the strongest correlations in between their various characteristics, which, indeed, makes them a particular part of the coverage. This orientation to longer descriptions and positivity is strongly felt while reading.

Third, the social topics, including migration that has been peaking in European media for years, does not get much attention in the North-West Russian coverage of the Nordic countries. There is only several minor news about border breaches on the part of illegal migrants from Middle East; comparable attention is given to the emigrants from Russia to Finland. Another salient theme in the dataset is LGBT rights. Contrary to expectations after the introduction of the law 'against propaganda of homosexuality' in Russia in 2016, we see that the news on Finland as the top fifth best country in the world for homosexuals or over 500 gay marriages in Finland within one year are published in very neutral tone and are unbiased.

Fourth, the saliency of sports in our data, as stated many times already, is due to the coverage of the World Ice Hockey Cup in Copenhagen and also to the pre-World Football Cup time in St. Petersburg. For Denmark and Norway, sports became the topic that has provided them visibility, especially in the public affairs newspaper content; due to extensive coverage of internal Finnish events by Fontanka, it was relatively weakly relevant for Finland, but inside the multiple-country coverage Finland was nearly always the focus of coverage, as they were winning their games, just as Sweden did. But if not for the World Cups, sports would not be salient at all in our data.

Fifth, two more key topics have emerged in our data. The first one is nature, which, here, comprises quite salient environmental coverage, amusing news about nature, and weather reporting – the latter was quite intense due to unusual heat in Scandinavia and Finland in May. Even if not for weather, nature and ecology seem to have occupied a significant place in the Nordic-oriented coverage, and the Nordic countries are covered positively in these publications. Second, the topics related to various types of violence, from crime to terrorism to wars of the past, have shown as very relevant. While crimes were mostly related to breaching the country borders or minor traffic accidents, the topic of terrorism related to the recent terrorist attacks in Finland as well as counter-action to Russian

hacking, were sticking out in the data. Also, the historical wars remain relevant till today, with Finnish soldiers' remains being moved to Finland for burials, commemorations organized, and exhibitions and commemorative parks opened. May 2018 was also the 100th anniversary of the Finnish civil war, which found its scarce reflection in our data. But the Northern war, as well as the Winter war and the World War II, are there in many publications as the context that is dragged in by the authors for 'historization' of the texts.

Here, we also need to note that, against expectations, science and technology remain a meaningful lacuna in the regional coverage of the Nordic countries. Today, Nordic universities and industrial research centers (like SINTEF) create significant impact in science. This is how the recent Russian academic publications assess the Finnish rapid development in science, tech, and education:

"The Finnish educational system is considered the most efficient in the world; the country has a large amount of highly educated and competent professionals, a high percentage of scholars and engineers. The universities and businesses actively share and exchange scientific data and knowledge, which fosters economic growth. Noteworthy, Finland has started to actively develop its medicine and has broken through to top ten world leading countries in clinical medicine and biology" (Tsvetkova&Semenova 2016: 90).

Despite this, the news on Nordic academic and technological achievements remain largely unknown to the readers of the newspapers of St. Petersburg and the Leningrad region; only rarely, news portals pick up topics like electric cars co-developed by Finland and Russia. More often, the countries are mentioned within international tech-related topics like flaws in work of Instagram. This lacuna may be partly explained by the overall low orientation of regional newspaper content to innovations and reporting on science, as well as by the recent development of a multitude of Russian-speaking portals where popular scientific news are published. But just as well one may explain this lack of coverage by the boundaries in the editorial offices, of which the language, the absence of relevant education in journalistic profiles, and inertia in editorial approaches are the most evident. Sentiment and bias in the publications: For our dataset, we have tried to qualitatively assess the authors' sentiment in the texts. Here, we understand the sentiment as object-oriented (Pontiki et al., 2016) – that is, not abstractly positive or negative but positive or negative in relation to the object of assessment (in our case, the Nordic countries). In other words, we fixed whether the text left a good, neutral, mixed, or negative impression of the country under review, which would be different if we assessed the texts automatically for positivity/negativity disregarding the object of sentiment.

The sentiment profiles of the countries are represented at Pic. 12. Mentions that could not be substantially coded for the authors' sentiment are excluded from our analysis; this is why the data for Denmark and Norway are almost non-existent, and we do not present them in Pic. 12. But we need to say that positive coverage overwhelms in both of these cases: Denmark has received only positive (5) and neutral (2) coverage, while Norway got 5 positive and one negative publication.

All in all, the coverage seems very favorable, as almost two thirds (62%) of the publications are either positive or neutral. The proportion is even bigger for the countries with less intense coverage, while for Finland that is covered extensively the balance between positive and negative news may be observed. The differences in sentiment between countries are weak by one metric and strong by another, but are anyway statistically significant (Spearman's rho ,134*, Cramer's V ,568***).

Statistical metrics show that negativity in texts is reliably related to political (without adding non-political international relations to it; Spearman's rho ,120*, Cramer's V ,248***) and criminal coverage (Spearman's rho ,321*, Cramer's V ,377***), quite ex-

pectedly. But at the same time qualitative reading does not provide any input for claims on pro-Russian political bias against the Nordic states, which is more unexpected. Thus, political coverage of both internal politics in the countries and Russian-Nordic relations on the news portals is limited to the neutral inverted pyramid style; when this is not true, their reporting still remains balanced in terms of sources and representation of views (see below). The same may be stated for the newspapers, with a slight exception of Sankt-Peterburgskie vedomosti who still can use some divisive rhetoric ('...and, at them, the Whites won the revolution'). The negativity that exists on the federal level does not seem to translate into the content of regional media.

Positivity in coverage is linked to culture (as stated above) as well as to science and technology (Spearman's rho ,136*, Cramer's V ,165*). This, again, tells us that sic-tech topics have a huge potential for developing a stronger positive image of the Nordic countries in the North-West Russia – the potential still unexplored.

If taken altogether, the topicality is not linked to sentiment. This means that the choice of the sentiment is situational and not pre-defined, which is an additional proof for absence of significant bias in coverage.

Multiple-country publications: is the region viewed as a unity? One more question needs to be addressed if we look at the Nordic coverage: is this region, seemingly perceived as a territorial unity or at least a world region with strong ties between its members and peculiar traditions in politics and social life, portrayed by the North-West Russian media as such?

To answer this question, we have looked at the publications which mention at least two countries of the four ('multiple-country publications'). And the simple answer would be – no, it is not. Even in these publications that should be naturally discussing the region rather than single countries, 'Scandinavian' or 'Nordic' is only mentioned in 6 of 78 texts, and the 'Scandinavianness' or 'Nordic character' is not discussed. 'Scandinavian' seems to be used to mark the countries all together when the authors feel they dislike repeating the countries one by one again; the formula 'Scandinavia and Finland' is used in such cases; 'Nordic countries' were met only in two publications.

6.5 QUALITATIVE ASSESSMENT OF THE DISCOURSE ON INDIVIDUAL COUNTRIES

Here, we will assess the coverage in qualitative terms, paying attention to: 1) Finland as the most covered country; 2) the coverage of Scandinavian countries; 3) visual representation of a country (exemplified by Finland). After that, we will be able to draw conclusions and provide recommendations for information policy development.

Due to the scarcity of data, we will group Sweden, Denmark, and Norway in one description, but will start with Finland as the country with the biggest amount of attention from the North-West media.

Finland in the mirror of the Russian regional press:

With 224 articles in our dataset, Finland is a hard-to-catch-up leader of the Nordic coverage in the region. But its leadership depends almost completely upon online media, first of all upon Fontanka news portal, and, thus, is overall neutral and news-like. But still there are important issues the coverage of which deviated from this pattern, and they cannot pass by our attention.

First of all, we look at what produces negativity in the coverage. The majority of the negative news is of minor importance, as they tell of street accidents and traffic crimes ('Vandals spoil the police road cameras'), incidents on the Finnish borders with no far-reaching consequences ('Non-registered dairy goods return to Finland'), or in-country crime ('An unknown person has 'laid a bomb' a court building'). But among such trivial news, there are several issues that stick out.

First of all, this is the coverage of large businesses, among them – timber business and the Nord Stream 2 project that has started the construction process in May 2018. Both cases are covered by substantially longer texts, and in both cases the economic issue is put into political context. Thus, in 2018, Finland has rapidly diminished the amounts of timber purchased in Russia and has let its own timber producers harvest more timber. The Russian expert commentators have linked this decision to the overall political situation and, latently, to the regime of anti-Russian economic sanctions: ‘The head of R&D department of Lesprom Network Filipp Chebyshev is sure that the decline of supply [of timber] from Russia is linked not only to the successes of the Finnish timber industry but also to politics’ (‘What the Finnish cut their forests for’, FO, May 14). And despite the remainder of the publication proves that, legally, technologically, and in terms of forest roads, Finland is well equipped to produce cheaper timber, the reader rests with the feeling that the political component is there in the decision.

The Nord Stream 2 project coverage in Fontanka was half following the documentation preparations and half linked to international political claims on the part of Donald Trump, Vladimir Putin, Frank-Walter Steinmeier, and other leaders and administrations of the countries – participants of the project, or non-participants, like Pyotr Poroshenko, president of Ukraine. But the style of publications, almost purely informational, left space neither for serious politicization of the issue nor for evident pro-Russian bias:

“We remind that, in Germany, the construction of the German segment of the Nord Stream 2 gas pipeline has started. Ukraine, the Baltic states, and Poland oppose the construction of Nord Stream 2. Finland, Germany, and Denmark have agreed the construction.” (‘The German president on Nord Stream 2: The worries of Ukraine are groundless’, FO, May 29).

Another significant topic that created an aura of negativity around the political coverage of Finland was a range of internal political scandals in May 2018, including the rapid resignation of the chief of Helsinki police and a legal process against a minister who recruited his own wife for work in the ministry. But we need to tell that these fragments of coverage were dry and distanced enough; from the Fontanka hard-news content, the impression was much less fierce than it could have been, be this news reported in a more emotional way.

Also, surprisingly enough for a Russian reader, the news on refugees were deprived of the flavor of nationalism vs. compassion that they have in continental European coverage. Instead, the news was mostly of criminal sort: ‘The ‘refugee of the year’ was laundering big sums of money’, ‘An Uzbek has inspired the Moroccan terrorist’, ‘A Zimbabwean who came from Russia with someone else’s children is arrested’, ‘A Cuban male has for the second time tried in vain to break through to Finland’, etc. Despite the practically neutral coverage in terms of style, the abundance of such news bits in Fontanka coverage has cast a negative impression upon the reader about both the immigrant community in Finland and the country itself. A somewhat similar impression was created by 47news.ru when they were reporting on trans-border transportation, namely on the Allegro train stopping because of roadworks, on traffic jams and many-hour queues on the Russian-Finnish border, or on smugglers who became active again in the customs areas. We also need to note that international news that would relate Finland to the rest of Europe beyond Scandinavia was scarce in our data. Thus, practically the only publication that did that was a news report on how Brexit would harm the Finnish farmers (FO, May 22). But while Fontanka was dealing with the present, the Leningrad region papers used the centenary of the Finnish civil war to recall the ghosts of the past. Peterburgskiy rubezh has published a reportage, and Priozerskie vedomosti did a feature dedicated to the Russian-Finnish wars of 1940s. The reportage said, in particular:

“It is well-known that, on political motives, in the post-war USSR, the very facts of battles with Finns were obstinately hushed up. Hundreds and thousands of books were written about the Great Patriotic war, a lot of films were directed on it. But on the battles with Finns on Karelian isthmus, Onega, or Petrozavodsk, nothing is documented officially. But it was the Finnish who were Hitler’s allies, who took part in the Leningrad Siege along with Germans, and they are guilty of the deaths of Leningrad inhabitants equally to the soldiers of Wehrmacht, SS, and the rest” (‘A ‘Bridge’ to the future’, PR, May 18).

On the contrary, in Sankt-Peterburgskie vedomosti, as well as in Fontanka and Vyborgskie vedomosti, a co-operational discourse was persistent. In it, both Russian commentators insisted on co-operation and Finnish voices demanded dialogue with Russia even under sanctions (FO, May 23): “Finland and Russia extensively co-operate on bio-economic and circular economy. I think we can collaboratively create decisions, for instance, for the blue economy, urban circular economy, and digitalization for stable forestry, – says Minister Lintilä” (‘Ministers of Russia and Finland will discuss circular economy on the margins of PIEF’, FO, May 23).

In such and similar publications, especially when internal Russian construction or preservation projects are mentioned, Finland is often articulated as a sort of example: “Moreover, the stadium at Sportivnaya tube station has brought a lot of fame to the city, and this is another strong argument for its preservation. As, for instance, the Olympic stadium in Helsinki is preserved” (“Who will get the registration at the famous Petrovsky stadium?”, SPbV, May 15);

“Old houses in St. Petersburg are a treasure, more valuable than the Hermitage collections. How are they looked after? Nastily. <...> It is in Helsinki that they have a geo-technical service that registers each leak in the basement. At us, many buildings stay on piles. When the water is high, it is alright. When it is lower, the house starts to ‘sail’ (‘Permafrost songs. What destiny is there for the Russian Arctics?’), SPbV, May 18).

The coverage clearly reminds of the liberal view of a century ago that praised Finland as an exemplary area within the Russian empire – with the natural difference of speaking of an independent state belonging to the EU space. The coverage by Fontanka even creates an impression that Finland, not Russia, is the main focus of the news coverage (‘Finland is top fifth <...>, Russia ranked 45th’). Also, some irrelevant news of minor sort, like 2,5% drop in property prices in Helsinki and then their slight rise a week after, were quite salient in the data. This, as we have stated above, tells more of the editorial processes than of the coverage itself: the news tape that needs to be filled absorbs the topics available either in Russian (from YLE radio) or in Finnish (which is a rarer case).

As stated before, a separate and very positive part of the coverage of Finland in the North-West Russian media is covering the current culture of Finland and the recreational potential of the Finnish cultural events (especially festivals). Fontanka deserves a special appraisal for their weekly announcement reviews of the Finnish cultural calendar that, allegedly, allow the citizens of the region plan their activities in Finland at weekends. These publications, beautifully decorated by atmospheric pictures (see below), promote the best of the culture of the northern neighbor, from blooming gardens to hosting international rock stars. In today’s coverage, a minimal amount of sentences stereotyping Finns may be found.

All in all, Finland is presented in the North-West media quite positively, as a modern country with well-organized life, attention to environmental issues, and rich culture tolerant to alternative cultural and personal preferences. Finns it is most tightly connected with Sweden; for Russia, it may be a pragmatic partner, as with the Nord Stream 2 project or construction of factories around St. Petersburg, or a well-equipped competitor.

Its political life is more or less local, and the majority of problems that get covered have local relevance, too.

Denmark, Norway, and Sweden in the North-West Russian press of May 2018:

One month may be not enough to assess the treatment of these three countries by the press, but anyway the coverage provides

First of all, the division between the official line of perception of Scandinavian countries, especially Norway, as the NATO allies and supporters of the anti-Russian sanctions, and 'ordinary people's view' is not clear at all in the represented content. The overall coverage is scarce enough to be able to build such divisions. But, at the same time, there are hints of tensions between the Nordic countries and Russia in the coverage. Thus, one news piece tells of an alleged Norwegian computer spy who got arrested in Russia; his sentence is being prolonged. Another piece in Fontanka tells about the position of the State Hermitage and his director Mikhail Piotrovsky not to exhibit in a range of countries including Sweden due to the lack of guarantees that the collections will be returned to St. Petersburg, after over 2,000 items of Scythian gold from Crimean museums were detained in the Netherlands. Sankt-Peterburgskie vedomosti cover the Arctic discussion, very salient in the recent years in European and Russian agendas; thus, it promotes the necessity to develop a coherent Russian Arctic policy, while the need for good neighborhood in this region is also underlined.

But the majority of publications either mentions the countries in a non-substantial way or is neutral or positive, just as in case of Finland. Practically the only controversial text (in terms of the 'civilizational clash') is about the prohibition of niqab in Denmark. Other publications that focus substantially on the countries are dedicated to history of St. Petersburg (as the city celebrates the birthday on May 27, and these topics perpetuate annually in the May content of newspapers); to a new holographic show by ABBA; to research that helped define the colors of Vikings' clothing. Evidently, a larger time span is needed to define the newspapers' policy towards reporting on Scandinavia.

The only theme that sticks out in May 2018 is, of course, sports, in particular ice hockey. The World Cup hosted by Copenhagen has evoked vibrant coverage with many details, and in all the publications, Denmark was mentioned as the hosting country. This type of visibility is, arguably, the most favorable and desired, since the symbolic capital of the event is stretched to the country image. Denmark as the host country received the largest amount of mentions; next went Sweden, as this year they broke through to the finals and received a lot of media attention. Daniil Ratkovsky, correspondent of Sankt-Peterburgskie vedomosti who wrote extensively on the Cup, did a lot to pass the atmosphere in Copenhagen to the readership of the paper. Also, Danish players were featured in publications about the World Football Cup which became the second biggest sports focus of the newspapers in May 2018.

Assessment of the visual coverage of a Nordic country (as exemplified by Finland).

Illustrations play a crucial role in the text perception by its readers; we have decided to add to our analysis some primary analysis of the visual component of coverage. For several newspapers in the Leningrad region, we could not get proper data on illustrations, as the Integrum database does not provide pictures, and their websites did not return proper results in manual search. We will limit ourselves to analyzing the strategies of the newspaper with the largest role in our dataset (Sankt-Peterburgskie vedomosti) and the largest news portal (Fontanka). Hopefully, a telling example below explains this choice. Today's newspapers, especially online editions, have much wider possibilities to illustrate the texts than in previous decades. Access to stocks of pictures allows for meaning-

ful selection of relevant pictures. But, unfortunately, in our dataset, the papers differed highly in terms of their illustration and layouting strategies. Our example compares the visual coverage of an environmental event – appearance of a humpback whale in the coastal waters near St. Petersburg – and the following (failed) rescue operation in attempt to save him from the fishing nets. Despite equal access to free online sources, three newspapers that covered it made very different editorial choices. *Vyborgskie vedomosti* did not add any picture at all to their short news (see Ill. 1a); *Sankt-Peterburgskie vedomosti* have put ‘just some whale’ to their web page (Ill. 1b); and *Fontanka*, in a very journalistic way, has found an open-source video of this particular whale’s breath fountain and published a screenshot of the fountain at the background of the recognizably northern seashore (Ill. 1c). This difference of strategies is very evident throughout our data.

Let us look at one more illustration of this sort in *Sankt-Peterburgskie vedomosti*. A publication about Peter the Great and his Eastern policy is illustrated by some non-recognizable ship depictions with no legend and no copyright information (see Ill. 2). The text both above and below the picture does not clarify or modify the meaning of the picture. Such pictures are intended to be self-explanatory, but, on the contrary, they blur the sense of the text, as the readers try to link the picture to the text, and they fail. Illustrating for the sake of illustrating is a common problem of *Sankt-Peterburgskie vedomosti* and smaller editorial offices that cover international issues, as often they have no resources not only to produce original pictures abroad or buy them from the local media photographers but even to use the stock pictures.

Fontanka demonstrates a more journalistic and semantically apt approach, and not only. First, it uses not only open-source, stock, and editorial (own and external) pictures but a lot of other materials for illustrating, including, e.g., infographics (Ill. 3). Of them, videos and Twitter posts (tweets) with pictures and videos are the most frequent (see Ill. 4). Sometimes, journalists take pictures directly from foreign websites, and signs of it remain on the picture (see Ill. 5). But the editorial effort to create a meaningful and sustainable visual narrative is more than evident.

This narrative, though, has both positive and negative dimensions in terms of essence of media photography. The illustrations used for depicting Finland are oriented to showing the typical Finnish life – free to be oneself (Ill. 6) within preserving traditions (Ill. 7), taking care of nature (Ill. 8) and at the same time getting wildly crazy at musical festivals (Ill. 9) – and, of course, being the world’s sauna capital (Ill. 10). The semantics of these illustrations are oriented to reinforcing already existing positive perceptions of Finland and Finns. But reinforcing positive stereotypes still remains stereotypic. This strategy, anyway much ahead of the closest competitors, does not help open Finland from unexpected angles. By contrast, more chronicle-style pictures, even if not so glamorous but showing real problems (Ill. 11), or portraying cultural process from a similar bird’s view but with a slightly alien touch (Ill. 12) create a better appeal to the sophisticated online reader. So do, too, the stories with a human touch that speak of social divisions, as the one where a painter put a refugee’s chin into a presidential portrait created collectively by a bunch of Finnish artists (Ill. 13).

6.6 CONCLUSIONS AND RECOMMENDATIONS

Coverage of the Nordic countries in North-West Russian media: general conclusions

After analyzing the dataset of 369 texts of the 10 textual (print and online) media published in North-West Russia (St. Petersburg and the Leningrad region), we have come to several conclusions.

The coverage is very uneven in terms of attention to particular countries and the volume of Nordic oriented coverage in various media. With over 60% of the coverage dedicated to Finland solely, this country leads the coverage, while Scandinavian countries are hardly salient in both newspaper and news portal content. Online information agencies (or, rather, news portals) take the lead in news coverage and become sources for the print media who publish only in several thousand copies. Fontanka takes the lead in covering domestic Finnish life as well as providing news on Scandinavian events; Sankt-Peterburgskie vedomosti articulate a more Soviet style in terms of writing but view the Nordic countries unbiased enough; Delovoy Peterburg, contrary to expectations, does not dedicate its pages to covering Nordic businesses and their relations to St. Petersburg commercial life. Of the regional outlets, 47news.ru and Vyborgskie vedomosti remain the best sources of news on Nordic (especially Finnish) issues for their readers.

An evident problem of the editorial offices is scarcity of resources and access to first-hand information from the Nordic states, including Finland. Nordic speakers are rarely interviewed; almost no special or permanent correspondents are sent to Finland and other countries of the region; in covering Finland, YLE radio station plays a role of an important information source, since it provides translations into Russian.

The overall portrayal of the region is more positive than negative, and in many cases Nordic ways of organizing business management and local decision making is seen as exemplary, which has its historic parallels with perception of Finland by the Russian intelligentsia of a hundred years ago. As for now, media content does not reinforce negative stereotyping, but there are cases when positive stereotyping is reinforced, which is not always as good as editorial offices think. At the same time, the Nordic region is rarely portrayed as a unity, even in the publications that focus on several countries simultaneously.

A significant change from the Soviet times, also noted previously, is depoliticization of the media discourse about the Nordic countries; this is especially true for the media of the North-West region, due to their regional and local (non-national) status. Economic life – infrastructure projects, trade, tourism, transportation, economic migration – have taken the lead in coverage. But while depoliticization also means de-ideologization and decline of biased reporting, it has also brought along a cease in systemic coverage of political life of Scandinavia and Finland; today, mostly personalized politics (like scandals and resignations) gets to the content of North-West media, and political problems of today's Nordic political life (like growth of populism and radicalism, trans-border relations, strategic alliances, and election outcomes). Sporadically enough, publications about the current tensions between Russia and the Nordic states pop up in content, but they are not enough to assess the real-world editorial positions.

Some big economic issues and projects, like competition in timber business or political controversies around Nord Stream 2, get substantial coverage but only in the form of news, without deep analysis of causes/outcomes or forecasting attempts. Other meaningful lacunas include reporting of Nordic science and technologies, social issues (beyond criminal incidents, individual refugees' misbehavior, and LGBT rights). On the other side of the scale, culture, nature, and sports, just as science, remain a source of clearly positive image of the Nordic states; this is where some 'constructive journalism', not only neutral reporting, may be found.

6.7 RECOMMENDATIONS TO ENHANCE THE COVERAGE OF THE NORDIC COUNTRIES IN NORTH-WEST RUSSIA

Having in mind our conclusions, we can develop some recommendations that might help enhance the Nordic-oriented coverage in North-West Russia. These recommendations aim at compensating for the scarcity of resources at the local editorial offices, as well as at establishing a steady flow of relevant information on political, economic, environmental, and cultural life to the city of St. Petersburg and beyond.

The first recommendation is to provide the interested institutions in the Nordic countries with the data on media interested in covering their affairs in Russian, for them to start working with the editorial offices directly.

Second, the Nordic Council might wish to establish or enhance its information point in St. Petersburg. The role of this center should be provision of systemic information about the current political and economic situation in the Nordic states, linking Russian media to relevant experts in the countries, and informing the local media of major events in advance. Also, more clear information on trans-border projects needs to be communicated. Promoting environmental information in the Leningrad region remains an important task just as well.

Third, there needs to be some work done in collaboration with Finnish and Scandinavian information agencies, for them to realize the necessity to develop pages in Russian or English and provide information that newspapers and online media could reprint/repost.

REFERENCES

- Рупасов, А. И., & Чистиков, А. Н. (2004).
Образ Финляндии в советской прессе «хрущевского десятилетия».
Многоликая Финляндия. Образ Финляндии и финнов в России: сб. статей/под науч. ред. АН Цамутали, ОП Илюха, ГМ Коваленко. В. Новгород: НовГУ имени Ярослава Мудрого, 340–358.
- Сенявская, Е. С. (2005). Русские и финны глазами друг друга: «образ врага» в кинематографе о Второй мировой войне.
Вестник Российского университета дружбы народов. Серия: История России, (4), 14–19
- [РАН 2005] Россия, Финляндия и Скандинавия: проблемы взаимовосприятия. М, Институт российской истории РАН, 2005.
- Многоликая Финляндия. Образ Финляндии и финнов в России: сб. ст. / под науч. ред. А.Н. Цамутали, О.П. Илюха, Г.М. Коваленко. Великий Новгород, 2004.
- Саблина, М. А. (2011). Имидж Финляндии в СССР.
Научно-технические ведомости Санкт-Петербургского государственного политехнического университета. Гуманитарные и общественные науки, 3(131), 39–45.
- Репневский, В. А. (2006). Эволюция политики СССР/РФ в отношении Финляндии, Норвегии и Швеции (70–90-е гг. XX века).
XX века: дис.... канд. ист. наук. Архангельск.
- [WCIOM 2011] Вспоминая народы – участники второй мировой: россияне простили немцев, а поляков – недолголюбивают. Пресс-релиз ВЦИОМ, 21.06.2011.
URL: <https://wciom.ru/index.php?id=236&uid=1645>.
- Georgieva M. Ryssar fortsatt positiva till Sverige – ”utopisk bild”. Svenska Dagbladet, May 31, 2016. URL: <https://www.svd.se/ryssar-fortsatt-positiva-till-sverige--utopisk-bild#sida-3>.
- Зарецкая, О. В. (2013). Советско-норвежские отношения и трансформация образа Норвегии в советской прессе 1971–1985 годов.
Вестник Северного (Арктического) федерального университета. Серия: Гуманитарные и социальные науки, (6).
- Зарецкая, О. В. (2017). Советско-норвежские отношения и образ Норвегии в советской прессе в 1955–1960-х гг.(на материале газеты).
Genesis: исторические исследования, (6), 29–43.
- Зарецкая, О. В. (2017). Формирование внешнеполитической стратегии Норвегии, советско-норвежские отношения и образ Норвегии в советской прессе в 1948–1949 гг.
Общество: философия, история, культура, (5).
- Lagerspetz, M. (2003). How many Nordic countries? Possibilities and limits of geopolitical identity construction.
Cooperation and Conflict, 38(1), 49–61.

Petukhova, A. (2010). "skazhi mne, kto tvoi vrag..." "Antifinliandskii diskurs" v prostranstve obshchestvenno-politicheskoi kommunikatsii rossiiskoi imperii kontsa xix-nachala xx vv. *Ab Imperio*, (3), 195-226.

Витухновская М.А. Финляндия глазами российских либералов (1900-1917 годы) // Формирование, историческое взаимодействие и культурные связи финно-угорских народов. Йошкар-Ола, 2004.

Пулькин, М. В. (2010).

Негативный образ финнов в российской публицистике в конце XIX-начале XX века: истоки, трансформации, политические последствия.

Вопросы истории и культуры северных стран и территорий, (1), 73-82.

Соловьева, Н. С. (2008). Российско-Финляндские отношения в 1992-2006 годах: автореф. Канд.дисс. *****.

Подоплекин, А. О. (2006).

Советско-норвежские отношения и трансформация внешней политики Норвегии в 1939-1955 гг.: дис.... канд. ист. наук. Архангельск, 2006.

Рупасов, А. И. (2012). Советско-шведские отношения в конце 1950-х гг.

Новейшая история России, (3 (5)), 117-137.

Рупасов, А. И. (2014).

«Сползающая маска нейтральности».

Советско-шведские отношения в конце 1940-х начале 1950-х гг.

Новейшая история России, (1 (9)), 157-180.

Киселев, А. А. Имидж Финляндии, Швеции, Норвегии и их народов в представлении мурманчан в первой половине XX века : в помощь преподавателю и студенту.

Мурманск : Мурманское книжное издательство, 2000

Сызранцев, В. Ю. (2010).

Шведский менталитет глазами русских.

Знание. Понимание. Умение, (1), 205-208.

Чернышева, О. В. (1999).

Образ шведа в русском восприятии (XIX-XX века). Серия

«Северная Европа». М: Наука.

Чернышёва, О. В. (2000). Шведский характер в русском восприятии (по свидетельствам XIX-XX вв.). М: Наука.

Тимошенко, О. А. (2012). Взаимоотношения и взаимовосприятие России и Норвегии в XX веке: образы и стереотипы.

Вестник Северного (Арктического) федерального университета. Серия: Гуманитарные и социальные науки, (6), 28-32.

Матвеевская, А. С., & Погодин, С. Н. (2015).

Представление о Финляндии в СССР (культурологический аспект).

Вестник Санкт-Петербургского университета. Философия и конфликтология, (3), 112–118.

Тягур, М. И. (2016). Внешний враг в советской периодике в период «Зимней войны». *Псковский военно-исторический вестник*, (2), 210–2016.

Жабоедов-Господарец, В. П. (2011).
Образ финнов и Финляндии в правой печати в 1905–1907 гг.
Клио, (4), 83–86.

Кутузов А. В. (2007).
Советская печать о Финляндии 1941–1942 гг.: создание образа врага. Санкт-Петербург и страны Северной Европы, (8), 436–444.

Цветкова, Г. С., Семенова, В. В. (2016).
Современный образ Финляндии: взаимосвязь «Мягких» и «Жестких» факторов.
Вестник Марийского государственного университета. Серия «Сельскохозяйственные науки. Экономические науки», (4), 89–92.

Вартанова Е.Л. Медведь в сауне, или о взаимных представлениях русских и финнов. Новые прикосновения: из истории представлений финнов и русских друг о друге. М, 1999.
URL: <http://nnmoiseev.ru/st0013.htm>.

Zelenina, A. (2016). The image of the Northern Europe countries in mass media of the North-Western region of Russia. Bachelor thesis.
URL: <https://nauchkor.ru/pubs/obraz-stran-severnoy-evropy-v-smi-severo-zapadno-go-regiona-rossii-587d36615f1be77c40d58e0f>.

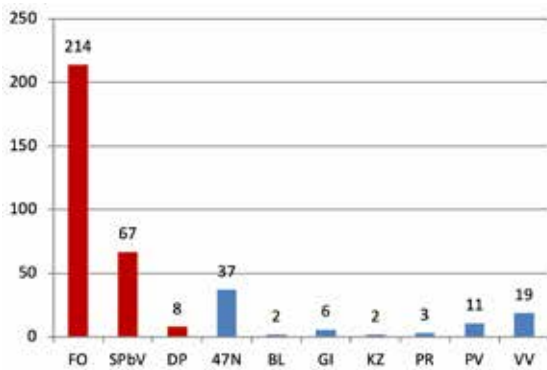
[Fontanka 2015] Как финский МИД охотится на газетные утки // Фонтанка Fi. 14 сентября 2015.
URL: <http://fontanka.fi/articles/22615/>.

[Interfax 2015] В Финляндии заработала правительственная структура по противодействию СМИ России // ИНТЕРФАКС. – 2015. – 26 апреля.
URL: <http://www.interfax.ru/world/438582>.

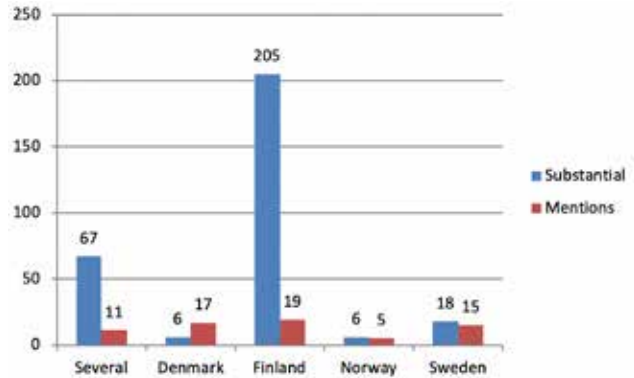
Александров О.Б. Политический диалог России со странами Северной Европы в условиях экономических санкций // Янтарный мост. – 2015, No 1. – С. 12.
URL: http://mgimo.ru/files2/2015_06/up84/file_7bccfdce96a9cb4aacf11829e5e5239.pdf.

Pontiki, M., Galanis, D., Papageorgiou, H., Androutsopoulos, I., Manandhar, S., AL-Smadi, M., ... & Hoste, V. (2016).
SemEval-2016 task 5: Aspect based sentiment analysis. In *ProWorkshop on Semantic Evaluation (SemEval-2016)* (pp. 19–30).
Association for Computational Linguistics.

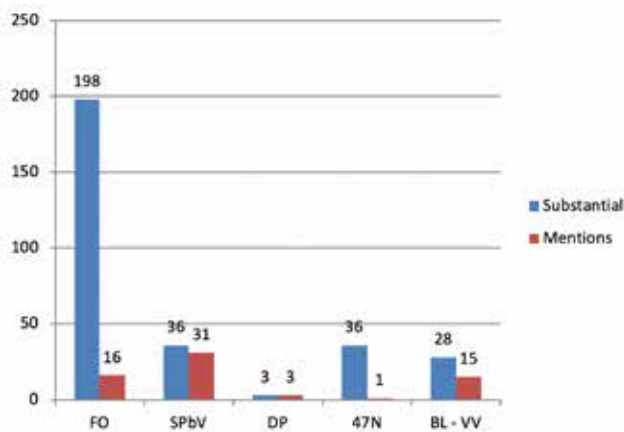
Appendix 1 Pictures

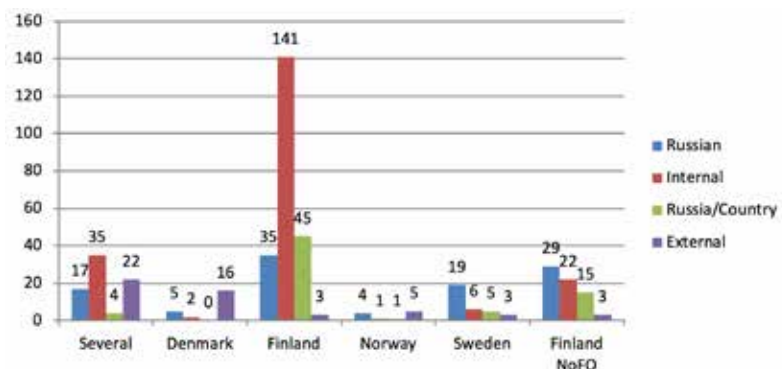
Articles per media outlet
(red: city outlets; blue: regional outlets)

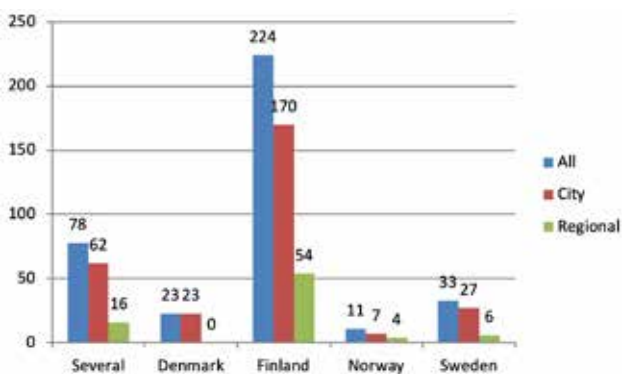
Articles per country:
substantial coverage vs. mentions

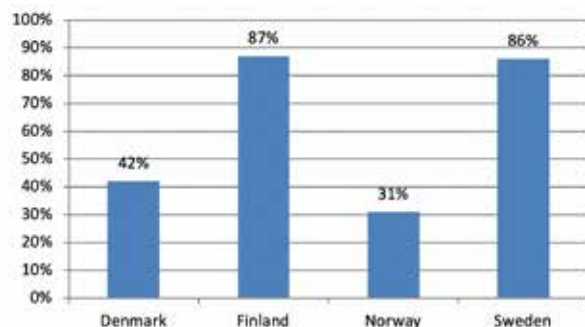
Articles per media outlet: substantial coverage
vs. mentions (regional newspapers combined)

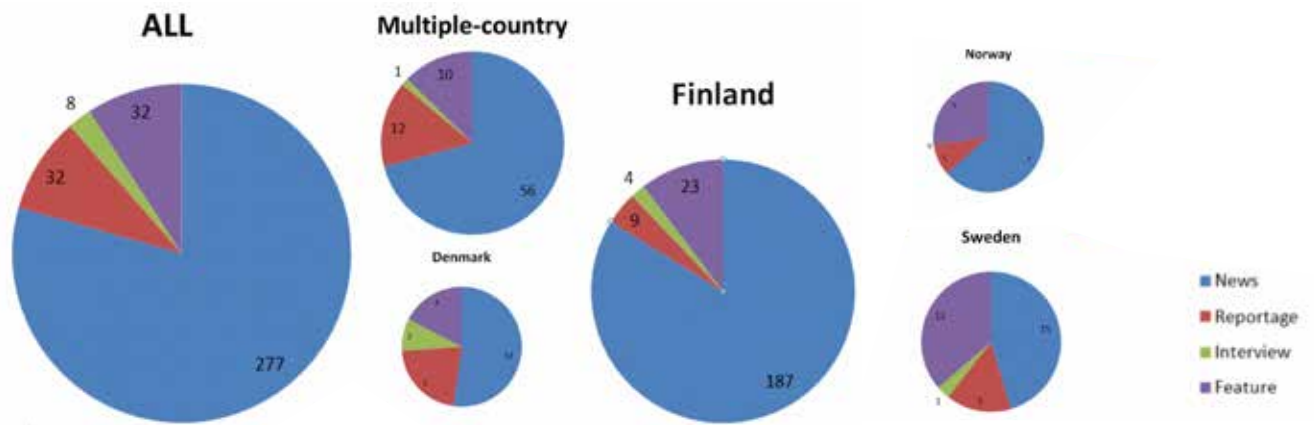
The focus of the publications

Articles per country in the whole dataset, in city media,
and in regional media

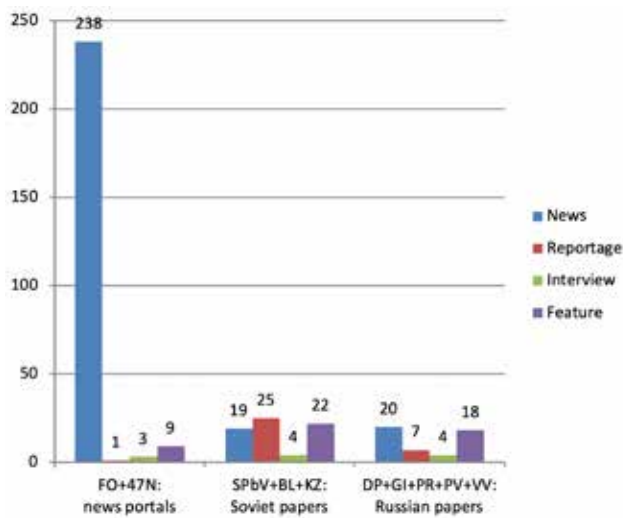
Mentions of countries in multiple-country publications
(in % of all multi-country publications)

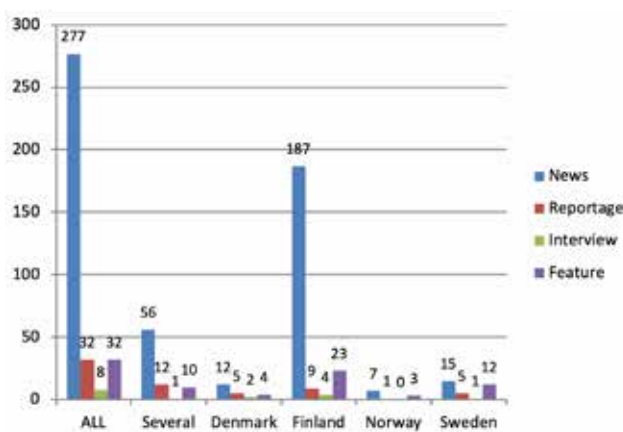
Genre structure per country

	Several	Denmark	Finland	Norway	Sweden
FO	41	10	155	1	7
SPbV	18	10	15	6	18
DP	3	3			2
47N	9		24	1	3
BL			1		1
GI	4		2		
KZ			1		1
PR			2	1	
PV	2		7	1	1
VV	1		17	1	

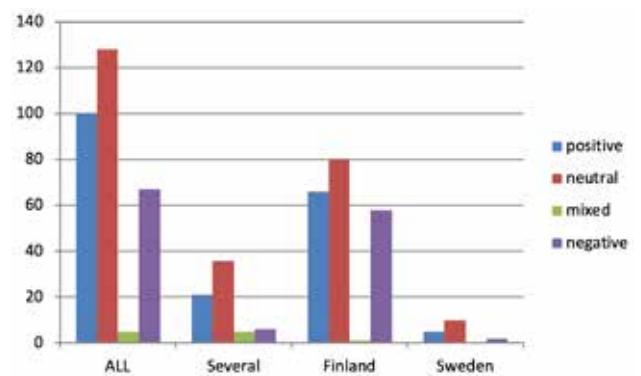
Coverage of countries by a media outlet

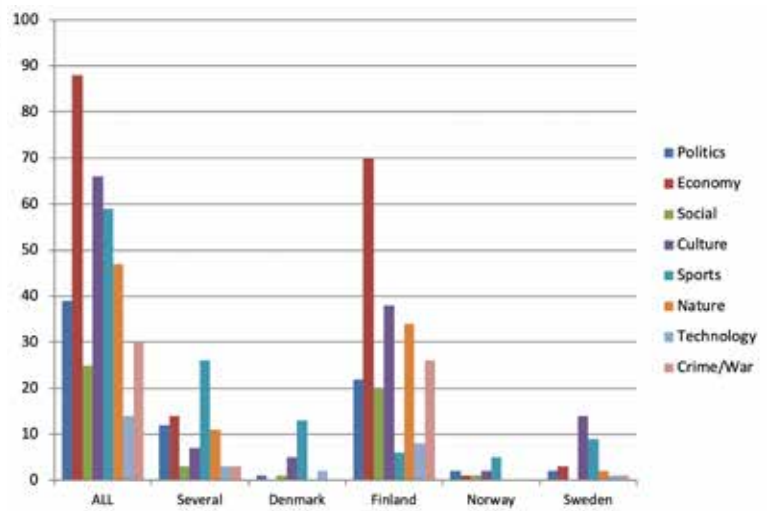
Genres of the publications

Genres of the publications by format/year of foundation

Sentiment per country

Topicality per country

Appendix 2 Illustrations

The differences in illustrating the same news in:
local newspaper

К Высоцку приплыл кит

В Выборгском заливе в районе Высоцка заметили горбатого кита, сообщили в «Фонде друзей балтийской нерпы». Видео с китом выложили в группе «Спасение тюленей 699-23-99» во «ВКонтакте». В комментариях предположили, что это – тот кит, которого на днях вытащили из рыболовецких сетей в Финляндии, в районе Берго. Кит длиной примерно семь-восемь метров запутался в сетях, его спасли сотрудники береговой охраны. С другой стороны, в комментариях к видео из Высоцка специалисты сообщили, что длина кита может превышать 10 метров.

До этого кита у берегов в Финляндии в последний раз замечали 12 лет назад. Случилось это недалеко от населенного пункта Раахе.

Горбатые киты обитают в Атлантическом и Тихом океанах. Они могут достигать 15 метров в длину и 30 тонн – в весе.

city newspaper

Что забыл в Выборгском заливе горбатый кит?

В конце минувшей недели информационные каналы города облетело сенсационное видео: в Финском заливе заплыл кит. очевидцы не могли сдержать эмоций: видео подкреплено кричащими выражениями, не одобренными цензурой, а автор ролика в качестве пояснения сообщает: «Не лиз, не курит, это реально настоящий кит».

Благодаря индивидуальной реакции на события человек становится источником создания мифов, легенд, сказок, а также при необходимости сопоставляет события из разных районов мира. Фото: Юрий Савицкий / ТАСС

and the regional news portal

В Выборгском заливе поселился кит

Нетипичного для водоёмов Ленинградской области обитателя заметили под Выборгом. Сомнения шокированных свидетелей в видовой принадлежности развеял характерный фонтан, поднимающийся над поверхностью воды.

КАЗД: КИ ВКЗНО/ВК.СМИ

An example of irrelevant illustration
in *Sankt–Peterburgskie vedomosti*

Title: We're going East.

An under-studied vector of Peter I's policy

Text: On June 1, International Peter's Congress starts in our city, being 11th in a row. Just as before, its patrons are the Ministry of Culture of the Russian Federation and the City Committee on Culture. Legend: Photo: Dmitry Sokolov

Идем на Восток. Неизученный вектор политики Петра I

1 июня в нашем городе открывается ежегодный Международный петровский конгресс – единственный по счету. Как и прежде, он проходит под эгидой Министерства культуры РФ и городского комитета по культуре.

Фото: Дмитрий Соколов

An example of infographics in
Fontanka's coverage of Finland
Kirill Grigoshin.

URL: <https://www.fontanka.ru/2018/05/14/048/>

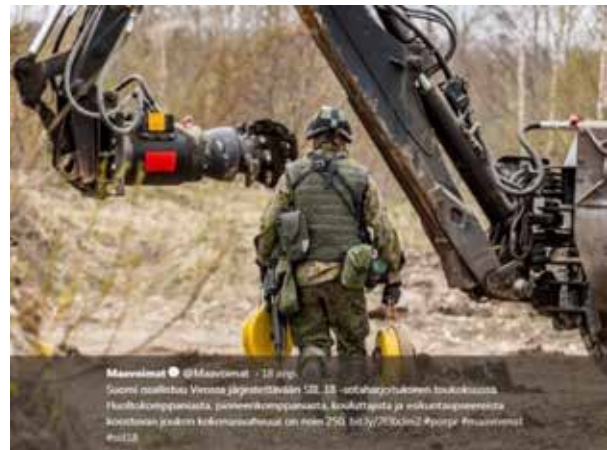

An example of an embedded tweet with a video illustration

URL: <https://www.fontanka.ru/2018/05/05/093/>

An example of borrowed photo content with
the traces of other languages
URL: <https://www.fontanka.ru/2018/05/02/009/>

Representation of 'being oneself'
Source: Youtube.com (Festareille FI), a screenshot.
URL: <https://www.fontanka.ru/2018/05/05/091/>

Representation of 'preserving traditions'
Maija Astikainen / City of Helsinki.
URL: <https://www.fontanka.ru/2018/05/24/148/>

Representation of 'taking care of nature'
Mari Lehmonen / Korkeasaari.
URL: <https://www.fontanka.ru/2018/05/18/006/>

Representation of the Finnish rock music public events

Petri Anttila / Flow Festival.

URL: <https://www.fontanka.ru/2018/05/05/091/>

Representation of the Finnish sauna

Harri Tarvainen, Visit Finland.

URL: <https://www.fontanka.ru/2018/05/21/089/>

A new underground museum is open in Finland
(the camera angle is the same as in Illustration 9 but the
lighting changes the perceptual perspective)

Source: <https://www.facebook.com/amoskonst>.

URL: <https://www.fontanka.ru/2018/05/29/062/>

The Finnish police investigating the leakage of 35 tons
of poisonous liquid from a Russian train: an example of
media illustration, a screen shot from an official Twitter
account of the Finnish Center for Accident Investigation

Source: https://twitter.com/OTKES_SIAF.

URL: <https://www.fontanka.ru/2018/05/29/098/>

A provocation becoming an illustration:
the Finnish president with a refugee's cheek
Helsingin Sanomat, a webcasting screenshot, red circle
added by the editorial office.

URL: <https://www.fontanka.ru/2018/05/23/052/>

Code book

CATEGORY	VARIABLES	DESCRIPTION
1. Unit number	Denmark: 1000–2999 Finland: 3000–4999 Norway: 5000–6999 Sweden: 7000–8999	The unit number is a unique reference to each article/TV news item.
2. Medium	Text	Specify which medium the paper or web article or TV news item appeared in.
3. Date	DD-MM-YY	Specify which day the paper or web article or TV news item was published. Use date-month-year as DD-MM-YY.
4. Author/Byline	Text	Specify the name of the journalist – If co-authors, separate names with comma. If no name, write nn.
5. Genre	A: News – short note or front page reference B: News – regular news story C: News – background news story, news analysis. D: Reportage/feature E: Interview, portrait F: Critical investigation, investigative journalism G: Editorial H: Commentary/Column – opinion based – by hired columnist, expert, or ordinary people I: Commentary/Column – by staff writer or own journalist J: Copy paste from social media – tweet K: Other	Specify the journalistic genre of the article/item In the case of mixed genres in one article/segment, code for the dominant one and add a comment about it.
6. Photo	Yes No	Specify if the article is accompanied by at least one photo. Byline photos are not coded.
7. Graphics, visualizations	Yes No	Specify if the article is accompanied by at least one infographic/visualization.
8. Video	Yes No	Specify if the article is accompanied by at least one video.

CATEGORY	VARIABLES	DESCRIPTION
9. Headline	Text	Write the entire headline of the article or the full title of the TV news item – take the first sentence in the TV segment. Use the exact spelling.
10. Topics	A: Domestic politics – national (Nordic) related to Russia B: Domestic politics inside Russia TV C: International politics including UN, BRICS, EU D: Russian foreign politics E: Military and security politics including NATO F: Ukraine and Crimea G: Wars in general, Syria – related to Russia H: The sanctions – the West towards Russia or vice versa J: Business/Industry/farming in Russia K: Nordic investments in Russia – companies L: IT/Mobile/Digital M: Social conditions/Poverty/Children care N: Refugees and Migration O: Nature/Environment/Climate/COPs P: Natural disasters and Accidents Q: Energy and Oil R: North Stream II S: Culture /Family/Ethical and moral issues T: Sport – not results but sport as culture U: History V: Tourism/Travel W: Famous people (celebrities, not politicians) X: Ordinary people – every day Russian lifestyle Y: Criminality Z: Corruption AE: Health AO: Other	Specify the most important topics, maximum three topics per article/news item. If you code more than one theme/topic, put the most prominent topic first. Try to minimize the use of ‘other’.

CATEGORY	VARIABLES	DESCRIPTION
11. News criteria	A: Event–timeliness B: Thematic timeliness C: Importance (great importance/ impact for many) D: Identification (with people/hosts) E: Conflict F: Sensation G: Proximity (domestic angle, on location, intention of proximity)	Enter the most important news criteria, maximum three per article/ TV news item A. Event–timeliness: For example, a new report, or a summit. B: Thematic timeliness: For example, follow–up stories could end up here. Or some of the election stories published independently from the actual election day. C. Importance: For example, something about high level politics, or affecting many people. G. Proximity: for example, reporter underlining being on–the–spot, or with the domestication being emphasised.
12. Linked to current event	Yes No	If yes, use 12b to specify the event. An event can for example be a military exercise, a summit. It must be a real event. An event is not a new statement or policy announcement, but it can be non–physical like a court verdict or the release of a new book/report; or it can be a phone call from the primeminister, or a meeting of people. The ongoing election campaign is not a “current event” in this coding criterion.
13. Writer / producer	A: News agency B: Social media C: Own journalist sent out (parachute) D: Own correspondent (stationed abroad) E: Report/Press release (NGO, UN, etc.) F: Own journalist (not sent out) G: Other media H: Unclear/not specified/other I: External (freelance, commentator, etc.)	Specify who is the author of the article/item. No distinction is made between different news agencies.

CATEGORY	VARIABLES	DESCRIPTION
14. Angle: Danish or Finnish, Norwegian, Swedish?	yes / no	Specify if the primary angle of the article/TV news item is Danish, Norwegian, Swedish or Finnish.
15. Sources	A: Russian president/prime minister/ minister B. Nordic president/prime minister/ minister/ C: A spokesperson for A or B D: Other politicians in Russia E: Other politicians in the Nordic countries F: Russian government authority/Ambassador G: Nordic government authority/Ambassador H: Russian expert/ Scholar/ Economist I: Nordic expert/ Scholar/ Economist J: Russian NGO/ Interest organization K: Western NGO/ Interest organization L: Russian military M. Western military - NATO N: Russian business people O: Nordic business people P: Russian police Q: Ordinary people in Russia R: Russian artist/ Culture person S: Nordic artist/ Culture person T: Russian athlete U: Traveler/ Travel organizer V: Journalist in the role of an expert W: Simply quoting from other media, social media X: Other Y: Politician/spokesperson from 3rd country. Z: Expert/ Scholar/ Economist from 3rd country.	Who is speaking? Here are coded all kind of sources and source types. Verbal and in print. Maximum three sources are coded – the ones which are the most prominent. We make no distinction between dependent and independent experts in H and I.

CATEGORY	VARIABLES	DESCRIPTION
16. Historical references	A: No historical references B: Old wars between Russia and Europe C: The 1917 Revolution D: WWII E: Cold War F: Communist regime G: Fall of the Soviet Union 1991 H: Oligarchy in the 1990s I: Chechen war or Georgian war J: Syrian war K: Ukraine conflict L: EU and NATO expansion to the East – new members – including Ukraine M: The military tensions in the Baltic Sea – incl. NATO troops in Eastern Europe and Norway N: International cooperation in the Arctic area O: Nord Stream II P: The sanctions – Western and Russian Q: Other	Are there references to past events in order to explain current issues and actions? Code up to three of the most relevant historical references. If there are historical references to ‘other’, please specify those references? (Just write it after the letter q).
17. Is Putin in central focus?	Yes No	Is Mr. Putin in central focus? Does he personify Russia?
18. Are other Russian actors in central focus?	Text	If other or more actors than Putin are in focus in the item, who are they.

CVs

Svetlana S. Bodrunova

is habilitated Doctor of Political Science and Professor at School of Journalism and Mass Communications, St. Petersburg State University, Russia. She has been head of five research projects and published two books, several chapters, and over 80 research papers in Russian and English on Russian and European journalism, media and politics, social media, and ethnicity in communication. She leads Center for International Media Research at her university.

Asbjørn Slot Jørgensen

Journalist and Ass. Professor, Danish School of Media and Journalism (DMJX). Started working in the news media in 1989 as a reporter for newspapers, magazines and newsletters, mainly covering IT, business and media/marketing.

Since 2000 at DMJX as a project manager and teacher, primarily with the school's international projects and courses, including Nordic Journalist Centre.

Lars Kabel

Ass. Professor and journalist at Danish School of Media and Journalism since 1989. MA from Aarhus University (1980) and journalist from Danish School of Journalism (1985). Worked as a journalist at Århus Stiftstidende and Greenpeace. Have during a period of 25 years planned and performed numerous further education courses for journalists, news editors and other media professionals from Denmark and the other Nordic countries. Writer and/or editor of six books and 10 reports on journalism, news, urban digital media development and media-created images of the others.

Anders Mård

is a journalist and writer based in St. Petersburg, Russia since 2002.

He was born in Finland in 1968. Graduated with a degree in Journalism from the University of Helsinki. Co-founded the news agency Nevapress in 1999 producing feature stories about the Russian society for Finnish media until 2002. Has worked as a journalist covering Russia for many Nordic papers including Hufvudstadsbladet, Talouselämä, Dagens Industri, Kaleva and Göteborgs-Posten. As a writer, he has published five books. Since 2011, Mård is mainly covering news from Russia for the Finnish Broadcasting Company YLE.

Anja Aaheim Naper

is doing her PhD in Journalism and Immigration policy at Oslo Metropolitan University. Naper has worked on several research projects on climate journalism, political communication and immigration debates. She has also worked as a journalist at the Norwegian broadcasting corporation, NRK, and in a feature magazine, Magasinet Plot.

Jonathan Norström

has a M.A. of Journalism and took his degree from Södertörn University, Sweden. He has participated in several research projects devoted to journalism and media studies. One such project was published in Sweden under the name of "Ukraina och informationskriget – journalistik mellan ideal och självcensur", a study of the coverage of the Ukraine conflict by Polish, Russian, Swedish and Ukrainian media. Norström has also worked as a journalist for several news outlets.

Troværdige mediebilleder i øst og vest

For nyhedsmedier i Norden og Rusland er der militære spændinger, skarpe politiker-udtalelser, cyberangreb, gensidige sanktioner og faktuelle begivenheder nok at dække. Vladimir Putin er dominerende, men der er sprækker i dominansen – et magthierarki og stort samfund ligger bag ham. På nyhedsmedier kræver det hele tiden kompetente redaktionelle valg og fravalg at skabe en troværdig mediedækning af de andre.

Mange samfundsdebattører henter input i nyhedsmediernes dækning af Rusland, det præger debatten og den førte politik i de nordiske lande.

Nyhederne og de narrativer, som dagblade, onlineaviser og tv skaber af Rusland og den russiske befolkning, har stor betydning for vores relationer til naboerne i øst. Tonen i debatten er ofte skarp og indimellem fjendtlig. Men, hvordan var mediedækningen i Norden af Rusland i 2018? Hvordan dækkede russiske nyhedsmedier de nordiske lande? Og hvorfor?

Denne rapport i to bind leverer ny viden, perspektiv og baggrund til mediernes fremtidige dækning af de andre såvel i Finland, Sverige, Norge og Danmark som Rusland. Den anbefaler metoder til at forny Ruslandsdækningen med.

Rapporten indeholder også en beskrivelse af det russiske mediesystem i dets egen ret – ikke set gennem vestlige briller, som det så ofte gøres.

I foråret 2018 blev relevant mediedækning i de fire nordiske lande og i Nordvestrusland identificeret og analyseret, i alt 1.832 artikler fra de vigtigste dagblade, onlineaviser og de mest sete tv-nyheder i de fem lande. Rapporten bygger også på interview med 30 russiske redaktører og to russiske professorer indsamlet på tre researchrejser i Skt. Petersborg, Moskva og Karelien i 2017 og 2018.

Bind 1 er forskningsformidling på engelsk. Det sammenfatter observationerne, interviewene og analyserne af mediedækningen i de fem lande. Bind 1 afsluttes med tværgående konklusioner og perspektiver.

Bind 2 er dokumentation i form af landeanalyser fra Finland, Sverige, Norge, Danmark og Rusland lavet af seks forskere/undersøgere på fire sprog. Bind 2 indeholder også data fra kodningerne, litteraturlister og den fælles kodemanual.